

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTAPÇIĞI / ABSTRACT BOOK

Editors

Doç. Dr. Gökben BAYRAMOĞLU
Doç. Dr. Osman YILMAZ
Dr. Nida PALABIYIK

Globalization and Innovation *The Foundation of Scientific Research, Social* *Development, and Modernization*

June, 19-21, 2025

Hosted by

Kokand University Andijon Filiali

BAT ACADEMY

Printing, publishing and sales rights of this book belong to Bat Akademi Publications All rights reserved. The entire book, chapter / chapters cannot be reproduced, distributed, printed and kept in computer environment by electronic, optical, mechanical or other means without permission of Bat Akademi Publications. All responsibility for the articles published in this book belongs to the author(s)

Editors

Doç. Dr. Gökben BAYRAMOĞLU

Doç. Dr. Osman YILMAZ

Dr. Nida PALABIYIK

Design: Osman Yılmaz

1 st Edition June 2025

E - ISBN / 978-625-94351-9-0

Address Batman University Batı Raman Kampüsü İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Batman/TÜRKİYE

Web <https://academicianstudies.com/>

E-mail academicianstudies@gmail.com

Preface

In today's world, where the boundaries of knowledge are expanding and interdisciplinary interactions have become indispensable tools for solving global challenges, scientific congresses stand out not only as platforms for academic knowledge production and dissemination but also as strategic meeting points contributing to the shaping of a collective future.

Shaped by this understanding and fostering in-depth analyses of our shared future, the International Congress on Social Sciences and Management Studies (ICSSMS) was held between June 19–21, 2025, under the auspices of Kokand University Andijan Branch in Uzbekistan, guided by scientific thinking and international collaboration. The congress not only enabled the exchange of knowledge on a global scale by bringing together scholars from various geographies but also created a multidimensional platform for discussions on the changing dynamics of the social sciences and emerging orientations in management studies.

Organized after a long and intensive yet memorable preparation process, this congress was brought to life through the devoted cooperation between Kokand University and the Academic Studies Group. Established in 2019, Kokand University Andijan Branch provides education to more than 5,000 students with its strong academic staff and proudly hosted this international event. The Academic Studies Group, founded in 2020 to encourage academic knowledge sharing and support scientific production, has grown into a global academic platform that promotes interdisciplinary research with the active participation of over 1,000 academics from Türkiye and more than 300 from around the world. What unites these two institutions is their openness to innovation and their passion for spreading knowledge—a shared vision that forms the foundation of this effective collaboration.

As a productive outcome of this harmonious collaboration, our congress has been structured around the main theme: *Globalization and Innovation: The Foundation of Scientific Research, Social Development, and Modernization*. In this context, **a total of 265 paper submissions** were received from **seven different countries** (Turkey, Uzbekistan, Pakistan, Portugal, Algeria, India, and the United States). Following the peer-review process, 168 papers were accepted for presentation by 211 participants and included in the final congress program. Notably, **approximately 70% of the participants** are from countries other than Turkey. This data clearly reflects the high academic quality and international inclusivity of our congress, highlighting its role as a dynamic platform for interdisciplinary dialogue and global scientific exchange.

Through special sessions, thematic presentations, and panel discussions, the congress enhanced interdisciplinary engagement, allowing participants to gain new perspectives not only in their own fields but also across neighboring disciplines. In this context, five distinguished invited speakers added significant academic depth to the congress:

- **Prof. Dr. Chandra Chandrakantan Subramaniam** (School of Business Management Uum): *Shaping Future Talent through Industry Collaboration and Knowledge Transfer*
- **Prof. Dr. Gökhan Özer** (Kyrgyz- Turkish Manas University): *Economic Sustainability at the Intersection of Humanity, Technology and Transformation*

- **Prof. Dr. Murat Koç** (Cag University): *Metaformosis: The Power of Connectivity*
- **Prof. Dr. Tuğba Yolcu** (Tarsus University): *Reimagining Democracy in the Digital Age: Participation and Emerging Arenas*
- **Assoc. Prof. Dr. Mohammed Islam** (Istanbul Gelişim University): *“Is This the Digital Transformation of Democratic Theory? Political Representation in Metaverse-based Governance*
- **Assoc. Prof. Dr. Nevin Karabıyık Yerden** (Marmara University): *“Global AI Policy: Bridging Globalization Gaps, Strategies and Policies”*

The abstracts in this book reflect the original studies presented throughout the congress and aim to shed light on academic developments in their respective fields while inspiring future research.

We extend our sincere gratitude to all researchers, the scientific committee, session chairs, reviewers, invited speakers, and the organizing team. We look forward to continuing to meet in the universal language of science.

ICSSMS 2025 Organizing Committee

Congress Organizing Chairs

Doç. Dr. Gökben Bayramoğlu
Hitit University

Doç. Dr. Tojiboyev Botirjon Muhammadaliyevich
Kokand Universitv Andiiian Filiali

Kongre Sekreteri

Xoshimjonov Sharofiddin Kozimjon o‘g‘li
Kokand Üniversitesi Andican Şubesi

Önsöz

Bilginin sınırlarının genişlediği ve disiplinlerarası etkileşimlerin küresel sorunların çözümünde vazgeçilmez araçlar haline geldiği günümüz dünyasında, bilimsel kongreler yalnızca akademik bilgi üretimi ve paylaşımı için bir platform olmakla kalmamakta; aynı zamanda ortak bir gelecek tasavvurunun inşasına katkı sağlayan stratejik buluşma noktaları olarak da öne çıkmaktadır.

Bu anlayışla şekillenen ve ortak geleceğimize dair derinlikli analizlerin yapıldığı **Uluslararası Sosyal Bilimler ve Yönetim Çalışmaları Kongresi (ICSSMS)**, 19–21 Haziran 2025 tarihleri arasında **Özbekistan’da Kokand University Andijan Şubesi** ev sahipliğinde, bilimsel düşüncenin ve uluslararası iş birliğinin rehberliğinde gerçekleştirilmiştir. Farklı coğrafyalardan akademisyenleri bir araya getirerek küresel ölçekte bilgi alışverişine olanak tanıyan kongre, aynı zamanda sosyal bilimlerin değişen dinamikleri ve yönetim çalışmalarında ortaya çıkan yeni yönelimler üzerine çok boyutlu tartışmalar için zemin hazırlamıştır.

Uzun ve yoğun ancak her anı hatırlanmaya değer bir hazırlık sürecinin ardından düzenlenen bu kongre, Kokand University ile Akademik Çalışmalar Grubu’nun özverili iş birliği sayesinde hayata geçirilmiştir. **2019 yılında kurulan Kokand University Andijan Şubesi**, güçlü akademik kadrosu ile **5000’den fazla öğrenciye** eğitim vermekte ve bu uluslararası organizasyona ev sahipliği yapmaktan gurur duymaktadır. **2020 yılında akademik bilgi paylaşımını teşvik etmek ve bilimsel üretimi desteklemek amacıyla kurulan Akademik Çalışmalar Grubu** ise, bugün Türkiye’den **1000’in üzerinde** ve dünyanın farklı ülkelerinden **300’ün üzerinde akademisyenin** aktif katılımıyla, disiplinlerarası araştırmaları teşvik eden küresel bir akademik platform haline gelmiştir. Bu iki kurumun en önemli ortak noktası, yeniliğe açık yapıları ve bilgiyi yayma konusundaki tutkularıdır; bu ortak vizyon, etkin iş birliğimizin temelini oluşturmaktadır.

Kongremiz, bilimsel iş birliği ve uluslararası etkileşimin verimli bir ürünü olarak, **“Küreselleşme ve Yenilik: Bilimsel Araştırmanın, Toplumsal Gelişmenin ve Modernleşmenin Temeli”** ana teması etrafında şekillenmiştir. Bu kapsamda, **yedi farklı ülkeden** (Türkiye, Özbekistan, Pakistan, Portekiz, Cezayir, Hindistan ve Amerika Birleşik Devletleri) toplam 265 bildiri başvurusu alınmıştır. Hakem değerlendirme sürecinin ardından, 211 katılımcı tarafından sunulmak üzere 168 bildiri kongre programına dâhil edilmiştir. **Katılımcıların yaklaşık %70’inin Türkiye dışından olması**, kongrenin yalnızca ulusal düzeyde değil, aynı zamanda uluslararası ölçekte de güçlü bir bilimsel çekim merkezi hâline geldiğini göstermektedir. Söz konusu tablo, kongremizin disiplinlerarası niteliğini, küresel kapsayıcılığını ve bilimsel katkı potansiyelini açık biçimde ortaya koymaktadır.

Kongre boyunca gerçekleştirilen özel oturumlar, tematik sunumlar ve panel tartışmaları sayesinde disiplinlerarası etkileşim güçlenmiş; katılımcılar yalnızca kendi uzmanlık alanlarında değil, komşu disiplinlerde de yeni bakış açıları kazanma fırsatı bulmuşlardır. Bu kapsamda, kongremize değerli katkılarda bulunan yedi **davetli konuşmacı**, akademik derinliğe önemli ölçüde katkı sunmuştur:

- **Prof. Dr. Chandra Chandrakantan Subramaniam** (*School of Business Management, UUM*): “*Sanayi İş Birliği ve Bilgi Transferi Yoluyla Geleceğin Yeteneklerini Şekillendirmek*”
- **Prof. Dr. Gökhan Özer** (*Kırgız-Türk Manas University*): “*İnsanlık, Teknoloji ve Dönüşüm Kesişiminde Ekonomik Sürdürülebilirlik*”
- **Prof. Dr. Murat Koç** (*Çağ University*): “*Metaformoz: Bağlantının Gücü*”
- **Prof. Dr. Tuğba Yolcu** (*Tarsus University*): “*Dijital Çağda Demokrasiyi Yeniden Düşünmek: Katılım ve Yeni Alanlar*”
- **Doç. Dr. Mohammed İslam** (*İstanbul Gelişim University*): “*Bu, Demokratik Teorinin Dijital Dönüşümü mü? Metaverse Tabanlı Yönetişimde Siyasal Temsil*”
- **Doç. Dr. Nevin Karabıyık Yerden** (*Marmara University*): “*Küresel Yapay Zekâ Politikası: Küreselleşme Açıklarını, Stratejileri ve Politikaları Birleştirmek*”

Bu kitapçıkta yer alan özet bildiriler, kongre süresince sunulan özgün çalışmaların bir yansıması olarak, ilgili akademik alanlarda yaşanan gelişmelere ışık tutmayı ve gelecekteki araştırmalara ilham vermeyi amaçlamaktadır.

Tüm araştırmacılara, bilim kuruluna, oturum başkanlarına, hakemlere, davetli konuşmacılara ve organizasyon ekibine en içten teşekkürlerimizi sunar; bilimin evrensel dilinde yeniden buluşmayı temenni ederiz.

ICSSMS 2025 Düzenleme Kurulu

Kongre Başkanları

Doç. Dr. Gökben Bayramoğlu
Hitit Üniversitesi

Doç. Dr. Tojiboyev Botirjon Muhammadaliyevich
Kokand Üniversitesi Andijan Şubesi

Kongre Sekreteri

Xoshimjonov Sharofiddin Kozimjon o'g'li

Kokand Üniversitesi Andican Şubesi

ORGANIZING COMMITTEE			
Title	Name Surname	Institution	Country
Assoc. Dr.	Botirjon Tojiboyev	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Gökben Bayramoğlu	Hitit University	Türkiye
Prof. Dr.	Azizbek Egamberdiev	Andijan State University	Uzbekistan
Prof. Dr.	Başak Hanedan	Atatürk University	Türkiye
Prof. Dr.	Bilsen Bilgili	Kocaeli University	Türkiye
Prof. Dr.	Dustin Van Der Haar	University of Johannesburg	Republic of South Africa
Prof. Dr.	Hasan Bozgeyikli	Selçuk University	Türkiye
Prof. Dr.	Manzura Yunusova	Andijan State University	Kyrgyzstan
Prof. Dr.	Mustafa Kocaoğlu	Necmettin Erbakan University	Türkiye
Prof. Dr.	Nasiba Naralieva	Andijan State University	Uzbekistan
Prof. Dr.	Remziye Terkan	Yödak	K.K.T.C.
Prof. Dr.	Sabiha Kılıç	Hitit University	Türkiye
Prof. Dr.	Salih Börteçine Avcı	Atatürk University	Türkiye
Prof. Dr.	Selçuk Balı	Selçuk University	Türkiye
Prof. Dr.	Serpil Ağcakaya	Süleyman Demirel University	Türkiye
Prof. Dr.	Süreyya Karsu	Bolu Abant İzzet Baysal University	Türkiye
Prof. Dr.	Tshibola Aimée Murphie Lubeshi	Moscow State Law Academy	Russia
Prof. Dr.	Yassa Yonienne Pierre	Agora American International University of Delaware In Us	Democratic Republic of Congo
Assoc. Dr.	Abdullo Abduvoxidov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Ayşe Meriç Yazıcı	İstanbul Gelişim	Türkiye

		University	
Assoc. Dr.	Derya Yayman	Akdeniz University	Türkiye
Assoc. Dr.	G'ayratbek Xolbo'tayev	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Muyassar karimova	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Mücahit Çayın	Batman University	Türkiye
Assoc. Dr.	Münevver Bayar	Sosyal Güvenlik Kurumu	Türkiye
Assoc. Dr.	Nevin Karabiyik Yerden	Marmara University	Türkiye
Assoc. Dr.	Rafuqjon Ataxonov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Ravshanbek Shamsitdinov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Saadet Sağtaş Tutkunca	Çağ University	Türkiye
Assoc. Dr.	Shaxlo Xusanova	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Sultanmurad Ergashov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	To'xtasin Iminov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
	Sardorbek Qosimov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
	Yayraxon To'raboyeva	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
	Xayitxon Ismoilova	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
	Shaxnoza To'raxonova	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
	Sharofiddin Xoshimjonov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
ADVISORY COMMITTEE			
Title	Name Surname	Institution	Country
Prof. Dr.	Avdhesh Jha	Waymade College of Education Cvm	India

		University	
Prof. Dr.	Azizbek Egamberdiev	Andijan State Pedagogical Institute	Uzbekistan
Prof. Dr.	Azizbek Egamberdiev	Andijan State University	Uzbekistan
Prof. Dr.	Cemal Zehir	Yıldız University	Türkiye
Prof. Dr.	Dustin Van Der Haar	University of Johannesburg	South Africa Republic
Prof. Dr.	Hasan Bozgeyikli	Selçuk University	Türkiye
Prof. Dr.	Manzura Yunusova	Andijan State University	Uzbekistan
Prof. Dr.	Manzura Yunusova	Andijan State University	Uzbekistan
Prof. Dr.	Muhammad Ashfaq	Mns University of Agriculture,	Pakistan
Prof. Dr.	Mustafa Kocaoğlu	Necmettin Erbakan University	Türkiye
Prof. Dr.	Sabiha Kılıç	Hitit University	Türkiye
Prof. Dr.	Serpil Ağcakaya	Süleyman Demirel University	Türkiye
Prof. Dr.	Süreyya Karsu	Bolu Abant İzzet Baysal University	Türkiye
Prof. Dr.	Tshibola Aimée Murphie Lubeshi	Moscow State Law Academy	Russia
Prof. Dr.	Ufuk Karadavut	Karabük University	Türkiye
Prof. Dr.	Yassa Yonienne Pierre	Agora American International University of Delaware In Us	Democratic Republic of Congo
Assoc. Dr.	Botirjon Tojiboyev	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
SCIENCE BOARD			
Title	Name Surname	Institution	Country
Prof. Dr.	F. Oben ÜRÜ	Arel University	Türkiye
Prof. Dr.	Akmatali Alimbekov	Kyrgyzstan-Türkiye Manas University	Kırgızistan
Prof. Dr.	Ali Bilgili	Ankara University	Türkiye
Prof. Dr.	Avdhesh Jha	Waymade College of Education Cvm University	India

Prof. Dr.	Azizbek Egamberdiev	Andijan State University	Türkiye
Prof. Dr.	Azizbek Egamberdiyev	Andijan State University	Uzbekistan
Prof. Dr.	Bakhodir Ganiev	Ferghana State University	Uzbekistan
Prof. Dr.	Cemal Öztürk	Ordu University	Türkiye
Prof. Dr.	Dustin Van Der Haar	University of Johannesburg	South Africa Republic
Prof. Dr.	Farida Yuldasheva	Andijan State University	Uzbekistan
Prof. Dr.	Gülнар Nurbetova	H.A.Yesevi Uluslararası Türk-Kazak University	Kazakhstan
Prof. Dr.	Hasan Bozgeyikli	Selçuk University	Türkiye
Prof. Dr.	Heiko Kleve	Witten/Herdecke University	Germany
Prof. Dr.	Jakub Szczerbowski	University of Łódź	Poland
Prof. Dr.	Kamoldin Yunusov	Andijan State University	Uzbekistan
Prof. Dr.	Mamadou Abdoulaye Konte	University Gaston Berger	Senegal
Prof. Dr.	Manzura Yunusova	Andijan State University	Kyrgyzstan
Prof. Dr.	Manzura Yunusova	Andijan State University	Uzbekistan
Prof. Dr.	Mbodja Mougoue	Wayne State University	United States
Prof. Dr.	Mieczyslaw W. Socha	Warsaw University	Poland
Prof. Dr.	Muhammad Ashfaq	Mns University of Agriculture,	Pakistan
Prof. Dr.	Mustafa Kocaoğlu	Necmettin Erbakan University	Türkiye
Prof. Dr.	Nasiba Naralieva	Andijan State University	Uzbekistan
Prof. Dr.	Nodirbek Asqarov	Andijan State University	Uzbekistan
Prof. Dr.	Özge Ercoşkun	Gazi University	Türkiye
Prof. Dr.	Remziye Terkan	Yödaк	K.K.T.C
Prof. Dr.	Rimma Zamilova	Namangan State University	Uzbekistan
Prof. Dr.	Rosa Indellicato	Aldo Moro University of Bari	Poland
Prof. Dr.	Sabiha Kılıç	Hitit University	Türkiye
Prof. Dr.	Selçuk Balı	Selçuk University	Türkiye

Prof. Dr.	Serpil Ağcakaya	Süleyman Demirel University	Türkiye
Prof. Dr.	Shodmon Khayitov	Bukhara State University	Uzbekistan
Prof. Dr.	Shokhidakxon Sodikova	International Islam Academy of Uzbekistan	Uzbekistan
Prof. Dr.	Shokir Gafforov	Samarkand State Medical Institute	Uzbekistan
Prof. Dr.	Sinan Aytekin	Balıkesir University İibf	Türkiye
Prof. Dr.	Siri Terjesen	Florida Atlantic University	Usa
Prof. Dr.	Suranga Silva	University of Colombo	Sri Lanka
Prof. Dr.	Süreyya Karsu	Bolu Abant İzzet Baysal University	Türkiye
Prof. Dr.	Terekhin Vyacheslav	Southern Federal University	Russia
Prof. Dr.	To'lanboy Ortiqov	Andijan State University	Uzbekistan
Prof. Dr.	Ufuk Karadavut	Karabük University	Türkiye
Prof. Dr.	Vaidas Lukosius	Tennessee State University	United States
Prof. Dr.	Yassa Yonienne Pierre	Agora American International University of Delaware In Us	Democratic Republic of Congo
Prof. Dr.	Yu-Feng Lee	New Mexico State University	United States
Prof. Dr.	Yulduz Ergasheva	Karshi State University	Uzbekistan
Prof. Dr.	Zabiraş Adilbekova	H.A.Yesevi Uluslararası Türk-Kazak University	Kazakhstan
Assoc. Dr.	Abdullo Abduvoxidov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Alper Bahadır Dalmış	Türk Hava Kurumu University	Türkiye
Assoc. Dr.	Anbalagan Krishnan	Wawasan Open University	Malaysia
Assoc. Dr.	Anukrati Sharma	University of Kota	India

Assoc. Dr.	Ayşe Asiltürk	Trabzon University	Türkiye
Assoc. Dr.	Ayşe Meriç Yazıcı	İstanbul Gelişim University	Türkiye
Assoc. Dr.	Ayşegül Kanbak	Batman University	Türkiye
Assoc. Dr.	Azizbek Badalov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Bekir Çelik	Nuh Naci Yazgan University	Türkiye
Assoc. Dr.	Botirjon Axmedov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Botirjon Tojiboyev	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Cihat Kartal	Kırıkkale University	Türkiye
Assoc. Dr.	Damira Baigonushova	Kırgızistan-Türkiye Manas University	Kırgızistan
Assoc. Dr.	Derya Yayman	Akdeniz University	Türkiye
Assoc. Dr.	Dilafruz Eshbekova	Jizakh State Pedagogical Institute	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Ece Kuzulu	İzmir Demokrasi University	Türkiye
Assoc. Dr.	Fatih Çağatay Baz	Osmaniye Korkut Ata University	Türkiye
Assoc. Dr.	Filiz Demir	Karamanoğlu Mehmetbey University	Türkiye
Assoc. Dr.	Fouzi Boukhazani	Faculty of Medicine of Algiers	Algeria
Assoc. Dr.	G'ayratbek Xolbo'tayev	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Gökben Bayramoğlu	Hitit University	Türkiye
Assoc. Dr.	Gülbeniz Akduman	Fatih Sultan Mehmet Vakıf University	Türkiye
Assoc. Dr.	Gülsün Karacay	Çukurova Üniversitesi	Türkiye
Assoc. Dr.	Hakan Aydoğan	Researcher	Türkiye
Assoc. Dr.	Hülya Er	Bolu Abant İzzet Baysal University	Türkiye
Assoc. Dr.	İlyas Deligöz	Tagem, Karadeniz Tarımsal Araştırma	Türkiye

		Enstitüsü-Samsun	
Assoc. Dr.	Kadir Gökoğlan	Dicle University	Türkiye
Assoc. Dr.	Katia Zhivkova Mihailova	University of National And World Eco	Bulgaria
Assoc. Dr.	Mehmet Akkaş	Kastamonu University	Türkiye
Assoc. Dr.	Mehmet Kaplan	Isparta Uygulamalı Bilimler University	Türkiye
Assoc. Dr.	Mehtap Demir	Kırklareli University	Türkiye
Assoc. Dr.	Metin Çalık	Kütahya Dumlupınar University	Türkiye
Assoc. Dr.	Murat Akkaya	Beykent University	Türkiye
Assoc. Dr.	Murat Bolelli	Altınbaş University	Türkiye
Assoc. Dr.	Murat Cihangir	Batman Üniversitesi	Türkiye
Assoc. Dr.	Muyassar Karimova	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Mücahit Çayın	Batman University	Türkiye
Assoc. Dr.	Münevver Bayar	Sosyal Güvenlik Kurumu	Türkiye
Assoc. Dr.	Nevin Karabıyık Yerden	Marmara University	Türkiye
Assoc. Dr.	Nur Çağlar Çetinkaya	Çankırı Karatekin University	Türkiye
Assoc. Dr.	Nuran Varışlı	Sosyal Güvenlik Kurumu	Türkiye
Assoc. Dr.	Nurcan Çetiner	Karamanoglu Mehmetbey University	Türkiye
Assoc. Dr.	Nurcan Yücel	Fırat University	Türkiye
Assoc. Dr.	Nuri Muhammet Çelik	Batman University	Türkiye
Assoc. Dr.	Osman Yılmaz	Batman University	Türkiye
Assoc. Dr.	Özel Sebetci	Adnan Menderes University	Türkiye
Assoc. Dr.	Öznur Büyükturan	Kırşehir Ahi Evran University	Türkiye
Assoc. Dr.	Rafuqjon Ataxonov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Ravshanbek Shamsitdinov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan

Assoc. Dr.	Reşat Arıca	Batman University	Türkiye
Assoc. Dr.	Saadet Sağtaş Tutkunca	Çağ University	Türkiye
Assoc. Dr.	Salman Bashir Memon	Shah Abdul Latif University	Pakistan
Assoc. Dr.	Saykal Cunuşova	Kyrgyz National University	Kırgızistan
Assoc. Dr.	Serdar Çakan	Bolu Abant İzzet Baysal	Türkiye
Assoc. Dr.	Shaxlo Xusanova	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Sibel Aydoğan	Marmara University	Türkiye
Assoc. Dr.	Sultanmurad Ergashov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Taleh Halilov	Nahcivan Devlet University	Azerbaijan
Assoc. Dr.	Temurbek Ametov	Nukus State Pedagogical Institute	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Toğrul Halilov	Azerbaycan Bilimler Akademisi	Türkiye
Assoc. Dr.	To'xtasin Iminov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Ts. Norhayati Zakuan	Universiti Teknologi Malaysia	Malaysia
Assoc. Dr.	Turhan Moç	Iğdır University	Türkiye
Assoc. Dr.	Umid Bekimmetov	Khorezm Ma'mun Academy	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Ümran Şengül	Çanakkale Onsekiz Mart University	Türkiye
Assoc. Dr.	Vahap Önen	İstanbul Topkapı University	Türkiye
Assoc. Dr.	Volkan Temizkan	Karabük University	Türkiye
Assoc. Dr.	Yunus Zengin	Kafkas University	Türkiye
Assoc. Dr.	Yusufxon Jaxongirov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Assoc. Dr.	Zeynep Köse	Hasan Kalyoncu University	Türkiye
Dr.	Abdullah Ferit Erol	Batman University	Türkiye

Dr.	Ahmet Erkasap	İstanbul Gedik University	Türkiye
Dr.	Alper Polat	Bingöl University	Türkiye
Dr.	Amir Razzaq	Huanggang Normal University	China
Dr.	Arjeta Hallunovi	Aleksandër Moisiu University of Durrës	Algeria
Dr.	Asghar Ali	University of Agriculture Faisalabad	Pakistan
Dr.	Aslan Aydoğdu	Sivas Bilim ve Teknoloji University	Türkiye
Dr.	Aybige Özer Koçak	İstanbul Beykent University	Türkiye
Dr.	Aytaç Uğur Yerden	İstanbul Gedik University	Türkiye
Dr.	Aydın Bağdat	Sakarya Uygulamalı Bilimler University	Türkiye
Dr.	Ayman Hayajneh	Yarmouk University	Jordan
Dr.	Ayşegül Turan	Kırşehir Ahi Evran University	Türkiye
Dr.	Azmirul Ashaari	Universiti Teknologi Malaysia	Malaysia
Dr.	Bahar Aksoy	Akdeniz University	Türkiye
Dr.	Bahodir Bayhonov	Tashkent State University of Economics	Uzbekistan
Dr.	Bekir Halhallı	Girne University	Türkiye
Dr.	Bobir Tursunov	Tashkent State University of Economics	Uzbekistan
Dr.	Bukhtawer Nasir	Government College University Lahore	Pakistan
Dr.	Che Zawiyah Che Hasan	Politeknik Premier Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah	Malaysia
Dr.	Cumali Yaşar	Çanakkale Onsekiz Mart University	Türkiye
Dr.	Diana Chalil	Universitas Sumatera Utara	Indonesia
Dr.	Doruk Ayberkin	Bayburt University	Türkiye
Dr.	Dragana Radicic	University of Lincoln	England

Dr.	Edanur Tar Bolacalı	Kırşehir Ahi Evran University	Türkiye
Dr.	Elmira Faizova	Taraz State University M H Dulati	Kazakhstan
Dr.	Esra Cebeci Mazlum	Selçuk University	Türkiye
Dr.	Ergül Söylemezoğlu	Çanakkale Onsekiz Mart University	Türkiye
Dr.	Esmâ Ebru Şentürk	Hitit University	Türkiye
Dr.	Faramarz Taghilou	Tebriz University	İran
Dr.	Ildiko Laki	Milton Friedman University	Poland
Dr.	Iwona Florek	Alcide De Gasperi University of Euroregional Economy	Poland
Dr.	Gökçe Sinem Erbuğa	Dokuz Eylül University	Türkiye
Dr.	Gulbokhor Kadirova	Diplomat Universitesi	Özbekistan
Dr.	Gunes Topcu	Çanakkale Onsekiz Mart University	Türkiye
Dr.	Güray Karacıl	Mustafa Kemal University	Türkiye
Dr.	Hakan Akın	Yüksek İhtisas University	Türkiye
Dr.	Hasan Saltuk Durak	Düzce University	Türkiye
Dr.	Hatice Genç Kavas	Sivas Cumhuriyet University	Türkiye
Dr.	Havva Değirmenci Tarakcı	Hitit University	Türkiye
Dr.	Hayriye Nur Başyazıcıoğlu	Erciyes University	Türkiye
Dr.	Hilal Erkol	İzmit Lisesi, Meb	Türkiye
Dr.	Iqbol Karimjonov	Andizhan State University	Uzbekistan
Dr.	İlker İbrahim Avşar	Osmaniye Korkut Ata University	Türkiye
Dr.	İlknur Tüfekçi	Hitit University	Türkiye
Dr.	İlhami Kaya	Batman University	Türkiye
Dr.	İsa Bayhan	Bolu İzzet Baysal	Türkiye

		University	
Dr.	Javaria Nasir	Mns University of Agriculture Multan	Pakistan
Dr.	Jennifer Ward-Batts	Pomona College İn Claremont	United States
Dr.	Joanna Hernik	West Pomeranian University of Technology	Poland
Dr.	Kerem Kaptangil	Sinop University	Türkiye
Dr.	Khurshidbek Khodjamberdiev	Andizhan State University	Uzbekistan
Dr.	Kübra Mert Mahan	Recep Tayyip Erdoğan University	Türkiye
Dr.	Logaiswari Indiran	Universiti Teknologi Malaysia	Malaysia
Dr.	Mehmet Nurettin Alabay	Abdullah Gül University	Türkiye
Dr.	Mustafa Demirkol	Tekirdağ Namık Kemal University	Türkiye
Dr.	Masood Azeem	University of New England	Australia
Dr.	Mazilah Abdullah	Universiti Teknologi Malaysia	Malaysia
Dr.	Meerbek Kudaibergenov	Seoul National University of Science And Technology	South Korea
Dr.	Mehmet Günlük	Muğla Sıtkı Koçman University	Türkiye
Dr.	Meltem Arat	Dokuz Eylül University	Türkiye
Dr.	Meri Taksi Deveciyan	İstanbul Kültür University	Türkiye
Dr.	Mesut Öztırak	İstanbul Esenyurt University	Türkiye
Dr.	Mohsen Abbaszadeh Marzbali	University of Mazandaran	Iranian
Dr.	Muhammad Sohail Amjad Makhdum	Government College University Faisalabad	Pakistan
Dr.	Muhammed Fatih	Munzur University	Türkiye

	Cevher		
Dr.	Murat Keskin	Afyon Kocatepe University	Türkiye
Dr.	Mustafa Demirkol	Tekirdağ Namık Kemal University/Malmö University	Türkiye
Dr.	Nazlı Pehlivan Yirci	Hitit University	Türkiye
Dr.	Nihan CABA	Zonguldak Bülent Ecevit University	Türkiye
Dr.	Nida Palabıyık	Yozgat Bozok University	Türkiye
Dr.	Ong Tze Ching	Politeknik Kuching Sarawak	Malaysia
Dr.	Onur Köktürk	Çankırı Karatekin University	Türkiye
Dr.	Özlem Şenlik	Kırşehir Ahi Evran University	Türkiye
Dr.	Öznur Nalçinkaya	Ankara Hacı Bayram Veli University	Türkiye
Dr.	Özcan Karatay	Alanya Alaaddin Keykubat University	Türkiye
Dr.	Ranpise Suvarna Dnyandeo	Pes B.Ed.College, Shivajinagar, Pune	India
Dr.	Richard Culas	Charles Stuart University	Australia
Dr.	Rustamjon Mullajonov	Andizhan State University	Uzbekistan
Dr.	Sajjad Ahmad Baig	National Textile University	Pakistan
Dr.	Sami Rm Musallam	International University of Sarajevo	Bosnia And Herzegovina
Dr.	Sami Ullah	Mns-University of Agriculture, Multan	Pakistan
Dr.	Semih Serkant Aktug	Siirt University	Türkiye
Dr.	Semih Sezgin	Sinop University	Türkiye
Dr.	Sena Altın	Kayseri University	Türkiye
Dr.	Siti Suraya Abd Razak	Universiti Teknologi Malaysia	Malaysia

Dr.	Siti Zaleha Omain	Universiti Teknologi Malaysia	Malaysia
Dr.	Suat Okay	Batman University	Türkiye
Dr.	Şerife Kuzgun	Kırklareli University	Türkiye
Dr.	Sharofiddin Xoshimjonov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Dr.	Teh Zaharah Yaacob	Universiti Teknologi Malaysia	Malaysia
Dr.	Tuğba İmadoğlu Kalkan	Cappadocia University	Türkiye
Dr.	Umar Haiyat Abdul Kohar	Universiti Teknologi Malaysia	Malaysia
Dr.	Umar Ijaz Ahmed	Mns University of Agriculture Multan	Pakistan
Dr.	Ümmühan Akbay	Piri Reis University	Türkiye
Dr.	Yasin Şeşen	Niğde Ömer Halisdemir University	Türkiye
Dr.	Zafer Gündüz	Sivas Cumhuriyet University	Türkiye
Dr.	Zekeriya Çalışkan	İnönü University	Türkiye
Dr.	Zubair Mustafa	University of Swabi	Pakistan
Dr.	Zuraidah Sulaiman	Universiti Teknologi Malaysia	Malaysia
Dr.	Zuraidah Sulaiman	Universiti Teknologi Malaysia	Malaysia

PARTICIPANT LIST

Name Surname	Institution	Country
Abdulhafiz Mamatkulov	Andijan Branch Of Kokand University	Uzbekistan
Abdullayev Abdujabbor	Andijan State Technical Institute	Uzbekistan
Abdullo Abduvokhidov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Abduraim Adilov	Guliston Davlat Universiteti	Uzbekistan
Abduraxmon Norov	Respublika Ixtisoslashtirilgan Neyroxirurgiya Ilmiy Amaliy Tibbiyot Markazi	Uzbekistan
Abduraxmon Shervayev	Guliston Davlat Universiteti	Uzbekistan
Abduvaliyeva Muhammadnurovna	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Abror Mahkamov	Kokand University, Andijan Branch	Uzbekistan
Akbarali Vakhidov	Terdmau	Uzbekistan
Akbarov Abdulhamid	Tashkent State University Of Economics	Uzbekistan
Akhunova Nodirakhon	Central Asian University	Uzbekistan
Akmal Rakhmatullaev	Tashkent Pediatric Medical Institute	Uzbekistan
Akobir Qurbonov	Toshkent Tibbiyot Akademiyasi	Uzbekistan
Akram Khudayberdiyev	Andijan State University	Uzbekistan
Akramjon Yuldashev	Andijan State University	Uzbekistan
Akromjon Khudayberdiyev	Andijan Branch Kokand University	Uzbekistan
Ali Balikel	İstanbul Kent University	Türkiye
Alina Idrees	The University Of Faisalabad	Pakistan
Alisher Ismailov	Kokand University, Andijan Branch	Uzbekistan
Anvar Boysunov	Termiz Davlat Muhandislik Va Agatexnologiyalar Universiteti	Uzbekistan
Arofatxon Abdullayeva	Adpı	Uzbekistan
Asadbek Kholmirezayev	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Asror Khursandov	Tashkent Pharmaceutical Institute	Uzbekistan
Ayesha Sadiqa	Gcuf	Uzbekistan
Ayhan Ünal	Selçuk University	Türkiye
Ayşe Gökçen Kapusuz	Selçuk University	Türkiye
Ayşe Şenay Koç	Çağ University	Türkiye
Ayşegül Turan	Kırşehir Ahi Evran University	Türkiye
Azamat Muminov	Qo'qon Universiteti Andijon Filiali	Uzbekistan
Azimjon Qurbonaliyev	Kokan University Andijan Branch	Uzbekistan
Bahodir Kurbonov	Andijan Branch Of Kokand University	Uzbekistan
Bakhtiyor Mirzakarimov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Bakhtiyor Nishonov	Kokand University, Andijan Branch	Uzbekistan
Banu Saadet Ünsal Akbıyık	Kocaeli University	Uzbekistan
Baxodirjon Mamajonov	Andijon Davlat Tibbiyot İnstituti	Uzbekistan

Baxrom Xaydarov	O‘zbekiston Milliy Universitetining Jizzax Filiali	Uzbekistan
Behruzbek Abdumutalov	Tashkent University Of Information Technologies Named After Muhammad Al-Khwarizmi	Uzbekistan
Belma Arslan	Aybü	Uzbekistan
Berat Utku Becerekli	Batman University	Türkiye
Berk Koçak	İstanbul Kent University	Türkiye
Bibioysha Isroilova	Kokand University	Uzbekistan
Bilal İmir	Batman University	Türkiye
Bilim Terebaev	Tashkent Pediatric Medical İnstitute	Uzbekistan
Billura Eglış	Central Asian University	Uzbekistan
Billura Tolipova	Central Asian University	Uzbekistan
Bilsen Bilgili	Kocaeli University	Türkiye
Bisymbek Baxodir O‘g‘li	Asmi	Uzbekistan
Botirjon Tojibayev	Kokand University Andijan Branch	Türkiye
Canan Büyükaşık Çolak	Osmaniye Korkut Ata University	Türkiye
Cengiz Güney	Kocaeli University	Türkiye
Didem Rodoplu Şahin	Kocaeli University	Türkiye
Dilaram Ruzieva	Mikrobiologiya İnstituti	Uzbekistan
Dilbar Abdurazakova	Andijan State Medical Institute	Uzbekistan
Dildora Kuvandikova	National University Of Uzbekistan	Türkiye
Dilmurad Rahimov	Andijon Davlat Texnika İnstituti	Uzbekistan
Dilmurod Quronov	Andijan State University	Uzbekistan
Dilorom Sattorova	Guliston Davlat Universiteti	Uzbekistan
Dilshodbek Khomidov	Andijan State University	Uzbekistan
Diyora Kamoldinova	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Diyora Kamoldinova	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Dostonbek Abduraimov	Guliston Davlat Universiteti	Uzbekistan
Durdona G'aniyeva	Qoqon Universiteti Andijon Filialida	Uzbekistan
Durdonaxon Muydinjonova	Fergana State Technical University	Uzbekistan
Durdonaxon Akmaljon Qizi	Andijan State Medical Institute	Uzbekistan
Durdonaxon Askarova	Andijan Branch Of Kokand University	Uzbekistan
Ela Eripek	Batman University	Türkiye
Eldar Asanov	National Archaeological Center Of The Academy Of Sciences Of Uzbekistan	Uzbekistan
Elyor Valitov	Ферганский Медицинский Институт Общественного Здоровья	Uzbekistan
Emrah Ustundağ	Karamanoğlu Mehmetbey University	Türkiye
Emre Atılğan	Trakya University	Türkiye
Eray Alım	Batman University	Türkiye
Esin Ceylan Şaşmaz	Selçuk University	Türkiye

Esra Akay	Yozgat Bozok University	Türkiye
Farrux Abdusalimov	Termiz Davlat Muhandislik Va Agrotexnologiyalar Universiteti	Uzbekistan
Farrux Husanov	Samarqand Iqtisodiyot Va Servis Instituti	Uzbekistan
Fatma Nur Demirbaş	Trabzon University	Türkiye
Fazliddin To‘laganov	Termiz Muhandislik Va Agrotexnologiyalar Universiteti	Uzbekistan
Feruza Vaxidova	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Feruzabonu Xolbutayeva	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Gavkhar Kuchkarova	Andijan Branch Of Kokand University	Uzbekistan
Gayratjon Ibragimov	Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti	Uzbekistan
Gokben Bayramoğlu	Hitit University	Türkiye
G'olibjon Ismoilov	Ismoilov	Uzbekistan
Gökhan Karhan	Batman University	Türkiye
Gulasal Turakulova	Andijan State Technical Institute	Uzbekistan
Gulhayo Yuldasheva Tohirjon Qizi	Andijon State University	Uzbekistan
Gulnoza Komilova	Kokand University	Uzbekistan
Guray Karacil	Hatay Mustafa Kemal University	Türkiye
Gül Nazik Ünver	Batman University	Türkiye
Hakan Emre Ziyagil	Niğde Ömer Halisdemir University	Türkiye
Harika Suklun	Batman University	Türkiye
Hasan Bozgeyikli	Selçuk University	Türkiye
Hasan Imomnazarov	Tashkent State University Of Law Student Housing Educator Pedagogue	Uzbekistan
Haşim Özkurt	Osmaniye Korkut Ata University	Türkiye
Hilal Şahin	Ministry Of Finance	Uzbekistan
Husniddin Ziyadullayev	Ziyadullayev Husniddin	Uzbekistan
Hülya Koyuncu	Ministry Of National Education	Türkiye
Ibrokhimjon Eraliev	Andijan State Medical Institute	Uzbekistan
Ikromjon Mamajonov	Andijan Branch Of Kokand University	Uzbekistan
Ilhom Kurbanbayev	Genetika Va O'simliklar Eksperimental Biologiyasi Instituti	Uzbekistan
Ilhomjon Ergashev	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Ilxom Xolmirzayev	Termiz Davlat Muhandislik Va Agrotexnologiyalar Universiteti	Uzbekistan
Iqboljon Muxammedov	Qo'qon Universiteti Andijon Filiali	Uzbekistan
Iroda Turayeva	Andijon Davlat Pedagogika Instituti	Uzbekistan
Irodaxon Bazarova	Andijon Davlat Universiteti	Uzbekistan
Iskandarshoh Madgaziye	Andijan State Univrsity	Uzbekistan
Islomjon Juraev	Tiame	Uzbekistan
Ismoiljon Mirzayev	Kuaf	Uzbekistan
Izzatullakhon Sayfiddinov	Turan International University	Uzbekistan

İsmail Koç	Sakarya Uygulamalı Bilimler University	Türkiye
Jahongir Sayfiddinov	Turan International University	Uzbekistan
Jahongirbek Latipov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Jale Kahraman	İstanbul Esenyurt University	Türkiye
Jasurbek Rustamov	Rustamov	Uzbekistan
Javohir Boymirzayev	Boymirzayev Javohir	Uzbekistan
Jur'atbek Kuvatov	Andijan Branch Of Kokand University	Uzbekistan
Kamaldin Yunusov	Andijan State University	Uzbekistan
Kamola Odiljonova	Andijan State Pedagogical İnstitute	Uzbekistan
Khayitkhon Ismoilova	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Kübra Atalay	Batman University	Türkiye
Luiza Khaknazaova	Jizzakh State Pedagogical University	Uzbekistan
M R Ramesh	Indira Gandhi Centre For Atomic Research, Kalpakkam	Indian
M.G'. Nematova	Andiajn State University	Uzbekistan
Maftuna Aysacheva	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Mahbuba Otakova	Berdaq Nomidagi Qaraqolpoq Davlat Universiteti	Uzbekistan
Mahdieh Takyeh	Ostim Teknik University	Uzbekistan
Mahmudjon Nabiyeu	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Makhammadali Bakhriddinov	Turan International University	Uzbekistan
Makhliyo Abduvaxopova	Qo'qon Universiteti Andijon Filiali	Uzbekistan
Makhliyo Mirzaabdullayeva	Andijan State Technical İnstitute	Uzbekistan
Mamasidiq To'lanov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Mariya Saidova	Tashkent State Pedagogical University	Uzbekistan
Maxliyo Atamirzayeva	Kokand University, Andijan Branch	Türkiye
Mehmet Ferhat Çelik	Selçuk University	Türkiye
Mehriban Utepbergenova	Karsu	Uzbekistan
Meltem Nurtanış Velioglu	İstanbul Aydın University	Türkiye
Merve Afşar	Kayü	Uzbekistan
Mevlüde Batur	Malatya Turgut Özal University	Türkiye
Mirzohid Jaynaqov	Andijan State University	Uzbekistan
Mohinur Salimova	Navoiy Shahar, Karmana Tuman 11-Umumiy O'rta Ta'lim Maktabi Ona Tili Va Adabiyoti Fani O'qituvchisi	Uzbekistan
Muhammad Noman	University of Beira Interior	Portugal
Mubina Raxmadjonova	Qoqon Universiteti Andijon Filiali	Uzbekistan
Mufazzal Valiyeva	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Muhabbatxon Tojiyeva	Kadrlar Malakasini Oshirish Va Statistik Tadqiqotlar İnstituti	Uzbekistan
Muhammad Shahzad	The University Of Faisalabad	Pakistan
Muhammad Yusuf Maxkamov	Kokand University Andijon Filiali	Uzbekistan

Muhammadqodir Soliyev	Andijan State Medical Institute	Uzbekistan
Muhammadsho Mamadaliyev	Andijan State Medical Institute	Uzbekistan
Muhammed İnal	Batman University	Türkiye
Mukammal Yormuhamatovna	Farg`Ona Davlat Universiteti	Uzbekistan
Murat Koç	Cag University Faculty Of Law	Türkiye
Musharraf Jabborova	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Mustafa Kamal Topcu	Ostim	Türkiye
Mustafa Şahin	Dokuz Eylül University	Türkiye
Muxlisa Boxodirova	Mukhlisa	Uzbekistan
Muxlisa Usanova	Tashkent State University of Oriental Studies	Uzbekistan
Muxriddin Eshbekov	Termiz Davlat Muhandislik Va Agrotexnologiyalar Universiteti	Uzbekistan
Muyassar Karimova	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Muzaffar Tursunov	Andijan State University	Uzbekistan
Mücahit Çayın	Batman University	Türkiye
Nafisaxon Urinboyeva	Farg`Ona Davlat Universiteti	Uzbekistan
Nargiza Kurbonova	Andijon Davlat Tibbiyot İnstituti	Uzbekistan
Narzullo Mamatov	Tıame	Uzbekistan
Nida Palabıyık	Yozgat Bozok University	Türkiye
Nihan Akdemir	Kocaeli University	Türkiye
Nilufar Bakhtiyarova	Kokand University	Uzbekistan
Nilufar Xalilova	Andijan Branch Of Kokand University	Uzbekistan
Nodira Akhunova	Central Asian University	Uzbekistan
Nodiraxon Tojiboyeva	Andijon Davlat Pedagogika İnstituti	Uzbekistan
Nodirbek Maxamadjonov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Nodirbek Otaxonov	KUAF	Uzbekistan
Nozimjon Kabulov	KUAF	Uzbekistan
Nurcan Günce	Kocaeli University	Türkiye
Obidjon Qodirov	Andijon Davlat Tibbiyot İnstituti	Uzbekistan
Odilbek Ollabergenov	Tashkent Pediatric Medical İnstitute	Uzbekistan
Odinahon Toshboyeva	Andijan Branch Of Kokand University	Uzbekistan
Oğuzhan Çolakkağıoğlu	Osmaniye Korkut Ata University	Uzbekistan
Olimjon Aliyev	Namangan State Technology University	Uzbekistan
Osman Yılmaz	Batman University	Türkiye
Oyatullo Qayimjonov	Andijan State Medical Institute	Uzbekistan
Oylum Ekşi	Kocaeli University	Uzbekistan
Özge Demirdelen	Cag University Faculty Of Law	Türkiye
Palina Botirova	Namangan State Technological University	Uzbekistan
Pınar Özdemir Karaca	Kırklareli University	Türkiye
Qayumova Mohinur Karim qizi	Navoiy State University	Uzbekistan

Qosimov Sardor	Andijan Branch Of Kokand University	Uzbekistan
Qutbiniso Abdumannopova	Kokand University Andijon Filiali	Uzbekistan
Rafikjon Ataxanov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Ramazan Kelepçe	Adıyaman University	Türkiye
Rasulbek Ergashev	Turan International University	Uzbekistan
Raxmatullo Raximov	Andijon Davlat Texnika İnstituti	Uzbekistan
Reşat Arıca	Batman University	Türkiye
Rimsha Shahid	The University Of Faisalabad	Pakistan
Rohail Jibran	The University Of Faisalabad	Pakistan
Roziya Zuxridinova	KUAF	Uzbekistan
Ruzmatova Nigora	The National University Of Uzbekistan Named After Mirzo Ulug'bek, Tashkent	Uzbekistan
Sabiha Kılıç	Hitit University	Türkiye
Salman Aslan	Hasan Kalyoncu University	Türkiye
Sanjar Eshboyev	Eshboyev Sanjar	Uzbekistan
Sardor Ergashev	Qo'qon Universiteti Andijon Filiali	Uzbekistan
Sardorbek Muxamadjonov	Qo'qon Universiteti Andijon Filiali	Uzbekistan
Sarvinov Rahmatullayeva	Guliston Davlat Universiteti	Uzbekistan
Seda Uğur Çilkara	Zonguldak Bülent Ecevit University	Türkiye
Seher Karatas	Malatya Turgut Ozal University	Türkiye
Selçuk Balı	Selçuk University	Türkiye
Selma İpek	Bağımsız Araştırmacı	Türkiye
Semih Sezgin	Sinop University	Türkiye
Semiha Şahin	Dokuz Eylül University	Türkiye
Sevinch Yunusova	Guliston Davlat Universiteti	Uzbekistan
Shakhnoza Turakhonova	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Shama Mushtaq	University Of Agricultur Faisalabad	Pakistan
Shameem Chalil	Koneru Lakshmaiah Education Foundation, Vijayawada, Andhra Pradesh	Uzbekistan
Sharjeel Yousaf	The University Of Faisalabad	Pakistan
Sharofiddin Xoshimjonov	Andijan State University	Uzbekistan
Shavkat Asrayev	Jizzakh Branch National University Of Uzbekistan	Uzbekistan
Shavkatbek Xoliqov	Andijon Davlat Tibbiyot İnstituti	Uzbekistan
Shaxlo Xusanova	Kokand University, Andijan Branch	Uzbekistan
Shaxnoza Shokirova	Andijan Branch Of Kokand University	Uzbekistan
Shaxzod Abduqayumov	Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti	Uzbekistan
Shaxzodbek Turg'unov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Sherali Turghunov	Turan International University	Uzbekistan
Shohruhbek Qo'chqarov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Shohsanam Olimova	Andijon Mashinasozlik İnstituti	Uzbekistan

Shohsanam Obidova	Andijon Davlat Pedagogika Instituti	Uzbekistan
Shoxidaxon Kurbanova	Kokand University Of Andijan Branch	Uzbekistan
Sidra Ghulam Muhammad	The University Of Faisalabad	Uzbekistan
Sohiba Murodova	Qarshi Shahar 1 - Maktab Ingliz Tili Fani O'qituvchisi, Efl And Esl Teacher	Uzbekistan
Sultan Sari	Ostim Technical University	Türkiye
Sunnatillo Qilichev	Guliston Davlat Universiteti	Uzbekistan
Suxrob Qurbonazarov	Termiz Davlat Muhandislik Va Agrotekhnologiyalar Universiteti	Uzbekistan
Süleyman Kurt	İstanbul Nişantaşı University	Türkiye
Süreyya Karsu	Bolu Abant İzzet Baysal University	Türkiye
Şeyda Özçelik Aydoğan	Afyon Kocatepe University	Türkiye
Talha Turhan	Erciyes University	Türkiye
Tashkhan Gulyamova	Institute Of Microbiology	Uzbekistan
Temur Majidov	Tashkent Pediatric Medical İnstitute	Uzbekistan
Tuba Güler	Karamanoğlu Mehmetbey University	Türkiye
Tugrul Uzhan	Ostim	Türkiye
Tuğba İmadoğlu Kalkan	Kapadokya University	Türkiye
Ulug'Bek Samatov	Guliston Davlat Universiteti	Uzbekistan
Ulugbek Mutalipov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Ulug'bek Obidov	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Ulug'bek Umarov	Toshkent Farmatsevtika İnstituti	Uzbekistan
Umid Ravshanov	Termiz Davlat Muhandislik Va Agrotekhnologiyalar Universiteti	Uzbekistan
Umriniso Shobduraximova	Andijon Davlat Pedagogika Instituti	Uzbekistan
Umut Çil	Karamanoğlu Mehmetbey University	Türkiye
Uyum Elitok	Batman University	Türkiye
Üstün Yüksel	Independent Researcher	USA
Xadjayeva Dilnoza	Kokand University Andijon Filiali O'qituvchisi	Uzbekistan
Xasan Nurmaxamadov	Guliston Davlat Universiteti	Uzbekistan
Xayitmatov Zoxidjon	Andijan State University	Türkiye
Xilolaxon Abdullayeva	Impuls Tibbiyot İnstituti	Uzbekistan
Xolida Salaxidinova	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Xumoyun Mexmonqulov	Andijan State Tecnical İnstitute	Uzbekistan
Xusan Nurmaxamadov	Guliston Davlat Universiteti	Uzbekistan
Xusnida Israilova	Kokand University Andijan Branch	Uzbekistan
Yasemin Kaya	Kayseri University	Türkiye
Yavuz Elitok	Batman University	Türkiye
Yayra Turaboyva	Qo`Qon Universitti Anijon Filiali	Uzbekistan
Yılmaz Songur	Akbank T.A.Ş.	Türkiye

Yonca Bir	Çağ Üniversitesi	Türkiye
Yorkinoy Nasirdinova	Kokand University, Andijan Branch	Uzbekistan
Yusup Xamidov	Termiz Davlat Muhandislik Va Agrotekhnologiyalar Universiteti	Uzbekistan
Yusupova Gavxaroy	Kakan University Of Andijan	Uzbekistan
Zafar Iqbal	The University Of Faisalabad	Pakistan
Zafar Iminov	Andijan State Technical Institute	Uzbekistan
Zahro Xayrullayeva	Zahro	Uzbekistan
Zarina Baratova	Guliston Davlat Universiteti	Uzbekistan
Zebo Botirova	Namangan State University	Uzbekistan
Zeynep Görgülü	Selçuk University	Türkiye
Zohida Anvarova	Andijan State University	Uzbekistan
Zulxumorxon Boymatova	Kokand University, Andijan Branch	Uzbekistan
Акмал Рахматуллаев	Tashkent Pediatric Medical Institute	Uzbekistan

Keynote Speaker

- **Prof. Dr. Chandra Chandrakantan Subramaniam** (School of Business Management Uum): *Shaping Future Talent through Industry Collaboration and Knowledge Transfer*
- **Prof. Dr. Murat Koç** (Çağ University): *Metaformosis: The Power of Connectivity*
- **Prof. Dr. Gökhan Özer** (Kyrgyz- Turkish Manas University): *Economic Sustainability at the Intersection of Humanity, Technology and Transformation*
- **Prof. Dr. Tuğba Yolcu** (Tarsus University): *Reimagining Democracy in the Digital Age: Participation and Emerging Arenas*
- **Assoc. Prof. Dr. Mohammed Islam** (Istanbul Gelişim University): *“Is This the Digital Transformation of Democratic Theory? Political Representation in Metaverse-based Governance*
- **Assoc. Prof. Dr. Nevin Karabıyık Yerden** (Marmara University): *“Global AI Policy: Bridging Globalization Gaps, Strategies and Policies”*

International Congress on Social Sciences and Management Studies

Kokand University Andijan Branch

19-21 June 2025
Andijan, ÖZBEKİSTAN

PROF. DR. CHANDRAKANTAN SUBRAMANIAN- DIRECTOR

Centre for University-Industry Collaboration
Universiti Utara Malaysia, Malaysia

KEYNOTE SPEAKER
20TH JUNE 2025

I hold a Bachelor's degree in Human Resource Management, which laid the foundation for my academic and professional journey. I further pursued a Master's degree in Emergency Response and Planning, followed by a PhD in Occupational Safety and Health, reflecting my commitment to workplace safety and strategic preparedness. To broaden my expertise in innovation and business development, I later completed a Postgraduate Diploma in Entrepreneurship at the Judge Business School, University of Cambridge, United Kingdom. I hold a Diploma in Marketing (1996), a Bachelor's in Human Resource Management (1999), a Master's in Emergency Response and Planning (2002), and a PhD in Occupational Safety and Health (2009). In 2015, I completed a Postgraduate Diploma in Entrepreneurship at the Judge Business School, University of Cambridge. My core strengths include research, training, authorship, and business start-up consulting.

Title : Shaping Future Talent through Industry Collaboration and Knowledge Transfer

In-Person and Online

"Globalization and Innovation: The Foundation of Scientific Research, Social Development, and Modernization"

Abstract Submission Deadline: 05 June 2025

Full Text Submission Deadline: 25 June 2025

International Congress on Social Sciences and Management Studies

Kokand University Andijan Branch

19-21 June 2025
Andijan, ÖZBEKİSTAN

PROF. DR. MURAT KOÇ
Rector of Çağ University

KEYNOTE SPEAKER

Prof. Dr. Murat KOÇ (b. 1969, Istanbul) graduated from Haydarpaşa High School (1985), Turkish Military Academy (1989), and Dicle University Faculty of Law with honors (1994); he completed his M.A. in Public Law (1997) and is currently a Ph.D. candidate in International Law at Ankara Hacı Bayram Veli University; he served 24 years in the Turkish Armed Forces in strategic, security, and intelligence roles, retiring as Adana Provincial Gendarmerie Commander; he holds a doctorate in Business (2012) on job satisfaction and organizational commitment; currently Rector at Çağ University, he lectures on law, management, security, and psychology, is active in national media as a security analyst, and is a certified management consultant with publications on terrorism, strategic management, and organizational behavior.

SUBJECT : Metamorphosis

In-Person and Online

"Globalization and Innovation: The Foundation of Scientific Research, Social Development, and Modernization"

Abstract Submission Deadline: 05 June 2025

Full Text Submission Deadline: 25 June 2025

Tüm özetler bildirî özet kitabında yayınlanacaktır.
SCOPUS, TRDizin ve uluslararası dergilerde yayın imkanı mevcuttur.
Kongremiz WoS'ta taranmak üzere tasarlanmıştır. Tüm süreçler buna uygun yürütülecek ve WoS'a başvurulacaktır.
To submit a paper, please visit <https://icssms.academicianstudies.com/en/home/>

International Congress on Social Sciences and Management Studies

Kokand University Andijan Branch

19-21 June 2025
Andijan, ÖZBEKİSTAN

PROF. DR. GÖKHAN ÖZER
KYRGYZ-TURKISH MANAS UNIVERSITY

Faculty of Economics and Administrative Sciences
Head of Management Department

KEYNOTE SPEAKER

Prof. Dr. Gökhan Özer completed his education in accounting and finance at Gazi University. He is currently a faculty member at Gebze Technical University and serves as the head of the Management department at the Faculty of Economics and Administrative Sciences at Kyrgyzstan-Turkey Manas University. His areas of expertise include management accounting, financial analysis, financial management, management control systems, and corporate governance. He is also a certified public accountant and an independent auditor.

SUBJECT: Economic sustainability at the intersection of humanity, technology and transformation

In-Person and Online

"Globalization and Innovation: The Foundation of Scientific Research, Social Development, and Modernization"

Abstract Submission Deadline: 05 June 2025

Full Text Submission Deadline: 25 June 2025

Tüm özetler bildirî özel kitabında yayınlanacaktır.
SCOPUS, TRDizin ve uluslararası dergilerde yayın imkanı mevcuttur.
Kongremiz WoS'ta taranmak üzere tasarlanmıştır. Tüm süreçler buna uygun yürütülecek ve WoS'a başvurulacaktır.
To submit a paper, please visit <https://icssms.academicianstudies.com/en/home/>

International Congress on Social Sciences and Management Studies

Kokand University Andijan Branch

19-21 June 2025
Andijan, ÖZBEKİSTAN

PROF. DR. TUĞBA YOLCU

Vice Rector of Tarsus University

KEYNOTE SPEAKER

Prof. Dr. Tuğba Yolcu is a faculty member in the Department of Political Science and Public Administration at the Faculty of Economics and Administrative Sciences, Tarsus University, where she also serves as Vice Rector. She earned her bachelor's degree from Mersin University, her master's from Kahramanmaraş Sütçü İmam University, and her Ph.D. in Political Science and Public Administration from İnönü University. Her research interests include democratization, political communication, digitalization, migration policies, and public administration. Recently, she has focused on artificial intelligence, digital citizenship, and political participation. With numerous national and international publications, she contributes to interdisciplinary studies on politics and governance in the digital age.

In-Person and Online

**Title :The Digital Transformation of Democratic Theory: Political
Participation and New Arenas**

"Globalization and Innovation: The Foundation of Scientific Research, Social Development, and Modernization"

Abstract Submission Deadline: 05 June 2025

Full Text Submission Deadline: 25 June 2025

International Congress on Social Sciences and Management Studies

Kokand University Andijan Branch

19-21 June 2025
Andijan, ÖZBEKİSTAN

DOÇ. DR. NEVİN KARABIYIK YERDEN

Marmara University, Vocational School of Social Sciences, Department of Marketing and Advertising

KEYNOTE SPEAKER

Dr. Nevin Karabiyik Yerden earned her Bachelor's degree in Business Administration from Dokuz Eylül University in 2002 and completed two Master's degrees and a Ph.D. at Marmara University, focusing on human resources, brand equity in tourism, and cultural marketing. She was appointed Assistant Professor in 2015 and Associate Professor in 2021. Currently, she is a faculty member at Marmara University's Social Sciences Vocational School, Department of Marketing and Advertising. Her research interests include cultural marketing, brand management, international marketing, retail management, and the use of augmented and virtual reality in marketing.

SUBJECT : Building Strong Destination Bands: Strategies and Policies

In-Person and Online

"Globalization and Innovation: The Foundation of Scientific Research, Social Development, and Modernization"

Abstract Submission Deadline: 05 June 2025

Full Text Submission Deadline: 25 June 2025

CONTENTS

Hope in University Students' Career Development: a Systematic Review	8
Foreign Language Learning Anxiety, Stress Factors and Success: A Qualitative Research for Undergraduate Students.....	9
Nispet Kavramına Metaforik Bir Yaklaşım.....	10
Kazakhstan's Hedging Strategy in the Geopolitical Landscape of Central Asia	11
Toplumsal Uyum ve Göç Müzelerinin Önemi.....	12
Üniversitelerde Sürdürülebilirlik Algısı: Çalışanların Algı ve Tutumlarının İncelenmesi.....	13
Global Environmental Problems and Sustainable Solutions: Environmental Law, Climate Law and Global Legal Challenges	14
Digital Sin Taxes and the Fiscal Management of Behavioral Risks: International Findings and Policy Recommendations for Türkiye.....	16
The Growing Importance of Cybersecurity in Consumer Confidence and Food Safety for a Sustainable Future	18
School Life in Turkish Countries: A Descriptive Study.....	19
The Impact of Cybersecurity on Food Microbiology: New Risks and Social Perception in Digitalizing Food Systems	21
İnsan Hakları Perspektifinden Sürdürülebilir İnsani Kalkınma Hakkı	22
Emerging Research Patterns on Infrastructure to Support Small Business and Private Entrepreneurship: a Bibliometric Analysis Approach	23
Opportunities for Employment and Job Creation Within the Framework of the Green Economy.....	24
İlkokul Ders Kitaplarında Kadın ve Erkek Temsilleri.....	25
Türkiye’de Yasal Boyutuyla Öğretmen Giyim Tarzı	26
Qishloq Xo’jaligi Tarmoqlarida Xalqaro Innovatsion Tajribalarni Qo’llash Orqali Hududiy Iqtisodiy Tengsizliklarni Kamaytirish Istiqbollari.....	27
Criminal Liability of Physicians in Malpractice Cases	28
Innovative Leadership and Organizational Transformation in the Age of Globalization: Strategic Approaches to Knowledge-Driven Change	29
Yapay Zekâ ve İnsanın Ortak Bestecilik Anlayışı.....	30
Turkistonda Sanoat Rivoji, Mulkdorlar Sinfı Va Sovet Hokimiyatining Iqtisodiy Siyosati.....	31
Sustainable Flame-retardant Materials Based on Natural Polysaccharides and Secondary Metabolites: Prospects and Challenges	33
Bank Tizimidagi Muammoli Kreditlar Va Ularning Yashil Iqtisodiyot Rivojlanishiga Ta’siri	35

Pazarlama İletişimi Açısından Sosyal Sermaye Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Sermaye Düzeyleri	37
Turizm Sektörünün Dijital Dönüşüm ve Modernizasyonunda Akıllı Turizm Uygulamalarının Geleceği ve Rolü	40
Ta'lim Tizimida Xalqaro Integratsiya: Yutuqlar, Qiyinchiliklar Va Kelajak Imkoniyatlar	42
Problem-solving Skills and Perceived Social Support as Predictors of Relationship Stability	43
Qayta Tiklanadigan Energiya Manbalari Orqali Energiya Tejash Strategiyalari.....	44
Oliy Ta'lim Muassasalarida Botanika Fanidan Ma`ruza Mashg`ulotlarini Tashkil Erishda Integratsion Yondashuvdan Foydalanishning Yutuq, Qiyinchilik Va Imkoniyatlari.....	45
Türkiye'nin Orta Asya'da Türk İşbirliğinin Sağlanması Stratejisi ve Orta Koridor Girişimi ..	46
Toplumsal Değer Odaklı Pazarlama (Societal Marketing) Stratejilerinin Küresel Gelişimi, İnovasyonu ve Gelecek Yönelimleri	47
Uzbek Women's Jewelry That Are Kept in Russian Museums	48
Sotsiologiya - Ijtimoiy Tadqiqotlarda Yangi Yo'nalish Sifatida.....	49
Kollektivlashtirish Davrida Sovet Davlatiga Qarshi Xalq Harakatlari Masalasiga Doir.....	51
Raqamli Ta'lim Va Xalqaro Integratsiya: Onlayn Platformalar, Masofaviy Ta'lim Imkoniyatlari Orqali Xalqaro Hamkorlikni Kengaytirish.....	53
Kvalimetrik Monitoring: Ta'lim Sifatini Baholashda Yangi Yondashuvlar	54
Termal Turizmde Geronto-Pazarlama: 65+ Tüketicilerde Fayda Temelli Pazar Bölümlendirme.....	55
Advancing Green Economy Through Socio-Economic Modernization.....	57
Innovation, Entrepreneurship, and Internationalization: a Conceptual Model for Economic Development in Transition Economies	58
Globalization and Innovation in Regional Development Theories	59
The Transformative Impact of Scientific Research and Technological Innovations on Modern Medicine	61
Samarqand Viloyatida Sovet Rejimini O'rnatilishi va Unga Qarshi Maxalliy Axolining Kurashlari	63
Jismoniy Harakatlar Bajarishda Shaxsning Psixologik Tayyorgarligi.....	65
Muhasebede İhtiyatlılık İlkesi: Teorik Bir İnceleme	66
İhtiyatlı Muhasebe Politikasının, Özsermaye Maliyeti ve Hileli Finansal Raporlama Üzerine İlişkisinin Ampirik Analizi	67
A Study of the Genesis of Ethnonyms and Toponyms and the Artistic Concepts of "nation" and "homeland" in the Work of Mullah Kholbek Ibn Musa Andijani "ghurbatnama"	68
Xalqaro Yuk Tashishning Iqtisodiyotga Ta'siri.....	69

Realialarning Turlari va Ularni J.k. Roulingning Garry Potter Asarlarida Berilishi	70
Farg'ona Qoraqalpoqlari Uy Hunarmandchiligi (XIX Asr Oxiri XX Asr Boshlari).....	71
Mingtepada Shaharsozlik Madaniyatining Rivojlanishi va Qadimgi Farg'ona Davlatchiligi Munosabatlaridagi O'rni	73
Çevre Krizi Çağında Dijital Aktivizm Paradoksu: Slaktivizm Perspektifinden Twitter Örneği	75
Yeşil Yönetim Alanında Bibliyometrik Bir Analiz: 2015–2025 Yılları Arasında Yapılan Bilimsel Çalışmaların Bibliyometrik Analizi.....	76
Atmosfera Havosining Ifloslanishi: Global Muammo Va Barqaror Yechimlar Yo'llari	77
Axborot Texnologiyalariga Asoslangan Tibbiy Simulyatorlar: Talaba-yoshlar Uchun Innovatsion Ta'lim Vositasi	78
Xotin - Qizlarni Ijtimoiy Muhofazalash Tamoyillarining Islom Qadriyatlarida Namoyon Bo'lishi.....	80
The Impact of Virtual Identity and Social Network Identity Management on Digital Well- being.....	81
Tijorat Banklarida Bank Mahsulotlari “salam” Va “istisna”ni Joriy Etish Asoslari.....	83
Kriptografiya va Uning Yaratilish Tarixi	84
Comparative Analysis of the Factors Affecting Green Energy Consumption Behavior	85
İnovasyonun Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: 2010-2023 Dönemi Panel Veri Analizi	86
Axborotlashgan Jamiyatda Axborot Xavfsizligi Omillari	87
Sustainable Development and the Environmental Challenges of the 21st Century	88
Surxondaryoda Elektr Energiyasini Ishlab Chiqarish Istiqbollari.....	89
Gidroenergetika.....	90
Oliy Ta'lim Tizimida Moliyaviy Nazorat Samaradorligini Ta'minlashda Ichki Nazorat Xizmatlarining Roli	91
Jizzax Viloyati Oliy Ta'lim Muassasalarinng Budget Mablag'laridan Foydalanish Samaradorligi Tahlili.....	92
Yashil Buxgalteriya: Nazariy Masalalar	93
Kichik Biznes Subyektlarini Statistik Kuzatish: Muammolar Va Zamonaviy Yondashuvlar ..	95
Küreselleşen Dünyada Yapay Zekâ Uygulamalarının Örgütlerde Karar Vermeye Etkileri: Kavramsal Bir Çalışma.....	97
Olamning Lisoniy Manzarasi: Madaniy-etnopsixologik Tarkib Va Bilimni Ifodalashdagi Roli	98
A Study on the Influence of 21st Century Skills on Leadership Orientations.....	99

Go Türkiye Web Sitesinde Yer Alan İçeriklerin Anlatım Bozuklukları Açısından İncelenmesi: Hatay Örneği	100
Küreselleşmenin İtici Gücü Olarak Şirket Birleşmeleri ve Satın Almaları (M&A): PESTEL Analizi ile Çok Boyutlu Bir İnceleme	102
Elektr Enerjiasini Ishlab Chiqarishning Ekologiyaga Ta'siri.....	103
Boshlang'ich Sinf O'quvchilariga Zid Ma'noli So'zlarni O'rgatish Metodikasi	105
From Cultural Oral Memory to Professional Ethical Values: Error and Fraud in Turkish Proverbs in the Accounting Context	107
Globalization and Innovation: the Foundation of Scientific Research, Social Development, and Modernization – a Statistical Analysis of Chennai, Tamil Nadu	108
Determination of Quality Parameters and Essential Oil Content of Aerial Part of Fennel (foeniculum Vulgare Mill.)	109
Kocaeli University Hereke Ömer İsmet Uzunyol Vocational School Accounting and Tax Application Department Students' Future Expectations in Terms of Sustainability.....	110
Farg'ona Vodiysi Aholisi Ijtimoiy Turmush Sharoitlarini Yanada Yuksaltirishda Xalqaro Tashkilotlar Bilan Hamkorlik Aloqalari Tarixi	111
O'zbekistonning Ilmiy Tadqiqotlarda Xalqaro Hamkorlik Va Tajriba Almashinuvi	112
XX Asr Boshlarida Turkiston O'lkasida Bank-moliya Tizimining Vujudga Kelishi	113
Innovatsion Pedagogik Texnologiyalar Va Tajriba Almashinuvi: Xorijiy Davlatlarning Ilg'or Ta'lim Texnologiyalarini O'zbekiston Ta'lim Tizimiga Tadbiq Etish	115
Ijtimoiy Tafakkur – Milliy Mafkura Va Yoshlar	116
Comparison of the Effectiveness of Contextual, Morphological, and Semantic Methods for Academic Vocabulary Learning	117
O'zbekistonda Qishloq Xo'jaligini Yoppasiga Kollektivlashtirish Siyosati Tarixshunosligi.	118
Mastering Common Uzbek Verbs as a Foundation for Basic Communication in English-speaking Learners	119
Unlocking Cultural Competence Through Common Uzbek Idioms for English-speaking Learners.....	120
Markaziy Osiyo Mintaqasida Mavjud Suv Zaxiralaridan Oqilona Foydalanish Yo'llari	121
Bankacılık Sektöründe Örgütsel Sinizmin Örgütsel Yabancılaşma ve İş Performansına Etkisi	123
Socio-geographical Significance of the Rational Use of Water Resources in the Fergana Valley: Analysis From the Point of View of Sustainable Development.....	124
Lingvistik Pragmatika: Nazariya, Metod va Tilshunoslikdagi Amaliy Aspektlari	125
Tekstil Sektöründe Örgütsel Sessizlik ve Örgütsel İkiyüzlülüğün Örgütsel Bağlılığa Etkisi	127

Finansal Okuryazarlik Egitiminin, Öğrencilerin Finansal Bilgi, Tutum ve Davranışına Etkisi	128
Sustainable Finance & Green Fintech: a Digital Path to Climate Resilience (a Case Study of Pakistan and China).....	131
Sustainable Education in the Digital Era: Policy and Implementation in Pakistan and China	133
AI and Digital Transformation in Census Data: Revolutionizing Population Surveys in Developing Countries.....	134
Türkiye Ekonomisinde Borç Yükünü Belirleyen Faktörler: Zaman Serisi Perspektifinden Bir Ardıl Analizi	135
Yapay Zekâ ve Sürdürülebilir Pazarlama: Tüketici Davranışlarını Yönlendiren Teknolojik Yöntemleri.....	136
Investment Potential Assessment: Tools and Approaches for Small Enterprises	137
Türk Sağlık Sisteminde Arz ve Talebin OECD Perspektifiyle Analizi	140
Mechanisms, Methods and Means of Carrying Out the Great Terror in Uzbekistan.....	141
Sog'liqni Saqlashda Ta'lim Va Inson Resurslari	142
Sun'iy Intellekt Vositasida Yaratilgan Matnlarda Sintaktik Transformatsiyalar Va Ularning Pragmalingvistik Talqini.....	143
Fransuz Dunyosida Amir Temur Obrazining Retsepsiyasi: XIV–XX Asrlar	144
Works Written by Abu Lais Samarkandi in Fiqh (islamic Jurisprudence) and Other Fields.....	145
Ta'lim Tizimida Xalqaro Integratsiya: Yutuqlarga Erishishda Qiyinchiliklarni Bartaraf Etish Yo'llari	146
Lexical-semantic System of Language.....	147
Yangi O'zbekistonda Yoshlarni Ilmiy Tadqiqotlarga Jalb Qilish Orqali Jamiyatni Modernizatsiya Qilish	149
International Integration in Higher Education: Achievements, Barriers, and Strategies for Sustainable Global Engagement	150
Transforming Education Through International Integration: Mobility, Technology, and Policy in the 21st Century	152
On the Degree of Correspondence of Literary Translation	155
Mustaqillik Yillarida O'zbekistonda Xususiy Maktabgacha Ta'lim Tizimining Vujudga Kelishi Va Rivojlanish Bosqichlari	157
Mironshoh Mirzo Romanining Lingvokulturologik Tahlili (ayrim Tarixiy So'zlar O'zbekcha-turkcha Qiyosiy Tahlili Asosida)	159
Boshlang'ich Sinf O'quvchilarining Fikrlash Qobiliyatini Rivojlantirishning Ijtimoiy Ahamiyati.....	161

From Kiln to Grave: Function and Distribution of Tamga-impressed Vessels in the Early-medieval Ferghana Valley	162
Psychological Features of the Formation of Interest in the Fine Arts in Preschool Children	163
Structural Analysis of The Terms "Business And Entrepreneurship" in English and Uzbek	164
Ta'lim Tizimida Xalqaro Integratsiya: Yutuqlar, Qiyinchiliklar Va Kelajak Imkoniyatlar	166
Maktabgacha Yoshdagi Bolalarda Konsentratsiyani Rivojlantirishning Mazmuni va Pedagogik Shart-sharoitlari	168
Units of the Concept of "tongue" in English and Uzbek Languages	169
Evaluation of Autonomous Flight Levels in Aviation Safety with AHP Method.....	170
Zamonaviy Ijtimoiy Tadqiqotlarda Dolzarb Muammolar Va Istiqbolli Yo'nalishlar	171
Zamonaviy Dunyoda Gender Tenglik Masalalari.....	173
Tarixiy Ma'lumotlarni Sun'iy Intellect Orqali Aniqlash	174
Oliy Ta'lim Muhitida Talabalarning Psixologik Moslashuvi: Muammolar, Qonuniyatlar Va Samarali Ko'nikma Shakllantirish Strategiyalari.....	175
Shaxs Taraqqiyotining Yoshga Bog'liklik Xususiyatlari.....	177
Teknolojideki Kamera Gelişiminin Kompozisyona ve Görüntüye Etkisi: Yaratıcı İfade ve Algısal Deneyim.....	179
Qo'shiqlar Orqali Grammatikani O'rgatishning Pragmalingvistik Asoslari: Til va Madaniyat Integratsiyasi.....	180
Local People's Perceptions on the Effects of Tourism: Hasankeyf Case	181
Farg'ona Vodiysi Oila Urf-odatları Va Qadriyatlarını Tadqiq Etishning Zamonaviy Dolzarb Masalalari.....	182
Globalashuv Davrida Talabalarda Lisoniy Tafakkurni Shakllantirishning Innovatsion Usullari.....	183
The Significance Of Problem Educational Technology And Methods Of Creating Problem Situations in Forming The Thinking Ability Of Primary Class Students	184
Classification Principles of Natural Products Derived from Plants in Foreign Economic Activity Commodity Nomenclature Based on Chemical Composition.....	185
Oliy Ta'lim Tashkiloti Rahbariga Qo'yiladigan Umumiy Talablar	188
Ilmiy Innovatsiyalar Sog'liqni Saqlashda: 3D-Printerlarning Tibbiyot Amaliyotidagi O'rni Va Kelajagi.....	190
A Comparative Study of Electronic Lexicography: Corpus Methods and Semantic Visualization in English Versus Uzbek Monolingual Dictionaries.....	191
Tibbiyot Ta'limi: Nazariya Va Amaliyot Uyg'unligi.....	192

The Timurid Aesthetic Legacy and Its French Orientalist Interpreters.....	193
Global Cooperation in Healthcare Systems.....	195
Representation of the Space Category with Spatial Prepositions and Postpositions in English and Uzbek	196
Modern Özbek Nesrinin Şekillenmesinde Türk Edebiyatının Rolü	198
Ingliz va O'zbek Tillarida Biotexnologiya Terminlarining Kognitiv-semantik Xususiyatlari	200
Organik Hayvansal Üretim ve Enflasyon İlişkisi: Türkiye Verileri Üzerine Bir Analiz	201
Uzbek–French Literary and Cultural Relations: in the Context of Orientalism and Historical Integration.....	202
A Qualitative Study on Customer and Employee Experiences Regarding the Use of Service Robots in Restaurants.....	203
Konaklama İşletmelerinin Engelli Bireylere Uygunluğu: Batman Otelleri Üzerine Bir Araştırma	204
Linguistic Characteristics of Nanotechnology-based Pharmaceutical Terminology.....	205
Mulla Xolbek Ibn Muso Andijoniyning “g’urbatnoma” Asarida Etnonim Va Joy Nomlari Genezisi Tadqiqi Hamda “millat” va “vatan” Badiiy Konseptlari	206
Sholi Navlari Donidagi Aminokislotalar Miqdori	207
Ticari Kredilerde Finansal Tabloların Analizi ve Değerlendirilmesi: Akbank Örneği.....	208
Rise of Nativism in the United States	209
Trade Creation Effects on Global Value Chains: a Case Study of BRICS	210
Yönetimde Yavaş Bilim Paradoksu: Hızın Baskısı Karşısında Stratejik Derinlik ve Sabır....	211
Determination of the Main Factors of Consumer Expectations and Satisfaction Towards Robot Applications Used in Restaurants Within the Framework of Kano Model.....	214
Yapay Zekâ Yatırımlarının Ekonomik Kalkınmaya Etkisi Seçilmiş Ülkeler Üzerine Ampirik Analiz	215
Salepning (orchis Maculata L.) Tibbiyotda Qo'llanilishi.....	216
Determination of Polysaccharides in the Root Nodules of Orchis Masculata L. (early Spring Orchis).....	217
Mustaqillikning Ilk Yillarida Umumta'lim Maktablarida Modernizatsion Jarayonlar.....	218
Kversetinning Qandli Diabetda Ta'sir Mexanizmi	219
Green Economy Transition Indicator and Development Prospects in the Kyrgyz Republic	220

Hope in University Students' Career Development: a Systematic Review

Zeynep Görgülü (Selçuk University)

Hasan Bozgeyikli (Selçuk University)

Hope is a cognitive-motivational construct that provides individuals with the strength to cope with challenges. In the uncertain and economically challenging landscape of 21st century, this function makes hope particularly important for university students' career development. Hope has become a growing interest in recent career research. Thus, this study aims to review existing career research on hope and address the following research question: "What is the current state of published knowledge on hope in the career development of university students?" The systematic review was conducted following the PRISMA protocol. Web of Science, Scopus, and DergiPark databases were selected for a rigorous literature search. The search was conducted in both English and Turkish. For English articles, the following query strategy was used: "job*" OR "career" OR "occupation*" OR "vocation*" (Topic) and "hope" (Topic) and "university student*" OR "college student*" OR "undergraduate student*". For Turkish articles, the search strategy was: "umut" AND abstract: "kariyer" and abstract: "meslek*" AND abstract: "umut*". The search yielded 372 results. The inclusion criteria were: 1) variables related to career development, 2) inclusion of hope, 3) written in English or Turkish, 4) university student sample, and 5) peer-reviewed publication. Qualitative studies were excluded from the sample. Additionally, since a 25-year review was conducted, articles published before 2000 were excluded. After removing duplicates and those irrelevant articles, 46 articles were included in the sample. Once the final sample was determined, each article was examined in detail and coded separately. MAXQDA was used for the coding process. The results present definitions, outcomes and antecedents of hope in career research. Many articles referenced Snyder's Hope Theory when defining hope. Some studies, however, utilized work hope, a concept derived from Hope Theory, which describes individuals' hopes regarding their future employment. The Outcomes of Hope consisted of career-related factors, including career decision self-efficacy, outcome expectations, career decidedness, career calling, career identity, career distress, job-seeking anxiety, career regret, career types, career engagement, employability, career adaptability and proactive career behaviors. Similarly, the antecedents of hope included career variables which were career decision self-efficacy, influences on career choices, career decidedness, work values, career calling, negative career thinking, perceived career barriers, employment stress, career skills, career adaptability, interventions and work integrated learning. Consequently, this review suggests a research map for future studies and some implications for career practitioners. Firstly, the relationships between hope and career variables suggest that hope-centered career interventions may be noteworthy. Secondly, many factors serve as both predictors and outcomes of hope, suggesting a recursive relationship between career development and hope. In other words, while hope facilitates career development, career development may in turn enhance hope. Future research could further explore this bidirectional relationship and provide deeper insights into the role of hope in career development. Finally, more research is needed to clarify the relationship between career variables and hope.

Keywords: *Career development, hope, school to work transition, university students*

Foreign Language Learning Anxiety, Stress Factors and Success: A Qualitative Research for Undergraduate Students

Tuğba İmadoğlu Kalkan (Cappadocia University)

The aim of this study is to understand the dimensions of anxiety and stress experienced by undergraduate students of the aviation management department during the foreign language learning process, to examine how they cope with these situations and the effects of these situations on their success. In this study, which focused on a qualitative design using the phenomenology design and criterion sampling, data were collected via a semi-structured interview form. This form included 12 questions in total, 7 of which were open-ended and 5 were demographic questions. The answers given by 66 students to the questions were analyzed through content analysis. As a result of the analysis, four main themes were determined as “avoidance behavior”, “emotional regulation”, “social support” and “positive coping strategies”. In line with the obtained data, it was determined that the language anxiety experienced by the students mostly originated from factors such as fear of making mistakes while speaking, feeling of inadequacy, and stress of speaking in front of an audience. A majority of the participants stated that they experienced foreign language anxiety due to reasons such as fear of making mistakes while speaking, feeling inadequate, and concern about being judged by others. While this anxiety caused low motivation and avoidance behaviors from learning environments in some participants; Some participants stated that they developed active strategies to cope with these feelings. While some participants tried to cope with stress by avoiding foreign language speaking environments, others developed positive strategies such as listening to music, breathing exercises, daily practice and social interaction. In addition, it was observed that individuals who received social support could manage their anxiety levels more easily. In addition, it was understood that individuals who exhibited avoidance behavior had their language development processes negatively affected and developed a reluctance to learn. The study draws attention to the importance of not only cognitive but also emotional and psychological factors in the foreign language learning process and emphasizes the need for supportive learning environments that will increase students' self-awareness. Creating supportive and awareness-raising teaching environments that understand students' emotional processes plays a critical role in terms of learning efficiency. In order for students to cope with anxiety and stress in a healthy way, practices that develop emotional resilience (breathing exercises, role-playing, small group conversations) should be integrated into teaching processes; cooperation with guidance units should be increased.

Keywords: *Foreign Language Anxiety, Stress Factors, Coping Strategies, Success*

Nispet Kavramına Metaforik Bir Yaklaşım

Ayşe Gökçen Kapusuz (Selçuk University)

Nispet yapmak, bireyler arası sosyal etkileşimde sıkça karşılaşılan ancak kavramsal çerçevesi akademik yazında yeterince incelenmemiş bir olgudur. Bu çalışma, nispet kavramını metaforik analiz yöntemiyle inceleyerek, kavramın farklı algı boyutlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında, “Nispet yapmak ... gibidir. Çünkü ...” ifadesinin tamamlanması istenerek 50 katılımcıdan metaforik veriler toplanmıştır. İçerik analizi sonucunda elde edilen metaforlar dört ana kavramsal kategori altında sınıflandırılmıştır: (1) Kıskançlık ve gösteriş, (2) Olumsuz ve zararlı bir davranış, (3) Sosyal bir alışkanlık ve (4) Kendini kanıtlama adına duygusal tepki. Frekans analizi sonuçlarına göre, en sık tekrarlanan kavram “kıskançlık ve gösteriş” (n=22) olurken, en az tekrarlanan ise “olumsuz ve zararlı bir davranış” (n=6) kategorisi olmuştur. Katılımcılar tarafından en çok kullanılan metaforlar “gösteriş”, “kıskançlık” ve “üstünlük taslama” şeklinde öne çıkmıştır. Çalışmada ayrıca, “Siz hiç nispet yaptınız mı?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, “evet” diyenlerin %52,2’sinin erkek olduğu ve bu katılımcıların yaşlarının ise 31-44 yaş aralığında değiştiği tespit edilmiştir. Kavramsal netlik sağlamak amacıyla yapılan bu ön çalışma, ilerleyen süreçte geliştirilecek olan ölçüm aracına temel oluşturmayı hedeflemektedir. Elde edilen bulgular, nispet olgusunun bireyler arası ilişkilerdeki rolünü anlamlandırmada önemli katkılar sunmaktadır. Çalışmanın sonuçları hem sosyal psikoloji hem de örgütsel davranış bağlamında nispetin bireysel ve toplumsal dinamiklerle nasıl şekillendiğini anlamaya yönelik gelecek araştırmalar için yol gösterici niteliktedir. Gelecek çalışmalarda ve bu çalışmanın devamı olacak şekilde konunun ve örneklemin genişletilerek ele alınması, kavramın alan yazında ölçme aracı olarak kullanılmasına imkân tanıyacak yeni bir ölçeğin geliştirilmesi planlanmakta ve önerilmektedir. Bu doğrultuda, mevcut çalışmada elde edilmiş tema ve metaforlar, alan yazına kazandırılacak ölçme aracının alt boyutlarına zemin hazırlamakta ve çalışmaya özgün bir değer katmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Nispet, Metaforik Analiz, Gösteriş, Duygusal Tepki, Bireyler Arası Etkileşim

Kazakhstan's Hedging Strategy in the Geopolitical Landscape of Central Asia

Eray Alım (Batman University)

Central Asia has held strategic importance for thousands of years and continues to be a key junction point on the Silk Road, connecting the East and the West. This central location has resulted in the region falling under the sphere of influence of various major powers throughout history. Since ancient times, different empires and nomadic communities have established political and economic dominance over the region. In the 7th and 8th centuries, the Islamic conquests brought a new cultural and religious influence to the region. In the 19th century, the British and Russian empires competed in the region during the period known as the Great Game. In the 20th century, the Soviet Union brought Central Asia under its control and established dominance in the region politically, economically, and culturally. With the dissolution of the Soviet Union in 1991, the Central Asian republics gained their independence, and a new struggle for influence, called the New Great Game, began. Today, Russia, China, and the United States are the main actors with influence in the region. While Russia tries to maintain its traditional ties, China stands out with its economic power. The United States, on the other hand, adopts a security and stability-oriented approach. Regional powers such as Türkiye and Iran also play an increasing role. The Central Asian states are trying to balance their relations with different powers and strengthen regional cooperation in this competitive environment. This situation is clearly seen in the case of Kazakhstan. Kazakhstan follows a strategy defined as hedging, which is known as a "multi-vector" foreign policy approach. In the specific case of Kazakhstan, this strategy, especially considering the proximity of major powers such as Russia and China to the region, expresses a careful approach in the complex geopolitical environment of Central Asia. This approach aims to ensure Kazakhstan's sovereignty, territorial integrity, and economic development by establishing balanced and cooperative relations with various international actors without becoming overly dependent on any one power. This study focuses on the delicate and balanced foreign policy initiatives that Kazakhstan executes while pursuing this strategy, examining how medium-sized states can achieve effectiveness in a regional environment where major powers are actively present.

Keywords: *Central Asia, Kazakhstan, Great Powers, Hedging*

Toplumsal Uyum ve Göç Müzelerinin Önemi

Berk Koçak (İstanbul Kent University)

Göç, günümüzde yerel, ulusal ve küresel gündemlerin en acil konularından biri haline gelmiştir. Artan ulusal ve uluslararası eşitsizliklerle birlikte, göçün mekânsal dağılımı da her geçen gün çeşitlenmektedir. Mayıs 2024 itibarıyla Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), dünya genelinde zorla yerinden edilmiş kişi sayısını yaklaşık 63 milyon olarak tahmin etmektedir. Birleşmiş Milletler'e göre toplam göçmen sayısı ise yaklaşık 281 milyondur. Dünya, benzeri görülmemiş ölçekte bir insan hareketliliğine tanıklık etmektedir. Göç ve entegrasyon politikaları üzerine yapılan kapsamlı araştırmalara rağmen, kültürel kurumların, özellikle göç müzelerinin sosyal uyumu teşvik etmedeki rolü yeterince araştırılmamıştır. Geleneksel entegrasyon stratejileri, kültürel boşlukları gidermede kültürel ve yaratıcı faaliyetlerin potansiyelini sıklıkla göz ardı ederek, ekonomik ve sosyal entegrasyona öncelik vermektedir. Bu çalışma, göç müzelerinin toplumsal uyumu teşvik etmedeki rolünü inceleyerek bu araştırma boşluğunu doldurmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma, göç müzelerinin yerel topluluklar ile göçmenler arasındaki sosyal uyumu teşvik etmedeki rolünü incelemektedir. Göç hareketleri, günümüzün küresel dinamiklerinin sürekli bir özelliğidir ve kültürel ile sanatsal alanları etkilemektedir. Göçmenlerin yerel toplumlara entegrasyonu, ulus-devletlerin temel hedeflerinden biri haline gelmiş ve yenilikçi yaklaşımlar gerektirmektedir. Araştırma, çağdaş müzeciliğin göç ve entegrasyonun karmaşıklıklarını ele alma konusundaki dönüştürücü potansiyelini vurgulamakta ve politika yapıcılar ile kültür alanında çalışan uzmanlar için değerli bilgiler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Müze, Entegrasyon, Uyum

Üniversitelerde Sürdürülebilirlik Algısı: Çalışanların Algi ve Tutumlarının İncelenmesi

Nida Palabıyık (Yozgat Bozok University)

Esra Akay (Yozgat Bozok University)

Bu araştırma, üniversitelerde sürdürülebilirlik kavramının nasıl algılandığını ve çalışanların bu konudaki tutumlarını derinlemesine anlamayı amaçlamaktadır. Sürdürülebilirlik, yalnızca çevresel meselelerle sınırlı kalmayıp sosyal, ekonomik ve kültürel boyutları da kapsayan bütünsel bir yaklaşımdır. Bu doğrultuda, yükseköğretim kurumlarının sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada taşıdığı sorumluluk, yalnızca bilgi üretimi değil, aynı zamanda çalışanların aktif katılımıyla şekillenen kurumsal kültür değişimi açısından da büyük önem taşımaktadır. Nitel araştırma yöntemi benimsenen bu çalışmada, Türkiye’deki bir üniversitede sürdürülebilirlik projeleri kapsamında yer alan veya potansiyel olarak yer alma durumu olan toplam altı üniversite çalışanı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar; potansiyel katılım gösterecek çalışanlar, aktif katılım gösteren çalışanlar ve koordinatörlük çalışanı olmak üzere üç grupta sınıflandırılmıştır. Elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle MAXQDA 24 programı kullanılarak analiz edilmiş; analiz süreci dört aşamada gerçekleştirilmiştir: kodlama, tema oluşturma, verilerin yapılandırılması ve sunumu. Katılımcı doğrulaması yapılarak bulguların güvenilirliği artırılmıştır.

Analiz sonucunda, katılımcıların sürdürülebilirlik algılarını ve tutumlarını yansıtan beş ana tema ortaya çıkmıştır: farkındalık, katılım algısı, katılımı zorlaştıran durumlar, katılımı teşvik eden unsurlar ve beklenti ve öneriler. Potansiyel katılımcılar, sürdürülebilirlik kavramını genellikle çevresel uygulamalarla sınırlı algılarken, bilgi eksikliği ve yoğun iş yükü gibi nedenlerle projelere katılımda isteksiz olduklarını ifade etmişlerdir. Aktif katılımcılar ise, akademik teşvikler ve bireysel gelişim olanaklarının motivasyonlarını artırdığını belirtmiş; yönetsel planlama eksiklikleri ve kaynak yetersizliklerinin ise süreci olumsuz etkilediğini vurgulamışlardır. Koordinatörlük çalışanı ise, sürdürülebilirliğin çok boyutlu bir kavram olduğunu ve üniversite yönetiminin aktif desteğinin projelerin başarısında kritik rol oynadığını ifade etmiştir.

Çalışmada ayrıca, katılımcıların sürdürülebilirlik projelerine katılımını artıran unsurlar olarak maddi teşvikler, ödüllendirme mekanizmaları, akademik avantajlar ve hizmet içi eğitimlerin etkili olduğu görülmüştür. Beklentiler ve öneriler doğrultusunda, üniversitelerde sürdürülebilirlik bilincinin artırılması için daha sistematik bilgilendirme faaliyetlerinin yürütülmesi, öğrenci topluluklarının sürece dâhil edilmesi ve üst yönetimin projelere daha fazla destek vermesi gerekliliği vurgulanmıştır. Sonuç olarak, üniversite çalışanlarının sürdürülebilirlik konusundaki algıları ve katılım motivasyonları çeşitlilik göstermektedir. Sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak için kurumsal farkındalığın artırılması, çalışanların ihtiyaç ve beklentilerine yönelik stratejilerin geliştirilmesi ve bütüncül bir sürdürülebilirlik yaklaşımının benimsenmesi kritik önemdedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Üniversite Çalışanları, Katılım, Sürdürülebilir Üniversite

Global Environmental Problems and Sustainable Solutions: Environmental Law, Climate Law and Global Legal Challenges

Murat Koç (Cag University Faculty of Law)

Özge Demirdelen (Cag University Faculty of Law)

While environmental and climate law produce sustainable solutions to global problems, it also plays an important role in the realization of the Sustainable Development Goals (SDGs). Goals such as Climate Action (SDG 13), Life Below Water (SDG 14) and Life on Land (SDG 15) are the main focal points of environmental and climate law. In this context, it becomes clear that regulations should be introduced to prevent environmental destruction and that environmentally friendly policies and practices should be encouraged. For example, multilateral international agreements and legal regulations aimed at reducing carbon emissions to combat climate change are implemented through environmental and climate law. On the other hand, environmental and climate law also plays an important role in achieving social goals such as No Poverty (SDG 1) and Reducing Inequalities (SDG 10). Because environmentally sensitive legal regulations aim to reduce social inequalities by protecting the most disadvantaged communities. For example, environmental pollution and depletion of natural resources affect these communities more. Therefore, environmental and climate law plays an important role here. It is also closely related to the goal of Health and Quality of Life (SDG 3). Considering the negative effects of environmental factors on public health, environmental and climate law ensures that pollutants are controlled, and public health is protected. Environmental regulations are of critical importance to prevent these problems, as environmental pollution can cause the spread of diseases. Environmental and climate law is also necessary for goals such as Affordable and Clean Energy (SDG 7) and Sustainable Cities and Communities (SDG 11). Strategies such as promoting renewable energy sources, increasing energy efficiency and supporting green infrastructure projects can be achieved through environmental and climate law. This study adopts a qualitative research approach and uses document review and comparative literature review methods. Environmental law and climate law cover legal regulations, international agreements and environmental protection strategies regarding global environmental problems such as climate change, biodiversity, water and air pollution. Legislation and policy documents of international organizations such as the European Union (EU) and the United Nations (UN) were examined, and an interdisciplinary analysis was conducted in current academic publications. The study examines solutions for environmental and climate problems from a legal perspective in relation to the SDGs from the perspective of environmental law and climate law. The results of the study show the relationship between environmental and climate law and global environmental issues. Environmental and climate law does not only focus on protecting the environment but also ensures social and economic sustainability in the implementation of the SDGs. Global environmental and climate problems and legal solutions to these problems do not only protect the environment. It also aims to eliminate social inequalities, make economic growth sustainable and protect public health. Environmental and climate law enables the establishment of social justice together with the environment and the equal and sustainable development of societies. International agreements create common ground in the search for solutions to global

environmental problems through environmental and climate law. The goal of Peace, Justice and Strong Institutions (SDG 16) ensures that environmental crimes are punished, and environmental protection laws are effectively implemented through environmental and climate law. In this sense, environmental and climate law encourages global cooperation by prioritizing social benefit, beyond just addressing environmental problems. This study emphasizes that environmental and climate law is not limited to environmental regulations but also has a critical place in the realization of social, economic and health-related goals.

Keywords: *Climate Law, Environment, Environmental Law, Private International Law, Sustainable Development Goals*

Digital Sin Taxes and the Fiscal Management of Behavioral Risks: International Findings and Policy Recommendations for Türkiye

İsmail Koç (Sakarya Uygulamalı Bilimler University)

This study examines the behavioral addiction risks posed by online games, virtual gambling, social media, and digital content platforms from a public finance perspective, in light of the deepening digitalization process. It evaluates the digital sin tax model as a fiscal policy tool aimed at protecting children, adolescents, and adult individuals. Content delivered through digital platforms adversely affects individuals' cognitive and social development and fosters environments conducive to psychosocial exploitation by normalizing non-virtuous consumption patterns through manipulated, addiction-generating structures. In this context, these consumption forms represent the digital equivalents of what classical public finance literature refers to as "demerit goods." The study discusses the theoretical foundations of digital sin taxes within the frameworks of Pigouvian externalities and behavioral economics. It focuses on high-risk domains such as in-game microtransactions (loot boxes, gacha systems), social media addiction, online gambling/betting activities, and digital content subscriptions. Methodologically, the research employs qualitative content analysis, comparing the regulatory frameworks of Germany, France, Italy, the United Kingdom, the United States, and Türkiye. These countries demonstrate significant differences in terms of fiscal structures, behavioral steering capacity, and legal infrastructures, revealing the strengths and limitations of various models. Germany and France use high public share regulations and AI-supported monitoring systems to control digital gambling and harmful content, while the United Kingdom adopts a tax model that prioritizes fiscal oversight. In the United States, state-level legalization processes have exacerbated behavioral risks and deepened social inequalities, particularly among low-income groups. Italy maintains a diverse tax structure, although its behavioral impact remains limited. In Türkiye, existing taxes (e.g., the Betting and Gaming Tax, the Digital Services Tax, and withholding taxes on social media revenues) functionally serve to register economic activity, yet a direct, behaviorally oriented digital sin tax regime has not been established. Accordingly, the study proposes a four-tiered risk-based taxation model tailored to Türkiye: Low-risk content (0–5%): Low-rate taxation aimed at promoting educational and cultural content, Medium-risk content (10–15%): Moderate taxation of content involving humor or mild violence, accompanied by warning mechanisms, High-risk content (20–30%): Deterrent taxation of content involving gambling, intense violence, and substance use, Critical-risk content (40% and above): Heavily taxed content involving sexual violence, virtual gambling, and location-sharing features, with revenues directed toward social responsibility funds. Additionally, the study recommends the establishment of AI-based digital content classification systems, the development of statistical data on digital addiction and microtransactions in cooperation with TÜİK and BTK, and the clarification of jurisdictional boundaries between RTÜK and the Ministry of Finance. It emphasizes that digital sin taxes should not be perceived as censorship tools, but rather as behavioral guidance mechanisms and components of public health policy. In conclusion, digital sin taxes constitute a multidimensional tool that translates the traditional logic of sin taxation into the digital realm,

carrying the potential to generate both fiscal revenue and social welfare. Such a policy design not only encourages digital content producers to align with societal ethical norms but also underpins protective public finance strategies that prioritize the psychosocial well-being of individuals.

Keywords: *Pigovian Taxes, Demerit Goods, Digital Sin Tax, Digital Addiction*

The Growing Importance of Cybersecurity in Consumer Confidence and Food Safety for a Sustainable Future

Fatma Nur Demirbaş (Trabzon University)

Gül Nazik Ünver (Batman University)

Hilal şahin (Ministry of Finance)

The acceleration of digitalization in today’s world has led to food supply chains and consumer interactions being largely carried out through digital systems. While this development has increased operational efficiency on the one hand, it has also created new security risks on the other. The role of cybersecurity is becoming increasingly important, especially in critical areas such as food safety and consumer trust. In this context, the main purpose of the study is to reveal the indispensability of ensuring cybersecurity in all processes ranging from food production to distribution, from retail to consumption, in maintaining consumer trust and securing food safety. The question of “What role do cybersecurity applications play in ensuring food safety and consumer trust, and what sustainable strategies can be developed against digital threats in these areas?” constitutes the basic research problem of the study. Within the framework of this basic question, the research, firstly, the relationship between digitalization and data security in the food supply chain was analyzed conceptually. Secondly, the relationship between trust in consumer behavior and digital security was explained. Finally, it was structured in three main dimensions: the potential effects of cyber threats on food safety and the measures that can be taken against them. Consumers attach importance to digital traceability of food products and transparency in the production process, and digital security breaches in these processes seriously undermine consumer trust. In addition, most companies operating in the food sector do not have sufficient awareness of cybersecurity risks. The relationship between sustainability, consumer trust and food safety must be redefined within the framework of digital security. In this context, a holistic and multi-stakeholder approach to public policies, private sector strategies and consumer awareness is essential for a sustainable food future.

Keywords: *Food Safety, Cybersecurity, Consumer Trust, Sustainable Future*

School Life in Turkish Countries: A Descriptive Study

Ayhan Ünal (Selçuk University)

Hasan Bozgeyikli (Selçuk University)

The aim of this study is to comparatively examine students' experiences of school life in four countries of the Turkic world (Azerbaijan-Baku, Kazakhstan, Türkiye and Uzbekistan) based on PISA 2022 data. The study was designed within the framework of a comparative descriptive survey model from quantitative research methods. The data are based on secondary data obtained from PISA 2022 student surveys published by OECD. According to PISA 2022 data, when some basic indicators related to the school life of students in Azerbaijan (Baku), Kazakhstan, Türkiye and Uzbekistan are taken into consideration, remarkable differences emerge between the countries. Türkiye (0.630) and Azerbaijan-Baku (0.618) are well above the PISA average for skipping school or class behavior, indicating that students in these two countries have more problems with class attendance. Kazakhstan (0.332) and Uzbekistan (0.383) rank lower in this regard, but are still above the PISA average. In terms of study time, Uzbekistan (7.61) and Kazakhstan (7.49) show that the amount of time students spend studying outside of school is high. In contrast, Türkiye (5.98) and Azerbaijan (6.72) have lower averages. This suggests that students in Uzbekistan and Kazakhstan spend more time on out-of-school learning, while in Türkiye and Azerbaijan this time is relatively limited. Regarding the level of bullying, all countries have lower levels of this indicator compared to the PISA average. The lowest levels are observed in Uzbekistan (-0.503) and Kazakhstan (-0.483), while Azerbaijan (-0.319) and especially Türkiye (-0.199) have higher values. This suggests that bullying experiences may be more common in Türkiye than in other countries. In terms of a sense of belonging to school, only Uzbekistan (0.083) shows a positive value above the PISA average. Azerbaijan (-0.171), Kazakhstan (-0.138) and Türkiye (-0.308) are the countries with low levels of belonging. The fact that Türkiye has the lowest belongingness score may suggest that students have difficulty in establishing emotional attachment to school. In conclusion, students' experiences of school life among Turkic countries show significant differences in both behavioral and emotional dimensions. Uzbekistan and Kazakhstan stand out as countries where students' study time and bullying experiences appear to be more positive, while Türkiye draws a more fragile profile in terms of school attendance problems and lack of belonging. In line with the findings, the fact that students in Türkiye have high rates of absenteeism and low levels of school belonging suggests that there is a need for practices that support students' emotional attachment to school. Improving the school climate and increasing student participation are especially important in this context. The fact that study time is higher in Kazakhstan and Uzbekistan indicates that there is a strong tendency to allocate time for learning in these countries, while in Türkiye and Azerbaijan, it is recommended to develop supportive strategies that strengthen student motivation to increase this tendency. The higher level of bullying in Türkiye compared to other countries necessitates the dissemination of psycho-educational programs and guidance practices in order to establish peer relationships and a safe environment at school. Especially in countries where the sense of belonging is low, it is important to increase opportunities for social interaction that will make students feel more valued and included in the school environment and to support mechanisms based on student representation. Overall, there is a clear need for holistic education policies that

address not only the academic but also the emotional and social needs of students in Turkish countries.

Keywords: *School, Türkiye, Students, Kazakhstan, Countries, Uzbekistan*

The Impact of Cybersecurity on Food Microbiology: New Risks and Social Perception in Digitalizing Food Systems

Fatma Nur Demirbaş (Trabzon University)

Gül Nazik Ünver (Batman University)

Food microbiology is a scientific discipline that aims to detect, control and prevent microorganisms found in foodstuffs that may threaten human health. This field, which constitutes the foundation of food safety, is of critical importance, particularly with regard to the prevention of contamination by harmful microorganisms during production and distribution processes. Conversely, the field of cybersecurity encompasses technological and organisational measures designed to safeguard digital systems against external threats. Digitalisation has led to an increased intersection of these two disciplines, with the security of smart systems used in food production chains adding a new dimension to the management of microbiological risks. This study theoretically explores the impact of technological infrastructures (e.g. the IoT, artificial intelligence, blockchain) employed within digital food systems on microbiological security, with a particular focus on the ramifications of cybersecurity vulnerabilities. In particular, it discusses how possible digital manipulations in food traceability systems can disrupt pathogen control and early warning mechanisms. In this context, the central research problem of the study is defined by the following question: “How do cybersecurity vulnerabilities in digital food systems affect microbiological risk management, and how does this lead to a transformation in the perception of social trust? The study is structured around three main axes: Firstly, the impact of potential security vulnerabilities that may occur in digital infrastructures on microbiological control processes is analysed conceptually. Secondly, the potential threats posed by these novel risks to public health are examined, and the manner in which disruptions to critical systems, such as the cold chain, can compromise microbiological control is elucidated. Finally, the level of trust that society has in digital food safety applications is discussed in the context of the transparency and accountability of these systems. Digital transformation in food systems offers significant technological opportunities for the early detection of microbiological risks by increasing traceability in processes from production to consumption. Nevertheless, these advancements render digital systems more susceptible to cyberattacks and generate novel security vulnerabilities. The present study examines this interaction between food microbiology and cyber security from an interdisciplinary perspective, thereby revealing how digital infrastructures diversify and complicate microbiological risks. The present study investigates the potential repercussions of cyberattacks, particularly within the context of digital food systems, on the integrity of microbiological control processes and their implications for public health. It is also emphasised that the trust that society has in digital food safety systems is directly related to the transparency and auditability of these systems. In this context, the contribution of the study is twofold. Firstly, it develops the concept of “digital microbiological risk” and, secondly, it presents an assessment that draws attention to the technical and social aspects of digitalized food systems. Therefore, the future of food safety is predicated on the integration of microbiological control and cybersecurity. It is also revealed that the protection of food systems in the digital age requires a robust structure against biological and digital threats.

Keywords: Food, Microbiological, Digital, Systems, Control, Security

İnsan Hakları Perspektifinden Sürdürülebilir İnsani Kalkınma Hakkı

Talha Turhan (Erciyes University)

Bu çalışma, sürdürülebilir kalkınma kavramını insan hakları temelinde ele alarak, kalkınmanın yalnızca ekonomik büyüme ile sınırlı olmadığını; çevresel, toplumsal ve etik boyutları da içeren çok boyutlu bir insan hakkı olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Sanayi Devrimi'nden günümüze kadar olan süreçte kalkınma çoğunlukla doğa kaynaklarının sınırsızca kullanılması pahasına gerçekleştirilmiş, bu durum ekolojik dengelerin bozulmasına ve küresel çevre krizlerinin derinleşmesine neden olmuştur. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrası dönemde hız kazanan kalkınma çabaları, ekonomik gelişmenin çevresel sürdürülebilirlikten bağımsız olamayacağını ortaya koymuştur. Bu çerçevede 1970'li yıllardan itibaren “sürdürülebilir kalkınma” kavramı, kalkınmanın çevresel ve sosyal boyutlarını da içerecek şekilde yeniden tanımlanmıştır.

1992 Rio Konferansı ile birlikte sürdürülebilir kalkınma, insanlığın ortak stratejisi olarak benimsenmiş; çevrenin korunması, sosyal adalet, insan haklarının tesisi, yoksullukla mücadele ve kuşaklar arası adalet gibi ilkelere dayandırılmıştır. Bu bağlamda kalkınma hakkı, yalnızca bireylerin değil, toplumların ve devletlerin de kolektif bir hakkı olarak uluslararası belgelerde yer bulmuştur. Gelişme hakkı; eğitim, sağlık, çevre, istihdam, kültürel kimlik ve siyasal katılım gibi alanlarda eşit erişimi garanti altına almayı amaçlayan çok yönlü bir insan hakkı niteliğindedir. Ayrıca, sürdürülebilir kalkınma, yalnızca mevcut kuşakların değil, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da dikkate alan bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır.

Makale, kalkınma hakkının yalnızca az gelişmiş ülkelerin değil, tüm devletlerin sorumluluğunda olduğunu vurgularken, Birleşmiş Milletler, Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı gibi belgelerle bu hakkın uluslararası alanda kurumsallaştığını göstermektedir. Özellikle üçüncü kuşak haklar kategorisinde değerlendirilen bu hak, bireysel ve kolektif düzlemde insan onurunun korunmasına ve küresel adaletin tesisine hizmet etmektedir. Gelişme veya kalkınma hakkı, ekonomik büyüme ile birlikte sosyal eşitlik, kültürel kimliğin korunması ve çevresel bütünlüğün sağlanması için temel bir çerçeve sunmaktadır. Türkiye'nin son yıllarda artan resmi kalkınma yardımları ile sürdürülebilir kalkınma hakkı alanında önemli bir aktör haline geldiği ve bu süreçte dış politik hedeflerini küresel iş birliği ve yumuşak güç stratejileri ile harmanladığı görülmektedir. Makale, sürdürülebilir kalkınma hakkının yalnızca teorik bir ideal değil, aynı zamanda küresel düzeyde uygulanabilir bir strateji olduğunu ortaya koyarak, kalkınmanın insan hakları perspektifinden yeniden inşa edilmesinin zorunluluğuna dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Kalkınma, İnsan Hakları, Sürdürülebilirlik*

Emerging Research Patterns on Infrastructure to Support Small Business and Private Entrepreneurship: a Bibliometric Analysis Approach

Qosimov Sardor (Andijan branch of Kokand University)

Akbarov Abdulhamid (Tashkent State University of Economics)

This study presents a bibliometric analysis aimed at deepening the understanding of academic research in the fields of entrepreneurship, innovation, and infrastructure support. By systematically evaluating scholarly output indexed in the Scopus database from 2013 to 2022, the analysis identifies key trends, influential contributors, and prominent publication sources within this interdisciplinary domain. Particular attention is given to the works of Litvinova T.N., Popkova E.G., and Audretsch D.B., whose publications are among the most frequently cited, indicating their central role in shaping discourse in entrepreneurship studies. Keyword co-occurrence analysis highlights several recurring thematic areas, including "entrepreneurship," "innovation," "entrepreneur," "infrastructure economics," and "technology," suggesting the multidisciplinary nature of research at the intersection of economic development and entrepreneurial activity. The journals Sustainability Switzerland, Academy of Entrepreneurship Journal, and Contributions to Management Science emerge as the most cited sources, reflecting their status as leading platforms for disseminating research in this field. Furthermore, the findings offer insights into future research directions, such as the development of comprehensive frameworks for entrepreneurship, the influence of regional and geographical contexts, the strategic role of investment in small business growth, and long-term perspectives on equity and ownership structures. The bibliometric mapping and data visualization were conducted using the VOSviewer software, which facilitated the identification of relationships among authors, keywords, and sources. Overall, this analysis not only maps the intellectual landscape of entrepreneurship-related research but also provides a foundation for scholars seeking to explore emerging areas and contribute to the advancement of the field.

Keywords: *Entrepreneurship, Entrepreneur, Innovation, Infrastructure Support*

Opportunities for Employment and Job Creation Within the Framework of the Green Economy

Mehriban Utepbergenova (KarSU)

The green economy presents a transformative opportunity not only to address pressing environmental challenges but also to stimulate economic growth and create inclusive employment. As global concerns such as climate change, pollution, and resource depletion continue to escalate, governments and industries are increasingly turning toward sustainable development models that promote low-carbon, resource-efficient, and socially inclusive growth. One of the most significant aspects of this transition is the potential to generate a wide range of new jobs across various sectors, commonly referred to as “green jobs.” These jobs contribute directly to preserving or restoring environmental quality and exist in industries such as renewable energy, energy efficiency, sustainable agriculture, waste management, eco-tourism, and green construction. The green economy fosters innovation, encourages clean technologies, and shifts traditional employment paradigms toward more sustainable and environmentally responsible practices. As such, it holds the potential to significantly reduce unemployment rates, particularly among youth and rural populations, and to offer long-term career stability. However, for economies to fully benefit from these opportunities, there must be a strong focus on workforce development and education. The green transition requires a labor force equipped with new skills—often referred to as “green skills”—that include knowledge of renewable technologies, sustainable resource management, environmental policy, and digital tools that support green innovation. Vocational training, technical education, and lifelong learning programs are crucial in preparing workers for these emerging roles. Moreover, strategic government policies and institutional support play a vital role in facilitating green employment. These include fiscal incentives for green investments, regulatory frameworks that support clean industries, and public-private partnerships aimed at scaling green innovations. At the same time, inclusive policies must ensure a just transition for workers displaced from traditional high-emission industries, such as fossil fuels or conventional manufacturing. Social protections, retraining programs, and regional development initiatives can help mitigate the socio-economic impacts of such shifts. Additionally, collaboration among governments, businesses, labor unions, and civil society is essential in designing inclusive labor markets that align with sustainability goals. While the green economy offers great potential, it also brings challenges that must be proactively addressed to ensure that employment gains are equitable, widespread, and sustainable. Ultimately, a carefully planned and inclusive approach to green job creation can deliver multiple benefits: improving environmental outcomes, enhancing economic resilience, and promoting social well-being. The green economy, when supported by robust institutional and policy mechanisms, can become a key driver of sustainable development in the 21st century, ensuring that economic progress does not come at the cost of environmental degradation or social inequality. In this context, investing in green employment is not just an ecological necessity but a strategic economic and social opportunity that can pave the way toward a more sustainable and equitable global future.

Keywords: *Green Jobs, Sustainable Development, Employment Opportunities, Green Skills*

İlkokul Ders Kitaplarında Kadın ve Erkek Temsilleri

Mustafa Şahin (Dokuz Eylül University)

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de 1923-2023 yılları arasında yazılmış olan ilkököl ders kitaplarında kadın ve erkek temsiliyetinin geçirdiği dönüşümü incelemek ve bu dönüşümün toplumsal cinsiyet bağlamında ne tür söylemlerle üretildiğini ortaya koymaktır. Çalışma kapsamında ilkököl düzeyinde okutulan Fen Bilimleri, Hayat Bilgisi, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Türkçe ders kitapları incelenmiştir. Bu seçki, çocukların erken yaşlarda toplumsal rolleri öğrenmeye başladıkları evrede karşılaştıkları metinleri ve görselleri kapsamı bakımından özel bir öneme sahiptir. Araştırma, nitel bir yöntemle yapılandırılmış olup eleştirel söylem analizinin söylem tarih yaklaşımı temelinde yürütülmüştür. Analiz sürecinde, belirlenen dönem aralığında kullanılan ders kitaplarındaki metin ve görsellerde yer alan kadın ve erkek temsilleri, uzman görüşlerine dayalı olarak geliştirilen ve Delphi yöntemiyle son şekli verilen ölçütler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, NVivo-15 nitel veri analiz yazılımı aracılığıyla sistematik bir kodlama süreci gerçekleştirilmiş ve bulgular söylem tarihsel yaklaşımla analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, ders kitaplarında açık (doğrudan) ve örtük (dolaylı) biçimlerde geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin ve kalıp yargılarının yeniden üretildiğini ortaya koymuştur. Erkek figürler çoğunlukla güç, otorite ve entelektüel birikim gerektiren mesleklerde (örneğin yönetici, doktor, okul müdürü, tamirci, futbolcu, aktör, yazar, şoför vb.) temsil edilirken; kadın figürler daha çok bakım, hizmet ya da ev içi alanla ilişkilendirilen mesleklerde (örneğin öğretmen, hemşire, sekreter, ev hanımı, hizmet personeli, öğrenci) gösterilmiştir. Bu mesleki temsiller, kadın ve erkeklerle atfedilen sosyal rollerin ve mesleklerin cinsiyetlendirilmiş bir biçimde sunulduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, karakter özellikleri bakımından da belirgin bir ayırım söz konusudur: Erkek karakterler sıklıkla güçlü, akıllı, liderlik vasıflarına sahip bireyler olarak tasvir edilirken; kadın karakterler çoğunlukla pasif, duygusal, edilgen ve ev içi rollerle sınırlanmış bireyler olarak betimlenmiştir. Toplumsal cinsiyet rolleri açısından değerlendirildiğinde, erkek figürlerin ailede otoriteyi temsil eden, evin geçimini sağlayan ve kamusal alanda etkin olan bireyler olarak sunulduğu; buna karşılık kadın figürlerin ev işleriyle ilgilenen, çocuk bakan, örgü ören ve daha çok özel alana ait rolleri üstlenen bireyler olarak temsil edildiği görülmektedir. Bu bulgular, Türkiye’de ilkököl ders kitaplarının yıllar içinde toplumsal cinsiyet eşitliği açısından dönüşüm geçirip geçirmediğini, hangi kalıpyargıların süreklilik gösterdiğini ve toplumsal cinsiyet bağlamında eğitim politikalarının nasıl bir temsil rejimi oluşturduğunu anlamak açısından önemli ipuçları sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın temsili, erkek temsili, ilkököl ders kitapları, söylem tarihsel yaklaşım

Türkiye’de Yasal Boyutuyla Öğretmen Giyim Tarzı

Semiha Şahin (Dokuz Eylül University)

Mustafa Şahin (Dokuz Eylül University)

Bu araştırmanın amacı Cumhuriyet’ten günümüze öğretmen giyim tarzını yasalar bağlamında ele almaktır. Araştırma verileri doküman analiziyle elde edilmiştir. Öğretmenlerin hak ve sorumlulukları genel olarak 14.07.1965 tarihinde yürürlüğe giren Devlet Memurları Kanunu (DMK) esas alınarak düzenlenmektedir. DMK’nın 19. ek maddesi birinci madde hükmüyle 1982 yılında memurların kılık-kıyafet kuralları düzenlenmiştir ve bu kurallara uyulmak zorunluluğu vardır. Bu kapsamda 8/5105 Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik’in amacı “Bu yönetmelik, kamu personelinin Atatürk devrim ve ilkelerine uygun, uygar, aşırılığa kaçmayacak şekilde sade bir kılık ve kıyafette olmalarını, kılık ve kıyafette birlik ve bütünlük içinde bulunmalarını sağlamayı amaçlamaktadır” (Madde 1). 2013’de yönetmelikte değişiklik yapılmıştır ve buna göre kadın kıyafetleri: “Kolsuz ve çok açık yakalı gömlek, bluz veya elbise ile stretch, kot ve benzeri pantolonlar giyilmez. Etek boyu dizden yukarı ve yırtmaçlı olamaz. Terlik tipi (sandalet) ayakkabı giyilmez. Bina içinde gömleksiz, kravatsız ve çorapsız dolaşılmaz”. 2002 de yapılan değişikliğe göre erkek kılık-kıyafetleri ise: “Elbiseler temiz, düzgün, ütülü ve sade; ayakkabılar kapalı, temiz ve boyalı giyilir. Sandalet veya atkılı ayakkabı giyilmez. Bina içinde ve görev mahallinde baş daima açık bulundurulur. Kulak ortasından aşağıda favori bırakılmaz... Her gün sakal tıraşı olunur... Hizmet gereğine uygun olarak verilmişse tek tip elbise giyilir... Bina içinde gömleksiz, kravatsız ve çorapsız dolaşılmaz”. Yaz dönemi personel kılık kıyafeti ise: “Yaz kıyafetleriyle ilgili hususlar bakanlık merkez teşkilatında ilgili Bakanlarca; illerde, yapılan hizmetin mahiyeti ve çalışılan yerin iklim ve coğrafik özellikleri göz önünde tutularak Valilerce tespit edilir”. Bu yasal bağlamın uygulamada nasıl karşılık gördüğü ele alındığında 2000’li yıllara kadar öğretmenlerin kılık kıyafet yönetmeliğine uygun bir giyim tarzı seçtiklerini, fakat bu yıllar itibariyle zaman içinde yönetmeliğin dışında da kılık-kıyafetle görev yapıldığı görülmektedir. Kaldı ki, 2000 öncesi yönetmeliğe göre kadın memurların pantolon giymeleri de yasaktı. 2000’ler sonrası kadın öğretmenler zaman içinde sayıca birkaç derken başörtü ile göreve gelmeye başladılar, bundan sonraki aşamalarda da tesettür giyim okullarda normal karşılanmaya başladı. Erkek öğretmenler tişört ve kot pantolon giyebildiği gibi sakal bırakarak derslerine devam edebilmektedir. Buna göre yasal bağlamla uygulamanın örtüşmediğini söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, giyim tarzı, kılık-kıyafet.

Qishloq Xo'jaligi Tarmoqlarida Xalqaro Innovatsion Tajribalarni Qo'llash Orqali Hududiy Iqtisodiy Tengsizliklarni Kamaytirish Istiqbollari

Alisher Ismoilov (Namangan State Technical University)

Mazkur maqolada qishloq xo'jaligi tarmoqlarida xalqaro innovatsion tajribalarni joriy etish orqali hududiy iqtisodiy tengsizliklarni kamaytirish istiqbollari keng qamrovli va ilmiy-nazariy jihatdan chuqur tahlil qilinadi. Bugungi globallashtirish jarayonlari mamlakatlararo iqtisodiy hamkorlik, ilmiy va texnologiya sohalarida integratsiyani jadallashtirmoqda. Bu, o'z navbatida, qishloq xo'jaligi sektorida ham innovatsion yondashuvlarni yanada faol joriy qilish uchun zarur sharoitlarni yaratmoqda. Shu bois, aynan agrar soha orqali hududlar o'rtasidagi iqtisodiy rivojlanishdagi nomutanosibliklarni kamaytirish uchun xalqaro ilg'or tajribalarni samarali qo'llash dolzarb masalaga aylangan.

Tadqiqot jarayonida iqtisodiy rivojlangan davlatlarning ilg'or agrotexnologik tajribalari atroflicha o'rganilib, ularning O'zbekistonning turli mintaqalaridagi qishloq xo'jaligi ishlab chiqarish jarayonlariga implementatsiya qilish imkoniyatlari baholanadi. Jumladan, qishloq xo'jaligida raqamli yechimlar, aqlli texnologiyalar, yuqori samaradorlikdagi innovatsion sug'orish tizimlari hamda intensiv agrotexnika usullarining joriy etilishi orqali mintaqalararo iqtisodiy farqlarni sezilarli darajada kamaytirish yo'llari batafsil tahlil etiladi. Shu bilan birga, tadqiqot davomida Yevropa Ittifoqiga a'zo davlatlar, Osiyo mamlakatlari, shuningdek, Shimoliy Amerikadagi qishloq xo'jaligi sohasidagi eng yaxshi amaliyotlar va innovatsion texnologiyalar qo'llanilishining iqtisodiy samaradorligi tahliliy taqqoslashlar asosida ilmiy jihatdan asoslanadi. Bundan tashqari, maqolada O'zbekiston Respublikasi hududlarining agrar salohiyati chuqur tahlil qilinib, mavjud qishloq xo'jaligi infratuzilmasi, mehnat resurslari, moliyaviy va moddiy-texnik imkoniyatlari har tomonlama baholanadi. Shunga muvofiq, har bir mintaqaning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda mos keladigan innovatsion texnologik yechimlar tavsiya qilinadi. Shu jarayonda xalqaro innovatsion tajribalarni joriy qilish vaqtida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan to'siq va muammolar oldindan aniqlanib, ularni samarali hal qilish mexanizmlari ham tavsiyalar ko'rinishida taqdim etiladi. Natijada xalqaro ilg'or agrotexnologiyalar asosida agrar sektordagi mintaqaviy iqtisodiy nomutanosibliklarni kamaytirish bo'yicha amaliy mexanizmlar va ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi. Tadqiqot natijalari, birinchi navbatda, hududiy iqtisodiyotni rivojlantirish va ijtimoiy farovonlikni oshirish nuqtayi nazaridan muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, davlat boshqaruvi organlari, ilmiy tadqiqot institutlari, qishloq xo'jaligi korxonalari va fermer xo'jaliklari uchun amaliy qo'llanmalar va tavsiyalar sifatida ham foydalanilishi mumkin.

Kalit So'zlar: *Hududiy iqtisodiy tengsizliklar, qishloq xo'jaligi innovatsiyalari, xalqaro agrotexnologiyalar, raqamli agrotexnologiyalar, innovatsion rivojlanish*

Criminal Liability of Physicians in Malpractice Cases

Haşim Özkurt (Osmaniye Korkut Ata University)

Malpractice is an important concept that refers to incorrect practices in the provision of health services, and has been frequently discussed in both the health community and the legal field, especially in recent years. The complexity of health services, the rapid increase in technological developments, and the fact that patients are becoming more conscious about health have also led to an increase in malpractice claims. While this situation requires health professionals to fulfill their professional responsibilities more carefully, it also necessitates the re-evaluation of the concept of trust in the health system. Physicians and other health professionals are obliged to use their professional knowledge and skills at the highest level, based on the principle of not harming the patient. However, from time to time, incorrect practices may occur due to lack of information, carelessness, communication problems, or systemic disruptions; this both threatens patient safety and exposes health professionals to legal liability.

In this study, the historical development of the concept of malpractice is examined, and the differences between traditional and modern definitions are revealed, especially through the evolution of the Latin-origin terms “mala” and “praxis”. In the context of the legal framework, regulations fed by both international regulatory institutions (JCAHO, World Medical Association) and national legislation (Turkish Medical Association Code of Ethics, Draft Law on Liability Arising from Medical Services) have been evaluated with a comparative perspective. In the examination of the ethical dimension, the trust-based structure of the patient-physician relationship and the points where the obligation of professional care intersects with patient rights have been detailed. Within the framework of legal liability, fault-based compensation mechanisms, contract-based and tort-based lawsuits have been addressed; in criminal liability, crimes of injury and death by negligence, and in administrative liability, disciplinary sanctions within the scope of Law No. 657 on Civil Servants have been explained in detail. In the professional-ethical liability section, the control and preventive training models developed against malpractice cases in light of the Turkish Medical Association's sanction tools such as warning, fine and temporary suspension from the profession have been emphasized.

Keywords: *Medical malpractice, physician liability, legal liability, criminal liability*

Innovative Leadership and Organizational Transformation in the Age of Globalization: Strategic Approaches to Knowledge-Driven Change

Harika Süklün (Batman University)

This paper investigates how innovative leadership contributes to organizational transformation in the context of globalization, with particular attention to the strategic use of knowledge and research based insight. As institutions navigate growing complexity, rapid technological change, and shifting societal expectations, leadership plays a crucial role in aligning internal structures with external demands. The scope of the study includes knowledge intensive organizational environments that operate under increasing pressure to innovate and adapt in response to global change. The objective of the study is to explore how leadership fosters strategic and cultural change within institutions by leveraging knowledge as both a resource and a catalyst. It addresses three interrelated questions. First, how does leadership integrate knowledge into organizational strategy. Second, in what ways does leadership shape cultural readiness for innovation. Third, how can organizations adapt structurally and symbolically to remain relevant in a globalized environment. The methodology is conceptual and literature based. The paper draws on established frameworks in strategic management and institutional theory to synthesize insights about leadership, innovation, and change. Rather than relying on empirical fieldwork, the study analyzes patterns and challenges identified in academic literature and organizational experiences. This approach allows for the construction of an integrated perspective that captures both strategic and cultural dimensions of leadership in evolving institutional settings.

The findings suggest that innovative leadership is not limited to introducing new processes or technologies but involves cultivating a learning oriented culture, facilitating meaning making, and reshaping institutional identity. Leaders serve as translators between internal organizational logic and external pressures by creating narratives that support change, encourage experimentation, and legitimize transformation efforts. This role requires both strategic capacity and cultural awareness, especially in institutions where inertia or conflicting interests may pose challenges. The main conclusion is that leadership in the age of globalization must evolve beyond traditional control based models. To be effective, it should emphasize flexibility, learning, and inclusive decision making supported by knowledge informed reasoning. Institutions that succeed in embedding innovation into their core structure are more likely to remain resilient, responsive, and socially relevant. The originality of the study lies in its integrative approach that combines strategic and cultural perspectives to reframe leadership as a multidimensional force in institutional transformation. By focusing on knowledge as a central element of both strategy and identity, the paper offers a distinctive framework for understanding how leadership mediates change in complex environments. It contributes to ongoing discussions about modernization, innovation, and organizational adaptability in an increasingly interconnected world.

Keywords: *Innovative leadership, organizational transformation, knowledge-based strategy, globalization, institutional adaptation*

Yapay Zekâ ve İnsanın Ortak Bestecilik Anlayışı

Hakan Emre Ziyagil (Niğde Ömer Halisdemir University)

Günümüzde yapay zekânın hayatımızın her kısmına müdahale etmesiyle birlikte müzik dünyası da bu durumdan etkilenmeye başlamış hatta hızlı bir ivme kazanmıştır. Hem yaratıcı hem de düşündürücü yanıyla birlikte müzisyenlerin kendi içinde var olan bestecilik anlayışını da değiştiren yapay zekâ olgusu farklı bir kulvarı bizlere sunmaktadır. Bu kulvar içerisinde “yapay zekânın algoritması ve insani duyguların yaratımı” gözler önüne serilmektedir. Bu müzikal yaratım (bestecilik) anlayışı ilham veren bir duygu olarak kendini gösterse de aynı zamanda yaratıcı olasılıkları çoğaltan işbirlikçi bir partner niteliğindedir. Bu işbirlikçi görev tanımında besteci, sanatsal kararları uygulayan ve vizyonu belirleyen faktör insandır. Yapay zekâ ise alternatif ezgileri sunan, armonik yapıları derleyen ve farklı müzikal algoritmik sentezleri yapan yardımcı yanıyla var olmaktadır. İnsan ve yapay zekânın ortaklaşa ortaya koymaya çalıştığı bu bestecilik anlayışı, karşılıklı fikir alışverişine dayalı dinamik sistemi bizlere sunmaktadır. Bu durum aynı zamanda geleneksel bestecilik kalıbının dışına çıkılmasını sağlamakla birlikte daha öncesinde cesaret edilemeyen müzikal buluşların da kapısını aralamaktadır. Diğer yandan bestecilik anlamında süre gelen üretim aşamalarında ortaya çıkan verimlilik artışı ise gözlemlenen diğer bir unsurdur. Pozitif birçok yanların olmasının yanında üzerinde ciddi anlamda düşünülmesi ve araştırılması gereken bazı sorular vardır. Böylesi bir iş birliğinden ortaya çıkan eserin ruh yapısı tam olarak neyi ifade ediyor? Yine yapay zekâ ve insanın üretmiş olacağı bu bestelerin telif hakkı kime aittir? Yapay zekânın gücü sonucunda biz müzisyenlere sunmuş olduğu kolaylıklar ve müzikal algoritmalar insanın yaratıcılığını gölgeler mi ? Bu sorular gelecek dönemde en önemli tartışma konuları olarak karşımıza geleceği su götürmez bir gerçektir. Genel anlamda insan fitratı, düşüncesi ve yapay zekâ arasındaki bu bestecilik serüveni müzik dünyasında yeni bir sayfanın başlangıcı olmaktadır. Teknolojik ilerlemenin yanı sıra sanatsal kurguların yeninden inşa edildiği bir yolculuktur. Müzik, müzisyen ve besteci kavramlarını derinden etkileyecek olan bu yolculuk gerek sanatsal pratikleri gerekse kurumsal yaklaşımları kökünden etkileyeceği muhakkaktır.

Anahtar Kelimeler: *Yapay Zekâ, Müzik, Yapay Zekâ ve Müzik, Bestecilik*

Turkistonda Sanoat Rivoji, Mulkdorlar Sinfi Va Sovet Hokimiyatining Iqtisodiy Siyosati

Sharofiddin Xoshimjonov (Andijan State University)

O'zbekistonda hozirgi iqtisodiy islohotlar davrida xususiy mulkni himoya qilish, tadbirkorlik faoliyatini kengaytirish, iqtisodiyot sohalarida davlat ishtirokini bosqichma-bosqich kamaytirish yo'lini tutgan. Shunday bir sharoitda, tarixdagi xatolarni anglash, ya'ni davlatning haddan ortiq aralashuvi qanday salbiy oqibatlariga olib kelganini o'rganish, bugungi iqtisodiy siyosat uchun ogohlantiruvchi tajriba vazifasini bajaradi.

Bugungi kunda O'zbekiston mustaqil davlat sifatida o'z tarixini chuqur tahlil qilish, real baholash va milliy iqtisodiy evolyutsiyani tushunish zaruratga aylangan. Mustamlakachilik davridagi iqtisodiy siyosatning izlari hozirgi iqtisodiy tizimda ham sezilarli darajada saqlanib qolgan, bu esa ushbu davrda amalga oshirilgan xususiy mulkchilikni tugatish jarayonini ilmiy yondashuv orqali qayta ko'rib chiqishni talab qiladi. Bundan tashqari, mustamlakachilik siyosatining Turkiston iqtisodiyotiga ko'rsatgan salbiy ta'sirini, mahalliy iqtisodiy tuzilmalar va ijtimoiy qatlamlarga yetkazgan zararini ochib berish bugungi kun nuqtai nazaridan dolzarb hisoblanadi. Xususan, Turkistondagi paxta sanoatining markaziy Rossiya sanoati ehtiyojlari asosida, bir tomonlama rivojlanishi — faqat xomashyo ishlab chiqarish va qayta ishlovning dastlabki bosqichigacha cheklanishi — bugungi kunda O'zbekistonning xomashyo eksportiga qaram iqtisodiyotdan innovatsion ishlab chiqarish va to'liq qiymat zanjiri yaratishga o'tish zaruratini keltirib chiqaradi. Bu tarixiy tajriba, iqtisodiy milliy tiklanishda strategik saboq sifatida xizmat qiladi.

1917-yilgi oktyabr to'ntarishi Rossiya imperiyasi tarkibidagi mustamlaka hududlar, xususan, Turkiston o'lkasida ijtimoiy-iqtisodiy tuzumni tubdan o'zgartirish uchun tarixiy burilish nuqtasiga aylandi. Bu hudud ilgari agrar-mustamlaka shaklida rivojlangan bo'lib, asosan paxta xomashyosi yetishtirib, Rossiya sanoatining manfaati uchun xizmat qilgan. XX asr boshlariga kelib, mintaqada kapitalistik munosabatlar kuchayib, mahalliy tadbirkorlik va mulkdorlar sinfi shakllana boshlagan edi. To'ntarishdan keyin aynan ana shu qatlam Sovet hokimiyatining "siftsiz jamiyat" barpo etish g'oyasiga zid ijtimoiy kuch sifatida tan olingan. Bolsheviklar tomonidan qishloq xo'jaligi va sanoatda xususiy mulkchilikni tugatish rejasini amalga oshirishga intildilar. Uzoq asrlar davomida shakllangan yer egaligi munosabatlari agrar sohada bu rejani amalga oshirishini juda sekinlashtirib yuborgan bo'lsa, endigina shakllanib kelayotgan sanoat tarmoqlarini majburlov yo'li bilan davlat tasarrufiga o'tkazish nisbatan osonroq kechdi.

Sovet hokimiyatining bu siyosati ikki bosqichga ajratib tahlil qilish mumkin: avvaliga – ishchilar nazorati orqali xususiy mulkdorlarning sanoat korxonalari va ustaxonalarida davlat nazorati o'rnatilgan bo'lsa, so'ngra –korxonalar to'liq natsionalizatsiya qilindi va mulkdor sinfningsiz qilish kuzatildi. Bu jarayon sinfiy kurash g'oyasi ostida olib borilgan bo'lsa-da, amalda iqtisodiy inqiroz, ishlab chiqarishning keskin qisqarishi, inflyatsiya va aholining ijtimoiy noroziligiga olib kelgan.

Sovet hokimiyatining 1917–1920 yillardagi iqtisodiy siyosati Turkiston o‘lkasida faoliyat yuritgan tadbirkorlar va mulkdorlar sinfiga og‘ir zarba berdi. “Ishchilar manfaatlarini” ni himoya qilish niqobi ostida olib borilgan ushbu siyosat, amalda sanoat ishlab chiqarishini falajlantirdi, bozor aloqalarini yo‘q qildi va mahalliy iqtisodiy taraqqiyotning yillar davomida shakllangan infratuzilmasini izdan chiqardi. Ushbu tarixiy davr – Turkistonda tadbirkorlik erkinligi qanday mafkuraviy bosim ostida yo‘q qilinganini ko‘rsatuvchi muhim bosqichdir. Bu jihat bugungi kunda O‘zbekistonda erkin tadbirkorlik, mulk huquqlari, xususiy sektorni rivojlantirishga doir siyosiy qarashlar va iqtisodiy islohotlarni tarixiy ildizlar bilan bog‘lashga yordam beradi.

Kalit So‘zlar: Turkiston, natsionalizatsiya, bolsheviklar, mulkdor qatlam

Sustainable Flame-retardant Materials Based on Natural Polysaccharides and Secondary Metabolites: Prospects and Challenges

Dilmurad Rahimov (Andijon Davlat Texnika Instituti)

The pursuit of sustainable and environmentally responsible fire protection technologies has become a critical concern in the 21st century due to the ecological and health hazards associated with conventional synthetic flame retardants. Materials containing hydrogenated compounds, organophosphorus substances, and other petrochemical-based additives are widely known to emit toxic gases during combustion and to persist in the environment, leading to bioaccumulation and long-term ecological damage. As global regulations tighten and demand for green technologies grows, researchers are increasingly turning their attention to naturally derived flame-retardant materials that offer both performance and environmental compatibility. This review critically explores the emerging field of flame-retardant systems based on natural polysaccharides – such as chitosan, alginate, and cellulose – and secondary plant metabolites including flavonoids, lignin, and tannins. These bio-based compounds possess inherent flame-retardant properties, including char-forming ability, free radical inhibition, and compatibility with renewable substrates. Moreover, they are abundant, biodegradable, and exhibit low toxicity, making them suitable candidates for integration into modern fire safety strategies.

The paper synthesizes current findings from peer-reviewed literature and experimental studies to provide a structured analysis of the physicochemical mechanisms of flame retardancy, such as intumescence, char layer formation, and radical quenching. It presents evidence from thermal gravimetric analysis (TGA), differential scanning calorimetry (DSC), limited oxygen index (LOI), and cone calorimetry, demonstrating the potential of these compounds to achieve performance levels comparable to synthetic counterparts under certain conditions. However, the adoption of natural flame retardants is not without its challenges. Key limitations include their lower thermal stability, susceptibility to moisture and UV radiation, and limited adhesion to synthetic polymers without chemical modification. In addition, a lack of standardized testing methods and regulatory frameworks impedes widespread industrial implementation. The discussion section addresses potential solutions such as chemical functionalization, nanocomposite engineering, and hybrid material development to overcome these technical barriers. Furthermore, the paper explores the socio-economic and regulatory context of sustainable flame-retardant integration, with a particular focus on developing countries such as Uzbekistan. The authors argue for the urgent need to update national fire safety standards (e.g., O'z DSt) to accommodate bio-based materials and to establish public-private research initiatives aimed at promoting local innovation. Pilot implementation in public infrastructure, textiles, and educational institutions is also proposed as a viable strategy for demonstrating practical viability.

In conclusion, natural polysaccharides and secondary metabolites offer a promising and ecologically responsible pathway for the development of next-generation flame-retardant materials. Their application could play a pivotal role in achieving sustainable development goals while maintaining high standards of fire safety. However, success in this field will require

interdisciplinary research, regulatory adaptation, and active policy support to ensure that these green innovations transition from laboratory prototypes to widespread industrial use.

Keywords: *Natural flame retardants, polysaccharides, fire safety, environmental protection, eco-innovation*

Bank Tizimidagi Muammoli Kreditlar Va Ularning Yashil Iqtisodiyot Rivojlanishiga Ta'siri

Shaxzod Abduqayumov (Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti)

Bugungi global iqtisodiy sharoitda moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, mamlakatda barqaror rivojlanishni ta'minlash muhim strategik vazifa sifatida xisoblanadi. Xususan, yashil iqtisodiyot tamoyillarini joriy etish orqali ekologik xavfsizlik, resurslardan oqilona foydalanish va barqaror iqtisodiy o'sishiga erishish mumkin. Biroq, bu yo'lda bank tizimidagi muammoli kreditlar (non-performing loans — NPL) muhim to'siqlardan biri sifatida namoyon bo'lishi mumkin. Ushbu tezisda muammoli kreditlarning bank tizimiga va yashil iqtisodiyotni moliyalashtirish imkoniyatlariga ko'rsatadigan salbiy ta'sirlarini ko'rib chiqamiz. C.H.Бобылов ning “Зеленая экономика” kitobida “yashil iqtisodiyot” – bu insonlarning resurslarga mas'uliyatli munosabatini nazarda tutadigan iqtisodiy rivojlanish modeli deb ta'rif bergan.

Mamlakatimiz yashil iqtisodiyotga o'tishining yana bir sabablaridan biri bu davlatlarning iqtisodiy o'sishiniing zamon talabi deb, asosan son emas sifat darajasi bo'yicha o'sishga e'tiborni qaratish lozim degan fikrlarni ilgari surgan. Katta muammolarimizdan biri bo'lmish havoning ifloslanishi va energiya resurslarining uzilish holatlariga barham berish ham mamlakatimizning asosiy maqsadlaridan biridir.

Prezidentimizning “2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida” qaroridan bilishimiz mumkinki 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasida belgilangan vazifalarni amalga oshirish, O'zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o'tish strategiyasi doirasida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish hamda iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida resurslarni tejashni tez fursatlarda oshirish maqsad qilib olinganini anglashimiz darkor.

Yashil iqtisodiyotga o'tishning ijrosini ta'minlash maqsadida Bank faoliyati ham muhim ro'l o'ynaydi. Bugungi kunda banklar faoliyati tez sur'atlarda o'sib borayotgan iqtisodiyotning asosiy sohalaridan biri hisoblanadi. Banklar faoliyatida uning rivojlanishiga kredit bilan bog'liq jihatlar ta'sir ko'rsatadi. Banklarda muammoli kreditlarning salmog'i ortib borishi, iqtisodiyotda o'zini salbiy ta'sirini ko'rsatadi, jumladan, muammoli kreditlarning ortishi banklarda to'lov qobiliyatining pasayishiga, raqobatbardoshlik xususiyatini yo'qolishiga, investitsiyalarni jalb qila olmaslik va hamkorlarini yo'qotishi kabi oqibatlarga olib kelishi mumkin. Bu bir qancha omillar natijasida banklar asta sekinlik bilan bankrotlik holatlariga ham yuz tutadi. Yashil iqtisodiyotimizni muhim richaglaridan bo'lmish bank tizimi tanazzulga uchrashi oqibatida, chetdan investorlar jalb qila olmaslik, infratuzilmalar yetishmasligi, texnika va texnologiyalar rivojlanishining sustlashuvi kabi muammolar iqtisodiyotda paydo bo'ladi. Davlat dasturlarini, jumladan, yashil iqtisodiyotni moliyalashtirishga qaratilgan tashabbuslarni amalga oshirish jarayonida oqsashlar kuzatilishi, rejalarini o'z vaqtida bajarishda muammolar yuzaga kelishi mumkin. Bu esa ishsizlik, resurs yetishmasligi va iqtisodiy barqarorlikka tahdid kabi salbiy oqibatlarga olib kelishi ehtimoldan holi emas.

Yuqorida keltirilgan ma'lumotlar banklarda muammoli kreditlarni bartaraf etish borasida bir qator amaliy chora-tadbirlarni amalga oshirish zarurligini ko'rsatadi. Jumladan, kredit portfelini diversifikatsiya qilish orqali tavakkalchilik darajasini kamaytirish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, qarz oluvchining moliyaviy holati va to'lov qobiliyatini inobatga olgan holda, kreditlarni restrukturizatsiya qilish amaliyotini yo'lga qo'yish maqsadga muvofiq. Bu jarayonda to'lov muddatlarini uzaytirish, foiz stavkalarini pasaytirish yoki to'lov jadvalini qayta shakllantirish orqali qarzdorning qarzni o'z vaqtida va to'liq qaytarish imkoniyatlari oshiriladi. Shu bilan birga, kafolat, garov va kredit ta'minotining haqiqiy qiymati professional baholovchilar orqali aniqlanishi zarur. Risklarni samarali boshqarish tizimini yaratish muhim ahamiyatga ega. Tiklanish imkoniyati kam, yuqori riskli qarzlarni faktoring kompaniyalariga sotish. Kredit berish va kuzatish jarayonlarida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan ichki muammolar, jumladan, korrupsiya, manfaatlar to'qnashuvi va shoshma-shosharlik bilan qilingan qarorlarning oldini olish maqsadida ichki nazorat tizimini kuchaytirish talab etiladi. Mazkur takliflarni amalga oshirish orqali banklarda muammoli kreditlar ulushini kamaytirish, yashil iqtisodiyotni moliyalashtirishda resurslar yetishmasligi bilan bog'liq muammolarni bartaraf etish hamda loyihalarning o'z vaqtida va samarali amalga oshirilishini ta'minlash imkonini beradi, deb hisoblaymiz.

Kalit So'zlar s: Bank, diversifikatsiya, muammoli kreditlar, qoniqarsiz kredit, yashil iqtisodiyot.

Pazarlama İletişimi Açısından Sosyal Sermaye Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Sermaye Düzeyleri

Semih Sezgin (Sinop University)

Bir toplumun ekonomik kalkınmışlık düzeyinde yükselme meydana gelmesi için sosyal sermayeye ihtiyaç duyulduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda, sosyal sermayenin makro ekonomik göstergelerde olduğu kadar mikro ekonomik düzlemde de olumlu etkilerinin bulunduğu belirtilebilir. Dolayısıyla, üniversitelerin hizmet verdiği öğrencilere yönelik sosyal sermaye oluşumunun önemi dikkat çekici olabilir. Sosyal sermayenin örgütlere bilgi ve kaynak erişimi sağlamasından dolayı değer kattığı ifade edilmiştir (Yli-Renko, Autio, & Sapienza, 2001); (Inkpen & Tsang, 2005). Kendi kendine yetebilen ve özgüveni yüksek olan üniversite öğrencilerinin toplumu oluşturan tüm katmanlara katkı vermesi ile üretim ve ticari yaşamda rekabet gücü elde edebileceğini belirtmek mümkündür (Lin, Li, & Chen, 2006, s. 172). Sosyal sermaye kavramsal açıdan incelendiğinde, toplumsal güven seviyesi olan “sosyal” ile ekonomik düzlemde ifade edilen “sermaye” kelimelerinin bileşimi neticesinde oluşan bir kavram olarak ifade edilebilir. Sosyal sermaye kavramını günümüzdeki anlamıyla ilk tanımlayan araştırmacı Pierre Bourdieu olarak kabul edilmektedir. Bourdieu (1986, s. 248)’ye göre sermaye üç şekilde ifade edilebilir. Bunlar; ekonomik sermaye, kültürel sermaye ve sosyal sermayedir. Kültürel sermayeyi soyuttan somuta doğru uzanan (nesnelleşen), ekonomik sermayeye dönüşebilecek şekilde kurumsallaştırılan sermaye olarak betimlemiştir. Ekonomik sermaye, doğrudan doğruya ve istenildiği zaman nakde çevrilebilen mülkiyet hakları biçiminde tanımlanmıştır. Sosyal sermaye ise toplumsal ilişki ve bağlantılardan meydana gelen, belli başlı koşullar çerçevesinde ekonomik sermayeye dönüşebilecek kurumsallaştırılan sermaye şeklinde tanımlanmıştır (Bourdieu, 1986, s. 243). Putnam (1995, s. 664-665)’a göre sosyal sermaye, toplumun hammaddesini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, toplum üyelerinin ortak hedefler doğrultusunda birlikte hareket etmelerini sağlayan ağlar, normlar ve güven unsurlarının bileşimi ile şekillenmektedir. Putnam (2000), ABD’de sosyal sermayenin zaman içinde düşüşünü incelemek amacıyla yaptığı çalışması ile sosyal sermaye kavramını kitlesel düzeyde ilk kez analiz etmiştir. Bu çalışmaya göre, sosyal etkileşim ve vatandaş katılımında ciddi bir düşüş yaşandığı ve köprüleme sosyal sermaye düzeyinin azalmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Coleman (1988) ise toplum içerisinde var olan ağlara kollektif katılım sonucu sosyal sermayenin oluştuğunu ifade etmiştir. Coleman (1988)’ın sosyal sermayenin eğitim başarısına katkısını açıklamak amacıyla yaptığı çalışmada, aile ve okul ağı desteklerinin çocuk başarısını arttırdığı sonucu ile eğitim sosyolojisine önemli bir katkı sağladığı kabul edilmektedir. Özetlemek gerekirse, sosyal sermaye kavramı; Bourdieu tarafından kaynaklara erişim (ağlar, aidiyetler), Putnam tarafından güven, normlar ve gönüllülük, Coleman tarafından ise bireylerin hedeflerine ulaşmasında kolaylaştırıcı sosyal yapılar olarak betimlenmektedir.

Lin (2001), sosyal sermayeyi bireysel başarı ve kaynaklara erişim bağlamında kavramsallaştırarak bilgi akışının ve statü kazanımının sosyal ağların kullanımı ile gerçekleşebileceğini savunmuştur. Lin (2001, s. 22), sosyal sermayenin anlaşılabilmesi için önemli görülen iki hususun olduğunu ifade etmiş, bunların sermaye büyüklüğü ve sermaye hacmi olduğunu belirtmiştir. Sermayenin büyüklüğü, ilişki kurulan ya da bağlantıda olunan insan sayısını ifade ederken sermayenin hacmi ise kurulan bağlantı ile sağlanan fayda ve bu fayda ile

ilişki devamlılığının sağlanması eğilimidir. Woolcock ve Narayan (2000), belirsizliklerin oluşturduğu bir ortamda kişinin aile üyelerinden, arkadaşlarından ya da iş ortaklarından yardım talep edebilmesinin ve kendi menfaatine dair kazanım elde edebilmesine yönelik kaldıraç görevi görmesinin sosyal sermayenin ana fikrini açıkladığını belirtmişlerdir. Fukuyama (2001) ise sosyal sermaye kavramını açıklarken iktisadi açıdan işlem maliyetlerinin düşürülmesi, politik açıdan ise yönetim ve demokratik kazanımı özendirdiğini belirterek kavramın sosyal ve ekonomik çıktılarına vurgu yapmıştır. Bu bağlamda, sosyal sermayenin tamamlayıcı bir etken olduğunu belirtmek mümkündür (Adler ve Kwon, 2002, s. 18).

Sosyal sermaye kavramı boyutsal açıdan incelendiğinde çalışmacılar tarafından; bağlayıcı sosyal sermaye (aynı grup içi dayanışma), köprüleme sosyal sermaye (farklı gruplar arası etkileşim) ve bağlantılı sosyal sermaye (kurumsal güçle ilişki) olarak ele alındığı görülmektedir. Aile üyeleri ya da arkadaş grubu içinde yer alan bireylerin duygusal açıdan birbirlerine yakın olmaları neticesinde oluşan bağlantıyı bağlayıcı sosyal sermaye olarak ifade etmektedirler (Adler ve Kwon, 2002, s. 18). Köprüleme sosyal sermaye ise bağlayıcı sosyal sermaye içinde yer alan duygusal bağlanmanın çok düşük düzeyde olduğu, farklı geçmişlere sahip sınıf ya da ırk gibi sosyal grupları kapsayan ve zayıf bağlanma düzeyinde olan tanıdıkları ya da kişilerin oluşturduğu bir sosyal sermaye tipidir (Putnam, 1995). Bu bağlamda, köprü oluşturan sosyal sermaye bireylerin sosyal ufuklarına ya da dünya görüşlerine katkı sunabileceği ifade edilebilir. Diğer bir sosyal sermaye tipi olan bağlantı kurma ise sıradan bireylerin güç sahibi erke bağlayan bir sosyal sermaye tipidir (Szreter & Woolcock, 2004, s. 654).

Bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ışığında çevrimiçi sosyal ağlar bireylerin yaşamlarında vazgeçilmez bir unsur olarak kabul edilmektedir. Bu anlamda, insanların sosyal sermaye kavramını oluşturan unsurları sosyal medya aracılığıyla kullandıkları ifade edilebilir. Dolayısıyla, çevrimiçi ağlar kullanılarak ortaya çıkan etkileşim ile bilgi alışverişi kolaylıkla sağlanabilmekte ve sosyal sermaye düzeyinin artmasına katkı sağladığı ifade edilebilir (Chang & Chuang, 2011, s. 9). Özellikle yükseköğretim düzeyindeki bireylerin sosyal sermaye düzeyleri, sadece bireysel gelişimlerine değil, aynı zamanda üniversitelerin sosyal yapısına ve akademik atmosferine katkı sunma potansiyeline sahiptir.

Şahin ve Polat (2019)'ın üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri ile yaşam doyumu arasındaki ilişkisini tespit etmek amacıyla yaptıkları çalışmada sosyal sermaye düzeyinin arttıkça yaşam doyumu düzeyinin de arttığı ve özellikle bağlayıcı sermayenin güçlü etkisinin olduğu sonucuna ulaşıldığı görülmüştür. Yılmaz ve Kaya (2022) ise güçlü dijital ağların varlığı ile üniversite öğrencilerinde grup çalışması ve kaynak paylaşımının kolaylaştığını ifade etmişlerdir. Üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri; kulüp etkinliklerine katılım, gönüllülük faaliyetleri, arkadaş gruplarındaki etkileşim yoğunluğu, akademik iş birlikleri ve dijital platformlardaki sosyal bağlantılar aracılığıyla şekillenmektedir. Araştırmalar, güçlü sosyal sermayeye sahip öğrencilerin daha yüksek akademik başarı gösterdiğini, üniversiteye aidiyet duygularının arttığını ve psikolojik sağlamlıklarının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Şahin & Polat, 2019; Yılmaz & Kaya, 2022).

Pazarlama iletişimi, yalnızca işletme stratejilerinin bir parçası değil, aynı zamanda toplumsal iletişim süreçlerine yön veren bir araç haline gelmiştir. Bu bağlamda, pazarlama iletişimi yalnızca ürün ya da hizmetin tanıtımıyla sınırlı olmayan, hedef kitleyle sürdürülebilir ilişkiler kurmayı hedefleyen stratejik bir süreç olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla, marka ile tüketici arasında

stratejik bir ilişki kurma sürecini ortaya koyan pazarlama iletişiminin üniversiteler tarafından dikkatle ele alınması gerekliliği belirtilebilir. Bu çerçevede, üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye düzeylerini çok boyutlu bir perspektifle ele almak hem bireysel refahın hem de kurumsal gelişimin anlaşılması açısından kritik bir gereklilik haline geldiği ifade edilebilir. Bu çalışma, üniversitelerin hizmet verdikleri öğrencilerinde oluşturdukları sosyal sermaye düzeylerinin marka değeri oluşturma ve stratejik farklılaşma süreçlerindeki rolü incelenme amacıyla yapılmıştır. Bu açıdan, dijitalleşme bağlamında sosyal sermaye kavramına etki eden önemli bir boyut olan bağlantılı sosyal sermaye ile üniversite öğrencilerin sosyal sermaye düzeyleri ile öğrenim gördükleri üniversite markasına bağlılık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır. Üniversitelerin öğrenci kulüplerini desteklemesi, mentorluk programları, kampüs yaşamını zenginleştirmesi ve kapsayıcılık konu başlıklarında geliştirmesi gereken unsurlara odaklanması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal sermaye, pazarlama iletişimi, üniversite öğrencileri

Turizm Sektörünün Dijital Dönüşüm ve Modernizasyonunda Akıllı Turizm Uygulamalarının Geleceği ve Rolü

Sabiha Kılıç (Hitit University)

Küreselleşmenin hız kazandığı 21. yüzyılda dijitalleşme, yalnızca teknolojik bir dönüşüm süreci değil, aynı zamanda toplumsal yapıyı, ekonomik sistemleri ve tüketici davranışlarını da dönüştüren bir paradigma değişimidir. Bu dönüşümden en çok etkilenen sektörlerin başında ise turizm gelmektedir. Dijital teknolojilerin turizm sektöründe yarattığı etki, klasik hizmet anlayışından uzaklaşıp ziyaretçilere daha kişiselleştirilmiş, etkileşimli ve deneyim odaklı hizmetler sunulmasını zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda, akıllı turizm (smart tourism) kavramı hem sektör profesyonelleri hem de akademisyenler için önemli bir araştırma alanı hâline gelmiştir. Bu çalışma, turizm sektörünün dijital dönüşüm ve modernizasyon sürecinde Akıllı Turizm uygulamalarının mevcut durumu, geleceği ve sektöre olan etkilerini kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Dijitalleşmenin hız kazandığı günümüzde, turizm endüstrisi bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte köklü bir değişim sürecine girmiştir. Akıllı Turizm uygulamaları, bu dönüşümün merkezinde yer almakta ve sektörde rekabet avantajı, müşteri deneyimi, sürdürülebilirlik ve erişilebilirlik gibi temel alanlarda önemli rol oynamakla birlikte şehirlerin rekabetçiliğini arttırmakta ve turist deneyimini de zenginleştirmektedir. Akıllı Turizm uygulamalarının temelinde bilgi ve iletişim teknolojileri, mobil uygulamalar, sosyal medya ve internet yer almaktadır. Literatürde akıllı turizm kavramı için ortak bir tanım bulunmamakla birlikte, akıllı destinasyon ve akıllı otel kavramlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Akıllı turizm uygulamalarının geleceğinde, Endüstri 4.0 ve Turizm 4.0 kavramlarının yanı sıra yeni nesil teknolojilerin (robotik, IoT, yapay zekâ, artırılmış gerçeklik, büyük veri vb.) sektörde yaygınlaşacağı öngörülmektedir. Z kuşağı turistlerin artan teknoloji kullanımı, turizm sektöründe süper akıllı turist (Turist 5.0) kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu yeni nesil turistlerin beklentileri, profesyonel turist rehberlerinin teknolojiye uyum sağlamasını ve yeni nesil teknolojileri etkin bir şekilde kullanmasını gerektirmektedir. Turist rehberleri dijital turizm kapsamındaki teknolojik gelişmeleri yakından takip etmekte, özellikle mikrofonlu kulaklık, mobil uygulamalar ve sanal gerçeklik gibi teknolojileri daha sık kullanılmaktadırlar.

Turizm sektöründe dijital dönüşüm ve modernizasyon sürecinde akıllı turizm uygulamaları, müşteri deneyiminin kişiselleştirilmesi, operasyonel verimlilik, sürdürülebilirlik, erişilebilirlik ve rekabet avantajı gibi alanlarda merkezi bir rol üstlenmektedir. Bu uygulamaların geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, sektörün geleceğinde belirleyici bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Dolayısıyla çalışmada turizm sektöründe akıllı turizm uygulamalarına ilişkin teorik ve uygulamalı literatür analiz edilerek bu konuda öne çıkan atıf performansı yüksek bilimsel eserler, yazarlar, ülkeler, kurumlar ve çalışma alanlarına dair ayrıntılı verilerin sunulması amaçlanmaktadır. Böylece bilimsel literatür kapsamında gerçekleştirilen akıllı turizm konulu akademik çalışmaların turizm sektörünün gelişimine yönelik katkılarının tartışılması da sağlanmış olacaktır. Çalışmada veriler WoS Bibliyometrik veri tabanından elde edilmiştir. 31/05/2025 tarihinde “TS=smart tourism” anahtar kelimesi yazılarak yapılan tarama sonucunda konuya ilişkin 2.640 adet bilimsel esere ulaşılmıştır. Bu bilimsel eserler CiteSpace bilimsel haritalama programı

aracılığıyla analiz edilerek atıf performansı yüksek çalışmaların akıllı turizmin geleceğine ilişkin katkıları ayrıntılı olarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Akıllı turizm, akıllı turist, turizm pazarlaması, modernizasyon, dijital dönüşüm*

Ta'lim Tizimida Xalqaro Integratsiya: Yutuqlar, Qiyinchiliklar Va Kelajak Imkoniyatlar

Muxlisa Usanova (Tashkent State University of Oriental Studies)

Annotatsiya: 21-asrda ta'lim tizimidagi xalqaro integratsiya jarayoni dunyoning turli burchaklarida ta'lim sifatini oshirish, bilim almashinuvi va o'quvchilarning akademik mobilitetini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Globalizatsiya jarayonlarining shiddat bilan rivojlanishi, ilmiy-texnik yutuqlar, raqamli innovatsiyalar hamda madaniyatlararo aloqalar ta'lim tizimlarining o'zaro integratsiyasini jadallashtirdi. Ushbu maqolada ta'lim tizimida xalqaro integratsiyaning yutuqlari, mavjud qiyinchiliklari va kelajakdagi imkoniyatlari ilmiy nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqotda integratsiya jarayonining samaradorligi talabalar va o'qituvchilarning akademik mobilligi, ilmiy hamkorlikning rivojlanishi hamda raqamli texnologiyalarning ta'lim tizimiga ta'siri kontekstida ko'rib chiqiladi. Xalqaro ta'lim tizimidagi integratsiya jarayonining yutuqlari, asosan, o'quv dasturlarining jahon miqyosida birlashtirilishi va ta'lim standartlarining uyg'unlashtirilishida namoyon bo'lmoqda. Bolonya jarayonining amalga oshirilishi natijasida ko'plab mamlakatlarda ta'lim tizimining integratsiyasi, akademik mobillikning kuchayishi va talabalar uchun yangi ilmiy imkoniyatlar yaratildi. Biroq, xalqaro integratsiya jarayoni bilan bog'liq qiyinchiliklar ham mavjud. Xususan, til va madaniyat to'siqlari, iqtisodiy omillar, ilmiy resurslarga kirishdagi cheklovlar va "miya oqimi" kabi salbiy omillar integratsiya jarayonining samaradorligini pasaytirishi mumkin. O'zbekistonda bu muammolar, ayniqsa, ingliz tilini o'rganishdagi cheklovlar va xalqaro ta'lim dasturlariga kirish imkoniyatlarining nisbatan pastligi bilan bog'liqdir. Xalqaro ta'lim dasturlaridan kengroq foydalanish va akademik mobilitetni yanada rivojlantirish orqali, o'quvchilarning global ta'lim makoniga integratsiyasi, ilmiy va madaniy aloqalarning chuqurlashishi mumkin. Shu bilan birga, xalqaro integratsiyaning ahamiyati mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida ham o'z aksini topadi. Ta'lim tizimidagi islohotlar va xalqaro hamkorlikni mustahkamlash, milliy ta'lim tizimining raqobatbardoshligini oshirish, davlatning xalqaro maydondagi o'rnini mustahkamlashga xizmat qiladi. Xalqaro integratsiya jarayonidagi kelajak imkoniyatlari o'quvchilarning global ta'lim tizimiga integratsiyasi, ilmiy hamkorlikning chuqurlashishi va zamonaviy raqamli texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlarini o'z ichiga oladi. O'zbekiston misolida, xalqaro ta'lim tizimi bilan integratsiyaning milliy ta'lim tizimiga moslashuv jarayoni, ta'lim dasturlarining yangilanishi, o'quvchilar va o'qituvchilar uchun ilmiy aloqalarni rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, xalqaro ta'lim tizimiga integratsiya jarayoni milliy madaniyat va an'analarni saqlash, yurtimizning o'ziga xos xususiyatlarini global maydonda tanitish bilan chambarchas bog'liqdir. Maqolada ko'rsatilgan tahlilning asosiy maqsadi – xalqaro ta'lim tizimining integratsiya jarayonining zamonaviy tendensiyalarini ilmiy nuqtai nazardan yoritish va O'zbekiston misolida bu jarayonning ta'lim tizimiga bo'lgan ta'sirini o'rganishdir. Tadqiqot, shuningdek, kelajakda xalqaro ta'lim tizimida yuzaga keladigan yangi imkoniyatlar va qiyinchiliklarni chuqur tahlil qilish orqali ta'lim tizimini global talablarga moslashtirish bo'yicha aniq tavsiyalarni taklif qiladi.

Kalit So'zlar: Xalqaro integratsiya, Akademik mobillik, Ilmiy hamkorlik, Raqamli texnologiyalar, O'zbekiston ta'limi

Problem-solving Skills and Perceived Social Support as Predictors of Relationship Stability

Hülya Koyuncu (Ministry of National Education)

Oğuzhan Çolakkadıoğlu (Osmaniye Korkut Ata University)

Canan Büyükaşık Çolak (Osmaniye Korkut Ata University)

Romantic relationships play a significant role in individuals' psychological, social, and emotional development. The continuity and quality of these relationships are closely related to individuals' ability to cope with relational problems and the level of social support perceived from their environment. In this context, the aim of the present study is to examine the predictive effects of individuals' social problem-solving skills and perceived social support on the subdimensions of romantic relationship stability—namely, relationship satisfaction, investment, commitment, and the quality of alternatives.

The sample consisted of 432 university students (357 female, 75 male) who had been in a romantic relationship for at least six months and had experienced a critical negative incident during the course of the relationship, in the fall semester of the 2024–2025 academic year. Data were collected using the Investment Model Scale, the Social Problem-Solving Inventory–Short Form (SPSI–SF), the Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS), and a Personal Information Form developed by the researcher.

The study was designed in the relational survey model. Relationship stability was considered as the dependent variable, while social problem-solving skills and perceived social support were treated as independent variables. Data were analyzed using SPSS 25.0. The relationships between variables were examined with Pearson correlation coefficients, and predictive effects were tested through standard multiple regression analysis.

Findings revealed that both social support and problem-solving skills significantly predicted the subdimensions of relationship stability. While these variables positively predicted relationship satisfaction, investment, and commitment, they negatively predicted the attractiveness of alternatives. These results suggest that individuals' ability to cope with relational difficulties and the level of perceived support from their social environment may enhance relationship continuity, whereas in some cases, high perceived social support might encourage individuals to consider alternative relational options.

In conclusion, this study contributes to a better understanding of the factors that influence the sustainability of romantic relationships. It highlights the importance of interventions aimed at improving problem-solving skills in counseling practices with couples and suggests that social support should be evaluated not only quantitatively but also qualitatively.

Keywords: *Romantic relationships, relationship stability, problem-solving skills, perceived social support, psychological counseling.*

Qayta Tiklanadigan Energiya Manbalari Orqali Energiya Tejash Strategiyalari

Anvar Boysunov (Termiz Davlat Muhandislik va Agatexnologiyalar Universiteti)

Qayta tiklanadigan energiya manbalari va energiya tejashning ahamiyati, turlari, texnologiyalari, iqtisodiy va ekologik afzalliklari hamda bu sohadagi global tendensiyalar haqida batafsilroq ma'lumot beraman. Qayta Tiklanadigan Energiya Manbalari va Energiya Tejamkorligi: Barqaror Kelajakning Asosi. Bugungi kunda insoniyatning energiya iste'moli misli ko'rilmagan darajada o'sishda davom etmoqda. Urbanizatsiya, sanoatning rivojlanishi va aholi sonining ko'payishi an'anaviy, qayta tiklanmaydigan energiya manbalariga (ko'mir, neft, tabiiy gaz) bo'lgan talabni keskin oshirmoqda. Bu esa nafaqat ushbu resurslarning tez sur'atlar bilan tugashiga olib kelmoqda, balki atrof-muhitga jiddiy zarar yetkazmoqda. Qazib olinadigan yoqilg'ining yonishi natijasida atmosferaga chiqarilayotgan zararli gazlar iqlim o'zgarishi, havo ifloslanishi, kislotali yomg'irlar kabi global ekologik muammolarni keltirib chiqarmoqda. Ushbu murakkab vaziyatda qayta tiklanadigan energiya manbalariga o'tish va energiya tejash strategiyalarini keng joriy etish hayotiy zaruratga aylanmoqda. Qayta tiklanadigan energiya manbalari tabiatning doimiy ravishda yangilanib turadigan resurslariga asoslangan bo'lib, ulardan foydalanish atrof-muhitga minimal ta'sir ko'rsatadi va kelajak avlodlar uchun barqaror energiya ta'minotini kafolatlaydi. Energiya tejash esa mavjud energiya resurslaridan oqilona foydalanish, isrofgarchilikni kamaytirish va energiya samaradorligini oshirish orqali erishiladi. Qayta tiklanadigan energiya manbalari bilan uyg'unlashganda, energiya tejash nafaqat resurslarni saqlashga yordam beradi, balki qayta tiklanadigan energiya tizimlarining rentabelligini oshiradi va ularga bo'lgan talabni optimallashtiradi.

Kalit So'zlar: Qayta tiklanadigan energiya manbalari, Energiya tejamkorlik, Quyosh energiyasidan foydalanish, Shamol energiyasidan foydalanish

Oliy Ta'lim Muassasalarida Botanika Fanidan Ma'ruza Mashg'ulotlarini Tashkil Erishda Integratsion Yondashuvdan Foydalanishning Yutuq, Qiyinchilik Va Imkoniyatlari

Qayumova Mohinur Karim qizi (Navoiy State University)

Ushbu maqolada ta'lim tizimida integratsiya, uning o'rni va ahamiyati haqida ma'lumot beriladi. Oliy ta'lim tizimida botanika fanini o'qitishda innovatsion yondashuvlar, ma'ruza mashg'ulotlarini tashkil etishning o'ziga xosliklari aniqlanadi. Shuningdek, talabalarga botanika fanidan ma'ruza mashg'ulotlarini o'qitishda integratsion usuldan foydalanishning hozirgi kundagi holati, o'rni va ahamiyati ochib beriladi. Asosiy to'qimaning tuzilishi va vazifalari. Ajratuvchi to'qimalarining tuzilishi, vazifalari va ularning ahamiyati mavzusidagi ma'ruza mashg'uloti misolida integratsion dars loyihasi taqdim etiladi. Mavzuning asosiy qismi bilan birga integratsiya qilinadigan fanlar, ularning mavzulari va mavzuga integratsiya qilish jarayoni yoritib beriladi. Integratsion darslarning talabalar faoliyati, mustaqil fikrlash va kasbiy kompetensiyalariga ta'siri, o'qituvchining bunday turdagi ma'ruza mashg'ulotlariga tayyorgarlik ko'rishi, ushbu jarayondagi muammolar va amaldagi holati haqida so'z yuritiladi. Ma'ruza mashg'ulotlari davomida integratsiyaning o'rni ochib beriladi. Ma'ruza mashg'ulotidan olgan bilimlarini mustahkamlash uchun talabalarga integratsion topshiriqlar namunalari beriladi. Ushbu namunalar orqali talabablarda tarkib toptiriladigan, shakllanadigan fanga oid kompetensiyalar, mustaqil va tanqidiy fikrlash ko'nikmalari haqida malumotlar beriladi. Har bir integratsion topshiriqning tuzilishi, bajarish usuli va metodik o'rni aniq misollar orqali izohlanadi. Jumladan, ma'ruza davomida terpinlar, tanin, lateks tarkibidagi moddalarning kimyoviy tuzilmasi-Botanika va kimyo fanlarining integratsiyasi misolida, "Modda almashinuvi va sekret hosil bo'lish" jarayonini tushuntiruvchi sxematik chizma (diagramma) Botanika va tasviriy san'at fanlarining integratsiyasi misolida ochib beriladi. Lateks va terpenlar mavjud o'simliklarning tarqalgan hududlari haqida ma'lumot esa Botanika va geografiya fanlarining integratsiyasi misolida ko'rsatib beriladi. Tibbiyotda ishlatiladigan sekret moddalarning funksiyasi Botanika, farmasevtika va tibbiyot fanlarining integratsiyasi orqali tushuntiriladi. Yuqoridagi fanlar integratsiyasiga oid topshiriqlar esa mavzu so'nggida bayon etilib, ularning izohi va ahamiyati haqida metodik va pedagogik ko'rsatmalar beriladi.

Kalit So'zlar: Integratsion yondashuv, botanika, ma'ruza mashg'uloti, kasbiy kompetensiya, fanlararo bog'liqlik

Türkiye'nin Orta Asya'da Türk İşbirliğinin Sağlanması Stratejisi ve Orta Koridor Girişimi

Selma İpek (Bağımsız Araştırmacı)

Türkiye, ortak tarihsel ve kültürel bağlara sahip olduğu Kafkasya ve Orta Asya ülkelerini, bağımsızlıklarını ilan etmelerinin ardından tanıyan ilk ülkelerden biri olmuştur. O tarihten bugüne devletlerarasında çeşitli alanlarda iş birliği yapılarak ilişkiler geliştirilmiştir. Türkiye tarafından geliştirilen 'Orta Koridor' girişimi, Türkiye'den başlayarak, demiryolu ve karayolu bağlantılarıyla sırasıyla Gürcistan, Azerbaycan ve Hazar Denizine, buradan da Türkmenistan-Özbekistan-Kırgızistan veya Kazakistan güzergâhını takip ederek Çin Halk Cumhuriyeti'ne ulaşılmasını sağlamaktadır. Türkiye'nin öncülüğünde geliştirilen bu girişim, Çin ile Avrupa arasındaki ticaret yollarından biri olup Türkiye üzerinden geçen stratejik bir güzergâhı ifade etmektedir. Bu çalışmada, bölgesel işbirliği stratejisinin önemli bir parçası olan Orta Koridor girişimi, Türkiye'nin Orta Asya'da Türk işbirliğinin sağlanması stratejisi üzerinden ele alınmaktadır. Araştırmanın amacı, 'Orta Koridor' girişiminin yapısal sürdürülebilirliğini değerlendirerek, bu girişimin Türkiye ile Orta Asya devletleri arasındaki bölgesel ticaretin ve ekonomik entegrasyonun güçlendirilmesine etkisini incelemektir. Araştırmada, nitel bir araştırma yöntemi kapsamında literatür taramasıyla elde edilen veriler, veri analizi teknikleri kullanılarak incelenmiştir. Bu çalışma, Orta Koridor girişimini Türkiye'nin Orta Asya'da Türk işbirliğini sağlama stratejisi çerçevesinde ele alarak, bölgesel entegrasyon sürecine yönelik yapısal ve sürdürülebilir katkılarını bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmesi bakımından literatüre özgün bir katkı sunmaktadır. Elde edilen bulgulara göre; Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi (BRI) ile de bağlantılı olan 'Orta Koridor', Kuzey Koridoru (Rusya üzerinden) ve Hint Okyanusu'ndaki geleneksel deniz yoluna alternatif bir ticaret yolu sunmaktadır. Bu güzergâh, lojistik ve ticari entegrasyon aracılığıyla Türk dünyasının ekonomik bütünleşmesini sağlamaya yönelik önemli bir potansiyele sahiptir. Rusya ve Ukrayna arasındaki savaşın da etkisi ile Orta Koridor' un kapasitesi dikkat çekici biçimde artmıştır. Bu bağlamda Orta Koridor'un güçlendirilmesi, Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Türkmenistan arasındaki ticaret ve yatırımları artırarak; bu ülkelerin Rusya ve Çin'e olan ekonomik bağımlılığının azaltılmasını sağlayacaktır. Ayrıca bu girişim, Orta Asya ile Avrupa arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin güçlendirilmesi; bunun yanı sıra Çin ve Rusya gibi bölgesel aktörlerle olan ilişkilerin geleceği açısından da Türkiye'nin stratejik rolünün artırmaya katkı sunmaktadır. Bu bağlamda; ilgili ülkeler arasında ekonomik, siyasi ve kültürel entegrasyonu hızlandırma potansiyeline sahip stratejik bir proje olan Orta Koridor', lojistik ve ticari entegrasyon yoluyla Türk dünyasının ekonomik bütünleşmesini desteklemektedir. Orta Koridor girişiminin uzun vadeli yapısal sürdürülebilirliği, Türkiye ve Orta Asya devletleri arasındaki bölgesel ticaretin ve ekonomik entegrasyonun artırılmasına ivme kazandıracaktır.

Anahtar Kelimeler: *Türk İşbirliği, Orta Asya, Orta Koridor, Bölgesel İşbirliği, Trans Hazar Taşımacılığı*

Toplumsal Değer Odaklı Pazarlama (Societal Marketing) Stratejilerinin Küresel Gelişimi, İnovasyonu ve Gelecek Yönelimleri

Sabiha Kılıç (Hitit University)

Toplumsal pazarlama, işletmelerin yalnızca kâr elde etme hedeflerinin ötesine geçerek, toplumun refahını, sürdürülebilirliği ve bireylerin yaşam kalitesini artırmayı amaçlayan bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Bu yaklaşım, pazarlama disiplininin toplumsal sorumluluk ve etik değerlerle bütünleşmesini sağlayarak hem işletmelerin hem de toplumun uzun vadeli çıkarlarını gözetmektedir. Toplumsal değer odaklı pazarlamanın küresel gelişimi, özellikle sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle yakından ilişkilidir. Sürdürülebilir kalkınmanın pratikte uygulanmasında yeni bir alan olarak ortaya çıkmakta ve geleneksel pazarlama anlayışından farklı olarak sosyal ve çevresel performansa odaklanmaktadır. Bu anlayış pazarlamanın yalnızca bir tanıtım aracı olmadığı, aynı zamanda toplumsal ve çevresel sorunların çözümünde stratejik bir rol üstlendiği gerçeğini ortaya koymaktadır. Öyle ki, toplumsal değer tabanlı pazarlamanın geniş ölçekli olarak benimsenmesi durumunda sürdürülebilirlik kavramı daha iyi anlaşılabilir ve uygulanabilir. Ayrıca, toplumsal değer odaklı pazarlama stratejilerinde sağlanan inovatif yaklaşımlar pazarlama faaliyetlerinin toplumsal değerlerle bütünleşmesi ve yenilikçi anlayışların geliştirilmesini sağlayabilir. Bu çerçevede, toplumsal değer odaklı pazarlama mevcut toplumsal sorunlara çözüm üretmenin yanı sıra yeni değerler ve anlamlar yaratarak pazarlama disiplininin sınırlarını da genişletebilir. Böylece hem kurumsal hem de toplumsal düzeyde sürdürülebilir değer yaratılması sağlanabilir. Günümüzde yaşanan dijital dönüşüm toplumsal değer odaklı pazarlama stratejilerinin, sosyal medya ve yapay zekâ gibi yeni medya ve teknolojik gelişmelerle birlikte gelecek yönelimlerinin de şekilleneceğini ifade etmektedir.

Çalışmanın temel amacı, toplumsal değer odaklı pazarlama (societal marketing) stratejilerinin küresel düzeydeki tarihsel gelişimini, günümüzdeki uygulama örneklerini, inovatif dönüşümünü ve gelecekte hangi yönelimlerin öne çıkacağını çok disiplinli bir bakış açısıyla incelemektir. Böylece toplumsal değer odaklı pazarlama kavramının entelektüel eğilim yapısının ortaya konulması, literatürdeki trend konuların gerçek dünyadaki gelişmeleri nasıl şekillendirdiğinin belirlenmesi hedeflenmektedir. Bu temel amaç ve hedefler kapsamında toplumsal değer odaklı pazarlama kavramının temelleri, tarihsel gelişimi, inovasyon kapasitesi, dijitalleşme ile birlikte ortaya çıkan yeni uygulama alanları konuya ilişkin literatür ekseninde ayrıntılı olarak incelenecektir.

Çalışmanın veri seti Web of Science bibliyografik veri tabanından elde edilmiştir. 01/06/2025 tarihinde “TS=societal marketing” anahtar kelimesi taratılarak elde edilen 7.205 adet bilimsel eser CiteSpace bilimsel haritalama programında analiz edilerek toplumsal değer odaklı pazarlama literatürünün entelektüel eğilim yapısı atıf performansı yüksek bilimsel eserler, yazarlar, ülkeler, kurumlar ve çalışma alanları kapsamında görselleştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal değer odaklı pazarlama, global development, WoS, CiteSpace, inovasyon.

Uzbek Women's Jewelry That Are Kept in Russian Museums

Yayra Turaboyva (Qo`Qon Universitti Anijon Filiali)

The article will tell about the example of the material culture of the peoples of Central Asia, cultural heritage, women's jewelry, which speak about the distant past of the indigenous peoples. The culture of Uzbekistan, which has a 3-thousand-year history of statehood, is more clearly manifested in various branches of folk crafts, especially in jewelry. Jewelry stored in famous museums around the world, in particular, jewelry seized for trade, economic and political reasons, was also on public display. In this study, the ideological policy of the Russian Empire, which for more than 130 years brought Uzbekistan under its sphere of influence in the countries of Central Asia, as well as the material monuments taken to Russian museums, along with the underground and surface resources seized from the local population, were analyzed. In the analysis, more emphasis is placed on the traditional jewelry, jewelry, and ornaments of Uzbek women. This aspect, along with demonstrating the ethnographic diversity of the peoples, serves to study and popularize the aesthetic views, achievements, and styles of local peoples in crafts. In the peoples of the East, jewelry was valued as a special value, material wealth, an amulet that protects from various calamities, a social sign, and was preserved for many years. This aspect is very complex and controversial in the territories of the Central Asian states, where various ethnic groups live intermingled. Because the material-cultural styles of different ethnic groups mixed together for various reasons, in particular, as a result of trade, mutual social relations, and political consequences, and formed a mixed cultural environment. In this regard, we believe that this study will not cause mutual misunderstandings between the states. Taking this into account, our research object is based only on friendly relations, scientific discussion, and analytical discussions. This research is also important for the further expansion of the activities of many cultural institutions, organizations, and museums of the world, serving friendly relations.

Keywords: *Ring, bracelet, beads, "shokilali bezak ", "zulfitillo"*

Sotsiolografiya - Ijtimoiy Tadqiqotlarda Yangi Yo‘nalish Sifatida

Kamaldin Yunusov (Andijan State University)

Mazkur abstraktda sotsiolografiya tushunchasi, uning mohiyati, tadqiqot ob'yekti, ko'lam, mazkur yo'nalish bo'yicha olib boriladigan ilmiy tadqiqot ishlarida qo'llaniladigan nazariy-metodologik tamoyillar tadqiq qilingan. Sotsiolografiyaning mohiyati, o'ziga xos amal qilish xususiyatlari bayon qilingan. Shuningdek, mazkur tadqiqot muammosiga oid konsepsiyalar, ularning asosiy tamoyillari ilmiy paradigmalar sifatida – jamiyat hayotining umumiy qonuniyatlari, uning asosiy talablariga muvofiq bo'lishligi sotsiologiya fani sohalarining barcha yo'nalishlari uchun ham konseptual ahamiyat kasb etishi asoslab berilgan. Sotsiolografiya tushunchasi - sotsiologiyaga oid mafkuraviy, milliy jihatdan shakllangan sotsiologik qarashlar, konsepsiyalar, g'oyalar va ta'limotlarning ichki birligiga ega bo'lgan, sotsiologiyaga oid asarlar to'plami (masalan, mumtoz sotsiologiya, noklassik sotsiologiya, marksistik, Angliyadagi sotsiologik qarashlar sotsiolografiyasi, Germaniya sotsiologik qarashlar sotsiolografiyasi, fransuz sotsiolografiyasi kabilar) "Sotsiologiya tarixi" fani doirasida amal qiladigan maxsus yo'nalishni tashkil qiladi.

Sotsiolografiyaning asosiy mohiyati – hozirgi zamon ijtimoiy fanlari, xususan, sotsiologiya rivojlanishining nazariy-metodologik, uslubiy asoslari, ijtimoiy fikrning tarixiy rivojlanishi, fanlar tizimida ularning o'rn, sotsiologiyani tushunishdagi ilmiy nazariyalar, uning tushunchalar tizimini ko'rib chiqishda. O'rganishda hamda tadqiq qilishda namoyon bo'ladi. Sotsiolografiya sotsiologiya fani doirasida, ilmiy muomalada hozirga qadar mutlaqo qo'llanilmagan tushuncha hamda o'rganilmagan yo'nalish bo'lib, o'zining metodologik, ilmiy-nazariy tamoyillariga ega. Hozirgacha falsafa, ijtimoiy falsafa, sotsiologiya kabi ijtimoiy fanlarda qo'llanilayotgan metodologik tamoyillar, yuqorida keltirilgan tibbiyot sohasidagi birinchi yondashuv kabi samarasiz bo'lib qolmoqda. Ular, ijtimoiy voqealardagi o'ta dolzarb muammolarni bartaraf etishga ojizlik qilib qolmoqda. Shuning uchun, jamiyat hayotidagi ijtimoiy muammolarni yangicha metodologik yondashuvlar, metodologik tamoyillar bilan bartaraf etish mumkin.

Sotsiolografiyaning asosiy ob'yektlariga sotsiologik tendensiyalar, yo'nalishlar, maktablar kiradi va ular doirasida tushunchalar va nazariyalar yaratiladi. Sotsiolografiya, sotsiologik mazmunda yaratilgan asarlarda qo'yilgan muammolar (masalan, pozitivizm doirasida - tarixiy-iqtisodiy, sotsiologik yo'nalishlar) ning nechog'lik zamonga mosligi va zaruriyatini, ilmiy va amaliy qimmatga ega ekanligini baholaydi hamda izohlaydi. Jamiyat esa ijtimoiy-ruhiy o'zaro aloqadorlikka ega bo'lgan birliklar majmuidan iborat. Umumiy sotsiologiya huddi shunday o'zaro aloqadorliklardan iborat jamiyat hayotini o'rganadi.

Kengroq ma'noda sotsiolografiya - sotsiologiya fani tarixi va hozirgi davrga taalluqli bo'lgan sotsiologik manbani o'rganuvchi maxsus sotsio-tarixiy yo'nalishdir. Sotsiolografiya - sotsiologik asar yozishda muallifga, uning manbalariga, faktlarni talqindan ajratishga, shuningdek, stilistikaga, sotsiologning xohishiga va ma'lum bir sotsiologik asar yozilgan tarixiy davrga e'tibor qaratgan holda, metodologiya, konsepsiya, ilmiy uslubning nechog'li to'g'ri qo'llanilishini tekshiradi.

Yuqorida bayon qilingan fikrlardan quyidagi xulosalarni chiqarish mumkin:

1. Sotsiolografiya sotsiologiya, sotsiologiya tarixi fanlari doirasida va tarkibida, ijtimoiy fanlar mutaxassislari tomonida o'rganilayotgan ijtimoiy muammolar qay darajada o'rganilayotganligi, ularning bartaraf etish jarayoni, ilmiy qimmati qay darajada ekanligini o'rganuvchi ilmiy-nazariy va amaliy usullarga asoslanuvchi yo'nalishdir. Mazkur ta'rif sotsiolografiyaning mazmun-mohiyatini anglatadi;
2. Amonaviy jamiyatda sotsiolografiyaning dolzarbligi va roli nafaqat ilmiy, akademik muammolarni hal qilishga qaratilganligi bilan, balki uning ijtimoiy-siyosiy hayot, tartibotga bog'liqligi bilan ham belgilanadi;
3. Sotsiolografiya hozirgi zamon ijtimoiy fanlarning rivojlanishini o'rganuvchi, sotsiologlarning qarashlari, g'oyalari va tushunchalarini tavsiflash va tahlil qilish, baholashni hamda sotsiologiya fanining rivojlanish qonuniyatlarini o'rganishni ta'minlovchi yo'nalishdir;
4. Sotsiolografiya - sotsiologiya fani, sotsiologik qarashlar tarixi, hozirgi davrdagi mazmun-mohiyatini, uning rivojlanish jarayonlari va bosqichlarini o'rganishga qaratiladi;
5. Mazkur yo'nalishda turli tarixiy davrlarda muayyan davlat va jamiyatda ijtimoiy jarayonlarni qanday talqin qilinishi va idrok etilganini ham o'rganib, sotsiologik g'oyalar va tushunchalarning shakllanishini o'z ichiga oladi;
6. Sotsiolografiya doirasida ijtimoiy-siyosiy fikr sotsiologiyasini o'rganish ham muhim jihat bo'lib, u ijtimoiy voqea va g'oyalar siyosiy va ijtimoiy tushunchalar rivojiga qanday ta'sir qilganligini tushunishga imkon beradi.

Kalit So'zlar: sotsiolografiya, sotsiologiya, predmet, ob'yekt, nazariya, tamoyillar, ijtimoiy jarayon, ob'yektiv qonuniyat, sub'yektiv omil, demokratiya

Kollektivlashtirish Davrida Sovet Davlatiga Qarshi Xalq Harakatlari Masalasiga Doir

Dilshodbek Khomidov (Andijan State University)

Turkiston hududida sovet hokimiyatining o'rnatilishi, Turkiston muxtoriyatining qonga botirilishi, sovet davlatining iqtisodiy sohadagi siyosati sovet davlatiga qarshi Turkiston hududida turli ko'rinishdagi qarshilik harakatlariga sabab bo'ldi. Milliy istiqlol tarafdorlari asosan otlarda, ov qurollari yoki berdan miltiqlari, qilichlar bilan jang qilgan bo'lsa, sovet davlati tarafdorlari zamonaviy miltiqlardan tashqari, pulemyotlar, samolyot va aeroplanlar, bronetransportyorlar bilan ta'minlanishgan, uzoq masofalarga harakat qilishda temir yo'ldan keng foydalanishgan. O'zbekiston tarixi soxtalashtirilgan sovet davrida Markaziy Osiyoda sovet davlatiga qarshi kurash olib borgan milliy istiqlolchilik harakati namoyondalari "bosmachi" deb atalgan. "Bosmachilik" harakatining vujudga kelishi va rivojlanishiga Turkiston muxtoriyatining qonga botirilishi sabab bo'lgan edi. "Bosmachilik" harakati bir kuchayib, bir susayib turgan bo'lsa, 1929-yilga kelib yana qaytadan avj oldi. Kuchlarning notengligi, qurol-yarog'ning yetishmasligi, Yangi iqtisodiy siyosatning joriy qilinishi tufayli Turkiston hududida milliy istiqlolchilik harakati mag'lubiyatga uchradi. Biroq 1929-yilga kelib asta-sekinlik bilan Yangi iqtisodiy siyosatning bekor qilinishi, kollektivlashtirish siyosatining boshlanishi O'zbekistonda milliy istiqlol uchun harakatlarning yangidan avj olishiga turtki bo'ldi. Bu vaqtda O'zbekistondagi milliy ozodlik harakatlari ikki omil asosida vujudga keldi. Birinchisi, horijga chiqib ketishga majbur bo'lgan milliy ozodlik harakatlari ishtirokchilarining O'zbekiston hududiga kirib kelishlari bo'lsa, ikkinchisi sovet davlati siyosatidan norozi bo'lgan ichki kuchlarning milliy istiqlol uchun qo'zg'olon ko'tarishlari bo'ldi.

Majburiy (aksar hollarda) tarzda boshlangan qishloq xo'jaligini kollektivlashtirish davrida mamlakatda, xususan Markaziy Osiyoda ichki siyosiy vaziyat keskin tus oldi. Jumladan, 1929-yilning avgust-sentabr oylarida O'zbekiston SSRning sharqiy qismida (Farg'ona viloyatida Nosirxon to'ra, Fuzayl Maxsum boshchiligida) va Qirg'izistonning janubiy hududlarida (Osh viloyati Jonibek qozi boshchiligida) "bosmachilar" harakati qaytadan faollashdi. Shu bilan bir vaqtda Afg'onistondan kelgan bir necha "bosmachilar" guruhleri Tojikiston SSR hududida paydo bo'ldi. Ushbu guruhlarining boshliqlari mahalliy hokimiyat organlarining xatolaridan, shuningdek, aholining paxta yetishtirish va qishloq xo'jaliklarini kollektivlashtirishda qo'llanilayotgan usullardan noroziligidan mahorat bilan foydalanishgan.

"Bosmachi"larga qarshi kurashish uchun respublikalar rahbarlarining so'roviga binoan, 1929-yil sentabridan boshlab 2-Turkiston diviziyasining bo'linmalari to'liq tarkibda jalb etildi. Bu qo'shinlar 1929-yil oxirigacha "bosmachi"larning asosiy tuzilmalariga qarshi jang olib bordilar. Omon qolganlar esa qo'shni davlatlarga qochib ketishga muvaffaq bo'ldilar. Sovet qo'shinlarining yo'qotishlari 1929-yil sentabridan dekabrigacha bo'lgan davrda "11 kishi halok bo'lgan, 6 kishi yaralangan va 2 kishi bedarak yo'qolgan" deb qayd etilgan. Sovet hokimiyati Afg'oniston hududidan kirib kelgan guruhlariga qarshi bronetransporterlar, samolyotlar, pulemyotlardan foydalangan holda zamonaviy va muntazam armiyadan foydalandi. Askarlarning asosiy qismi temir yo'l transporti orqali tashib keltirildi.

OGPUning “Aksilinqilobiy quloq-oq gvardiyachi va bandit unsurlarni tugatish to‘g‘risida”gi 1930-yil 20–30-mart oralig‘i uchun 9-sonli operativ ma’lumotnomasida O‘rta Osiyoda “bosmachi”larning faolligi oshgani ko‘rsatilib, ularning guruhlarga birlashganligi, aholi punktlariga (ba’zi hollarda tuman markazlariga ham) hujum qilayotganligi, sovet va partiya xodimlarini yo‘q qilib qo‘zg‘olon ko‘tarayotganliklari qayd etilgan. Toshkent viloyatining Obliq qishlog‘ida Usmon-Uzun Qudratov to‘dasi (sobiq qishloq kengashi raisi, sobiq partiya a‘zosi) sobiq “bosmachi”larni birlashtirib, Obliq qishlog‘ida sovet hokimiyati vakillarini quvib chiqargan. Guruh a‘zolari soni qisqa vaqt ichida 200 kishiga yetgan. Guruhning asosiy faoliyat markazi O‘zbekistonning Qaranga-To‘qay qishlog‘i va Durduk zonasi hududlari bo‘lgan. 1930-yil mart oyining oxirida tezkor guruh tomonidan ta‘qib qilinishi natijasida guruh 10-15 kishilik kichik guruhlarga bo‘linib, qishloqlarda yashiringan. Keyinchalik OGPU organlari tomonidan bu to‘da butunlay yo‘q qilingan.

Turkiston harbiy okrugi qo‘shinlarining “bosmachi” to‘dalarga qarshi olib borgan jangovar harakatlarining so‘nggi bosqichi 1931-yilda Ibrohimbek boshchiligidagi yirik “bosmachi” guruhini tor-mor qilishdagi ishtiroki bo‘ldi. Bu guruh 1931-yilning mart-aprel oylarida Afg‘onistondan kichik bo‘linmalar bilan chegarani kesib o‘tib, O‘zbekiston SSR hududiga tarqalib ketgandi. O‘sha yilning may oyi boshlarida ularning soni 2823 nafarga yetgan edi. Bu davrda, ya’ni 1929–1931-yillarda “bosmachilar” O‘zbekistonning bir qator tumanlarida qo‘zg‘olon ko‘tarib, hokimiyatni qo‘lga kiritishga urinishib, bu rejalarini amalga oshira olishmagan. Ularga qarshi kurashda nafaqat Qizil Armiya bo‘linmalari, balki mahalliy aholi ham faol ishtirok etgan. Bundan tashqari, sovet hokimiyatining xavfsizlik idorasi GPU–OGPU tomonidan qatag‘on choralarining qo‘llanilishi milliy istiqlolchilik harakatining mag‘lubiyatiga sabab bo‘lgan.

Kalit So‘zlar: Repression, collectivization, national liberty, “Basmachi” Movement, rebel

Raqamli Ta'lim Va Xalqaro Integratsiya: Onlayn Platformalar, Masofaviy Ta'lim Imkoniyatlari Orqali Xalqaro Hamkorlikni Kengaytirish

Jahongirbek Latipov (Kokand University Andijan Branch)

Ushbu maqola ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning rivojlanishi bilan yuzaga kelgan xalqaro integratsiya imkoniyatlarini tahlil qiladi. Xususan, onlayn platformalar va masofaviy ta'limning xalqaro hamkorlikni kengaytirishdagi roli, uning yutuqlari, duch kelinayotgan qiyinchiliklar va kelajak istiqbollari atroflicha ko'rib chiqiladi. Maqolada global ta'lim makonini yaratish, resurslar almashinuvini takomillashtirish va talaba mobilligini virtual muhitda ta'minlash bo'yicha amaliy takliflar ilgari suriladi. O'zbekistonning raqamli ta'lim sohasidagi sa'y-harakatlari va xalqaro hamkorlikdagi yutuqlari hamda bu boradagi muammolar va istiqbollar alohida tahlil qilingan. XXI asrga kelib, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim tizimida inqilobiy o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda. An'anaviy ta'lim modellariga muqobil ravishda paydo bo'lgan raqamli ta'lim, ayniqsa global pandemiya sharoitida o'zining samaradorligini isbotladi. Darslarda, umuman, o'quv jarayonida raqamli ta'lim platformalaridan foydalanish didaktik ta'lim imkoniyatlarini kengaytiradi – o'quvchilarning mustaqil ishlari ulushini oshiradi, bu esa ularda mas'uliyat, tashkilotchilik, mustaqillik, o'z fikrini anglay bilish kabi fazilatlarni shakllantirishni ta'minlaydi. O'zbekistonda ham Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligida ta'lim tizimini raqamlashtirish va xalqarolashtirish borasida muhim qadamlar tashlandi. Onlayn platformalar va masofaviy ta'lim imkoniyatlari ta'lim muassasalari o'rtasidagi geografik chegaralarni yo'qotib, xalqaro hamkorlikning yangi ufqlarini ochmoqda. Bu jarayon xalqaro integratsiyani chuqurlashtirish, bilimlar almashinuvini jadallashtirish va global ta'lim makonini shakllantirish uchun noyob imkoniyatlar yaratadi. Ushbu maqolaning maqsadi raqamli ta'limning xalqaro integratsiyadagi rolini kompleks tahlil qilish va uning kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlarini belgilashdan iborat. Maqolada O'zbekistonning bu boradagi tajribasi alohida e'tiborga olinadi.

Kalit So'zlar: *Raqamli ta'lim, xalqaro integratsiya, onlayn platformalar, masofaviy o'qitish, sun'iy intellekt, xalqaro hamkorlik, VR/AR texnologiyalari, virtual mobillik, O'zbekiston ta'lim tizimi*

Kvalimetrik Monitoring: Ta'lim Sifatini Baholashda Yangi Yondashuvlar

Dostonbek Abduraimov (Guliston davlat universiteti)

Jamiyatimizning har bir a'zosining hayoti va iqtisodiyotiga kompyuter texnikasi hamda axborot texnologiyalarining ommaviy joriy etilishi, mamlakatimiz iqtisodiyotining raqobatbardoshligini ta'minlashga xizmat qiladi. Ushbu jarayon, nafaqat individual shaxslarning, balki butun iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan. Kompyuter texnikasi va axborot texnologiyalari zamonaviy hayotning ajralmas qismiga aylangan bo'lib, ularning samarali qo'llanilishi ko'plab sohalarda ijobiy o'zgarishlarga olib kelmoqda. Ta'lim-tarbiya tizimini nazorat qilish va baholashda kvalimetrik monitoringning o'rni alohida ahamiyatga ega. Bu monitoring jarayoni ta'lim-tarbiya jarayonidagi miqdoriy o'zgarishlarni dinamikasini kuzatish, faoliyat natijalarini yaxlitlash va tarbiyalovchi hamda tarbiyalanuvchilarning sifat va samaradorligini tahlil qilish imkonini beradi. Kvalimetrik monitoring, ta'lim sohasining umumiy faoliyatini tashxis qilishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Olingan natijalar ta'lim tizimidagi kamchiliklarni aniqlash va ularni bartaraf etish uchun zarur bo'lgan strategiyalarni ishlab chiqishga imkon beradi. Shuningdek, ta'lim sifatini oshirish va innovatsion yechimlarni joriy etish jarayonida kvalimetrik monitoringning roli yanada muhimlashadi. Ushbu yondashuvlar, ta'lim tizimini zamonaviy talablarga moslashtirish va jamiyatimizning ilmiy va iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

Kalit So'zlar: Kvalimetrik monitoring, sifat, tarbiya, axloq darajasi, pedagogik hamkorlik

Termal Turizmde Geronto-Pazarlama: 65+ Tüketicilerde Fayda Temelli Pazar Bölümlendirme

Seda Uğur Çilkara (Zonguldak Bülent Ecevit University)

Süreyya Karsu (Bolu Abant İzzet Baysal University)

Meltem Nurtanış Velioğlu (İstanbul Aydın University)

Dünya nüfusu giderek yaşlanmaktadır ve bu olgu sadece bir demografik dönüşüm olmanın ötesinde sosyal, ekonomik ve beşeri pek çok dinamiğe doğrudan etki etmektedir. Dünyadaki yaşlı nüfus oranının artması ve daha da artacağı tahmin edilmesi, yaşlıların hızla büyüyen bir pazar olduğunu da işaret eder. Sayıları gittikçe artan ve daha aktif hale gelen yaşlıların ekonominin birçok alanını olduğu gibi turizm hareketlerini de etkilemesi kaçınılmazdır. Yaşlı nüfusun hızlı artışı sağlık turizminin, özellikle de termal turizminin pazarını giderek büyütmüş, termal turizmi yaşlı pazarında kendine sağlam bir yer edinmiştir. Tüm bu gelişmeler yaşlıların tüketici davranışları kapsamında ele alınmasının önemini artırmakta ve yaşlı pazarına yönelik bilimsel çalışmaların gerekliliğini de ortaya çıkarmaktadır. Temel faaliyeti yaşlı insanlar için yaşamı kolaylaştıran hizmetlerin geliştirilmesi, mal ve hizmetlerin uyarlanması gibi yaşlı tüketicilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik pazarlama stratejileri çalışmalarını kapsayan geronto-pazarlama anlayışına göre yaşlı tüketiciler heterojen bir pazardır. Termal turizmi pazarının önemli bir bölümünü oluşturduğundan heterojen olan bu pazarı belirli ölçütlere göre homojen gruplara ayırmak, istek ve ihtiyaçlarının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Hızla büyüyen yaşlı tüketiciler pazarında ihtiyaç duyulan pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi için başlangıç adımı pazar bölümlendirmedir. Pazar bölümlendirme işleminde çok farklı yol izlenebilmekte ve çok sayıda farklı faktör bölümlendirme sürecinde temel olarak alınabilmektedir. Turizm pazarının bölümlendirilmesi çalışmalarında beklenen faydaların ölçüt alınması demografik, sosyo ekonomik veya coğrafi özellikler gibi geleneksel faktörlere göre bölümlendirmeden daha anlamlı sonuçlar vermektedir. Bu bağlamda ulusal alan yazındaki önemli bir boşluğu doldurmak ve pazarlama uygulayıcılarına aktif yaşlanmayı destekleyici geronto-pazarlama faaliyetlerinde yol göstermek adına mevcut çalışmada; 65 yaş ve üzeri tüketicilerin termal turizminden bekledikleri faydaların belirlenmesi, belirlenen bu faydalar temelinde 65 yaş ve üzeri tüketiciler pazarının bölümlere ayrılması, her bir pazar bölümüne yönelik profillerin belirlenmesi ve her bir pazar bölümü için ilgili taraflara pazarlama stratejileri önerilmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni ile yürütülen çalışmanın araştırma evrenini Bolu ilinde faaliyet gösteren termal turizmi işletmelerinden araştırmanın yürütüldüğü dönemde hizmet elde eden 65 yaş ve üzeri tüketiciler oluşturmuştur. Araştırma evrenini temsil için, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmış, araştırma Bolu'da hizmet veren tüm termal turizm işletmelerinde ve farklı mevsimlerde gerçekleştirilerek maksimum çeşitliliğin sağlanmasına çalışılmıştır. Veriler Bolu ilindeki termal turizmi işletmelerinden hizmet alan 65 ve üzeri yaştaki 71 katılımcıyla gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeler ile elde edilmiştir. Verilere tematik analiz uygulanmıştır. Verilerin analizi sonucu 65 yaş ve üzeri turizm pazarının termal turizminden bekledikleri faydalar tespit edilmiş, oluşturulan temalar temelinde sekiz pazar bölümü belirlenmiştir. Pazar bölümleri Tatil/Eğlence Faydası Bekleyenler, Fiziksel Sağlık Faydası Bekleyenler, Sosyalleşme/Birliktelik Faydası Bekleyenler,

Rutinden Kaçma Faydası Bekleyenler, Fiziksel Rahatlama Faydası Bekleyenler, Doğa Faydası Bekleyenler, Ruhsal Rahatlama Faydası Bekleyenler, Fiziksel Arınma Faydası Bekleyenler olarak isimlendirilmiştir. Çalışmanın devamında her bir pazar bölümündeki katılımcı profilleri hakkında bilgi verilmiş, belirlenen pazar bölümlerine yönelik olarak ilgililere pazarlama strateji önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Geronto-pazarlama, yaşlı tüketiciler, termal turizmi, pazar bölümlendirme, turizm pazarlaması

Advancing Green Economy Through Socio-Economic Modernization

Shama Mushtaq (University of Agriculture Faisalabad)

Saadia Manzoor (University of Agriculture Faisalabad)

The modernization of socio-economic structures in the context of a green economy is pivotal for sustainable development in resource-constrained regions like Southern Punjab, Pakistan. This study employs a quantitative survey method to investigate the interplay between socio-economic modernization and green economy adoption among 442 participants from rural and urban areas of Southern Punjab, district of Pakistan. Data were collected through a structured questionnaire, focusing on three dependent variables—adoption of green technologies (AGT), environmental awareness (EA), and sustainable livelihood practices (SLP)—and one independent variable, access to modernization resources (AMR), encompassing education, infrastructure, and financial support. The survey, conducted from January to March 2025, targeted diverse demographic groups to capture varied socio-economic perspectives. Data analysis was performed using SPSS (Version 26), employing multiple linear regression and correlation analysis to assess the relationships between AMR and the dependent variables. Results indicate a significant positive correlation between AMR and AGT ($r = 0.68$, $p < 0.01$), suggesting that access to modernization resources strongly influences green technology adoption. EA showed a moderate correlation ($r = 0.52$, $p < 0.05$), while SLP exhibited a weaker but significant relationship ($r = 0.45$, $p < 0.05$). Regression analysis revealed that AMR explains 47% of the variance in AGT, 32% in EA, and 28% in SLP. These findings highlight the critical role of modernization resources in fostering green economy practices, offering insights for policymakers to enhance sustainable development in Southern Punjab.

Keywords: *Green Economy, Socio-Economic Modernization, Sustainable Development, Southern Punjab, Resource Access*

Innovation, Entrepreneurship, and Internationalization: a Conceptual Model for Economic Development in Transition Economies

Mahdiah Takyeh (Ostim Teknik University)

Tugrul Uzhan (Ostim)

Mustafa Kamal Topcu (Ostim)

In recent decades, the path of economic development of countries has been accompanied by profound changes. Dependence on raw resources has given way to a focus on knowledge and technological capacities, and factors such as innovation, entrepreneurship, and the expansion of cross-border activities have been proposed as key components of progress. This article aims to develop a conceptual framework for examining how these three factors interact to advance economies in transition. Relying on a critical analysis of scientific sources and utilizing models such as the Triple Helix, the Isenberg Entrepreneurship Ecosystem, and internationalization models like the Uppsala and Born-Global Companies, an attempt has been made to present an integrated model that provides a theoretical basis for transformation-oriented policymaking. The research results indicate that systematic communication between academia, industry, and government, along with institutional support for entrepreneurship and leveraging the capacity of global markets, can pave the way for sustainable economic growth for countries in transition.

Keywords: *Innovation, Entrepreneurship, Internationalization, Sustainable Development, Ecosystem*

Globalization and Innovation in Regional Development Theories

Sultan Sari (Ostim Technical University)

The process of globalization, with the deepening of economic relationships that transcend national borders and the acceleration of information flow, has significantly transformed the dynamics of regional development. While regional development theories have sought to understand the geographical dimensions of economic development, since the late 20th century, they have increasingly taken into account the effects of globalization and innovation. With globalization, competition between regions has intensified, and technological innovation and knowledge production have become core elements of regional development. This process has accelerated the spread of knowledge and innovation, but the diffusion has not been equal across all regions. The aim of this study is to examine the effects of globalization and innovation on regional development. The study particularly aims to analyze how regional development theories have been shaped by globalization and innovation and how these two concepts impact regional development processes. One of the main objectives of this research is to investigate how the processes of globalization and innovation deepen regional disparities and how these processes can be aligned with sustainable development goals. In this study, a literature review and conceptual analysis methodology have been used. The most current literature on global economic and regional development theories has been reviewed, and an analysis has been made based on regional development theories and approaches, such as new trade theories, new economic geography, agglomeration economies, clustering, new regionalism, and regional innovation systems. The findings of the study indicate that globalization creates both opportunities and challenges for regional development. Regions that have succeeded in integrating into global networks gain substantial benefits from the flow of innovation and technology, whereas those unable to integrate into these networks lag economically. Access to information, infrastructure, and the qualification of the workforce are decisive factors in a region's ability to participate in global innovation processes. Additionally, the establishment of cooperative innovation systems by local actors enhances the competitiveness of regions. The findings also point to the potential of globalization to exacerbate regional inequalities. Differences in innovation capacity cause some regions to develop more rapidly, while others are left behind in the process. This highlights the importance of regional development policies properly assessing local potentials. Globalization and innovation have been two determining factors in shaping regional development theories. Regions that can integrate into global information networks increase their innovation capacity, leading to higher economic growth and development. However, this process is not uniform across all regions, and regional disparities are further deepened by globalization. In this context, regional development policies need to become more innovation-focused, and local innovation systems must be strengthened. The role of the state in regional development processes should not only be regulatory but also facilitative, supporting strategic partnerships. Public-private sector cooperation and the support of innovation infrastructure play a critical role in achieving sustainable development goals. This study offers a perspective that reshapes the understanding of regional development by addressing the effects of globalization and innovation on regional development processes within the framework of current theories and approaches. By using innovative theoretical approaches such as new regionalism and regional innovation systems, the

study provides a more in-depth discussion of the effects of globalization and innovation on regional development. In this respect, it offers a unique analysis that will contribute to regional development and policy-making processes.

Keywords: *Regional development, globalization, innovation, regional innovation systems, new regionalism*

The Transformative Impact of Scientific Research and Technological Innovations on Modern Medicine

Roziya Zuxridinova (KUAF)

Nozimjon Kabulov (KUAF)

Modern medicine is experiencing a profound transformation, propelled by relentless scientific research and groundbreaking technological innovations. These advancements are revolutionizing how diseases are diagnosed, treated, and prevented, leading to significant improvements in healthcare outcomes and patient quality of life. Fields such as biotechnology, artificial intelligence (AI), and data analytics are at the forefront of this revolution, reshaping clinical practices and enabling more efficient, precise, and cost-effective healthcare solutions. The recent COVID-19 pandemic vividly demonstrated the critical importance of rapid research and technological adaptation. It highlighted how swiftly scientific breakthroughs, like vaccine development and remote patient monitoring, could be deployed to address global health emergencies. However, while these benefits are undeniable, their widespread adoption also raises significant challenges, including ethical considerations, data privacy concerns, potential access disparities, and the need for robust regulatory frameworks to ensure patient safety and equitable distribution.

This paper specifically examines two powerful digital forces: telemedicine and blockchain, both poised to fundamentally reshape the healthcare system. Telemedicine, encompassing various remote medical services such as teleconsultations, remote monitoring, and mobile health (mHealth), has dramatically expanded access to qualified medical expertise. It effectively eliminates geographical barriers, making healthcare accessible to individuals in remote or underserved areas, thereby reducing the burden on traditional medical facilities and enhancing continuity of care. Real-time video consultations, remote monitoring of vital signs, and secure asynchronous data transmission have proven invaluable for managing chronic diseases and facilitating post-hospital discharge care, ultimately saving time and costs for patients. In parallel, blockchain technology offers a revolutionary solution to some of healthcare's most persistent problems, particularly concerning data security, integrity, and transparency. Its decentralized, distributed, and cryptographically secured ledger ensures that once medical records, drug supply chain information, or clinical trial data are recorded, they become immutable and verifiable. This is crucial for preventing fraud, enhancing data authenticity, and ensuring the reliability of information essential for diagnosis and treatment. Blockchain's potential extends to managing electronic health records (EHRs) with patient-controlled access, tracking drug authenticity to combat counterfeiting, increasing transparency in clinical trials, and streamlining health insurance processes through smart contracts.

Despite their immense potential, the widespread implementation of telemedicine and blockchain faces considerable hurdles. Telemedicine, while highly beneficial, cannot fully replace the nuances of a physical examination, which can hinder accurate diagnosis in certain situations. Concerns regarding data confidentiality, cybersecurity threats, and the evolving regulatory landscape also remain prominent. Similarly, blockchain implementation is challenged by

scalability issues, the complexity of integrating with existing, often outdated, healthcare IT infrastructures, and regulatory uncertainties.

The synergy between telemedicine and blockchain promises to create a robust and patient-centric digital healthcare ecosystem. Telemedicine will provide convenient access and interaction channels, while blockchain will secure and authenticate the vast amounts of medical data exchanged. Sustained investment in interdisciplinary research, cross-sector collaboration, and technology transfer is essential to overcome current limitations and ensure the equitable and sustainable advancement of these innovations within global health systems. These advancements are vital for bridging healthcare gaps, enhancing resilience in the face of future health emergencies, and ultimately delivering more efficient, accessible, and secure medical care worldwide.

Keywords: *Telemedicine, blockchain, healthcare innovation, data security*

Samarqand Viloyatida Sovet Rejimini O'rnatilishi va Unga Qarshi Maxalliy Axolining Kurashlari

Botirjon Tojibayev (Kokand University Andijan branch)

Dolzarliligi: Dunyoning ko'plab ilmiy markazlarida jumladan Markaziy Osiyo davlatlari, Turkiya, Rossiya, AQSh va Yevropaning bir qancha davlatlarida XX asr boshlarida Turkiston mintaqasidagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar, mahalliy xalqlarning Rossiya imperiyasi va Sovet Rossiyasining mustamlakachilik siyosatiga qarshi ko'targan milliy ozodlik harakati masalalari, xususan, qizil armiyaga qarshi olib borilgan mustaqillik kurashi maxsus o'rganilmoqda. Tarixchi, siyosatshunos, turkistonshunos, sharqshunoslar va boshqa soha vakillari bu muammoni jiddiy ilmiy tadqiq etishmoqda. Biroq Turkiston mintaqasida, jumladan, Samarqand viloyatida sovet hokimiyatining majburan o'rnatilishi, bolsheviklarga qarshi qurolli harakatning boshlanishi, uning davriy bosqichlari, qo'rboshilar faoliyati va ularning xarbiy janglari hamda Samarqanddagi sovet rejimiga qarshi qurolli harakatning mag'lubiyatga uchrash sabablari masalasi maxsus tadqiqot ob'yekti sifatida ilmiy muomalaga tortilmagan.

Turkistonda Oktyabr to'ntarishidan keyin bolsheviklarning mustabid tuzumidan norozi bo'lgan xalq va uning ilg'or ziyolilari o'z taqdirini o'zi belgilashga bel bog'ladilar. Bolsheviklar mahaliy xalqning mustaqillikka intilishiga qarshi chiqdi. Turkiston Muxtoriyati hukumati tor-mor etilgandan so'ng turkistonliklar sovet tuzumiga qarshi qurolli qo'zg'olon boshladilar. Bu xalq qo'zg'olonining maqsadi ozodlikka erishish, istiqlolni qo'lga kiritish edi. Istiqlolchilar harakati butun Turkistonga, jumladan Samarqandga ham yoyildi.

Metodlar va o'rganilganlik darajasi: Ushbu maqola tarixiylik, ilmiylik, va hududiy yondoshuvlar kabi tarixiy metodlar asosida o'rganilgan bo'lib, unda XX asrning birinchi choragida Samarqand viloyatida Qizil armiyaga qarshi olib borilgan qurolli harakatlar va sovet hokimiyatiga qarshi norozilik chiqishlari xususida ma'lumotlar beriladi.

Samarqand viloyatida sovet rejimiga qarshi qurolli harakat mavzusiga doir tarixiy adabiyotlarni ikki davr: sovet davrida va mustaqillik yillarida yaratilgan tadqiqotlarga ajratib o'rganish mumkin.

Tadqiqot natijalari: Bolsheviklar Samarqandda hokimiyatni qo'lga olgach, butun e'tiborlarini o'zlari zo'ravonlik yo'li bilan egallagan ushbu hokimiyatni mustahkamlashga qaratishdi. Samarqandda dastlabki qizil gvardiyachilar otryadi 1917 yil noyabrda bolshevik A.I. Frolov tomonidan tashkil topgan. 1918 yil boshlarida Turkiston o'lkasidagi 8000 qizil gvardiyachilardan 1137 nafari samarqandliklar edi.

1918 yil bahorida esa Samarqandda dastlabki qizil armiya otryadlari tashkil qilindi. Bu paytda Samarqandda shahar militsiyasi ham qayta tuzilgan. 1918 yil 8 martda shahar Soveti huzurida revolyutsion tribunal (inqilobiy tribunal) tashkil qilinib, bolsheviklar va sovet hokimiyatiga qarshi chiqqan siyosiy kuchlar, harbiy guruhlar va boshqalar ushbu tribunal hukmi bilan shafqatsiz ravishda jazolangan. Samarqand viloyatida 1918 yil boshlarida qurolli istiqlolchilik harakati boshlanishining jiddiy sabablari bo'lgan. Birinchidan, 1917 yilda sodir bo'lgan Oktyabr to'ntarishi va buning natijasida hokimiyatni zo'ravonlik bilan qo'lga kiritgan bolsheviklar va

boshqa soʻl siyosiy kuchlar tomonidan ilgari surilgan kommunistik mafkura Turkiston xalqlari uchun mutlaqo yot bir tushuncha edi.

Ikkinchidan, yangi sovet hukumati oʻrnatilgan dastlabki kunlardan oq hokimiyatni boshqarishga mahalliy xalq vakillari jalb qilinmadi, ularning milliy gʻururi va haq-huquqi inkor qilindi. Uchinchidan, yangi tuzum oʻrnatilgan dastlabki kunlardan boshlab mahalliy xalqlarning asrlar davomida shakllangan urf-odatlar va milliy qadriyatlari toptaldi. Shariatga asoslangan qozi sudlari bekor qilindi, vaqf yerlari tortib olindi, mulkchilikning barcha shakliga chek qoʻyildi. Sovet hokimiyati yuritgan mustamlakachilik siyosati natijasida 1918 yil boshlaridan boshlab Samarqand oblastida siyosiy va harbiy vaziyat keskinlashdi. Turkiston mintaqasida boshlangan sovet rejimiga qarshi qurolli harakat 1918 yil bahoridan boshlab Samarqand oblastida ham keng tarqalgan. Samarqanddagi qurolli harakatga Ochilbek va Bahrombek kabi yirik qoʻrboshilar boshchilik qilganlar.

Kalit Soʻzlar: Turkiston muxtoriyati, qoʻrboshilar, qizil armiya, Qurolli harakat, norozilik namoyishlari, bolsheviklar, Turkiston, Matcho.

Jismoniy Harakatlar Bajarishda Shaxsning Psixologik Tayyorgarligi

Nodiraxon Tojiboyeva (Andijon Davlat Pedagogika Instituti)

Jismoniy harakatlar bajarishda shaxsning psixologik tayyorgarligi inson faoliyatining muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Har bir sportchi yoki jismoniy faoliyatda ishtirok etuvchi shaxs, jismoniy mahoratni rivojlantirish bilan birga, o'zining psixologik jihatdan tayyorligini ham oshirishga ehtiyoj sezadi. Psixologik tayyorgarlik, faqat jismoniy kuchni emas, balki ruhiy holat, emotsional barqarorlik, diqqatni jamlash va qarorlar qabul qilishni ham o'z ichiga oladi. Bu tayyorgarlik, shaxsning yuqori darajada ishlash qobiliyatini namoyon etishiga, jismoniy yuksalishning muvaffaqiyatli amalga oshirilishiga, shuningdek, turli xil psixologik to'sqinlarni yengib o'tishiga yordam beradi.

Sportchilar va jismoniy faoliyat bilan shug'ullanadigan shaxslar uchun psixologik tayyorgarlik, stressni boshqarish, motivatsiyani oshirish va maqsadga erishish, shuningdek, o'z-o'zini anglash va o'z imkoniyatlariga ishonchni mustahkamlashni o'z ichiga oladi. Har qanday murakkab jismoniy harakatlar, nafaqat aqliy va hissiy kuchni talab qilgan holda bajarilishi, balki o'ziga bo'lgan ishonch va o'zini boshqarishning yuqori darajada bo'lishini taqozo etadi. Bu o'rinda, shaxsning psixologik tayyorgarligi jismoniy imkoniyatlarga to'liq mos kelishi, hatto ulardan ham yuqoriroq turishi mumkin.

Shuningdek, psixologik tayyorgarlik nafaqat professional sportda yoki kundalik jismoniy faoliyatlarda balki, oddiy kundalik hayotda ham, jismoniy harakatlar orqali psixologik holatni yaxshilash va ruhiy salomatlikni saqlash uchun bu tayyorgarlik muhim o'rin tutadi. Jismoniy faollik, psixologik jihatdan tayyor bo'lgan shaxslar uchun nafaqat ko'proq muvaffaqiyatli bo'lish, balki o'z salomatligini, ijobiy kayfiyatni va umumiy hayot sifatini oshirish imkoniyatlarini ham yaratadi.

Ushbu tadqiqot jismoniy harakatlar bajarishda shaxsning psixologik tayyorgarligining ahamiyatini chuqur tahlil qilib, uning asosiy komponentlari – diqqatni jamlash, hissiy holatni boshqarish, motivatsiya va o'z-o'zini nazoratning sport samaradorligiga ta'sirini aniqlandi. Tadqiqot natijalari psixologik tayyorgarlik yuqori bo'lgan shaxslar murakkab harakatlarni aniq va barqaror bajarishda sezilarli ustunlikka ega ekanligini ko'rsatdi. Shuningdek, individual xususiyatlarga moslashtirilgan psixologik tayyorgarlik dasturlari jismoniy faoliyatda muvaffaqiyatga erishishda muhim omil ekanligi tasdiqlandi. Tadqiqot davomida aniqlangan psixologik tayyorgarlik elementlarini tizimli va kompleks tarzda rivojlantirish sportchilar va jismoniy faollik bilan shug'ullanuvchi shaxslarning natijalarini sezilarli darajada yaxshilash imkonini beradi.

Kelgusida psixologik tayyorgarlikni takomillashtirishda innovatsion texnologiyalarni qo'llash va individual yondashuvlarni rivojlantirish zarurati dolzarb ekanligi ta'kidlandi. Shu bois, ushbu yo'nalishda olib boriladigan ilmiy izlanishlar sport psixologiyasi va jismoniy tarbiya sohalarida yanada samarali natijalarga erishish uchun muhim po'ydevor bo'ladi.

Kalit So'zlar: Jismoniy harakat, shaxs, psixik tayyorgarlik, rivojlanish, faolliyat, emotsional barqarorlik

Muhasebede İhtiyatlılık İlkesi: Teorik Bir İnceleme

Selçuk Balı (Selçuk University)

Mehmet Ferit Çelik (Selçuk University)

Muhasebe, işletmelerin mali faaliyetlerini sistemli bir biçimde kayıt altına almayı ve raporlamayı hedefleyen bir bilgi sistemidir. Bu sistemin güvenilirliğini sağlamak amacıyla çeşitli muhasebe ilkeleri geliştirilmiştir. Bu ilkeler arasında yer alan ihtiyatlılık ilkesi, özellikle ekonomik belirsizliklerin arttığı dönemlerde daha fazla önem kazanmaktadır. Bu çalışmada, ihtiyatlılık ilkesinin temel boyutları teorik bir çerçevede ele alınmış ve muhasebe uygulamalarındaki yeri analiz edilmiştir.

İhtiyatlılık ilkesinin temelleri 19. yüzyılda sanayi devrimi sonrası finansal raporlamada güvenilirlik ihtiyacının artmasıyla atılmıştır. 20. yüzyılda uluslararası muhasebe standartlarının ortaya çıkmasıyla birlikte ilke daha da kurumsallaşmıştır. Özellikle Avrupa muhasebe sistemlerinde bu ilkeye geniş yer verilmiştir. İhtiyatlılık ilkesi, özellikle varlıkların düşük, borçların ise yüksek muhasebeleştirilmesinde kullanılmaktadır. Şüpheli alacak karşılıkları, değer düşüklüğü zararları ve geleceğe yönelik risklerin giderleştirilmesi ihtiyatlılık ilkesi doğrultusunda yapılır. Bu ilke, işletmelerin finansal risklere karşı daha hazırlıklı olmalarını sağlar. Aynı zamanda yatırımcıların güvenini pekiştirir. Ancak, aşırı ihtiyatlılık finansal tabloların olduğundan daha zayıf görünmesine neden olarak yatırım kararlarını olumsuz etkileyebilir. IFRS ve GAAP gibi uluslararası muhasebe çerçeveleri, ihtiyatlılık ilkesine referans vermektedir. IAS 37 maddi yükümlülüklerin ve olası zararların ihtiyatlılıkla kayda alınmasını öngörmektedir. GAAP kapsamında ise FASB'nin Kavramsal Çerçevesi, benzer biçimde ihtiyatlılığı muhasebe karar süreçlerine entegre etmiştir.

Yeni muhasebe teknolojileri, yapay zekâ destekli analiz araçları ve blockchain temelli raporlama sistemleri gibi gelişmeler, ihtiyatlılık ilkesinin nasıl uygulanacağı konusunda yeni sorular doğurmaktadır. Bu bağlamda, gelecekte ihtiyatlılık ilkesinin dijitalleşmeyle birlikte nasıl evrileceği önemli bir araştırma alanı oluşturmaktadır. İhtiyatlılık ilkesi, muhasebenin temel yapı taşlarından biri olarak önemini korumaktadır. Finansal tabloların güvenilirliği, risk yönetimi ve şeffaflık açısından bu ilke kritik bir rol oynamaktadır. Ancak, uygulamadaki aşırılıklar yatırımcı algısını yanıltabilir. Bu nedenle ihtiyatlılık ilkesi dengeli bir biçimde ele alınmalı, gelecekteki akademik çalışmalarla desteklenmelidir.

Anahtar Kelimeler: *İhtiyatlılık ilkesi, finansal raporlama, IFRS, GAAP, risk yönetimi*

İhtiyatlı Muhasebe Politikasının, Özsermaye Maliyeti ve Hileli Finansal Raporlama Üzerine İlişkisinin Ampirik Analizi

Selçuk Balı (Selçuk University)

Mehmet Ferhat Çelik (Selçuk University)

Bu çalışmanın amacı, Borsa İstanbul'da işlem gören firmalar arasında muhasebe ihtiyatlılığının, özsermaye maliyeti ve finansal manipülasyon ile ilişkisini ampirik olarak analiz etmektir. SPK tarafından manipülasyon yaptığı belirlenen firmalar ile benzer sektör ve büyüklükteki firmalar karşılaştırılarak dört ayrı regresyon modeli kurulmuştur. Basu modeli ve CAPM modeli temel alınmıştır. Ayrıca Fama-MacBeth, PLR, ve Newey-West düzeltmeleri uygulanmıştır. İlgili modellerle ihtiyatlı muhasebe uygulamalarının yatırımcı algısı ve sermaye maliyeti üzerindeki etkileri test edilmiştir. 2013–2023 döneminde SPK tarafından manipülasyon yaptığı tespit edilen 10 firma ve aynı özelliklerde 10 kontrol firması analiz edilmiştir. Model 1 olan Basu modeli, manipülasyon yapan firmalarda asimetric zamanlılığın daha belirgin olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, olumsuz haberlerin kâr üzerinde daha hızlı ve güçlü bir şekilde yansıdığını ve muhasebe ihtiyatlılığının belirginleştiğini göstermektedir. Model 2 ile Basu modeline manipülasyon etkisinin eklenmesiyle, bu etkinin ihtiyatlılık düzeyini artırdığı görülmüştür. Yani manipülasyon geçmişine sahip firmalarda daha ihtiyatlı raporlama eğilimi bulunmaktadır. Model 3 kapsamında, firma bazlı özsermaye maliyeti (OSM) analiz edilmiş ve bu maliyetin manipülasyon yapan firmalarda beklenenin aksine daha düşük değil, daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, piyasa aktörlerinin geçmişteki manipülasyonlara karşı daha temkinli olduğunu ve sermaye maliyetinin cezalandırıcı biçimde şekillendiğini göstermektedir. Model 4'te ise PD/DD oranı ve koşullu/koşulsuz ihtiyatlılık göstergeleri kullanılarak yapılan analizlerde, manipülasyon yapan firmaların piyasa değeri/defter değeri oranlarının daha yüksek olduğu ve ihtiyatlı muhasebe uygulamalarının bu firmalarda daha yaygın olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Sonuçlar, manipülasyon yapan firmaların daha ihtiyatlı raporlama eğiliminde olduğunu ancak bu durumun özsermaye maliyetini düşürmediğini göstermektedir. Piyasa değeri / defter değeri oranı ise bu firmalarda anlamlı şekilde daha yüksektir. Bulgular, muhasebe politikalarının yatırımcı güveni ve maliyet unsurları üzerindeki etkilerine ışık tutmaktadır. Yapılan analizler, muhasebe ihtiyatlılığının manipülasyon geçmişine sahip firmalarda daha yüksek düzeyde uygulandığını, özellikle kötü haberlerin daha hızlı ve güçlü yansıtıldığını göstermektedir. Bu durum, Basu modelinin öngördüğü zaman asimetrisi ile tutarlıdır. Ancak, ihtiyatlılık düzeyinin artması özsermaye maliyetini düşürmemiştir. Aksine, piyasa bu firmaları daha riskli görmeye devam etmiş ve daha yüksek özsermaye maliyeti talep etmiştir. Buna rağmen, piyasa değeri/defter değeri oranı yüksek seyretmiş, bu da yatırımcıların firma değerine yönelik olumlu beklentilerini koruduğunu düşündürmektedir. Sonuçlar genel olarak, ihtiyatlı muhasebe uygulamalarının sermaye piyasalarında önemli sinyaller ürettiğini ve geçmiş finansal davranışların yatırımcı kararları üzerinde hem güven temelli hem de risk algısına dayalı çift yönlü etkiler yarattığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: İhtiyatlı muhasebe, özsermaye maliyeti, finansal manipülasyon, panel veri, basu modeli

A Study of the Genesis of Ethnonyms and Toponyms and the Artistic Concepts of "nation" and "homeland" in the Work of Mullah Kholbek Ibn Musa Andijani "ghurbatnama"

Akromjon Khudayberdiyev (Andijan Branch Kokand University)

This scholarly article examines the historical, linguistic, and literary evolution of the terms "Uzbekistan" and "Uzbek" within the context of Mullah Kholbek ibn Musa Andijani's poetic work, *Ghurbatnama*. Through a multidisciplinary lens combining historical-comparative, sociological, and biographical methods, the author traces the semantic and ideological evolution of the concept of "homeland" from its classical Islamic roots to its modern nationalistic usage in early Soviet Uzbekistan.

The article reveals that in *Ghurbatnama*, written in the late 19th to early 20th century, "Uzbekistan" is employed not as a fixed political entity, but as a poetic and symbolic reference to regions inhabited by Uzbeks—such as Fergana and Andijan—highlighting a spiritual and ethnic unity rather than a defined national territory. This interpretation aligns with traditional Islamic understandings of *watan* (homeland) as a place of residence rather than a nation-state, reflecting broader theological perspectives in which religious and territorial identity were not intrinsically connected.

Khudaiberdiyev meticulously contrasts this with the transformed political use of the term "Uzbekistan" during the Soviet-era national delimitation of 1924, when the name was institutionalized as a Soviet Socialist Republic. The analysis incorporates works by notable intellectuals, such as Behbudi and Fitrat, and literary figures like Oybek, demonstrating how the Jadid movement and modernist poets redefined the "homeland" as a symbol of national awakening and cultural sovereignty.

The study not only unpacks the etymological and historical dimensions of the term "Uzbekistan" but also situates its literary usage within the larger narrative of Uzbek national identity formation. The article thus makes a significant contribution to understanding the ideological transition from a traditional, faith-based communal identity to a modern nation-state consciousness, as articulated through literature and political thought in Central Asia.

Kalit So‘Zlar: Ghurbatnama, Uzbekistan, ethnonym, toponym, concept of homeland

Xalqaro Yuk Tashishning Iqtisodiyotga Ta'siri

Raxmatullo Raximov (Andijon Davlat Texnika Instituti)

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston iqtisodiyotining dinamik o'sishi bevosita uning yuk va passajirlarni tashish hajmi ortishi bilan bog'liq. Savdo va yo'lovchi tashish jamiyatda qamrab olingan. Avtomobillarda yuk tashish jarayoni mobaynida zamonaviy talablar asosida yangi logistik normalari uchun tashish jarayoni tashkil qilish. Bu maqolada xalqaro yuk tashish sohasida yangi marshrutlarni taxlil qilishning muhimligini va uning muhim asosiy ko'rsatkichlarini ta'riflaydi. Ushbu soha sodiq ma'lumotlar va tadqiqotlarga ega bo'lgan muhim bir mavzudur. Xalqaro yuk tashish sohasi bugungi kunda dunyodagi mamlakatlar va kompaniyalar uchun katta e'tibor va qiziqishni tortadi. Yangi yuk tashish marshrutlarini rivojlantirish, taklif etish va ulardagi muammolar va imkoniyatlarni aniqlash bu sohadagi ilmiy tadqiqotning markazidir. Maqolada xalqaro yuk tashishning zamonaviy masalalari, yangi marshrutlarni belgilash va ularga yechim topishning muhimligi, xalqaro tashish tizimlarining rivojlanishi, logistik jarayonlarning optimallashtirilishi va xalqaro savdo faoliyatining yanada rivojlanishi kabi mavzular qisqacha ta'riflangan.

Kalit So'zlar Optimallashtirish, transport tizimlari, savdo faoliyati

Realialarning Turlari va Ularni J.k. Roulingning Garry Potter Asarlarida Berilishi

Ruzmatova Nigora (The National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulug'bek, Tashkent)

Ushbu maqolada J.K.dagi realizmning turlari va tarjimasi ko'rib chiqiladi. Roulingning Garri Potter seriyasi, ayniqsa, ularning til, madaniy va fantastik o'lchovlariga e'tibor beradi. Tarjimashunoslikda realizm — muayyan madaniyatga xos bo'lgan ob'yektlar, hodisalar yoki tushunchalarga ishora qiluvchi so'z va iboralar — to'g'ri ta'riflash qiyin bo'lgan elementlardan biridir. Roulingning fantastik dunyosida realizm shunchaki leksik element emas; hikoyaning haqiqiyliigi va boyligiga hissa qo'shadigan chuqur madaniy, tarixiy va tasavvuriy ahamiyatga ega. Bu birliklar ko'pincha Britaniya jamiyatining qadriyatlarini, an'analari va dunyoqarashini aks ettiradi, shu bilan birga u yaratgan sehrli dunyoning qoidalarini va me'yorlarini quradi. Maqolada voqelik bir necha turlarga, jumladan, geografik, etnografik, ijtimoiy va tarixiy voqeliklarga bo'linadi va bu toifalar Garri Potter turkumida qanday ifodalanganligi o'rganiladi. Tahlil o'rganilayotgan tilda to'g'ridan-to'g'ri o'xshashi bo'lmagan ekvivalent lug'at, imo-ishoralar, mimikalar va madaniy ildizlarga ega bo'lgan xatti-harakatlarning rolini ta'kidlaydi. Bu elementlar sehrarlar dunyosi qahramonlarining o'ziga xosligi va ijtimoiy tuzilishini etkazishda muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqotda badiiy tarjimada voqelikning madaniy o'ziga xosligini tushunish va saqlash muhimligi ta'kidlanadi. Tarjimonning bunday ob'ektlarning madaniy va kommunikativ funktsiyalariga nisbatan sezgirligi ekvivalentlikka erishish va hikoya chuqurligini saqlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Oxir oqibat, maqola madaniyatlararo ma'nolarning uzatilishi va tarjimonning madaniy vositachi roli haqida davom etayotgan munozaralarga hissa qo'shadi.

Kalit So'Zlar: Realialar, Garri Potter, tarjima, madaniy o'ziga xoslik, ekvivalentlik, lingvistik va madaniy transfer, J.K. Rouling, adabiy tarjima

Farg‘ona Qoraqalpoqlari Uy Hunarmandchiligi (XIX Asr Oxiri XX Asr Boshlari)

Rafikjon Ataxanov (Kokand University Andijan Branch)

Ma'lumki, Farg'ona vodiysi qadimdan polietnik hudud hisoblanadi. XVIII asrning birinchi choragida mazkur hududga boshqa etnik guruhlar kabi ayrim qoraqalpoq jamoalari ham ko'chib kelgan edilar. Qoraqalpoqlar vodiylar hududida o'zlarining an'anaviy xo'jalik mashg'ulot yuritishlaridan kelib chiqib, urug'-jamoaviy prinsip asoslarida joylashganlar. Maqolada XIX asr oxiri - XX asrning boshlarida Farg'ona vodiysida istiqomat qilib kelayotgan qoraqalpoq etnik jamoalarining mahalliy o'zbek etnoslari bilan o'zaro etnomadaniy jarayonlardagi ishtiroki tahlil qilingan. Xususan, ularning an'anaviy xo'jalik mashg'uloti hisoblangan uy hunarmandchiligi va uning turli sohalari dala-etnografik tadqiqotlar natijalari asosida bayon qilingan. Ma'lumki, qoraqalpoqlar xo'jaligining asosiy tarmog'i chorvachilik chorvachilik-dehqonchilik va baliqchilikka asoslangan edi. Shu bilan birga ular uy hunarmandchiligi bilan ham keng shug'ullanganlar. Uy hunarmandchiligi asosini qamishdan bo'yra, chiy, turli xildagi savatlar hamda xayvon junidan tayyorlangan kigiz va gilam to'qish an'analari tashkil etgan. Uy hunarmandchiligi bilan mashg'ul bo'lgan qoraqalpoq jamoalari Sirdaryo bo'ylari, ko'llar va to'qayzorlarda o'sayotgan daraxt novdalaridan olingan. Masalan, turli xajm va shakldagi savatlar to'qish uchun yulg'un daraxtidan, "savacho'p" tayyorlash uchun esa behi daraxti novdalaridan foydalanilgan. Teri va jun xom-ashyo mahsulotlari qoraqalpoqlarda mo'l bo'lgan. Uy hunarmandchiligi eng ko'p rivoj topgan hududlar Farg'ona viloyatining Dang'ara tumani, Namangan viloyatining Pop tumani, Andijon viloyatining Baliqchi tumanlaridagi qadimiy qoraqalpoq qishloqlari hisoblanadi.

Ta'kidlash kerak-ki, qoraqalpoq uy hunarmandchiligi mashg'ulot turiga qarab, o'ziga xos taqsimot qilingan. Jumladan, bo'yra to'qish bilan erkaklar, kigiz va gilam to'qish bilan esa ayollar shug'ullangan. Ilmiy adabiyotlar, mavjud manbalar hamda respondentlardan olingan ma'lumotlar hamda ularning tahlil natijalariga ko'ra, qoraqalpoqlarning uy hunarmandchiligi va ulardan tayyorlangan mahsulotlar asosan o'z ehtiyojlari uchun ishlatilgan. Faqatgina XX asrning boshlaridan tovar xarakteriga ega bo'lgan. Qoraqalpoqlar tayyorlagan kigiz va gilam mahsulotlari esa bozorlarda ancha xaridorgir bo'lgan. Uy hunarmandchiligida ishlatiladigan mehnat qurollari mahalliy o'zbek aholi mehnat qurollaridan farq qilgan. Shu bilan birga mahsulotni tayyorlash texnologiyasi, xom ashyosi, ishlab chiqarish jarayoni ham qator o'ziga xos xususiyatlari bilan ajralib turgan. Biroq shuni ham alohida aytib o'tish joiz-ki, Farg'ona qoraqalpoqlarida hunarmandchilikning ayrim turlari masalan, temirchilik, kosiblik, zargarlik kabi sohalari kam rivojlangan.

Ular ushbu hunarmandchilik mahsulotlarini mahalliy aholidan sotib olganlar. Jumladan, dehqonchilikda ishlatiladigan ketmon, omoch, shuningdek, uy xo'jaligi anjomlari hamda yog'ochga ishlov berish ko'nikmalari o'zbek va tojik xalqlaridan olingan. Vodiylar hududidagi tig'iz etnomadaniy jarayonlarda qoraqalpoq etnik jamoalari faol ishtirok etganlar. Natijada, mahalliy o'troq o'zbeklar bilan o'zaro integratsiya jarayonlari jadal kechgan. Inoetnik muhitda istiqomat qilib kelayotgan qoraqalpoqlar garchand, assimilyatsiya jarayonlariga keng tortilgan bo'lsa-da, ammo o'zlarida etnik mansubliklikning ayrim xususiyatlarini saqlab qolgan edilar.

Kalit So'Zlar: Qoraqalpoqlar, migratsiya, uy hunarmandchiligi, integratsiya, etnik jarayonlar, xo'jalik mashg'ulotlari, to'qimachilik, gilamdo'zlik

Mingtepada Shaharsozlik Madaniyatining Rivojlanishi va Qadimgi Farg‘ona Davlatchiligi Munosabatlaridagi O‘rni

Shaxlo Xusanova (Kokand University, Andijan Branch)

Mazkur maqolada Farg‘ona vodiysida qadimiy davlatchilik va shaharsozlik madaniyatining shakllanishi va rivojlanishi, antik davr shaharsozligining rivojlanishi Mingtepa arxeologiya yodgorligi misolida o‘rganilgan. Antik Mingtepa shahri miloddan avvalgi IV va milodiy V asrlarda mavjud bo‘lib, o‘zining hududiy jihatdan kattaligi, mukammal mudofaa devorlari bilan himoyalanganligi, arkka alohida ahamiyat berilganligi, tarkibiy qismlarga bo‘linganligi, hunarmandchilik va savdo sotiq markazi bo‘lganligi bilan ajralib turadi. Shuningdek maqolada yodgorlikning arxeologik o‘rganilishi tarixi ham tahlil qilingan. Tarixiy shahar 1939-yildan boshlab o‘rganilgan bo‘lib, M.E.Masson Mingtepa shahrini paxsa va cho‘zinchoq g‘ishtlar bilan barpo etilgan minoralar bilan o‘ralgan to‘g‘ri to‘rtburchak shakldagi qadimiy shahar qoldig‘i ekanligini ta’kidlaydi. A.N.Bernshtam Mingtepa shahrini Xitoy manbalarida keltirilgan qadimgi Ershi shahrining o‘rni ekanligi haqida xulosani ilk bor ilmiy muomalaga olib kiradi. Yu.A.Zadneprovskiy tomonidan topilgan ark o‘rni Mingtepaning qadimiy shahar ekanligini yana bir bor isbotlaydi. Olim tomonidan “Marhamat madaniyati” atamasining fanga olib kiritildi. B.Matboboyev Mingtepadagi arxeologik ishlarni tahlil etib, shahar tarixining davriy xronologiyasiga aniqlik kiritdi. Olim bir qancha arxeolog olimlarning Mingtepani qadimiy Ershi shahrining o‘rni ekanligi haqidagi fikrlarini ilmiy jihatdan asoslab berdi.

2012-yildan O‘zbekiston Respublikasi Samarqand Arxeologiya instituti hamda Xitoy Xalq Respublikasi Ijtimoiy Fanlar akademiyasi Arxeologiya instituti olimlari hamkorlikda faoliyat olib bormoqda. Qo‘shma ekspeditsiya xulosalari asosida Mingtepa shahrining stratigrafiyasi va topografiyasi bo‘yicha yangi ma’lumotlar aniqlandi. Natijada Mingtepa shahri ark, mudofaa devorlari bilan o‘ralgan ichki va tashqi shahardan iborat umumiy maydoni 272 gektar bo‘lgan Farg‘ona vodiysidagi eng katta antik shaharlaridan biri ekanligi, tashqi shaharning mudofaa devorlari qoldiqlari va shahar qabristonining aniqlanishi, shahar tuzilishi, rivojlanish bosqichlari, mudofaa tizimi, ark binosining tuzilishi, tosh yo‘laklar, antik shahar qabristoni, topilgan moddiy topilmalar haqida ma’lumotlar aniqlangan.

Farg‘ona vodiysi xududida qadimiy Davan davlati joylashgan. Ushbu davlatning boshqaruv tizimi, uning poytaxti Mingtepa-Ershi shahrining davlatning rivojlanishidagi o‘rni ham o‘rganilgan. Ushbu davlat Eron ahmoniylari, Aleksandr Makedonskiy, Salavkiylar hukmronligiga bo‘ysunmagan mustaqil davlat sifatida faoliyat yuritgan. Maqolada Mingtepa aholisining turmush tarzi, xitoyliklarning bu yerda yetishtirilgan “samoviy otlar”ga qiziqishi haqida ham fikrlar bildirilgan. Shuningdek, davanliklar harbiy taktikada ham yetarli tajribaga ega bo‘lgan. Davanliklarning harbiy mahorati sabab Xitoy qo‘shini Ershi shahrini egallay olmagan. Albatta, bunga Mingtepaning mustahkam mudofaa tizimi ham yordam bergan. Mingtepa Farg‘ona vodiysining qadimiy shaharlari kabi dehqonchilik madaniyati rivojlangan markazlardan biri bo‘lib, asosan, sug‘orma dehqonchilikka asoslangan. Ershi–Mingtepa Farg‘ona zotdor otlar vatani hisoblanib, qadimgi Farg‘ona (Davan) davlatining dovrug‘ini dunyoga tanitgan.

Xulosani qilish mumkinki, Mingtepa miloddan avvalgi IV – milodiy V asrlarda mavjud bo‘lgan, 4,85 metrli platforma ustiga qurilgan ark, ichki shahar 41 ga, tashqi shahar bilan umumiy 272 ga

maydonni egallagan Farg‘ona vodiysidagi eng yirik antik shahardir. Mingtepa atroflarida saqlanib qolgan turar – joylari qoldiqlari bu yerda rivojlangan sug‘orish tizimi ham mavjud bo‘lgan. Mingtepa antik davr Farg‘ona shaharsozlik madaniyati rivojlangan qadimgi Farg‘ona davlatining poytaxt Ershi shahri bo‘lib, Buyuk Ipak yo‘lida muhim strategik ahamiyatga ega bo‘lgan.

Quyidagi taklifni amalga oshirish maqsadga muvofiq bo‘lad. Buyuk Ipak yo‘li chorrahasida joylashgan Mingtepa yodgorligining tarixiy-arxeologik ahamiyatini e‘tiborga olgan holda, mazkur obyektni YUNESKO tashkilotining umumjahon madaniy merosi ro‘yxatiga kiritish, tarixiy arxeologiya yodgorligini ochiq osmon ostidagi muzey-shaharga aylantirish zarur. Kalit so‘zlar: Farg‘ona vodiysi, Mingtepa arxeologiya yodgorligi, “samoviy otlar”, antik shahar, Buyuk ipak yo‘li.

Kalit So‘Zlar: *Farg‘ona vodiysi, Mingtepa arxeologiya yodgorligi, “samoviy otlar”, antik shahar, Buyuk ipak yo‘li.*

Çevre Krizi Çağında Dijital Aktivizm Paradoksu: Slaktivizm Perspektifinden Twitter Örneği

Seher Karataş (Malatya Turgut Ozal University)

Mevlûde Batur (Malatya Turgut Özal University)

Şeyda Özçelik Aydoğan (Afyon Kocatepe University)

Sosyal medya platformlarının, bireylerin iklim değişikliği ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi sosyal meselelere ilişkin farkındalık yaratma biçimleri üzerindeki etkisi büyük olmaktadır. Instagram, Twitter, TikTok ve Facebook gibi dijital platformlar, dijital aktivizmin güçlü bir iletişim aracı olarak ortaya çıkmasıyla birlikte küresel meselelerin tanıtımında çok önemli bir rol üstlenmektedir. Dijital platformların toplumsal hareketler ve farkındalık üzerindeki etkisi önemli ölçüde artmaktadır. Sosyal medya platformlarında paylaşılan içeriğin “beğenme” ve “paylaşma” gibi eylemlerle onaylandığını ifade etme eylemi, kullanıcılarda bir katılım hissi yaratabilirken, bu çevrimiçi etkileşimlerin fiziksel dünyada nasıl somut sonuçlara dönüştüğü sorusunu da beraberinde getirmektedir. Son yıllarda sosyal medya kanallarının bireylerin toplumsal meselelere katılım biçimlerini dönüştürmesiyle birlikte dijital aktivizm, çevre krizi konusunda farkındalık yaratmak için önemli bir iletişim aracı haline gelmektedir. Bununla birlikte, dijital etkileşimlerin (örneğin, beğeniler, retweetler, hashtagler) somut sosyal değişime ne ölçüde katkıda bulunduğu tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Bu bağlamda, özellikle slaktivizm (yüzeysel aktivizm) kavramı, kullanıcıların yalnızca çevrimiçi katılımı ile yetinerek fiziksel katkıdan kaçındığını ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, dijital aktivizmin çevre duyarlılığı üzerindeki etkilerini anlamak için nitel bir araştırma yaklaşımı kullanılmaktadır. Twitter platformundaki çevre temalı dijital kampanyalar sistematik içerik analizine tabi tutulmaktadır. Çalışmada, belirli hashtag'ler aracılığıyla yürütülen küresel kampanyaların görünürlük düzeyi ile sosyal etkisi karşılaştırılmaktadır. Bulgular, dijital söylemlerin kitlesel desteğe rağmen, somut eylemlerle desteklenmediğinde sınırlı kaldığını göstermektedir. Belirlenen hashtag'ler aracılığıyla çevre odaklı küresel kampanyaların incelenmesi, dijital kanallar aracılığıyla yayılan çevreci söylemlerin etkisinin, bunlara somut, gerçek dünya eylemlerinin eşlik etmemesi durumunda kısıtlandığını ortaya koymaktadır. Özetle, bu çalışma dijital aktivizmin potansiyelini ve sınırlarını eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmekte ve dijital ve fiziksel eylem biçimleri arasında bütüncül bir ilişki kurulmasını savunmaktadır. Özetle, dijital aktivizm farkındalık yaratmada etkili bir araç olsa da kalıcı değişim için çevrimiçi ve çevrimdışı eylemlerin bütünleşik bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Çalışma, dijital platformların potansiyelini ve sınırlarını eleştirel bir bakışla değerlendirerek, stratejik kampanyalar ve yerel katılım mekanizmalarının entegrasyonunu önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, dijital aktivizm, slaktivizm, çevre hareketleri, hashtag

Yeşil Yönetim Alanında Bibliyometrik Bir Analiz: 2015–2025 Yılları Arasında Yapılan Bilimsel Çalışmaların Bibliyometrik Analizi

Merve Afşar (Kayseri University)

Yasemin Kaya (Kayseri University)

Yeşil yönetim, işletmelerin çevresel sürdürülebilirliği gözeterek kaynak kullanımını optimize etmeyi ve çevresel etkileri dengelemeyi hedefleyen bir yönetim yaklaşımıdır. Bu çalışmada, yeşil yönetim kavramının akademik literatürdeki gelişimi, bibliyometrik yöntemle analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında, Web of Science veri tabanında 2015–2025 yılları arasında yayımlanan ve başlığında "green management" ifadesi geçen Social Sciences Citation Index (SSCI) kapsamındaki 892 yayın değerlendirilmiştir. Veri analiz sürecinde, VOSviewer yazılımı kullanılarak yayınların yıllara, ülkelere, yazarlara ve anahtar kelimelere göre dağılımı görselleştirilmiştir. Elde edilen bulgular, yeşil yönetim alanına yönelik akademik ilginin son yıllarda belirgin bir artış gösterdiğini ve çalışmaların özellikle sürdürülebilirlik, inovasyon ve insan kaynakları yönetimi temalarında yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. İncelenen yayınların büyük çoğunluğunu makale ve erken erişim türündeki çalışmalar oluşturmaktadır. Çalışma, yeşil yönetim literatürünün mevcut durumunu haritalandırarak, alandaki akademik üretkenliğe ilişkin kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Yeşil Yönetim, Bibliyometrik Analiz, Sürdürülebilirlik*

Atmosfera Havosining Ifloslanishi: Global Muammo Va Barqaror Yechimlar Yo'llari

Shohsanam Olimova (Andijon Mashinasozlik instituti)

Bugungi kunda atmosfera havosining ifloslanishi insoniyat salomatligi, atrof-muhit va global iqlim tizimi uchun jiddiy tahdid bo'lib qolmoqda. Ushbu ekologik muammo sanoatlashtirish, transport vositalarining ko'payishi, yoqilg'i mahsulotlarining yonishi hamda sanoat chiqindilarining nazoratsiz havoga chiqarilishi kabi omillar bilan bevosita bog'liq. Atmosfera tarkibiga kiruvchi zararli gazlar — karbonat angidrid (CO_2), azot oksidi (NO_x), oltingugurt dioksidi (SO_2) va mayda zarrachalar inson salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, nafas yo'llari kasalliklarini keltirib chiqaradi hamda issiqxona effekti va global isish jarayonlarini kuchaytiradi.

Mazkur ishda atmosfera havosining asosiy ifloslantiruvchi manbalari, ularning ekologik va ijtimoiy oqibatlari, shuningdek, ularni bartaraf etish yo'llari o'rganiladi. Xususan, zamonaviy filtrlash texnologiyalari, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish, shaharlararo yashil hududlarni kengaytirish va ekologik siyosatni kuchaytirish orqali havoni muhofaza qilish bo'yicha takliflar beriladi. Tadqiqot yakunida atmosfera sifati monitoringi, aholining ekologik ongini oshirish hamda xalqaro tajribalarni integratsiya qilish orqali muammoning barqaror yechimlariga e'tibor qaratiladi.

Kalit So'Zlar: Atmosfera, havoning ifloslanishi, ekologik xavfsizlik, zararli gazlar, barqaror yechimlar

Axborot Texnologiyalariga Asoslangan Tibbiy Simulyatorlar: Talaba-yoshlar Uchun Innovatsion Ta'lim Vositasi

Elyor Valitov (Ферганский медицинский институт общественного здоровья)

Zamonaviy tibbiyot ta'limida innovatsion metodlar, xususan axborot texnologiyalariga asoslangan vositalardan foydalanish talabalarning bilim va ko'nikmalarini oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. An'anaviy auditoriya mashg'ulotlari o'rnini bosuvchi yoki to'ldiruvchi virtual va aralash o'qitish modellari, ayniqsa, klinik amaliyot bilan bog'liq yo'nalishlarda muhim bo'lib bormoqda Tibbiy simulyatorlar — bu real hayotdagi klinik holatlarni modellashtiruvchi, amaliy ko'nikma va qaror qabul qilishni o'rgatuvchi axborot texnologiyalari vositalaridir. Talabalar ushbu simulyatsiya muhiti orqali bemorga zarar yetkazmasdan, o'z bilimlarini sinab ko'rish va tajriba orttirish imkoniga ega bo'ladilar. Mavzuning dolzarbligi aynan talaba-yoshlarning malakasini oshirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlar orqali tibbiy ta'lim sifatini yaxshilash imkoniyatlarida namoyon bo'ladi, axborot texnologiyalariga asoslangan tibbiy simulyatorlar: talaba-yoshlar uchun innovatsion ta'lim vositalarini tadqiq qilishda quyidagi metodlar ko'rib chiqildi va ushbu metodlardan foydalanildi: Tahliliy metod: O'zbekiston va xalqaro ilmiy manbalar asosida tibbiy simulyatorlarning amaliyotdagi samaradorligi o'rganildi; Taqqoslovchi metod: Simulyatsiya asosida o'qitish va an'anaviy usullar o'rtasidagi farqlar tahlil qilindi; Empirik metod: Tibbiyot oliy o'quv yurtlarida foydalanilayotgan virtual simulyatorlar, ularning texnik imkoniyatlari, tibbiyot talabalarining fikrlari asosida tahlil qilindi; Pedagogik yondashuv: Innovatsion texnologiyalar bilan boyitilgan darslarda talabalar faoliyatining natijaviyligi baholandi. Tadqiqot materiallari sifatida: "SimMan 3G", "Touch Surgery", "Anatome Table" xalqaro tan olingan texnologik simulyatorlar ishlash vazifalari, ulardan talabalarning foydalanish tajribalari o'rganildi. So'nggi 6 yillik natijalariga ko'ra respublika tibbiy oliy ta'lim muassasalarining tibbiyot ta'limida tibbiy ta'limda axborot texnologiyalariga asoslangan simulyatsiya tizimlari keng qo'llanila boshlandi. Bu tizimlar talabalarga: Amaliy ko'nikmalarni xavfsiz muhitda shakllantirish, Muammoli holatlarda tezkor va to'g'ri qaror qabul qilish, Real klinik jarayonlarni tushunish, Multidissiplinar jamoalarda ishlash ko'nikmasini rivojlantirish imkonini beradi. Tadqiqot kuzatuvlariga ko'ra, Virtual anatomik stol (Anatome Table) orqali murakkab anatomiya darslari vizual va interaktiv usulda o'tiladi. "Body Interact" simulyatori esa real vaqt rejimida klinik holatlarni modellashtiradi, talabalar uchun bemor holatini baholash, tashxis qo'yish va davolash rejasini tuzish imkonini beradi. Ushbu simulyatorlar orqali talaba-yoshlar nazariy bilimni amaliyotga tatbiq qilishga tayyorlanadi. Respublika misolida ko'radigan bo'lsak: Respublika tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida ham "SimMan" kabi mashqlarni taqlidlovchi texnologik simulyatorlar joriy qilinmoqda. Ular yordamida yurak-qon tomir tizimi, nafas olish, reanimatsiya harakatlari kabi klinik holatlar modellashtiriladi. Tibbiyot talabalarini real vaziyatga tayyorlab borishi kuzatildi. (Tibbiyot institutida tahsil olayotgan talabalar fikri asosida olib borilgan so'rovnoma (2024 yilda Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot institutida o'tkazilgan) natijalariga ko'ra, respondentlarning 87% tibbiy simulyatorlar bilimlarni mustahkamlashda yuqori samaradorlikka ega ekanini ko'rsatgan. Axborot texnologiyalariga asoslangan tibbiy simulyatorlar tibbiy ta'limda yangi bosqichni boshlab berdi. Ular yordamida talaba-yoshlar real muhitga yaqin tajribaga ega bo'ladi, bilimlarni amaliyotda qo'llashga o'rganadi, xatolarni qayta tahlil qilish imkoniyatini qo'lga kiritadi. Bunday ta'lim vositalari

nafaqat zamon talabiga javob beradi, balki tibbiy xavfsizlik, kasbiy malaka va professionallikni oshiradi. Shuningdek, tibbiy oliy ta'lim tizimida raqamli simulyatsiya vositalarini joriy etish, ularni lokal kontentlar bilan boyitish va pedagogik metodikalarga integratsiya qilish dolzarb va istiqbolli yo'nalish hisoblanadi.

Kalit So'Zlar: Tibbiy simulyatorlar, axborot texnologiyalari, interaktiv ta'lim, virtual ta'lim muhitlari, raqamli innovatsiyalar

Xotin - Qizlarni Ijtimoiy Muhofazalash Tamoyillarining Islom Qadriyatlarida Namoyon Bo'lishi.

Muyassar Karimova (Kokand University Andijan branch)

Xotin- qizlarni insoniy qadr –qimmatini ulug'lash, uni e'zozlash jamiyat taraqqiyotining ustuvor siyosati bo'lib, jamiyatda ayollar nufuzini yanada oshirish davrning muhim talabiga aylangan. Ayol qadri ijtimoiy turmushda o'z o'rnini topmas ekan, jamiyatda erkinlik, osoyishtalik, mehr- muruvvat mezoniga aylanmas ekan, bunday jamiyatda barqarorlik, ezgulik va adolat, bunyodkorlik xukmron bo'lishi mumkin emas. Chunki, ijtimoiy hayot va uning birinchi bo'g'ini oila ayolning faolligi, uning ma'sulligidan tarkib topadi. U bir tomondan, islohotlarning faol ishtirokchisi sifatida, jamiyatning siyosiy, iqtisodiy ma'naviy sohalarida ilgari surilgan vazifalarni bajaradi. Ikkinchi tomondan, kelajak avlodning tarbiyasi bilan shug'illanib, onalik vazifasini bajaradi.

Mazkur maqolada Islom ta'limoti va uning muhim qismi bo'lgan Islom falsafasining chuqur va keng qamrovli jihatlariga asoslanib ayollarning ijtimoiy muhofazalash tahlil qilinadi. Zero, jamiyatning ijtimoiy – siyosiy, iqtisodiy, ma'naviy, madaniy va diniy hayoti aks ettirilgan islom falsafasi negizini Qur'oni Karim va hadislar tashkil etar ekan, unda inson eng oliy qadriyat sifatida hamda uning turmush tarzi, inson va jamiyat munosabatlari batafsil tilga olinadi. Jumladan, islomiy qadriyatlarning xotin – qizlarga munosabati ham keng qamrovlidir. Islom manbalari va falsafasi insonda o'ziga hos diniy dunyoqarashni dunyoviy ilm va taraqqiyot bilan uyg'unlikda shakllantirib boradi. Shu nuqtai nazardan kelib chiqib, islom qadriyatlari tizimida ayollarni ijtimoiy himoyalash muammosiga nazariy va amaliy jihatdan yondashib o'rganish Yangi O'zbekistonda gender tengligini takomillashtirish maqsadlariga xizmat qiladi. Islom manbalari asosida xotin- qizlarni ijtimoiy muhofazalash jarayonini o'rganish va falsafiy tahlil qilish jamiyatda adolatli munosabatlarni qaror toptirishda muhim metodologik ahamiyatga ega. Agar ayollarning jamiyatdagi o'rnini masalasini tarixiy genezis asosida tadqiq etadigan bo'lsak, aynan Islom dini zulmatdan keyin chiqib kelgan nurdek, xotin – qizlarning himoyachisi va haloskoriga aylandi. Islomda ayolga avvalo insoniy vujud sifatida qaraladi va uning xuddi erkaklar kabi insoniy ruh va jon egasi ekanligi e'tirof etiladi: “ Ey odamlar! Sizlarni bir jon (Odam) dan yaratgan va undan jufti (Havvo) ni yaratgan hamda ikkisidan ko'p erkak va ayollarni yaratgan Rabbingizdan qo'rqingiz...”. Xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash, nufuzini ko'tarishda islom falsafasini anglab yetish ahamiyatlidir.

Kalit So'Zlar: xotin-qizlar, ijtimoiy himoya, Qur'on, Hadis, gender tenglik

The Impact of Virtual Identity and Social Network Identity Management on Digital Well-being

Ayşe Şenay Koç (Çağ University)

Globalization and innovation profoundly affect the identity construction and psychosocial experiences of individuals in the 21st century. Moreover, digital environments play an increasingly important role in how individuals define and present their identities. This cross-sectional study aims to explain the effects of virtual identity dynamics on individuals' digital satisfaction, secure and responsible behaviors, and digital well-being levels through social network identity management behaviors. This non-invasive study was conducted in accordance with the ethical standards stated in the Declaration of Helsinki and was approved by the Çağ University Scientific Research and Publication Ethics Committee (Approval No: E-81570533-604.01.01-2500002826, Date: 25.03.2025). 164 university students were recruited through convenience sampling for an online survey. For data collection, participants responded to a personal information form, the Virtual Identity Scale (VIS) (Kardaş, 2017), the Social Network Identity Management Scale (SNIMS) (Barut Tuğtekin & Dursun, 2020), and the Digital Well-Being Scale (DWBS) (Arslankara et al., 2022). Pearson correlation analyses to examine the relationships between Virtual Identity (VI), Social Network Identity Management (SNIM) and Digital Well-Being (DWB) provided statistically significant and positive relationships between all variables. Data analyses were conducted using the SPSS Statistics version 22.0. The significance level was set at .05. Mediation analyses were performed using the PROCESS macro for SPSS (Model 4) as suggested by Hayes (2022), to test the direct, indirect, and moderating effects among the specified variables. Findings indicated that the SNIM partially mediated ($\beta=0.133$) the relationship between VI and DWB, and the relationship between VI and Digital Welfare (DWF) ($\beta=0.121$). A full mediation role of the SNIM was observed in the relationship between VI and Digital Satisfaction (DS) ($\beta=0.141$), and in the relationship between VI and Secure and Responsible Behaviors (SRB) ($\beta=0.122$). The results suggested that identity management strategies in digital environments were substantial psychosocial elements affecting digital quality of life for young adults. In other words, findings of the study revealed how individuals expressed themselves in the online environment had a direct impact on the satisfaction levels of individuals, their secure and responsible behavior patterns, and perceptions of digital well-being. Full mediation was observed in the study, particularly on the subdimensions of digital satisfaction, and secure and responsible behaviors. These results may imply that strategies to manage virtual identities on social networks, are considerable explanatory factors on these subdimensions. The findings also indicated that social network identity management should be improved to increase digital well-being, and identity construction and presentation processes of the individuals should be handled in accordance with the opportunities offered by the digital environment. As virtual identity formation is increasingly influenced by digital cultures, strategic social media management impacts mental and emotional well-being. This study provided empirical evidence on how people manage their digital identities in a globalized social media environment and how these behaviors affect their overall well-being. The findings can contribute to interventions for responsible digital interaction, social media literacy, and mental health strategies in digital globalization.

Keywords: *Virtual Identity, social network identity management, digital well-being, digital globalization, young adults, mediation*

Tijorat Banklarida Bank Mahsulotlari “salam” Va “istisna”ni Joriy Etish Asoslari

Nilufar Xalilova (Andijan Branch of Kokand University)

Mazkur ilmiy ishda islomiy bank mahsulotlaridan biri bo'lgan “Salam” va “Istisna” shartnomalarini O'zbekiston bank tizimiga joriy etish istiqbollari tahlil qilingan. Islom banklari an'anaviy banklardan farqli o'laroq, Qur'on va shariat tamoyillariga asoslangan holda faoliyat yuritadi. Ular ribo (foiz), qimor va zararli bizneslardan tiyilishni asosiy prinsip sifatida belgilaydi. “Salam” mahsuloti — oldindan to'lov asosida keyinchalik yetkazib beriladigan mahsulotlarga oid bitim bo'lib, qishloq xo'jaligi va ishlab chiqarish sohalarida keng qo'llaniladi. “Istisno” esa — buyurtmaga asosan mahsulot ishlab chiqarish yoki qurilish xizmatlari bo'yicha tuziladigan bitimdir.

Tadqiqotda ushbu ikki moliyaviy instrumentning mohiyati, funksiyalari, ularni amaliyotda qo'llash tajribalari, shuningdek, xalqaro tajriba asosida ularni O'zbekistonda joriy etish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Islomiy bank mahsulotlari aholining diniy e'tiqodiga mos, ijtimoiy adolatga asoslangan, foizsiz moliyaviy yechimlar taklif etgani sababli, ularning qo'llanilishi bo'yicha talab yildan-yilga oshib bormoqda. Ayniqsa, musulmon aholisi ko'pchilikni tashkil qiluvchi O'zbekiston sharoitida “Salam” va “Istisna” mahsulotlarining joriy etilishi ahamiyatlidir. Ishda Agrobanka misolida islomiy moliyaviy mahsulotlarni joriy qilish tajribasi, bu mahsulotlarning qishloq xo'jaligida, xususan kichik va o'rta fermer xo'jaliklari faoliyatidagi roli va ularning moliyaviy barqarorlikka ta'siri o'rganilgan. “Salam” va “Istisna” orqali ishlab chiqaruvchilar oldindan moliyalashtiriladi, bu esa nafaqat ishlab chiqarish hajmini oshiradi, balki yangi ish o'rinlari yaratadi va umumiy iqtisodiy faollikni qo'llab-quvvatlaydi.

Tadqiqot davomida shuningdek, quyidagi muammolar aniqlangan: islomiy moliyaga oid normativ-huquqiy baza yetarli emasligi, malakali kadrlar tanqisligi, oliy ta'lim muassasalarida islom moliyasi fanining yetishmasligi va aholining bu sohadagi savodxonlik darajasi pastligi. Bu esa, “Salam” va “Istisna” mahsulotlarini keng miqyosda joriy etishda to'siqlar tug'diradi. Xulosa qilib aytganda, “Salam” va “Istisna” mahsulotlarini O'zbekiston bank tizimiga joriy etish nafaqat moliyaviy xizmatlar diversifikatsiyasiga, balki ijtimoiy adolatni ta'minlash va iqtisodiy barqarorlikka ham xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari bu yo'nalishda ilmiy va amaliy qarorlar qabul qilishda muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit So'Zlar: Ribo, Salam, Istisna

Kriptografiya va Uning Yaratilish Tarixi

Dostonbek Abduraimov (Guliston Davlat Universiteti)

Zarina Baratova (Guliston Davlat Universiteti)

Kriptografiya, ya'ni maxfiy yozuv san'ati, axborot xavfsizligining muhim jihati hisoblanadi. Ushbu texnologiya tarixiy jihatdan qadimiy davrlarga borib taqaladi va asrlar davomida rivojlanib kelgan. Kriptografiyaning asosiy maqsadi axborotni ruxsatsiz kirishdan himoya qilish, ma'lumotlarni shifrlash va ularni maxfiy saqlashdir. Kriptografiyaning tarixiy rivoji, qadimiy misollaridan tortib zamonaviy texnologiyalargacha ko'rib chiqiladi. Dastlabki kriptografik usullar, masalan, yodgorliklar va kodlash usullari, qadimgi Misr va Gretsiyada qo'llanilgan. O'rta asrlarda esa, harbiy va diplomatik maqsadlar uchun murakkab shifrlash tizimlari ishlab chiqildi. Zamonaviy kriptografiya esa, 20-asrda, kompyuter texnologiyalarining rivojlanishi bilan yangi bosqichga o'tdi. Matematik nazariyalar va algoritmlar asosida yaratilgan kriptografik tizimlar, masalan, simmetrik va assimetrik shifrlash, ma'lumotlarning xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Natijada, kriptografiya nafaqat axborot xavfsizligi sohasida, balki iqtisodiyot, siyosat va ijtimoiy hayotda ham muhim ahamiyatga ega.

Kalit So'zlar: Stenografiya, maxfiylik, axborot xavfsizligi, ma'lumotlarni yashirish

Comparative Analysis of the Factors Affecting Green Energy Consumption Behavior

Ali Balıkel (İstanbul Kent University)

This research investigates the factors influencing green energy consumption behavior by comparing two countries, the United Kingdom and Türkiye. As the global shift towards sustainable energy intensifies, understanding the determinants of green energy adoption becomes crucial. This study aims to provide insights into the socio-psychological factors that influence green energy consumption in these two distinct cultural and economic contexts. The comparison is made based on the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT) model. The UTAUT-based measurement tool designed by Arı and Yılmaz (2021), which examines the relationship between renewable energy usage, environmental concern, awareness of renewable energy, the perceived benefits of renewable energy, and the intention to use renewable energy, was also used in this study. The sample size for this study was determined as 364, based on a 99% confidence level and a 5% margin of error. Consequently, 364 participants from each country, resulting in a total of 728 respondents, participated in this study. Questionnaire analysis, conducted using SPSS software, includes correlation and regression analyses to examine the relationships between the identified factors and green energy adoption. In addition, differentiation analysis was used to identify whether renewable energy usage differs among the socio-demographic factors. The findings of this study reveal that while both the UK and Türkiye show a positive relationship between environmental attitudes and green energy adoption, the strength and nature of these relationships differ, largely due to the socio-demographic structures and economic development levels of each country. In Türkiye, renewable energy usage is significantly higher among individuals with a higher income and educational level, reflecting a growing awareness of environmental issues within more affluent and educated segments of the population. Conversely, in the UK, awareness of environmental issues and concerns about climate change play a more prominent role in driving green energy adoption. In this context, individuals in the UK are often motivated by environmental concerns rather than solely by financial incentives, with lower-income individuals also adopting green energy solutions if they perceive long-term environmental benefits. These differences highlight the impact of each country's socio-economic and cultural context on green energy behavior, emphasizing the need for tailored approaches in policy-making and green energy initiatives.

Keywords: *Green energy, socio-demographic factors, renewable energy adoption, environmental attitudes*

İnovasyonun Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: 2010-2023 Dönemi Panel Veri Analizi

Umut Çil (Karamanoğlu Mehmetbey University)

Bu çalışma, inovasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkisini küresel ölçekte, 2010-2023 dönemi için panel veri analizi yöntemiyle detaylı bir şekilde incelemektedir. Araştırmanın temel amacı, inovasyonun ülkelerin ekonomik performansları üzerindeki rolünü ampirik olarak ortaya koymaktır. Bağımlı değişken olarak ülkelerin yıllık reel GSYİH büyüme oranı (%) kullanılmıştır. Bu değişken, ekonomik büyümenin en yaygın ve kabul görmüş ölçütlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Bağımsız değişken olarak ise Küresel İnovasyon Endeksi (GII) tercih edilmiştir. GII, ülkelerin inovasyon kapasitelerini ve performanslarını kapsamlı bir şekilde değerlendiren bir endeks olarak, bu çalışmanın temel analiz aracıdır. Ayrıca, nüfus, toplam GSYİH ve kişi başı GSYİH kontrol değişkenleri olarak modele dahil edilmiştir. Bu kontrol değişkenleri, ekonomik büyüme üzerinde etkili olabilecek diğer faktörleri hesaba katmayı amaçlamaktadır. Analiz kapsamında, GII verisi bulunan tüm ülkeler değerlendirilmiş ve böylece geniş bir coğrafi ve ekonomik çeşitlilik sağlanmıştır. Bu çeşitlilik, sonuçların genellenebilirliğini artırmaktadır. Veriler, Dünya Bankası ve Küresel İnovasyon Endeksi veri tabanlarından temin edilmiştir. Bu veri kaynakları, güvenilir ve karşılaştırılabilir veriler sunmaktadır. Panel veri seti, 2010-2023 yılları arasındaki dönemi kapsamakta ve ülkeler arası karşılaştırmalı analiz yapmaya olanak tanımaktadır. Çalışmada sabit etkiler ve rassal etkiler modelleri uygulanmış, model seçimi Hausman testi ile belirlenmiştir. Hausman testi, hangi modelin daha uygun olduğunu belirlemek için kullanılan istatistiksel bir testtir. Elde edilen bulgular, inovasyonun ekonomik büyüme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğunu göstermektedir. Özellikle, GII skorundaki artışların ülkelerin büyüme oranlarını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bu bulgu, inovasyonun ekonomik büyüme için önemli bir itici güç olduğunu desteklemektedir. Kontrol değişkenleri olarak eklenen nüfus, toplam GSYİH ve kişi başına GSYİH değişkenlerinin de büyüme dinamikleri üzerinde önemli etkileri olduğu gözlemlenmiştir. Bu değişkenlerin etkileri, inovasyonun büyüme üzerindeki etkisini daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır. Çalışmanın bulguları, inovasyonun sürdürülebilir ekonomik büyüme için kritik bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, politika yapıcılar açısından inovasyonu teşvik eden stratejilerin ve yatırımların ekonomik kalkınmayı destekleyeceğini göstermektedir. Ayrıca, inovasyonun sadece gelişmiş ülkelerde değil, farklı gelişmişlik düzeylerine sahip ülkelerde de büyüme üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Bu durum, inovasyonun evrensel bir büyüme faktörü olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, inovasyonun ekonomik büyüme üzerindeki rolü, küresel düzeyde politika önerileri geliştirilmesi açısından önemli bir bulgu olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışma, inovasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için gelecekteki araştırmalara da katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnovasyon, ekonomik büyüme, küresel inovasyon endeksi, panel veri analizi, sürdürülebilir kalkınma.

Axborotlashgan Jamiyatda Axborot Xavfsizligi Omillari

Dostonbek Abduraimov (Guliston Davlat Universiteti)

Zarina Baratova (Guliston Davlat Universiteti)

Hozirgi kunda axborot texnologiyalari va telekommunikatsion vositalarning shiddat bilan rivojlanishi, mobil aloqa imkoniyatlarining kengayishi jamiyatda axborotga bo'lgan talabni orttirmoqda. Bu esa axborot xavfsizligiga katta e'tibor qaratishni talab etadi. Insoniyat o'z ibtidosidan boshlab turli qurollarni kashf etgan bo'lsa, XX asrda axborot quroli yangi kurash jabhasini ochdi. Axborotning chegara bilmasligi, uning kamchiqim va xavfsizligi uni juda katta ta'sirga ega qiladi. Internet va mobil aloqa vositalari orqali tarqatilayotgan axborotlar yoshlar ongiga inson ma'naviyatiga zid bo'lgan g'oyalarni singdirishga urinadi. Mazkur maqolada axborot xavfsizligini ta'minlash uchun ikki yo'nalish ajratiladi: axborot foydalanuvchilarini axborotdan ximoyalash va axborot foydalanuvchilarining axborotlarini ximoyalash. O'zbekiston xalqi jamiyatni tubdan isloh etish va kuchli davlat qurishga harakat qilgan ekan, bu harakatlar yosh avlod ongida mavjud axborot xurujlariga qarshi mavkuraviy immunitetni qaror toptirishni talab etadi. Axborot xavfsizligini ta'minlash bugungi kunning dolzarb muammosi bo'lib qolmoqda. Kompyuter va mobil aloqa vositalari orqali tarqatilayotgan axborotlardan foydalanish maqsadli va xavfsiz bo'lishi lozim.

Kalit So'Zlar: Axborot xavfsizligi, axborot texnologiyalari, axborot xavflari, mafkuraviy tahdidlar, internet xavfsizligi

Sustainable Development and the Environmental Challenges of the 21st Century

Shavkat Asrayev (Jizzakh Branch National University of Uzbekistan)

The twenty-first century has presented humanity with unparalleled environmental challenges, coinciding with rapid technological and industrial advancement. This study investigates the primary global ecological issues of our era, such as climate change, biodiversity loss, deforestation, air and water pollution, and the unsustainable exploitation of natural resources. The principal aim of the research is to define the scope of these environmental crises and evaluate the effectiveness of sustainable development approaches as comprehensive and long-term solutions. A qualitative and comparative methodology has been adopted, drawing on data from global environmental databases, United Nations reports, and policy frameworks implemented across both developed and developing regions. The research analyses key indicators and initiatives, including the promotion of renewable energy, the transition to a circular economy, and the implementation of green technologies and environmental education. The results suggest that, despite the accelerating ecological degradation associated with economic growth and urbanisation, integrated policy responses and innovative practices hold significant potential for mitigation and adaptation. This study concludes that achieving environmental sustainability in the twenty-first century requires cohesive action by governments, civil society, and the private sector, grounded in the principles of equity, resilience, and intergenerational responsibility. It further highlights that successful outcomes depend not only on technological innovation but also on institutional reform and behavioral change. The originality of this research lies in its interdisciplinary approach, connecting scientific evidence with practical policy solutions, and providing context-specific recommendations to guide environmental governance on a global scale. This work contributes to the academic discourse on ecological sustainability and serves as a strategic reference for future research, policymaking, and international collaboration in the field of environmental studies.

Keywords: *Global environmental challenges, sustainable development, climate change, circular economy, environmental governance*

Surxondaryoda Elektr Energiyasini Ishlab Chiqarish Istiqbollari

Akbarali Vakhidov (TerDMAU)

Voxidov Akbarali -TerDMAU talabasi

Surxondaryo Viloyatida Qayta Tiklanuvchi Energiya Manbalarining Imkoniyatlari va Istiqbollari: Energetika sohasida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish global tendensiyaga aylangan. O'zbekiston Respublikasi ham bu yo'nalishda faol qadamlar tashlamoqda. Ayniqsa, Surxondaryo viloyatida quyosh, shamol va gidroenergetika (GES) asosidagi elektr stansiyalarini rivojlantirish bo'yicha katta salohiyat mavjud. Ushbu maqolada ana shu energiya manbalarining viloyat hududidagi imkoniyatlari va istiqbollari tahlil qilinadi.

Quyosh Energetikasi: Surxondaryo geografik joylashuvi jihatidan O'zbekistonning eng janubiy viloyati bo'lib, yiliga 300 kundan ortiq quyoshli kunlarga ega. Bu jihat viloyatni quyosh energetikasini rivojlantirish uchun eng qulay hududlardan biriga aylantiradi. Ayni paytda Surxondaryo viloyatida quyosh elektr stansiyalari (QES) bo'yicha bir nechta yirik loyihalar rejalashtirilgan va ba'zilar amalga oshirilmoqda:

1. Sherobod quyosh fotoelektr stansiyasi: 457 MVt quvvatga ega ushbu loyiha Masdar tomonidan amalga oshirilmoqda.
2. Jarkurg'on quyosh fotoelektr stansiyasi: Graess Energy Uzde kompaniyasi tomonidan 600 MVt quvvatli stansiya rejalashtirilgan.
3. Surxondaryo quyosh fotoelektr parki: SkyPower tomonidan 400 MVt quvvatli loyiha ishlab chiqilgan.
4. Akgun Enerji loyihasi: Akgun Enerji kompaniyasi 100 MVt quvvatli stansiya qurishni taklif qilgan.

Shamol Energetikasi: Viloyatning tog'li va dovonli hududlarida yil davomida o'rtacha 4–6 m/s tezlikda shamol esadi. Bu esa ayrim tumanlarda shamol elektr stansiyalarini qurish imkonini beradi.

Afzalliklar:

- Tog'oldi hududlar (Boysun, Sherobod)da shamol tezligi yetarlicha yuqori.
- Shamol energiyasi ekologik toza va barqaror hisoblanadi.

Qiyinchiliklar:

- Shamol tezligi har doim barqaror bo'lmaydi.
- Uskunalar yuqori texnologiyalarni talab qiladi.

Gidroenergetika

Surxondaryo daryosi va uning irmoqlari, xususan To‘palang va Sangardak daryolari, GES qurilishi uchun tabiiy salohiyatga ega. To‘palang GES ayni paytda faoliyat yuritmoqda va bu rivojlanishning amaliy isbotidir.

To‘palang Gidroelektr Stansiyasi (GES) :To‘palang GES Surxondaryo viloyatining Sariosiyo tumanida joylashgan. 1982-yilda qurilgan va 2019-yilda modernizatsiya qilinib, quvvati 175 MVt ga yetkazilgan. 2023-yilgi modernizatsiyadan so‘ng stansiya yiliga 467 million kVt-soat elektr energiyasi ishlab chiqarish imkoniga ega bo‘ldi.

Kelajak Rejalari: 2023-yil noyabr oyida Prezident Mirziyoyev tashrifi chog‘ida To‘palang daryosi bo‘yida 264 MVt quvvatga ega 20 ta kichik GES loyihasi taqdim etildi.

Xulosa : Surxondaryo viloyati qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish borasida yuqori salohiyatga ega. Mavjud imkoniyatlardan oqilona foydalanish mintaqaning energetik xavfsizligini ta’minlaydi va ekologik barqarorlikni mustahkamlaydi.

Kalit So‘Zlar: *Quyosh Elektr stansiya, Gidro Elektr stansiya*

Oliy Ta'lim Tizimida Moliyaviy Nazorat Samaradorligini Ta'minlashda Ichki Nazorat Xizmatlarining Roli

Baxrom Xaydarov (O'zbekiston Milliy Universitetining Jizzax Filiali)

Mazkur maqolada O'zbekiston oliy ta'lim tizimida moliyaviy nazorat samaradorligini oshirishda ichki nazorat xizmatlarining roli va ahamiyati chuqur tahlil qilinadi. Oliy ta'lim muassasalarida byudjet mablag'laridan oqilona va maqsadli foydalanishni ta'minlash, korrupsiyaviy xavf-xatarlarning oldini olish, resurslarni boshqarishda shaffoflikni kuchaytirish kabi dolzarb vazifalarni hal etishda ichki audit xizmatlarining funksiyalari yoritiladi. Tadqiqot doirasida 2021–2024 yillar davomida ichki audit faoliyati ko'rsatkichlari tahlil qilinib, audit qamrovi kengaygani, moliyaviy xatoliklar kamaygani va raqamli texnologiyalar orqali nazorat tizimi takomillashgani aniqlandi. Shuningdek, oliy ta'limda ichki nazorat xizmatlarini samarali yo'lga qo'yish orqali boshqaruv qarorlarining sifatini oshirish, byudjet mablag'larining tejashga erishish hamda tizimning umumiy moliyaviy barqarorligini ta'minlash mumkinligi asoslab beriladi. Muallif ichki audit xizmatlarini mustahkamlash bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqib, ilg'or xorijiy tajribalarga tayanadi. Maqola natijalari oliy ta'lim muassasalari rahbarlari, moliyaviy nazorat organlari va siyosat yurituvchilar uchun amaliy ahamiyatga egadir.

Kalit So'Zlar: Ichki audit, moliyaviy nazorat, oliy ta'lim muassasalari, budjet mablag'lari, moliyaviy shaffoflik, korrupsiyaga qarshi kurash, audit metodologiyasi

Jizzax Viloyati Oliy Ta'lim Muassasalarining Budget Mablag'laridan Foydalanish Samaradorligi Tahlili

Baxrom Xaydarov (O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali)

Ushbu maqolada Jizzax viloyati oliy ta'lim muassasalarida davlat budgetidan ajratilgan mablag'lardan foydalanish samaradorligi tahlil qilinadi. Mavzuning dolzarbligi O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimida moliyaviy resurslardan oqilona, shaffof va natijadorlikka yo'naltirilgan holda foydalanish zaruratining ortib borayotgani bilan bog'liq. Tadqiqot davomida viloyatdagi yetakchi oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy hisobotlari, ichki nazorat tizimlari va moliyaviy boshqaruv amaliyotlari o'rganilib, byudjet mablag'larining taqsimoti, yo'naltirilgan xarajatlar samaradorligi va mavjud muammolar tahlil etildi. Tahliliy jadval va grafik ma'lumotlar asosida mablag'lardan foydalanishdagi ijobiy natijalar bilan bir qatorda, ayrim kamchiliklar – noto'g'ri rejalashtirish, nazorat mexanizmlarining sustligi va axborot tizimlaridan foydalanish darajasining pastligi kabi holatlar aniqlandi. Muallif maqola yakunida Jizzax viloyatidagi oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy nazoratni kuchaytirish, raqamli nazorat vositalarini joriy etish hamda ichki audit xizmatlari salohiyatini oshirishga qaratilgan taklif va tavsiyalarni ilgari suradi.

Kalit So'Zlar: Jizzax viloyati, oliy ta'lim, budget mablag'lari, moliyaviy nazorat, samaradorlik, ichki audit, davlat byudjeti, raqamli boshqaruv, tahlil

Yashil Buxgalteriya: Nazariy Masalalar

Gayratjon Ibragimov (Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti)

Annotatsiya: So'nggi yillarda dunyo global isish tahdidlarining haqiqiy ta'sirini tez-tez va yaqqol his qilmoqda. 2024 yil oktyabr oyida Ispaniya sharqida kuchli yog'ingarchilik (bir yillik yog'ingarchilik miqdori bir sutkadan kamroq vaqt ichida yog'di) natijasida yuzaga kelgan, 220 kishining hayotiga zomin bo'lgan suv toshqinlari va 2024 yil sentyabr oyida AQShning janubi-sharqida yuzaga kelgan 4-toifali "Helene" dovulining keng ko'lamli vayronagarchilik va halokatlarga olib kelishi ekologik muvozanatdagi chuqur o'zgarishlar oqibatini to'laqonli namoyish qildi. Global iqlim o'zgarishining bunday tahdidi, asosan, global isish va uning oqibatlarida juda aniq ko'rinib, ekologik xavflarning oldini olish va oqibatlarini bartaraf etish xarajatlari mamlakatlar va korxonalar uchun sezilarli darajaga yetganida ham o'z isbotini topmoqda. Atrof-muhit o'zgarishlari natijasida vujudga kelayotgan salbiy oqibatlarni oldini olish bo'yicha ko'rilayotgan chora-tadbirlar moliyaviy, moddiy va mehnat xarajatlarining salmoqliligi sababli buxgalteriya hisobi va tahliliga yangi yondashuvlarni talab qiladi. Buxgalteriya hisobi tamoyillariga kiritilayotgan o'zgartirishlar xarajatlar samaradorligini, resurslarning qayta tiklanishini va ishlab chiqaruvchi kuchlarni yanada oqilona taqsimlashni ta'minlash muammolarini hal qilishga bo'ysundirilishi kerak. Buxgalteriya hisobini yuritish nazariyasini takomillashtirish so'nggi yillarda paydo bo'lgan yoki endigina shakllanayotgan yashil hisob elementlarini kengroq qo'llash tendentsiyasiga ega. Yashil iqtisodiyot tarkibiy qismlarining xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatini boshqarishni adolatli, tezkor va oqilona axborot bilan ta'minlash bo'yicha talablari ham hisobga olinishi zarur. "Yashil buxgalteriya hisobi" (ekologik hisob yoki barqaror rivojlanish hisobi deb ham yuritilmoqda) tushunchasi "atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha tashkiliy sa'y-harakatlar va investitsiyalarni kuzatish va o'rganish" sifatida tavsiflanadi. "Yashil buxgalteriya hisobi - ekologik xarajatlarni an'anaviy moliyaviy buxgalteriya hisobiga qo'shadigan innovatsion yondashuv. U biznes faoliyatining atrof-muhitga ta'sirini hisobga olgan holda, iqtisodiy operatsiyalarga odatiy qarashlardan farq qiladi. Bunday yaxlit qarash korxonalarga o'z faoliyatining haqiqiy xarajatlarini, jumladan, resurslarning kamayishi, ifloslanish va chiqindilarni boshqarishni tushunishga yordam beradi". Mavzu bo'yicha materiallarni o'rganish yashil buxgalteriya hisobining korporativ darajadagi quyidagi turlarini aniqlashtirishga imkon beradi: 1. Ekologik moliyaviy hisob kompaniyaning moliyaviy natijalari to'g'risida tashqi manfaatdor tomonlarga zarur bo'lgan ma'lumotlarni taqdim etish uchun ishlatiladi. Buxgalteriya hisobining bu turi kompaniyalarga investorlar, kreditorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun moliyaviy hisobotlarni tayyorlash imkonini beradi. 2. Atrof-muhitni boshqarish hisobi ichki biznes strategiyasi bo'yicha qaror qabul qilishga qaratilgan. Bu holat ekologik boshqaruv hisobi (EBH) barcha ekologik xarajatlarni hisobga olishi kerakligini anglatadi. Yashil buxgalteriya hisobi (ekologik hisob yoki barqaror rivojlanish hisobi) milliy va xalqaro darajada ham amalga oshirilishi mumkin. Masalan, milliy ekologik hisob (MEH) milliy yoki mintaqaviy miqyosda sanoatning yoki butun iqtisodiyotning faoliyati oqibatlarini (ekologik va iqtisodiy) hisobga olishi kerak. Shuningdek, "yashil" biznesni yurituvchi korxona barqaror rivojlanishni, uning moliyaviy-xo'jalik faoliyatiga va foyda olishga ta'sirini ta'minlash uchun o'z faoliyatining shaffofligini ta'minlashi kerak. Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda, "yashil buxgalteriya" hisobini yuritish orqali to'ldiriladigan hisobot shakllari yoki barqaror rivojlanish

hisoboti tarkibini taklif qilish mumkin. Xulosada ekologik moliyaviy hisob (EMH) va ekologik boshqaruv hisobi (EBH) kabi yashil buxgalteriya yondashuvlari uchun mustahkam ichki poydevor yaratish ekologik javobgarlikka sodiq bo'lgan kompaniyalar uchun muhim bo'lsa-da, sa'y-harakatlar shu bilan tugamasligi, milliy ekologik hisob (MEH) ni biznes amaliyotiga kiritish o'ta muhim vazifa ekanligi ta'kidlab o'tilgan.

Kalit So'Zlar: yashil buxgalteriya", ekologik xarajatlar, yashil biznes, "yashil aktivlar", ekologik majburiyatlar.

Kichik Biznes Subyektlarini Statistik Kuzatish: Muammolar Va Zamonaviy Yondashuvlar

Muhabbatxon Tojiyeva (Kadrlar Malakasini Oshirish Va Statistik Tadqiqotlar Instituti)

Kichik biznes har bir mamlakat iqtisodiy hayotining ajralmas qismi bo'lib, iqtisodiy o'sishning muhim drayveri hisoblanadi. Ular tovar va xizmatlar ishlab chiqarishda, ish o'rinlari yaratishda va aholining daromadlarini oshirishda bevosita ishtirok etadi. Kichik biznes subyektlari moslashuvchanligi, innovatsiyalarni tez joriy etish qobiliyati va bozor ehtiyojlariga tez javob berishi bilan ajralib turadi. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda kichik biznes YalMning 50-60 foizigacha ulushga ega. O'zbekistonda kichik biznes ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotning strategik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi, bu soha bandlik manbai bo'lib, aholining farovonligini ta'minlash, ijtimoiy tengsizlikni kamaytirish va mintaqalar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni bartaraf etishda muhim rol o'ynaydi. Prezident farmonlari va qarorlari asosida soliq imtiyozlari, kredit imkoniyatlari hamda ma'muriy to'siqlarni kamaytirishga qaratilgan islohotlar bosqichma-bosqich joriy etilmoqda. Shu bilan birga, kichik biznesning real iqtisodiy ko'rsatkichlarini to'liq aniqlash, to'g'ri va aniq statistik bazani shakllantirish dolzarb ahamiyatga ega. Bu nafaqat iqtisodiy tahlil uchun, balki davlat siyosatini rejalashtirish va monitoring qilish uchun ham muhim vositadir. Statistik so'rovlar orqali kichik biznesning tarmoq bo'yicha tuzilishi, barqarorligi, ish o'rinlari yaratishdagi hissasi va ishlab chiqarish samaradorligi chuqur tahlil qilinishi mumkin. Shuning uchun statistika sohasida kichik biznes subyektlarini yanada aniq va keng qamrovli monitoring qilishga yo'naltirilgan metodologiyalarni rivojlantirish dolzarb vazifadir. Kichik biznesni baholashda asosiy ko'rsatkichlar qatoriga korxonalar soni, yillik aylanma, xodimlar soni, yalpi mahsulot hajmi, foyda, soliqlar, investitsiyalar va eksport-import hajmi kiradi. Ushbu ko'rsatkichlar real iqtisodiy vaziyatni aks ettirib, kichik biznesning iqtisodiyotdagi o'rnini raqamlar orqali ko'rsatadi. O'zbekiston sharoitida esa bu ma'lumotlar to'liq va tizimli emasligi statistik baholash sifatini pasaytiradi hamda sohaning rivojlanishini to'g'ri tahlil qilishga xalaqit beradi, ayniqsa, norasmiy faoliyat yuritayotgan kichik biznesni hisobga olish murakkablik tug'diradi. Shu bois, statistik ko'rsatkichlar tizimini takomillashtirish, xalqaro standartlarga moslash va raqamli axborot tizimlari bilan integratsiya qilish zarur. So'rov ma'lumotlari va rasmiy hisobotlarni solishtirish orqali tasdiqlash mexanizmlarini yaratish statistika aniqligini oshirishga yordam beradi. Xalqaro amaliyotda Yevropa Ittifoqi (Eurostat), Iqtisodiy Hamkorlik va Taraqqiyot Tashkiloti (OECD) hamda BMT Statistika Boshqarmasi kabi tashkilotlar kichik biznes monitoringi uchun yillik hisobotlar, doimiy statistik registrlar va maxsus so'rovlar asosida tizimli yondashuvni rivojlantirgan. Rivojlangan davlatlar, jumladan AQSh, Germaniya, Janubiy Koreya va Kanada kichik biznes statistikasini axborot texnologiyalari orqali muntazam yangilab boradi, elektron ma'lumotlar bazalari va avtomatlashtirilgan tizimlar monitoring natijalarining aniqligi, davomiyligi va tezligini ta'minlaydi. O'zbekistonda esa yillik statistika shakllari asosida ma'lumotlar yig'ilayotgan bo'lsa-da, so'rov usullari yetarlicha rivojlanmagan, tarmoqlar bo'yicha (savdo, ishlab chiqarish, xizmatlar) batafsil tahlil va mikrokorxonalarni qamrab oluvchi monitoring tizimi zarur. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish ma'lumotlarni tez va aniq yig'ishga ko'maklashadi. Shu nuqtai nazardan, quyidagilarni amalga oshirish tavsiya etiladi: statistik monitoring uchun ko'rsatkichlar tizimini xalqaro standartlarga mos ravishda yangilash, norasmiy sektorni hisobga oladigan

metodologiyalarni ishlab chiqish, elektron so'rovlar va avtomatlashtirilgan bazalarni joriy etish hamda davlat organlari o'rtasida ma'lumot almashish mexanizmlarini kuchaytirish.

Kalit So'Zlar: kichik biznes, indikatorlar, kuzatuv, metodologiya, norasmiy sektor.

Küreselleşen Dünyada Yapay Zekâ Uygulamalarının Örgütlerde Karar Vermeye Etkileri: Kavramsal Bir Çalışma

Tuba Güler (Karamanoglu Mehmetbey University)

1980’li yıllardan itibaren hayatımıza giren küreselleşme kavramı, 1990’lı yıllardan itibaren büyük bir hız kazanmıştır. En yalın haliyle küreselleşme dünyadaki örgüt ve insanların birbiri ile bağ kurma sürecidir. Bu süreçte toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel değişimler yaşayan ülkelerin sınırları ortadan kalkmakta ve karşılıklı olarak dolaşımın gerçekleşmesi mümkün hale gelmektedir. 21. yüzyıl dünyasına gelindiğinde siyasal, ekonomik, kültürel ve toplumsal alanda yeni oluşumlar ve değişimler yaşanmaktadır. Bu değişimler karşısında sert rekabet koşulları ile mücadele etmek için bütün sistemler gibi örgütlerde değişime ayak uydurmak zorunda kalmışlardır. Küreselleşen dünyada hızlı ve doğru kararlar verebilmek örgütler açısından büyük önem taşımaktadır. Çeşitli alternatifler arasından örgütsel amaçlara uygun olan seçeneği bulmak karar vericiler için örgütlerin nasıl daha iyi olacağı açısından önemlidir. Sürekli değişen çevre koşullarına uygun karar vermek zordur. Eski geleneksel yönetim ve karar verme yöntemlerinin yanı sıra teknolojik yeniliklere uyum sağlamak örgütler açısından yeni fırsatları da beraberinde getirmektedir. Sıklıkla karşımıza çıkan yapay zekâ uygulamaları örgütler açısından karar verme süreçlerinde büyük veri analizlerinde hızlı ve doğru bir şekilde karar vermeyi sağladığından büyük avantajlar sağlamaktadır. İçerisinde barındırdığı karmaşık seviyede olan işlemleri kolay hale getirmesi, gereksiz olan kullanım alanlarını yok etmesi sayesinde yapay zekâ uygulamaları eş zamanlı bilgiye ulaştırdığı için karar verme süreçlerinin optimize edilmesini sağlamaktadır. Bu sebeple örgütlerde bulunan karar vericiler üretilen yapay zekâ uygulamaları sayesinde geleneksel bilgi sistemleri ve işlerin yapılış şekillerinden uzaklaşarak yeniliklere yönelmişlerdir. Böylece kullandıkları yapay zekâ uygulamaları ile maliyetten, zamandan tasarruf sağlayarak sınırlı olan kaynakların en etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasına imkân sağlamaktadırlar. İlerleyen yıllarda yapay zekâ teknolojilerinin örgütlerin iş yapış biçimlerinde ve karar verme süreçlerinde daha fazla kullanılacağı tahmin edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Örgüt, küreselleşme, karar verme, yapay zekâ ve uygulamaları.

Olamning Lisoniy Manzarasi: Madaniy-etnopsixologik Tarkib Va Bilimni Ifodalashdagi Roli

Billura Tolipova (Central Asian University)

Akhunova Nodirakhon (Central Asian University)

Ushbu maqolada olamning lisoniy manzarasi — ya'ni insonning dunyo haqidagi bilim va tajribalarini ona tili orqali qanday tarzda qabul qilinishi va ifoda etilishi masalasi ko'rib chiqiladi. Mazkur konsept milliy-madaniy qarashlar, etnopsixologik xususiyatlar va ijtimoiy tafakkur faoliyati bilan chambarchas bog'liq hisoblanadi. Muallif lisoniy manzarani har bir millatning dunyoqarashi, tarkibiy bilim tizimi va madaniy g'oyalari aks etgan lisoniy model sifatida baholaydi. Bu model inson ongidagi tasavvurlar, tafakkur shakllari va atrofdagi voqelikni qabul qilish mexanizmlarini ham o'z ichiga oladi.

Maqolada olam manzarasi haqida turli olimlarning yondashuvlari tahlil qilinib, ularning konseptual xaritasida birlashtirilgan. Xususan, Gumboldt, Postovalova, Shvedova, Ikramova, Spengler, Fromm kabi olimlarning fikrlari til va tafakkur o'rtasidagi bog'liqlikni ochib beradi. Tadqiqot metodologiyasi sifatida kontent tahlili asosida tematik guruhlar aniqlanib, har bir yondashuv olam manzarasining shakllanishidagi rolga ko'ra tasniflangan. Natijalar shuni ko'rsatdiki, olamning lisoniy manzarasi — bu insonning idroki, madaniyati va tilining birlashmasidan hosil bo'ladigan murakkab modeldir. Mazkur maqola lisoniy tafakkur va milliy ongni o'rganishda nazariy va amaliy ahamiyatga egadir. Maqolada til nafaqat aloqa vositasi, balki dunyoni nomlash, tizimlashtirish va uni ma'no nuqtai nazaridan anglash vositasi sifatida yoritiladi. Muallifning ta'kidlashicha, har bir xalq o'zining tarixi, geografik muhiti, ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlari va an'alaridan kelib chiqib, dunyoni ma'lum tarzda qabul qiladi va bu lisoniy manzara orqali ifodalanadi. Tildagi nomlar, kategoriyalar, grammatik shakllar va metaforalar millat ongidagi real voqelikning lisoniy aksi hisoblanadi. Shuningdek maqolada, N.D. Arutyunovanning til va tafakkur o'rtasidagi bog'liqlikning o'ziga xos xususiyatlari haqidagi fikrlari tadqiq qilinadi. Inson bilish faoliyatida tilni tanlash, elementlar o'rtasidagi bog'liqlikni mustahkamlash jarayoni — madaniy yodgorliklarning shakllanishiga asos soladi. Olam manzarasi faqat real tasvir emas, balki insoniyatning subyektiv anglash shakli sifatida tasvirlanadi. Bu jarayonda til “olamga ochilgan oyna” emas, balki “olamning insonga ochilgan derazasi” sifatida namoyon bo'ladi.

Bu lisoniy yondashuv ayniqsa ta'lim sohasi uchun ahamiyatlidir. Xalqaro ta'lim tizimida talabalarining madaniy kognitiv modellari turlicha bo'lgani sababli, fanlarni o'qitishda tilning madaniy manzarasi hisobga olinishi shart. Ta'lim jarayonlarida bunday farqlarni hisobga olgan holda individual yondashuv va ko'pmillatli kontekstda lisoniy integratsiyani ta'minlash mumkin. Maqola shuningdek, lisoniy manzaraning ta'limdagi qo'llanilishi bo'yicha tavsiyalar va istiqbollarni ham taklif etadi.

Kalit So'Zlar: *Olamning lisoniy manzarasi, lkognitiv tafakkur, milliy ong, ta'limda madaniy integratsiya, lisoniy model, konseptual xarita*

A Study on the Influence of 21st Century Skills on Leadership Orientations

Murat Koç (Cag University)

Yonca Bir (Çağ Üniversitesi)

In the rapidly changing social, economic, and technological conditions of the 21st century, individuals need to possess specific skills in order to adapt to these transformations and guide them successfully. Equipping young people with 21st-century skills is critically important not only for shaping the present but also for influencing the future. These skills enable individuals to become effective, responsible, and successful participants in both professional and social life. This process contributes to the realization of individuals' potential and supports the creation of a more sustainable and inclusive world. 21st-century skills comprise a set of competencies necessary for individuals to operate effectively in a knowledge-based and globalized world. Leadership orientation plays a decisive role in the development of these skills. Leadership not only facilitates individuals' self-improvement but also enables them to positively influence their environment. Enhancing the leadership traits of young individuals transforms them into innovative and effective actors capable of generating solutions to global issues. Within this context, the study conducted on individuals aged between 14 and 17, with the aim of examining their leadership orientations and to reveal their interaction with 21st-century skills. Designed as a preliminary study derived from a scientific research project, this research considers 21st-century skills as a general competence and investigates their impact on leadership orientations. The study was designed using a quantitative research approach, and data were collected through face-to-face surveys. The research was planned to be conducted with a total of 143 participants studying at a private college. By the end of the data collection process, data were obtained from 129 participants; however, 46 missing data points were identified, and the final valid sample consisted of 83 participants. The data collected in the study were analyzed using the SmartPLS 4 software. The analysis revealed that 21st-century skills have a positive impact on human-oriented, charismatic, political, and structural leadership orientations. Among these, the path coefficient indicating the effect on political leadership orientation was found to be the highest. It was also observed that participants showed higher average scores for the human-oriented leadership orientation.

Keywords: *Human-oriented, political leadership, orientation, 21st-century skills*

Go Türkiye Web Sitesinde Yer Alan İçeriklerin Anlatım Bozuklukları Açısından İncelenmesi: Hatay Örneği

Guray Karacil (Hatay Mustafa Kemal University)

Ramazan Kelepçe (Adıyaman University)

Türkiye, sahip olduğu coğrafi konum sayesinde hem Asya hem de Avrupa ülkesidir. Bu özellikten dolayı dünya coğrafyasında pek az ülkede görülen birçok üstünlüğe sahip olmuştur. Türkiye, ayrıca bu stratejik konumu nedeniyle ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel gibi birçok özellik bakımından farklı coğrafyalar arasında köprü konumundadır. Netice itibarıyla Türkiye'nin Ortadoğu, Balkanlar, Kafkasya ve Avrupa arasında yer almasıyla kültürel, doğal ve tarihi zenginlikler bakımından büyük ve zengin bir potansiyele sahip olmasını sağlamıştır. Anadolu medeniyetlerinin beşiği olmasıyla da bu tarihi ve kültürel zenginliği daha çok çoğaltmıştır. Ekonomik, kültürel, doğal, tarihi gibi yönlerden zengin olan Türkiye'nin özellikle ekonomik büyüme ve kalkınmasında sanayi, tarım, hayvancılık, madencilik gibi sektörleri ne kadar önemliyse turizm sektörü de bu aşamada önemli olmaktadır. Ancak tüm bu zenginlikleri bir arada barındıran bir ülkenin bunları değerlendirmesi şarttır. Bunları yapabilmek için de tanıtım, reklam gibi faaliyetleri dikkatlice yürütmek gerekmektedir. Tanıtım ve imaj gibi bir dizi bilgilendirme içeren eylemlerin bu süre zarfında dikkatlice ve özen göstererek yapılmasını gerekli kılmaktadır. İster dış tanıtım olsun isterse de iç tanıtım olsun her ikisinin de Türkiye'nin zenginliği, saygınlığı, birikimi ve geleceği için hayati önem taşıdığını kabul etmek gerekmektedir. Bu alanda yazılmış pek çok metnin, Türkiye'nin hem ulusal hem de uluslararası turizm hareketleri içinde daha üst bir konuma ve niteliğe sahip olabilesini zorunlu kılmaktır. Gerçekten de yerli ve yabancı turisti belirli bir bölgeye gitme konusunda harekete geçiren birçok etkenin başında bilgilendirme sürecinde oluşan imge gelmektedir. Oluşan yeni imge, kişilerin tutum ve davranışları üzerindeki belirleyiciliği çok etkili olmaktadır. Bir yerin tanıtımı yapılırken bölgede yaşayan halkın inanışları, gelenek ve görenekleri, sosyal durumları, yaşama bakış açıları, kültür seviyeleri gibi birçok faktör dikkate alınmalı ve yapılacak olan çalışmalar buna göre yapılmalıdır. İşte yapılacak tüm bu çalışmaların en önemli kısımlarından birini de dil oluşturmaktadır. Çünkü bir dili doğru kullanmak günlük hayatımızda olduğu gibi yazı dilinde de çok çok önemlidir. Hem günlük dilde hem de yazı dilinde bir cümlenin açık ve anlaşılır olması için dilin doğru kullanılması gerekir. Bir coğrafyanın tanıtımının yapılması, başarısı veya başarısızlığı açısından da burada kullanılacak dilin dikkatlice ve düzgün kullanımına bağlıdır. Tanıtım ve reklamda özenlice kullanılacak bir dil, kişilerde ilgi uyandıracak ve onun destinasyona gitme davranışı üzerinde etkili olacaktır. Bu çalışmada, Türkiye'nin gastronomi, inanç turizmi, alışveriş, mavi tur gibi birçok alanında kullanıcılara zengin içerikler sunan, kişilerin yapacakları seyahatleri üzerinde etkili olan web sitesi "Go Türkiye"de yer alan Hatay örneği incelenmiştir. Araştırma kapsamında "Go Türkiye" web sitesinde, Hatay'ın tanıtımında kullanılan dokuz başlığın içerikleri incelenmiş ve yaklaşık 32 cümlede anlatım bozukluğu tespit edilmiştir. Örneğin; üç tek tanrılı dine ait türbelerin yan yana ve aynı sokakta yaşadığı Hatay. Bu ifadede, türbeler kelimesi için yaşadığı sözcüğü kullanılmış, bu da yanlış anlamda sözcük kullanımından dolayı anlatım bozukluğuna neden olmuştur. Bu anlatım şu şekilde kullanılsaydı anlatım bozukluğu giderilmiş, daha sade ve doğru bir yargı olacaktı: üç tek tanrılı dine ait türbelerin yan yana ve aynı sokakta yer aldığı Hatay. Çalışmanın

son bölümünde ise köklü ve zengin bir dil olan Türkçenin doğru kullanımının önemine dair önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Go Türkiye, Hatay, anlatım bozukluğu, içerik analizi*

Küreselleşmenin İtici Gücü Olarak Şirket Birleşmeleri ve Satın Almaları (M&A): PESTEL Analizi ile Çok Boyutlu Bir İnceleme

Esin Ceylan Şaşmaz (Selçuk University)

Küresel dünya düzeninde şirketlerde sürdürülebilirliğinin sağlanması ve yapılandırılması yönünde bir eğilim bulunmaktadır. Bu bağlamda şirket birleşmeleri ve satın almaları (M&A) günümüz iş dünyasının önemli bir dinamiğini oluşturmaktadır. Birleşme ve satın almalar şirketlere; ölçek ekonomisinden yararlanma, pazar payını artırma, yeni pazarlara girme, maliyetleri düşürme, sinerji oluşturma ve verimlilik artışına olanak tanımaktadır. Bu süreç içerisinde yapı ve işleyişin etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için kültürel entegrasyonun sağlanması ve çevresel faktörlerin uyumlaştırılması gerekmektedir. Küresel şirket birleşmeleri ve devralmaları sadece ekonomik, işlevsel ve yönetsel faktörler ile değil aynı zamanda makro çevresel faktörler ile şekillenmektedir. Bu unsurların sistematik bir şekilde değerlendirilmesinde PESTEL analizi önemli bir araçtır. Küresel şirket birleşmeleri ve satın alma sürecinde PESTEL, Politik (P), Ekonomik (E), Sosyo-Kültürel (S), Teknolojik (T), Çevresel (E) ve Hukuki (L) faktörleri değerlendirerek çok boyutlu incelenmesini sağlamaktadır. Sonuç olarak PESTEL analizi küresel şirket birleşmeleri ve satın almalarına stratejik bir yol haritası sunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, küresel şirket birleşme ve satın almalarının çok boyutlu olarak incelenmesidir. PESTEL analizi sonucunda küresel düzeyde şirket birleşmeleri ve satın almaları sürecinde ülkeler arası hukuki düzenlemelerin yapılması, ticaret politikalarının geliştirilmesi, ekonomik istikrarın sağlanması, sosyal değişkenlerdeki farklılıklar, dijitalleşmeye uyumun sağlanması ve çevresel farkındalık bilincinin uyumlaştırılması gerekmektedir. Gelecekte de şirket birleşmeleri ve satın almaları küresel ekonominin entegrasyonunda, sürdürülebilirliğin sağlanmasında ve iş dünyasının dönüşümünde stratejik bir rol oynamaya devam etmesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Küreselleşme, birleşme, satın alma, PESTEL Analizi*

Elektr Energiyasini Ishlab Chiqarishning Ekologiyaga Ta'siri

Muxriddin Eshbekov (Termiz Davlat Muhandislik Va Agrotexnologiyalar Universiteti)

Ilxom Xolmirzayev (Termiz Davlat Muhandislik Va Agrotexnologiyalar Universiteti)

Yusup Xamidov (Termiz Davlat Muhandislik Va Agrotexnologiyalar Universiteti)

Suxrob Qurbonazarov (Termiz Davlat Muhandislik Va Agrotexnologiyalar Universiteti)

Elektr energiyasini ishlab chiqarishning turli usullari – issiqlik, atom va qayta tiklanadigan energiya manbalar orqali usullari mavjud. Ushbu maqolada ishlab chiqarishning – atrof-muhit va unga ta'sir etuvchi ekologik ta'siri tahlili ko'rib o'tiladi. Elektr energiyasini ishlab chiqarish jarayonining ekologik muammolariga bo'lgan ta'siri ham ortib, monitoring qilinmoqda. Energiya ishlab chiqarish insoniyat taraqqiyoti uchun zarur bo'lsada, bu jarayon ko'plab zararli oqibatlarni keltirib chiqaradi. Jumladan, issiqlik elektr stansiyasi atmosferaga karbonat angidrid (CO_2), oltingugurt dioksidi (SO_2), azot oksidi (NO_2) va boshqa qattiq zarrachalarni chiqarishi zararli ifloslanish va iqlim o'zgarishiga olib kelishi ilmiy asosda yoritilgan. Suv resurslaridan haddan tashqari issiqlik bilan yuklash esa suv ekotizimlariga zarar yetkazadi. Hidroelektrostansiyalar (GES) lardan olinadigan energiya har qancha ekologik toza deb qaralsa-da, daryolar ekotizimini buzishi, suv omborlari hosil bo'lgan yerlarning suv ostida qolishi, baliqlarning tabiiy migratsiyasiga ta'sir ko'rsatishi ham e'tibordan chetda qolmagan. Atom elektr stansiyalari esa, bir tomondan issiqxona gazlarini chiqarib tashlanishi bilan tursada, boshqa tomondan radioaktiv, uzoq harorat, avariya-dagi global iqlimiy moddalar tufayli kuchli ta'sirga uchraydi. Bunga qarshi muqobil, qayta tiklanadigan energiya manbalari – shamol, quyosh, geotermal va biogaz texnologiyalari – ekologik jihatdan ancha xavfsiz sanaladi. Ular atmosfera va suv resurslariga zarar yetkazmaydi, uzoq vaqt toza energiyani ta'minlaydi. Shu bilan birga, uni tekshirish, texnologik qurilishi va yer maydoni, ekologik toza holatdagi energiya olish jihati bilan ajralib turadi. Ushbu maqolada energetika sohasining atrof-muhitga ta'siri, mavjud ekologik muammolar, ularni kamaytirish yo'llari va barqaror energetika rivoji uchun zarur bo'lgan strategiyalar tahlil qilingan. Energiya ishlab chiqarishning an'anaviy (yoqilg'i – gaz, ko'mir, neft, uran) hamda muqobil (quyosh, shamol, biogaz va gidroenergetika) manbalarining ekologik jihatdan solishtirmasi keltirilib, har bir manbaning chiqindilari, issiqxona gazlari emissiyasi, suv va havo resurslariga ta'siri aniqlangan. Quyosh elektr stansiyalari bulutli ob-havo sharoitida yomon ishlaydi, kechqurungi qorong'ulik uning salbiy tomoni hisoblanadi. Afsuski shamoldan ham, quyoshdan ham elektr energiyasi iste'molchilarining talab va ehtiyojlariga bog'liq holda foydalanib bo'lmaydi. Issiqlik yoki atom elektr stansiyalarida elektr energiyasini ishlab chiqarish, tashqi faktorlarga bog'liq emas va doimo o'zgarmasdan qoladi. Ushbu elektrostansiyalarni osonlik bilan boshqarish mumkinligi ularning ustun tomonlaridan dalolatdir. Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridagi mazkur muammoni faqatgina katta energiya akkumulyatorini qurish, elektr energiyasi oz miqdorda ishlab chiqarilgan paytda, zaxira manbadan qo'shimcha ta'minlash orqali hal qilish mumkin. Hozirda aholini elektr energiyasi bilan ta'minlash uchun elektr stansiyalar(ES) salmog'ini va yashil energiyadan olinadigan quvvat miqdorini oshirish bo'yicha qator loyihalar amalga oshirilmoqda. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan yashil energetika siyosati, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini joriy etish

bo'yicha 2030-yilgacha mo'ljallangan milliy dasturlar va xalqaro ekologik standartlarga muvofiqligi yoritilgan. Energetika sohasini ekologik xavfsiz va samarali yuritish uchun texnologik modernizatsiya, energiyani tejoychi uskunalardan foydalanish va chiqindisiz ishlab chiqarishni tashkil etish yana bir muhim asoslardan hisoblanadi. Maqolada har bir manbaning afzallik va kamchiliklari solishtirilib, energiya siyosatini qayta tiklashda qayta tiklanuvchi manbalarning barqarorligi ko'rib chiqiladi.

Kalit So'Zlar: *Ekologik ta'sir, qayta tiklanadigan energiya, havo ifloslanishi.*

Boshlang'ich Sinf O'quvchilariga Zid Ma'noli So'zlarni O'rgatish Metodikasi

Muxlisa Boxodirova (Mukhlisa)

Annotatsiya, Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilariga zid ma'noli so'zlarni o'rgatish jarayonida bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish masalalari yoritilgan. Tadqiqot ayniqsa 4-sinf darajasiga asoslangan bo'lib, zid ma'noli so'zlarning samarali o'rgatilishi va talaffuzda to'g'ri qo'llanilishi uchun qanday usullarni qo'llash mumkinligi muhokama qilingan. Zid ma'noli so'zlar – bir-biriga qarama-qarshi ma'noni anglatuvchi so'zlardir. Har bir so'zning antonimi mavjud emas, ammo qarama-qarshi ma'noga ega bo'lgan so'z juftlari tilda keng qo'llaniladi. Bu so'zlar ot, sifat, fe'l, olmosh va ravish so'z turkumlarida uchraydi. Masalan, ot so'z turkumida “yoz–qish”, sifatda “katta–kichik”, “yaxshi–yomon”, fe'lida “xafa bo'lmoq–xursand bo'lmoq”, ravishda “ko'p–kam”, “erta–kech”, olmoshda esa “hamma–hech kim” kabi juftliklar mavjud.

Karima Qosimova zid ma'noli so'zlar ayniqsa sifat va ravish so'z turkumlarida ko'p uchrashini ta'kidlaydi. 4-sinf ona tili darsligida “erta–kech”, “oz–ko'p”, “avval–oxiri” kabi misollar, ravishdagi zidlikni ifodalaydi. Fe'l va sifat so'z turkumidagi antonimlar esa “achitib–kuldurib”, “yaxshi–yomon” kabi misollar orqali tushuntiriladi. Shuningdek, “do'st–dushman”, “foyda–zarar”, “g'am–quvonch” kabi ot so'z turkumiga oid antonimlar darslikda uchraydi. Boshlang'ich sinfdagi o'qituvchilar savod o'rgatish bosqichidanoq zid ma'noli so'zlardan foydalanishga e'tibor beradilar. Masalan, “katta harf–kichik harf”, “qattiq x–yumshoq h”, “yo'g'on j–oriq j” kabi fonetik qarama-qarshiliklar orqali bu tushuncha bolalarga tanishtiriladi.

Zid ma'noli so'zlarning mavjud yoki mavjud emasligini aniqlash uchun “bo'lmasa” usulidan foydalanish mumkin. Masalan: “Boy bo'lmasa kambag'al”, “Uzun bo'lmasa qisqa”, “Yaxshi bo'lmasa yomon”. Bu usul yordamida o'quvchilar antonimlik munosabatini mantiqan tushunishga boshlaydi. O'quvchilarga zid ma'noli so'zlarni samarali o'rgatishda rasmiy jadvallardan foydalanish yuqori natija beradi. Tadqiqotlar ko'rsatadiki, ko'z bilan ko'rilgan va rasm orqali idrok etilgan ma'lumotlar boshlang'ich sinf o'quvchilari tomonidan tezroq va mustahkamroq eslab qolinar ekan. Shuningdek, antonimlarni gap tarkibida ostiga chizilgan shaklda taqdim etish va o'quvchilardan ularning zid ma'noli juftini yozishni so'rash ham faol o'rganishga turtki beradi. Masalan:

Singlimning sochi uzun. → qisqa

Qish havosi sovuq bo'ldi. → issiq

Men tongda erta uyg'ondim. → kech

Onam shirin ovqat qiladi. → achchiq

Rasmiy jadval asosida o'quvchilar quyidagi antonimlarni o'zlashtiradi: shirin–achchiq, katta–kichik, ko'p–kam, issiq–sovuq, tez–sekin, qari–yosh. Bu kabi vizual juftliklar nafaqat leksik ma'noni o'rgatadi, balki talaffuz va kontekstual qo'llashni ham mustahkamlaydi.

Zid ma'noli so'zlar antonimlar deb yuritiladi. “Antonim” atamasi yunoncha “anti” (qarshi) va “onyma” (nom) so'zlaridan kelib chiqqan. Ba'zi antonimlar birga qo'llanganda yangi semantik birlik hosil qiladi. Masalan, “uzoqqa–yaqindan kelgan mehmonlar” iborasida bu juftlik “hamma

joydan kelgan” degan umumiy ma’noni anglatadi. Yoki “hayotning achchiq–chuchugi” iborasida “ta’m” emas, balki “turli holat va kechinmalar” kastediladi.

Ikkinchi sinfda olib borilgan kuzatuvga ko’ra, o’quvchilar rasmlı yondashuv bilan berilgan antonimlarnı ancha samarali o’zlashtirgan. Rasm asosida qoidalar shakllanadi va o’quvchi xotirasida mustahkam joy oladi. Shunday qilib, zid ma’noli so’zlar nutqni boyitadi, ifoda uslubini kuchaytiradi va mantiqiy fikrlashga zamin yaratadi.

Bir so’z bilan aytganda, zid ma’noli so’zlarning samarali o’rgatilishi o’quvchilarning til madaniyatini shakllantirishda muhim o’rin tutadi. Tadqiqot davomida berilgan metodik yondashuvlar, ayniqsa rasmlı jadval asosidagi o’rgatish usuli, boshlang’ich ta’lim bosqichida qo’llanishi mumkin bo’lgan samarali vosita sifatida e’tirof etildi.

Kalit so’zlar: boshlang’ich sinf, zid ma’noli so’zlar, antonimlar, rasmlı yondashuv, so’z turkumlari, og’zaki nutq, leksik o’rgatish, til madaniyati

From Cultural Oral Memory to Professional Ethical Values: Error and Fraud in Turkish Proverbs in the Accounting Context

Nurcan Günce (Kocaeli University)

Cengiz Güney (Kocaeli University)

This study aims to examine the concepts of “error/fault” and “fraud” in Turkish proverbs within the framework of cultural values and ethical principles of the accounting profession. In this analysis, which was based on the proverbs compiled from Ömer Asım Aksoy’s work titled Dictionary of Proverbs and Idioms, proverbs were evaluated as strong cultural elements reflecting the ethical understanding, moral values and social norms of Turkish society.

In the study; while errors and faults are seen as human weaknesses, it is seen that a harsher, exclusionary and warning attitude is adopted against fraud. In this context, the expressions in the proverbs are classified by determining subcodes with thematic analysis method and their relationship with accounting ethical principles is analyzed and interpreted.

Only anonymous and established public discourses in contemporary Turkish were evaluated; it was observed that these discourses coincide with universal ethical principles, especially the principles of Honesty, Impartiality, Professional Competence and Care, Confidentiality and Professional Behavior determined by TURMOB (Union of Chambers of Certified Public Accountants and Sworn-in Certified Public Accountants of Turkey), which are among the fundamental principles of the accounting profession. This situation reveals that oral culture is a deep source that feeds not only social memory but also formal systems such as professional ethics.

Keywords: *Turkish proverbs, fraud-error/fault, cultural values, accounting ethics, ethical principles, sentiment analysis*

Globalization and Innovation: the Foundation of Scientific Research, Social Development, and Modernization – a Statistical Analysis of Chennai, Tamil Nadu

M. R. Ramesh (Indira Gandhi Centre for Atomic Research, Kalpakkam)

Globalization and innovation are pivotal drivers of scientific research, social development, and modernization, particularly in rapidly urbanizing regions like Chennai, Tamil Nadu. This study examines the interplay between globalization and innovation and their impact on research output, societal progress, and economic modernization in Chennai. Using a mixed-methods approach, we collected primary and secondary data from academic institutions, industries, and government reports between 2010 and 2023. Descriptive statistics, regression analysis, and correlation techniques were employed to assess trends and relationships. Descriptive analysis revealed a significant increase in research publications (CAGR of 8.7%) and patent filings (CAGR of 12.3%) in Chennai, correlating with rising foreign direct investment (FDI) inflows and international collaborations. Regression analysis indicated that globalization indicators (trade openness, FDI, and cross-border research partnerships) positively influence innovation outcomes ($\beta = 0.42$, $p < 0.01$). A strong correlation ($r = 0.68$) was found between innovation indices and improvements in social development metrics such as education accessibility and healthcare infrastructure.

The findings suggest that Chennai's integration into global networks has accelerated scientific advancements and modernization, fostering inclusive growth. However, challenges such as digital divides and regional disparities persist. Policymakers should enhance innovation ecosystems through targeted investments in R&D and international partnerships to sustain long-term development. This study contributes empirical evidence on the globalization-innovation nexus, offering insights for emerging knowledge economies.

Keywords: *Turkish proverbs, fraud-error/fault, cultural values, accounting ethics, ethical principles, sentiment analysis*

Determination of Quality Parameters and Essential Oil Content of Aerial Part of Fennel (*foeniculum Vulgare* Mill.)

Ulug'bek Umarov (Toshkent farmatsevtika instituti)

Asror Khursandov (Tashkent Pharmaceutical Institute)

Introduction: Fennel (*Foeniculum vulgare* Mill.) belongs to the Apiaceae family and can be mentioned as one of the plants used in the pharmaceutical, food, cosmetic and health sectors. Due to its commercial importance and widespread distribution in arid and semi-arid regions, it is considered one of the oldest spice plants. It grows in the Black Sea region of Turkey, in the Mediterranean basin and on the Adriatic coast. This herb was widely used in ancient Egypt, Rome, India and China. The plant contains protein, fat, minerals, fiber and carbohydrates. In addition, the identified minerals and vitamins include calcium, potassium, sodium, iron, phosphorus, thiamine, riboflavin and niacin. The plant extract exhibits anticholinesterase activity and may be useful in the treatment of nervous system diseases. The methanol extract of its fruit has analgesic and anti-inflammatory effects. It is worth noting that after harvesting the fruit of the fennel, a large amount of the aerial part remains, which is not used in practice. According to a review of the literature, there is insufficient information on the test parameters and the content of essential oil of this raw material. The aim of the research was to determine the quality parameters of the aerial part of the fennel and the content of essential oil.

Materials and methods: The aerial part of fennel harvested in 2024 in the city of Tashkent was taken for the study. As quality parameters, the loss on drying and total ash of the raw material were studied. To determine the loss on drying, 5 g (accurate weight) of the crushed aerial part of the plant was placed in a pre-dried and weighed crucible, dried for 2 hours in a drying oven, then held in a desiccator for 3 minutes and weighed. Subsequent weighings were continued every half hour until constant mass was reached. To study the total ash content, 1 g (accurate weight) of the crushed raw material was placed in a pre-dried and weighed crucible, dried for 1 hour in a drying oven. Then it was burned in a muffle furnace to constant mass. To study the content of essential oil, 100 g (accurate weight) of the aerial part of the plant was ground into a coarse powder, placed in a 2-liter round-bottomed flask, and 700 ml of purified water was poured in. The essential oil was obtained by steam distillation using a Clevenger apparatus. The distillation duration was 3-4 hours. The obtained essential oil was extracted from water with n-hexane and anhydrous sodium sulfate was used to dry it.

Results and Discussion: The loss on drying of the aerial part was 7.92%, the total ash was 5.65%, and the essential oil content was 2.1%. The results obtained can be used in the development of regulatory documents for raw material.

Keywords: *Fennel, aerial part, quality parameters*

Kocaeli University Hereke Ömer İsmet Uzunyol Vocational School Accounting and Tax Application Department Students' Future Expectations in Terms of Sustainability

Nurcan Günce (Kocaeli University)

Sustainability is a comprehensive concept that includes multidimensional elements such as protecting natural resources, preventing environmental degradation, ensuring economic stability, improving production processes and increasing the quality of life of individuals. When evaluated especially from the perspective of young individuals, it is seen that concerns about sustainability regarding the world they will encounter in the future can negatively affect their future expectations. In this context, green employment opportunities, fair economic structure, social equality and global responsibility awareness are the main factors that directly affect the future constructions of young people shaped around sustainability.

In this study, the relationship between the concept of sustainability and the future expectations of young people was examined; the social and economic dimensions of the relationship were discussed. Within the scope of the research, the Adolescent Future Expectations Scale, adapted to Turkish by Tuncer (2011), was applied to the students of the Department of Accounting and Tax Applications at Kocaeli University. The application was evaluated within the framework of environmental awareness, green employment, sustainable career planning and global responsibility themes; the obtained data were analyzed with confirmatory factor analysis. The findings revealed that the future expectations of the students were in a highly significant relationship with the concept of sustainability. It is of critical importance that the individual expectations of young people are understood and supported by social institutions and decision-makers, both for individual happiness and for building a more sustainable, fair and resilient future. It has been concluded that the future expectations of young people are deeply related to the concept of sustainability and that society needs to understand and support these expectations of young people for a more sustainable future.

Keywords: *Future expectations of young people, sustainable future, career opportunities, social conditions, environmental conditions*

Farg'ona Vodiysi Aholisi Ijtimoiy Turmush Sharoitlarini Yanada Yuksaltirishda Xalqaro Tashkilotlar Bilan Hamkorlik Aloqalari Tarixi

Mahmudjon Nabiyeu (Kokand University Andijan Branch)

Ushbu maqolada mustaqilikning dastlabki yillarida Farg'ona vodiysi viloyatlarida ijtimoiy-iqtisodiy holat, aholini turmush darajasini yaxshilash borasida hukumatimiz tomonidan olib borilayotgan islohotlar va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik aloqalari yoritilgan. Amalga oshirilgan taqiqotlar natijasida Farg'ona vodiysi aholisining ijtimoiy turmushini oshirishda keng miqiyosida jahonning eng nufuzli xalqaro tashkilotlaridan biri hisoblanmish BMTning turli sohalardagi bo'linmalari va boshqa Yevropa, hamda Sharqiy mintaqaning xalqaro tashkilotlari bilan keng qamrovli aloqalari o'rganilgan, shuningdek istiqbollari haqida fikr-mulohazalar bildirilgan

Kalit So'zlar: BMT, MDH, Yevropa ittifoqi, Shanhay hamkorlik tashkiloti, ijtimoiy-iqtisodiy, dastur,

O'zbekistonning Ilmiy Tadqiqotlarda Xalqaro Hamkorlik Va Tajriba Almashinuvi

Zulxumorxon Boymatova (Kokand University, Andijan branch)

Ushbu maqolada O'zbekistonning ilmiy tadqiqotlarda xalqaro hamkorlik va tajriba almashinuvi doirasida olib borilayotgan izlanishlar hamda uning natijalari, zamonaviy ilm-fan va texnologiya rivojlanishidagi yutuqlari hamda uning global ilmiy hamjamiyatlardagi o'rnini tahlil qilinadi. O'zbekiston ilm-fanining xalqaro miqyosda raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan strategiyalar, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, ilmiy tadqiqotlar va texnologik ishlanmalarni tijoratlashtirishning dolzarb masalalari yoritiladi. Shuningdek, O'zbekistonning xalqaro ilmiy hamkorlik aloqalari va uning natijalariga alohida e'tibor qaratilib, respublikaning dunyo miqyosidagi ilmiy tadqiqotlarda faol ishtirok etayotganlik omillari ko'rib chiqildi. Ilmiy tadqiqot faoliyati va texnologik yangiliklarni rivojlantirish jarayonida innovatsion rivojlanishning ahamiyati va kelajak uchun istiqbolli yo'nalishlari haqida fikr yuritilgan. Shuningdek, xalqaro hamkorlikning asosiy natijalaridan biri - ilmiy salohiyatni oshirish, turli mamlakatlarning ilmiy instituti va olimlari bilan birgalikda ishlash orqali yangi ilmiy bilimlarni yaratish imkoniyatiga ega bo'lishi haqida ma'lumot beradi. Masalan, genom tahlili, kvant hisoblash yoki iqlim o'zgarishi kabi murakkab muammolarni hal qilish uchun turli sohalar mutaxassislari va ilg'or laboratoriyalarni jalb qilish zarur bo'ladi. Xalqaro hamkorlik ushbu imkoniyatlarni taqdim etadi.

Bundan tashqari, Malayziya yetakchi ta'lim va ilmiy muassasalari bilan hamkorlik O'zbekistonda oliy ta'lim va ilmiy tadqiqotlarning sifati va samaradorligini oshirishga xizmat qilmishi, akademik almashinuv va qo'shma ta'lim dasturlari orqali har ikki davlat talabalari va professor-o'qituvchilari uchun yangi bilimlar va tajriba almashish imkoniyatlari yaratilganligi taxlil qilinadi. Shu bilan birga, innovatsion loyihalar va texnoparklarning hamkorligi mamlakatlar o'rtasidagi strategik hamkorlikni mustahkamlashga turtki bo'lib, global miqyosdagi taraqqiyotga yangi imkoniyatlar ochmoqda. Kelgusida ham ushbu hamkorlik ikki davlatning fan, ta'lim va innovatsiyalar sohasidagi aloqalarini yanada chuqurlashtirib, ilmiy-ijodiy salohiyatni oshirishga xizmat qilishi to'g'risida fikrlar beriladi.

Xalqaro hamkorlik orqali ilmiy kashfiyotlar tezda global miqyosda tarqalishi, raqamli platformalar va ochiq ilmiy jurnallar bunday tarqatishni tezlashtirishi mumkinligi haqida aytib o'tadi. Xalqaro hamkorlik yosh olimlarga yangi bilimlarni egallash, malaka oshirish va xalqaro tarmoqlarga kirish imkoniyatlarini taqdim etadi. Bu esa ilmiy kadrlar zaxirasini mustahkamlashda muhim omil hisoblanadi. Biroq, xalqaro hamkorlikda til to'siqlari, madaniy farqlar, moliyaviy va siyosiy cheklovlar mavjud. Bu omillar hamkorlik samaradorligini pasaytirishi mumkinligi to'g'risida fikrlar beriladi.

Kalit So'zlar: Xalqaro hamkorlik, O'zbekiston ilmiy hamjamiyati, global ilm-fan, ilmiy tadqiqotlar

XX Asr Boshlarida Turkiston O'lkasida Bank-moliya Tizimining Vujudga Kelishi

Shohruhbek Qo'chqarov (Kokand University Andijan Branch)

Mazkur maqola Turkistonda 1900–1925-yillar oralig'ida amalga oshirilgan bank va moliya sohasidagi islohotlar tarixiga bag'ishlangan. Unda Rossiya imperiyasi davridagi moliyaviy strukturalar, Sovet hokimiyati o'rnatilgach olib borilgan markazlashtirish siyosati va moliyaviy boshqaruvning sinfiy yondashuvlarga asoslangan modeli tarixiy manbalar asosida tahlil qilinadi. Shuningdek, moliya tizimining aholiga ta'siri, hududiy tengsizlik, kredit siyosatidagi qarama-qarshiliklar ham yoritilgan.

XX asr boshlarida Turkiston o'lkasida kechgan moliyaviy jarayonlar mintaqa ijtimoiy-iqtisodiy tarixining muhim jihatlaridan birini tashkil qiladi. Dastlab Rossiya imperiyasining moliyaviy strategiyasi asosida faoliyat yuritgan banklar, 1917-yildan so'ng Sovet hokimiyatining ijtimoiylashtirish siyosatiga mos holda tubdan isloh qilindi. Bu islohotlar nafaqat moliyaviy tizimni qayta tashkil etdi, balki iqtisodiyotda sinfiy nazoratni kuchaytirgan, markaziylashtirilgan rejalashtirishga asos bo'ldi. Ushbu maqola mazkur jarayonlarning mohiyatini, tarixiy kontekstini va iqtisodiy oqibatlarini yoritadi.

XX asr boshlarida Turkiston o'lkasi Rossiya imperiyasi tarkibida bo'lib, uning iqtisodiy hayoti agrar sektor ustunligida shakllangan edi. Shu sababli, moliyaviy tizim, xususan, bank ishi sanoatlashgan hududlarga nisbatan zaif bo'lgan. Lekin 1905–1917 yillarda mintaqada kapital harakati jonlanib, banklar faoliyati bosqichma-bosqich rivoj topa boshladi. Ayniqsa, sovet hokimiyatining ilk yillarida bank tizimi tubdan o'zgardi va iqtisodiy hayotni rejalashtirish vositasiga aylantirildi. Ana shu jarayonlar Turkiston iqtisodiy tarixining muhim boblaridan biri sanaladi. XX asr boshlarida Turkiston o'lkasida bank tizimi hali to'laqonli shakllanmagan, moliyaviy muassasalar soni cheklangan, ular asosan Rossiya imperiyasining tijorat manfaatlariga xizmat qilgan. Bu davrda yirik banklarning filiallari Turkistonning iqtisodiy markazlariga, xususan, Toshkent, Samarqand, Farg'ona va Qo'qon kabi shaharlarga joylashtirilgan bo'lib, ular asosan savdogar va sanoatchilar bilan ishlagan. Oddiy xalq uchun kredit resurslaridan foydalanish deyarli mumkin emas edi. Masalan, Turkiston o'lkasida Rossiyaning "Gosbank" (Davlat banki) filiallari faoliyat yuritgan. Ularning asosiy vazifasi-imperiya sanoatini xom ashyo bilan ta'minlovchi qatlamlarni moliyalashtirish edi.

Turkistonning paxta, jun, charm mahsulotlari eksporti bilan shug'ullanuvchi kompaniyalar uchun kreditlar taqdim etilgan. Mahalliy ishlab chiqaruvchilar esa ko'pincha moliyaviy vositalardan chetda qolgan. Bu holat imperiya siyosatining nohaqligini, uning mahalliy iqtisodiyotga nisbatan ekspluatatsion yondashuvini yaqqol namoyon qilgan. Tarixchi olim A.Azizxo'jayev o'z tadqiqotlarida ta'kidlaganidek, "1905–1914 yillarda Rossiya bank tizimi Turkistonda moliyaviy bozor ustidan deyarli to'liq nazoratni qo'lga kiritgan bo'lib, har bir kredit bitimi ortida markazlashtirilgan siyosiy iqtisodiy manfaat yotgan". Bu jarayonda mahalliy tadbirkorlar ko'pincha yuqori foizli qarzlar olishga majbur bo'lgan yoki butunlay chetda qoldirilgan. Mahalliy aholining ehtiyojlarini qondirish maqsadida kooperativ banklar ham vujudga kela boshladi. Biroq

bu banklarning kapital bazasi nihoyatda zaif edi. Ular ko'proq xayriya mablag'lariga, mahalliy savdogarlar yoki diniy jamg'armalarga tayangan. 1917 yilga kelib Turkistonda "Milliy bank" tuzish tashabbuslari ko'tarilgan bo'lsa-da, siyosiy beqarorlik, inqilob va urush holatlari bu g'oyalarning amalga oshirishini to'xtatdi. 1917 yilgi Fevral inqilobi va undan keyingi muvaqqat hukumat davrida, Turkiston muxtoriyatining moliyaviy mustaqilligini ta'minlash uchun qator urinishlar bo'lgan. Jumladan, Toshkent, Andijon va Namangan banklari tomonidan muvaqqat hukumatni moliyaviy qo'llab-quvvatlash uchun 500 ming so'm mablag' ajratilgan. Bundan tashqari, "Ulug' Turkiston milliy banki"ni tashkil etish g'oyasi ham muhokama etilgan edi. Sovet hokimiyati o'rnatilishi bilan birga, 1920-yillardan boshlab Turkistonda bank tizimi tubdan qayta qurila boshlandi. Ilk navbatda, avvalgi davrdagi xususiy va yarim mustaqil tijorat banklari tugatilib, ularning o'rniga markazlashtirilgan, davlat tomonidan boshqariluvchi banklar tarmog'i vujudga keltirildi. 1923 yilda tashkil etilgan Kengash Sovetlari qarori asosida qishloq xo'jaligiga yo'naltirilgan maxsus moliyaviy muassasa -Davlat qishloq xo'jalik banki faoliyat boshladi. Bu bank kredit faoliyatini asosan kooperativlar va kollektiv xo'jaliklar orqali amalga oshirar edi. 1923 yildayoq Turkiston o'lkasida 1169 ta kredit kooperativ tashkiloti mavjud bo'lib, ular orqali dehqonlar, hunarmandlar va boshqa ishlab chiqaruvchilar kredit olgan. Ammo, davlat banklari orqali berilayotgan kreditlar aholining faqat 15–20 foizini qamrab olgan xolos, qolganlar esa noformal bozor, xususan, boylarning qo'lidagi foizli qarz tizimidan foydalanishga majbur bo'lgan. Bu davrda, davlat banklarining asosiy vazifasi-iqtisodiy hayotni rejalashtirish, reja asosida kredit berish va mablag'larni yo'naltirish edi. Ayniqsa, 1920–1930-yillarda boshlangan kollektivlashtirish siyosati doirasida bank tizimi qishloq xo'jaligini kollektiv xo'jaliklarga o'tkazish uchun moliyaviy vosita sifatida xizmat qildi. Manbalarda qayd etilishicha, 1930-yil 1-aprel holatiga ko'ra, O'rta Osiyo tijorat banki faoliyati tugatilib, uning funksiyalari Sovet tashqi savdo banki tasarrufiga o'tkazilgan edi, bu esa moliya tizimining to'liq markazlashuvi va byurokratlashuvi belgisidir. Davlatning bank tizimiga nisbatan bu darajadagi qattiq nazorati, moliyaviy mustaqillikni mutlaqo yo'q qildi. Kredit siyosati faqat markazdan berilgan iqtisodiy rejalarga muvofiq amalga oshirilar, bu esa mahalliy tashabbuslarni cheklab qo'yar edi. Shu sababli, turkistonlik ishlab chiqaruvchilar o'z iqtisodiy ehtiyojlarini to'liq ta'minlay olmas edi. Biroq, aynan shu siyosat sovet rejalashtirilgan iqtisodiy modelining asosi bo'lib xizmat qildi.

Kalit So'zlar: xayriya mablag'lari, bank, Turkiston o'lkasi, Sovet hokimiyati, islohot, markaz

Innovatsion Pedagogik Texnologiyalar Va Tajriba Almashinuvi: Xorijiy Davlatlarning Ilg'or Ta'lim Texnologiyalarini O'zbekiston Ta'lim Tizimiga Tadbiq Etish

Nodirbek Maxamadjonov (Kokand University Andijan Branch)

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekiston ta'lim tizimiga xorijiy davlatlarning ilg'or innovatsion pedagogik texnologiyalarini tadbiq etishning dolzarbligini, yutuqlarini va mavjud muammolarini tahlil qiladi. Maqolada xalqaro tajriba almashinuvining ahamiyati, zamonaviy o'qitish metodlari (masalan, STEM ta'limi, loyihaviy o'qitish, aralash ta'lim) va ularning O'zbekiston sharoitiga moslashuv imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, mazkur jarayondagi asosiy qiyinchiliklar va ularni bartaraf etish yo'llari, jumladan, pedagoglarning malakasini oshirish, infratuzilmani rivojlantirish va moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha takliflar ilgari suriladi.

Kalit So'zlar: Innovatsion pedagogik texnologiyalar, tajriba almashinuvi, xalqaro hamkorlik, ta'lim sifatini oshirish, O'zbekiston ta'lim tizimi, STEM ta'limi, loyihaviy o'qitish

Ijtimoiy Tafakkur – Milliy Mafkura Va Yoshlar

Mamasidiq To'lanov (Kokand University Andijan branch)

Dunyo miqyosida ro'y berayotgan tarixiy olamshumul voqealar, siyosiy o'zgarish hamda jarayonlar kurrai zaminda insoniyatga taxdid solayotgan xavf-xatarlar bashariyatni ogoh bo'lib yashashga da'vat etar ekan, ogohlik zamirida iqtisodiy-siyosiy, ma'naviy sohalarda jamiyat fuqarolarining sog'lom tafakkur va turmush tarziga ega bo'lib yashashlari hayotdagi har bir o'zgarishga daxldorlik hissi, javobgarlik tuyg'usi bilan qarashlarini talab etadi. Eng muhimi har qanday sog'lom tafakkur ma'naviyat, iqtisodiyot va mafkura uyg'unligida shakllanishini unutmaslik kerak.

Maqolada sog'lom ijtimoiy tafakkur va turmush tarzini shakllantirish ularda g'oyaviy taxdidalarga qarshi murosasiz kurash ruhini, tarbiyalash omillari asoslangan bo'lib, global o'zgarishlar, dunyo miqyosida sifat jihatdan yangilanishlar sodir bo'layotganligi ko'rsatilib, ayni paytda ana shu o'zgarishlar bilan bir qatorda yovuz kuchlarning ijtimoiy taraqqiyotga tahdidi ham kuchayib borayotganligi ilmiy dalillar asosida falsafiy tahlil qilingan. Yoshlarda ong o'zgarishi dinamikasi, dunyoqarash shakllanishi oddiy jarayon emas. Yoshlar ruhiyatini tetik tutish, irodasini mustahkamlash, imoninni poklash singari ko'zga ko'rinmas omillar shaxs faoliyatida ijtimoiy tafakkur salohiyatni talab etadi. Shaxs tabiatida eng og'ir va qiyin o'zgaradigan, ma'lum muddatda katta ruhiy balog'atni talab etadigan murakkab jihatlar bu yoshlar ongi va dunyoqarashining milliy va umuinsoniy qadriyatlar asosida shakllanishidir. Yoshlarda ong shakllanishi ular turmush tarzining mukammallashuvi bilan bog'liq bo'lsa, dunyoqarashi vujudga kelishi yoshlarning ijtimoiy voqelikka bo'lgan shaxsiy munosabatining o'zgarishidir. Shunga binoan o'tgan asrda yoshlarimiz ongini band etgan, ko'nikma tarzida uning hayot mezonini belgilab kelgan tarbiya natijalarini o'zgartirish, millat ma'naviyatiga milliy mafkura g'oyalarini singdirish uchun jamiyat osoyishtaligi va taraqqiyotida katta rol o'ynayotgan Yangi O'zbekiston taraqqiyot masalalariga e'tiborni qaratish lozimdir.

Yukoridagi fikrlardan kelib chiqqan holda shunday xulosaga kelish mumkinki, ma'naviy xudbin g'oyalari bilan ko'p millatli jamiyatimizda yoshlarni asossiz da'vatlari bilan o'zlariga ko'r ko'rona ergashtirib, ijtimoiy hayotga nisbatan noroziligini, ruhiyatida tarki dunyochilik kayfiyatini kuchaytirib yashashga, yaratuvchilik mehnatiga bo'lgan iqtidorini susaytirishga urinishlari yoshlar ijtimoiy tafakkurini teranlashtirish natijasida samarasiz qolmoqda.

Kalit So'zlar: Ijtimoiy tafakkur, yoshlar, mafkura, g'oyaviy taxdidlar, milliy ong

Comparison of the Effectiveness of Contextual, Morphological, and Semantic Methods for Academic Vocabulary Learning

Rasulbek Ergashev (Turan International University)

Zebo Botirova (Namangan state university)

Jahongir Sayfiddinov (Turan International University)

Palina Botirova (Namangan State Technological University)

Izzatullakhon Sayfiddinov (Turan International University)

Makhammadali Bakhriddinov (Turan International University)

This study investigates three instructional strategies: contextual learning, morphological analysis, and the Semantic Field Approach, with a focus on their usefulness in improving academic vocabulary acquisition among university students. The study used a mixed-methods approach over twelve weeks, combining qualitative feedback from questionnaires and interviews with quantitative pre- and post-tests. Ninety students, aged twenty-one to thirty, are divided into three educational groups, each focusing on a distinct approach. Real books facilitated morphological analysis, emphasizing the analytical decoding of word structures. The Semantic Field Approach organized vocabulary into thematic clusters to enhance retention, while contextual learning contributed to a clearer understanding. The Semantic Field Approach demonstrated the highest increase at 29.5%, followed by Morphological Analysis at 28.0% and Contextual Learning at 23.2%. The findings indicate that vocabulary acquisition was significantly enhanced by all three techniques. The findings demonstrate the distinct advantages of each method and advocate for an integrated teaching plan to address diverse student needs, thereby enhancing vocabulary retention and practical application.

Keywords: *Academic vocabulary, instructional strategies; mixed-methods research; higher education*

O'zbekistonda Qishloq Xo'jaligini Yoppasiga Kollektivlashtirish Siyosati Tarixshunosligi

Shaxzodbek Turg'unov (Kokand University Andijan Branch)

Maqolada O'zbekistonda qishloq xo'jaligini yoppasiga kollektivlashtirish siyosatining shakllanishi va amalga oshirilishiga ta'sir qilgan ijtimoiy-siyosiy omillarni aniqlash asosiy maqsad etib belgilangan. Yani ushbu siyosatga oid tarixiy materiallar, rasmiy hujjatlar va ilmiy maqolalarni tahlil qilish orqali kollektivlashtirish jarayonida aks etgan siyosiy qarashlar, iqtisodiy tamoyillar va ijtimoiy o'zgarishlarni yoritib berilgan. Shu asosda kollektivlashtirish siyosatining O'zbekiston iqtisodiy rivojlanishida, qishloq xo'jaligi transformatsiyasida va jamiyat hayotida qoldirgan izlarini o'rganilgan. Shuningdek, ushbu jarayonning ijtimoiy adolat, dehqonlar hayoti, milliy davlatchilik va xalq xo'jaligi tizimidagi o'zgarishlarga ta'sirini tadqiq qilingan. O'zbek xalq milliy tarixida qishloq xo'jaligi masalasi uzoq yillik baxsli muammolardan biri bo'lib, unda Sovet xukumatining rejasiz va tartibsiz qo'llagan siyosati oqibatida kollektivlashtirish va savxozlarga biriktirish davrning umumiy hatosi sifatida baholash mumkin bo'ldi. Barcha erlarning egasi sifatida davlat mahalliy aholiga nisbatan zo'ravonlik, majburiy mehnatga jalb etish va umumiy jamoa manfaatlariga e'tiborni qaratish asosiy masalalardan biri bo'ldi.

Kalit So'zlar: Sovet kollektivlashtirish siyosati, Quloqlarga qarshi kurash, Siyosiy repressiyalar, Kolxoz va sovxozlar (sovetskoye xozyaystva — sovet xo'jaligi) tashkil etilishi, Sovet propagandasi, Qishloq aholisi noroziliklari, Majburiy kollektivlashtirish

Mastering Common Uzbek Verbs as a Foundation for Basic Communication in English-speaking Learners

Rasulbek Ergashev (Turan International University)

Sherali Turghunov (Turan International University)

Zebo Botirova (Namangan State University)

Jahongir Sayfiddinov (Turan International University)

This study analyzes the foundational role of high-frequency verbs in building essential communication skills in Uzbek for English-speaking learners. As a verb-final, agglutinative language, Uzbek relies largely on verb morphology to convey tense, aspect, mood, voice, and politeness—making verb mastery vital for intelligible and contextually appropriate interaction. The research analyzes and categorizes core verbs based on frequency, semantic function, and communicative value, focusing on action verbs, stative verbs, and modal constructions often employed in greetings, daily routines, requests, and social exchanges. Drawing from corpus data and beginner-level textbooks, the study highlights patterns in verb conjugation, suffix attachment, and auxiliary verb combinations. It also looks into frequent learning challenges like imperative usage, negative forms, and tense choices. The results show that early mastery of versatile verbs greatly improves learners' confidence in spoken Uzbek, their capacity to carry out simple communication tasks, and their ability to react properly in everyday contexts. In order to promote successful language learning, the study supports a verb-centered teaching method in beginning curricula that places an emphasis on situational practice, real-world application, and morphological decoding techniques.

Keywords: *Uzbek language, basic communication, verb acquisition, verb morphology*

Unlocking Cultural Competence Through Common Uzbek Idioms for English-speaking Learners

Rasulbek Ergashev (Turan International University)

Sherali Turghunov (Turan International University)

Zebo Botirova (Namangan State University)

Palina Botirova (Namangan State Technological University)

This study investigates the importance of mastering Uzbek idiomatic phrases as a means of achieving better cultural knowledge and communicative fluency for English-speaking students. Idioms, which are rich in metaphor, humor, and social conventions, serve as cultural signposts that reflect Uzbek societal values, traditions, and worldview in addition to being linguistic units. This study categorizes high-frequency Uzbek idioms based on their thematic domains (e.g., emotions, social relationships, wisdom), structural forms (e.g., fixed expressions, metaphoric comparisons), and communicative functions (e.g., persuasion, sarcasm, solidarity). The study focuses on the pragmatic roles of idioms in everyday language, as well as their relationship to proverbs, culturally entrenched metaphors, and symbolic meanings. The research offers resources for overcoming common translation challenges and promoting intercultural competence by identifying patterns in semantic transfer and figurative logic. The results support the integration of idiom-focused instruction into Uzbek language curricula, contending that learners' interpretive skills, sociolinguistic sensitivity, and authentic self-expression in real-world contexts are substantially improved by their understanding and use of idiomatic language.

Keywords: *Uzbek language, idiomatic expressions, figurative language, pragmatic competence, cultural literacy*

Markaziy Osiyo Mintaqasida Mavjud Suv Zaxiralaridan Oqilona Foydalanish Yo'llari

Xayitmatov Zoxidjon (Andijan state university)

Maqolada XXI asrning uchinchi o'n yilligiga qadam qo'ygan dunyo hamjamiyati o'zining turfa muammolari bilan insoniyatni hayrat va taajjubga solib kelmoqda. Dunyoning ba'zi bir mintaqasida o'zaro urushlar avj olib, ushbu urush va nifoqlar oqibatida minglab begunoh insonlarning qoni to'kilayotgan bo'lsa, ayrim mintaqalarida og'ir ekologik muammolar oqibatida, og'ir ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy tanglik vujudga kelmoqda.

Binobarin, bugun jahonda aholining ko'payib borishi, o'ziga xos tarzda iqlim o'zgarishlariga olib kelmoqda. Iqlim o'zgarishlari esa, o'z navbatida global ekologik muammoni ya'ni suv tanqisligiga olib keldi. Ushbu muammo hozirgi kunda nafaqat tabiiy resurslari sifatida suvning yetishmasligiga, balki mavjud suv manbayidan aniq reja va dastur asosida foydalanmaslik oqibatida katta miqdordagi oltinga teng bo'lgan suvning isrof bo'lishiga olib keldi. Suvni noto'g'ri boshqarish oqibatida, dunyo suv zaxirasining boryo'g'i 3 foizini tashkil etayotgan chuchuk suvni ifloslanishiga hamda notenglikda taqsimlanishiga olib keldi. Birlashgan millatlar tashkilotining bergan ma'lumotiga ko'ra, dunyo aholisining qariyb 2 milliardga yaqini xavfsiz bo'lgan ichimlik suvidan doimiy ravishda foydalanib borish imkoniga ega emas ekan. Bu esa, dunyo avgor ommasini ichimlik suvidan oqilona foydalanishni talab etadi. Aks holda, 2050-yilga kelib suvga bo'lgan talabning 30–50% ga oshib ketishi taxmin qilinmoqda, talabning bu darajada o'sib borishiga sanoat, qishloq xo'jaligi va aholi sonining o'sib borishi asos bo'ladi. Achinarli tomoni shundaki, dunyoning 30 dan ortiq davlatlarida bugungi kunda suv tanqisligi holati sezilib, ushbu mamlakatlar aholisi suv taqchilligida yashashga majbur bo'lmoqda (ayniqsa Afrika, Yaqin Sharq va Markaziy Osiyoda).

Binobarin, suv taqchilligi muammosi Markaziy Osiyo mintaqasida ham sezilib kelmoqda. Ko'hna madaniyat beshigi bo'lgan, g'arb va sharq mamlakatlarining chorrahasida joylashgan mintaq – suv resurslariga qaram bo'lgan sivilizatsiya – tamaddunlardan biriga aylanib qoldi. Qariyb 80 milliondan ortiq insonlar istiqomat qilib kelayotgan Markaziy Osiyo mintaqasida kattaligi jihatidan to'rtinchi o'rinda turuvchi ko'l ya'ni Orolni mintaqani ikkita yirik daryosi – Amudaryo bilan Sirdaryo suvi asrlar davomida o'zining suvi bilan to'yintirib kelgan. Zero, Orol dengizi havzasidagi har qanday tamaddunning yashab qolishini asosiy sharti bu mintaqadagi davlatlarning suvdan qay darajada foydalana olishi bilan bevosita bog'liq bo'lib qoladi.

Binobarin, Markaziy Osiyo mintaqasida suvga bo'lgan ehtiyojning ortib borishini sarhisob qiladigan bo'lsak, 1991 yilda mintaqada sug'ariladigan ekin maydonlari qariyb 6 million gektarni tashkil etgan bo'lsa, 2024 yilga kelib, ushbu maydon qariyb 10 million gektarga yetganligi bayon etilgan. O'z navbatida, Markaziy Osiyo mintaqasidagi davlatlar o'rtasida mavjud suv resurslaridan unumli foydalanilsa sug'oriladigan yerlar maydonini 2-3 million gektarga yetkazish hamda bu orqali qariyb 100 million aholini oziq-ovqat bilan ta'minlash imkoniyatini beradi. Biroq, mintaqada davlatlarida sanoatning rivojlanib borishi, o'sib borayotgan aholining ehtiyojlari, mintaqada tabiiy resurslardan foydalanish me'yorlarini buzilishiga olib keldi. Tabiiy muvozanatning buzilishi esa, mintaqada iqlim o'zgarishlariga olib keldi. Iqlim o'zgarishlari Markaziy Osiyo mintaqasi qorli tog'laridagi abadiy muzliklarning erib borishi oqibatida

Tojikistonda joylashgan Fedchenko muzligi qariyb 40 foizga yaqini erib ketganligi yoritilgan. Ushbu muzlik 1990 yildan 2005 yilgacha 50 metrga qisqardi. Uning uzunligi 77 km, kengligi 2,4 km, chuqurligi 1 km. Bundan tashqari, Qirg'iziston hududidagi muzliklarning 30 foizdan ortig'i ham erib ketgan. Ayni paytda muzliklar tiklanmasdan erib borayotganligi Markaziy Osiyo mintaqasida 2050 yilga borib, neft va gaz energetika, rangli metallardan ham qimmatli, qaytib tiklanishi qiyin bo'lgan manbaga aylanishi, mintaqada og'ir oqibatlarni keltirib chiqarishi yoritilgan.

Kalit Soʻzlar: Markaziy Osiyo, tabiiy muvozanat, iqlim o'zgarishlari, suv resurslari

Bankacılık Sektöründe Örgütsel Sinizmin Örgütsel Yabancılaşma ve İş Performansına Etkisi

Uyum Elitok (Batman University)

Kübra Atalay (Batman University)

Araştırmanın amacı, Batman şehrinde banka çalışanlarında örgütsel sinizm ile örgütsel yabancılaşmanın iş performansına etkisinin incelenmesidir. Çalışma, daha önce Batman şehrinde bu konular üzerine bir araştırma yapılmamış olmasından dolayı önem taşımakta ve çalışmanın bu açısından da literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmanın evrenini Batman ilinde faaliyet gösteren bankacılık sektörü çalışanları oluşturmaktadır. Petrol ve tarım faaliyetlerinin etkisiyle Batman ili ekonomisinin hızla gelişmesi, son 20 yılda banka şubelerinin sayısının beş kat artması ve Batman ilinde daha önce böyle bir çalışma yapılmamış olması araştırma evren seçiminde etkili olmuştur. Batman ilinde toplam 17 banka faaliyet göstermekte olup bu bankaların toplam 27 şubesi ve bu şubelerde toplam 309 çalışan bulunmaktadır (www.tbb.org.tr). Araştırmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılmış olup 175 örneklem uygulama kapsamına alınmıştır. Araştırmada Brandes ve arkadaşlarının geliştirdiği ve Kalağan (2009) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan “Örgütsel Sinizm Ölçeği”, Mottaz (1981)’ın geliştirdiği ve Tekin (2012)’in “Örgütsel Yabancılaşma Ölçeği”, Tseng ve Lee, (2009)’nın geliştirdiği “iş performansını” ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; Örgütsel sinizm ile örgütsel yabancılaşma arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Örgütsel sinizm ile İş performansı arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Örgütsel sinizm alt boyutları olan Bilişsel Sinizm, Duyuşsal Sinizm ve Davranışsal Sinizmin çalışanların iş performansı üzerinde negatif yönlü etkisi vardır. Örgütsel yabancılaşma ile iş performansı arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Örgütsel yabancılaşma alt boyutları olan, Güçsüzleşme, Anlamsızlaşma, Kendine Yabancılaşma algıları iş performansı üzerinde negatif yönlü etkisi belirlenmiştir. Kurationsızlık ve Toplumsal Yabancılaşma çalışanların iş performansı üzerine anlamlı etkisi belirlenmemiştir. Ayrıca, Batman ili banka çalışanlarının demografik özellikleri (cinsiyet, medeni durumu değerlendirildiğinde çalışanların yaş, eğitim, gelir, görev, hizmet yılı değişkenleri) ile örgütsel sinizm algıları, örgütsel yabancılaşma ve iş performansı arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Örgütsel sinizm, örgütsel yabancılaşma, iş performansı, bankacılık sektörü

Socio-geographical Significance of the Rational Use of Water Resources in the Fergana Valley: Analysis From the Point of View of Sustainable Development

Muzaffar Tursunov (Andijan State University)

This article is devoted to a scientific analysis of the socio-geographical significance of the rational use of water resources in the Fergana Valley based on the principles of sustainable development. The main goal of the study is to identify the problems arising in the management and distribution of water resources in the region, while the demand for them is increasing, and to develop scientifically based proposals by assessing the existing political, legal and socio-geographical conditions. The study used descriptive analysis, statistical comparative methods, a review of existing scientific literature, and regulatory documents of the Republic of Uzbekistan on sustainable development. Since the Fergana Valley territorially covers the borders of Uzbekistan, Kyrgyzstan and Tajikistan, the issue of water resources management has a transboundary nature, and this factor creates the need for interstate cooperation in their management. The article substantiates the water consumption, flow volume of large rivers such as Syrdarya, Naryn and Karadarya, and their economic, ecological and social significance in the region with numerical analysis. The results revealed existing problems in the use of water resources - outdated irrigation systems, weak statistical control over water consumption, gaps in the water culture of the population and disagreements in the management of transboundary resources. At the same time, the article substantiates the need to introduce "smart water" technologies, expand effective methods such as laser leveling, drip irrigation to achieve sustainable water management. In conclusion, the implementation of water resources management in the Fergana Valley based on an integrated model based on the basin principle, strengthening climate change adaptation measures, forming a culture of rational water use among the population and developing mechanisms for sustainable dialogue with neighboring countries are proposed as the main priority areas. The novelty of the study is that it assesses water resources not only from a natural, but also from a social, economic and geopolitical perspective in an integrated manner and puts forward proposals of practical importance in this regard. The results of this article can be used to improve regional water policies and support national strategies for sustainable development.

Keywords: *water resources, sustainable development, climate change, water scarcity, transboundary rivers*

Lingvistik Pragmatika: Nazariya, Metod va Tilshunoslikdagi Amaliy Aspektlari

Gulnoza Salimova (bsmi)

Ushbu maqola lingvistik pragmatikaning nazariy asoslari, metodologik yondoshuvlari hamda zamonaviy tilshunoslikdagi amaliy qo'llanilishi tahliliga bag'ishlangan. So'nggi yillarda tilshunoslik fanida tilni faqat strukturaviy tizim sifatida emas, balki muloqot vositasi, ya'ni kontekstual, madaniy va ijtimoiy jihatlariga bog'liq hodisa sifatida o'rganish kuchaymoqda. Shu bois lingvistik pragmatika tilning asl kommunikativ vazifalarini ochib beradigan zamonaviy yo'nalish sifatida muhim o'rin egallaydi. Lingvistik pragmatika til birliklarining muloqot jarayonidagi ma'no hosil qilish funksiyasini o'rganadi. U nutq aktlari nazariyasiga asoslanadi. J. L. Ostin til orqali bajariladigan harakatlar haqida so'z yuritarkan, "gapirish – bu harakat" degan g'oyani ilgari surgan. Uning izdoshi J. Searl nutq aktlarini klassifikatsiya qilib, ularning illokutsion va perlokutsion xususiyatlarini belgilagan. Shuningdek, Graysning hamkorlik prinsipi orqali interlocutorlar o'rtasida qanday qilib implicatura – yashirin ma'no shakllanishi ko'rsatiladi. Leechning udumiy tamoyillari esa muloqotdagi madaniy va axloqiy mezonlarni tushunishga yordam beradi. Deiksis, presuppozitsiya, kontekst, indeksikal birliklar kabi pragmatik vositalar orqali gapiruvchining niyati va tinglovchining talqini aniqlashtiriladi. Pragmatik tadqiqotlarda foydalaniladigan metodlar orasida diskurs tahlili, konversatsion tahlil, korpus lingvistikasi, etnometodologik va kontekstual interpretatsiya usullari mavjud.

Diskurs tahlili yordamida matn va nutqdagi semantik bog'lanishlar, mavzu oqimi, gaplararo aloqalar o'rganiladi. Konversatsion tahlilda esa real suhbatlardagi uzilish, pauza, mavzu o'zgarishi kabi elementlar ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, korpus lingvistikasi orqali katta hajmdagi suhbat yozuvlari asosida statistik va empirik ma'lumotlar tahlil qilinadi. Bu metodlar pragmatik birliklarning hayotiy qo'llanilishini o'rganishga xizmat qiladi. Lingvistik pragmatika turli kasbiy va ijtimoiy sohalarida qo'llanilishi mumkin. Ta'lim sohasida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqot samaradorligini oshirishda, xorijiy til o'rgatishda pragmatik kompetensiyani shakllantirishda bu yo'nalish katta ahamiyatga ega. Tibbiyotda shifokor va bemor o'rtasida yuzaga keladigan tushunmovchiliklar ko'pincha pragmatik kamchiliklardan kelib chiqadi. Siyosiy nutq, reklama matnlari, ommaviy axborot vositalarida esa yashirin ma'no, kinoya, evfemizm kabi pragmatik vositalar auditoriyaga ta'sir o'tkazish uchun qo'llaniladi. Madaniyatlararo muloqotda esa til vositalarining ijtimoiy kontekstdagi farqlari muhim ahamiyatga ega bo'lib, noto'g'ri tushunishlarning oldini olishga yordam beradi. – Til vositalarining kontekstga qarab qanday ma'no kasb etishi aniqlanadi. Nutq aktlari asosida kommunikativ harakatlar tasniflanadi. Implicatura va presuppozitsiya kabi pragmatik birliklar tahlil qilinadi. Turli sohalarida samarali muloqotga erishish uchun strategiyalar ishlab chiqiladi.

Madaniy jihatdan mos kommunikatsiya uchun tavsiyalar shakllantiriladi. Xulosa qilib aytganda, lingvistik pragmatika tilshunoslik fanining nazariy va amaliy jihatlarini birlashtiruvchi yo'nalish sifatida til vositalarining kontekstda ishlatilish mexanizmlarini ochib beradi. U muloqotda aniq ma'no yetkazish, kommunikatsiyadagi tushunmovchiliklarni bartaraf etish, madaniy uyg'unlikni ta'minlash va kasbiy samaradorlikni oshirishda katta ahamiyatga ega. Kelajakda bu yo'nalish

sun'iy intellekt, avtomatik tarjima, nutqni tanish texnologiyalari va madaniyatlararo diplomatik aloqalarda keng tadbiq etilishi kutiladi.

Kalit So'zlar: lingvistik pragmatika, nutq akti, kontekst, implicatura, presuppozitsiya

Tekstil Sektöründe Örgütsel Sessizlik ve Örgütsel İkiyüzlülüğün Örgütsel Bağlılığa Etkisi

Uyum Elitok (Batman University)

Ela ERİPEK (Batman University)

Küreselleşme çağında, yoğun rekabet ortamında çalışanların motive bir şekilde çalışarak yüksek performans göstermesi, örgütte toksik sayılabilecek sessizlik ve ikiyüzlülük davranışlarına karşın örgütsel bağlılıklarının oluşması örgütler açısından önemli bir yere sahiptir. Batman ili son 15 yılda tekstil sektöründe hızlı bir gelişim göstermektedir. Bu gelişmede devlet tarafından yapılan teşvik, hibe ve kadın istihdamının artırılması gibi projelerin etkisi büyüktür. Ayrıca tekstil sektöründe işgücünün ucuz olması, sektörün mekanik ve rutin işlerden oluşması ve üst düzey yetenek gerektirmemesi de bu sektörün Batman ilinde büyümesinde etkili olmuştur. Ayrıca bu alanda işler birbirleriyle bağlantılı olduğundan üretim hattında herhangi bir verim kaybı veya işin aksaması bütün sistemin aksamasına sebebiyet vermektedir. Bu nedenle motive ve yüksek performansla çalışmak daha da bir önemli hale gelmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, Batman il merkezinde bulunan tekstil sektöründe çalışanların örgütsel sessizlik ve örgütsel ikiyüzlülük algılarının örgütsel bağlılık davranışları üzerine etkisini belirlemektir. Araştırmanın evrenini 2021-2022 yılında Batman il merkezinde bulunan tekstil işletmesi çalışanları oluşturmaktadır. Olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden yargısal örnekleme yöntemi (araştırmanın amacına hizmet edecek kişilerin seçilmesi) ile ve çeşitli istatistiki değerler öncülüğünde 400 katılımcı örneklem sayısı olarak belirlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Örgütsel Sessizlik Ölçeği (Çakıcı (2007)), Örgütsel İkiyüzlülük Ölçeği (Kılıçoğlu vd.,2019) ve Örgütsel Bağlılık Ölçeği (Allen ve Meyer (1991) tarafından oluşturulan Seymen ve Korkmaz (2017) tarafından Türkçe' ye uyarlanan) kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilere güvenirlik, geçerlik, doğrulayıcı faktör analizi, korelasyon analizi ve regresyon analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda ise örgütsel sessizlik ve örgütsel ikiyüzlülüğün örgütsel bağlılık üzerine anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Örgütsel sessizlik, örgütsel ikiyüzlülük, örgütsel bağlılık, doğrulayıcı faktör analizi (DFA)

Finansal Okuryazarlık Eğitiminin, Öğrencilerin Finansal Bilgi, Tutum ve Davranışına Etkisi

Yavuz Elitok (Batman University)

Reşit Alkan (Batman University)

Araştırmanın amacı; finansal okuryazarlık eğitimleri ile finansal bilgi, tutum ve davranış arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu bağlamda çalışma; Batman ilinde, finansal okuryazarlık dersleri verilen ve verilmeyen genel ve mesleki liselerde, 2022-2023 Eğitim Öğretim yılında örgün öğretimdeki 474 öğrenciyi kapsamaktadır. Finansal okuryazarlık düzeyi, para davranış algısı, para yönetim özyeterlik algısı, finansal bilgi seviyesi olmak üzere üç değişkenden oluşmaktadır. Araştırmada, Güvenç (2016) tarafından geliştirilmiş olan “Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada; lise öğrencilerinin finansal bilgi, tutum ve davranış düzeyleri ile yaş, anne ve babanın eğitim düzeyi, kişisel gelir ve ailenin geliri arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilememiştir. Ancak, cinsiyet değişkeninde erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre finansal tutum başarılarında anlamlı fark gözlenmiştir. Okul türleri değişkeninde ise meslek lisesi öğrencilerinin finansal davranış başarısında genel lise öğrencilerinden anlamlı bir şekilde farklılaştığı, genel lise öğrencilerinin ise finansal bilgi başarısında meslek lisesi öğrencilerinden farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Finansal okuryazarlık içeren derslerin alınıp alınmaması durumunda finansal okuryazarlık başarısının değişiminin ölçümünde ise, Mesleki Gelişim Atölyesi dersini alan öğrencilerin finansal okuryazarlık dersi almayan öğrencilere göre finansal bilgi ve davranış başarısında pozitif yönlü farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çerçevede çalışmanın, liselerde seçmeli veya zorunlu finansal okuryazarlık eğitimlerinin planlanmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Finansal bilgi, finansal davranış, finansal eğitim, finansal okuryazarlık, finansal tutum*

The Effect of Financial Literacy Education on Students' Financial Knowledge, Attitudes and Behavior

The aim of the study is to reveal the relationship between financial literacy training and financial knowledge, attitude and behavior. In this context, the study covers 474 students in formal education in general and vocational high schools where financial literacy courses are given and not given in Batman province, in the 2022-2023 Academic Year. The financial literacy level consists of three variables: money behavior perception, money management self-efficacy perception, financial knowledge level. The “Financial Literacy and Money Management Perception Scale” developed by Güvenç (2016) was used in the study. In the study; no statistically significant difference was found between the financial knowledge, attitude and behavior levels of high school students and age, education level of mother and father, personal income and family income. However, a significant difference was observed in the financial attitude success of male participants compared to female participants in the gender variable. In the school type variable, it was concluded that vocational high school students differed significantly from general high school students in financial behavior success, while general high school students differed from vocational high school students in financial knowledge success. In

the measurement of the change in financial literacy success in case of taking financial literacy courses or not, it was concluded that students who took the Professional Development Workshop course differed positively in financial knowledge and behavior success compared to students who did not take financial literacy courses. In this context, it is thought that the study can contribute to the planning of elective or compulsory financial literacy training in high schools.

Keywords: *Financial knowledge, financial behavior, financial education, financial literacy, financial attitude*

Pragmalingvistika: Tilning Amaliy Va Madaniy Qirralarini Ochishda Zamonaviy Yondoshuvlar

Gulnoza Salimova (BSMI)

Mazkur tadqiqot pragmalingvistika yo'nalishining asosiy nazariy va amaliy masalalarini tahlil qilishga bag'ishlangan. Pragmalingvistika tilning kommunikativ va ijtimoiy funksiyalarini, nutq harakatlari va ularning kontekstdagi qo'llanilishini o'rganadi. Ushbu maqolada tilshunoslikda pragmatik yondoshuvning o'rni, til vositalari orqali nutq strategiyalari va ularning madaniy kontekst bilan bog'liqligi tahlil qilinadi. Ayniqsa, pragmalingvistik tahlilni amaliy nutq holatlarida tadbiiq etish va turli kasbiy muhitlarda (ta'lim, biznes, tibbiyot) kommunikatsiya samaradorligini oshirishdagi ahamiyati ochib beriladi. Pragmalingvistika tilshunoslikning zamonaviy bo'limlaridan biri bo'lib, til vositalarining ijtimoiy vaziyatlarda qanday ishlatilishini o'rganadi. U nutq harakati, kontekst, kommunikatsiya strategiyasi, presuppozitsiya, implicatura kabi kategoriyalar orqali tilning asl kommunikativ vazifasini yoritadi. Ushbu soha nafaqat nazariy, balki amaliy nuqtai nazardan ham ahamiyatli bo'lib, kundalik hayotda, kasbiy suhbatlarda va xalqaro muloqotda muhim o'rin tutadi. Tadqiqot doirasida quyidagi masalalar tahlil qilinadi: Nutq aktlari nazariyasi – J. L. Ostin va J. Searl konsepsiyalariga tayanib, so'zlar orqali bajariladigan harakatlar (buyurish, so'rash, va'da berish) qanday amalga oshirilishi tahlil qilinadi. Kontekst va implicatura – Graysning hamkorlik prinsipi asosida tinglovchi va gapiruvchi o'rtasidagi yashirin ma'nolarni tushunish mexanizmlari o'rganiladi. Konversatsion tahlil – Real suhbatlar asosida nutqning oqimdagi tuzilishi (boshlanish, uzilish, pauza, mavzu o'zgarishi) tahlil qilinadi. Madaniyatlararo pragmalingvistika – Har xil madaniyatlardagi muloqot odoblari, ijtimoiy qoidalar va nutq etiketi orqali madaniy kontekstning kommunikatsiyaga ta'siri ko'rsatib beriladi. Kasbiy sohalarda qo'llanilishi – Tibbiyot (doktor va bemor), ta'lim (o'qituvchi va o'quvchi), biznes (mijoz va xizmat ko'rsatuvchi) sohalarida samarali muloqotga erishish uchun pragmalingvistik yondoshuvlar taklif qilinadi. Tahlil uchun korpus lingvistikasi, diskurs tahlili, konversatsion tahlil metodlari qo'llaniladi. Shu bilan birga, suhbat yozuvlari, so'rovnomalar, intervyular asosida empirik ma'lumotlar yig'ilib, holatli tahlil (case study) usulida o'rganiladi. Tadqiqot natijasida: Til vositalarining kontekstga qarab qanday ma'no kasb etishi aniqlanadi; Madaniy farqlarni hisobga olgan holda muloqot strategiyalari ishlab chiqiladi; Amaliy nutq faoliyatida pragmalingvistik ko'nikmalarni shakllantirish bo'yicha takliflar ishlab chiqiladi. Xulosa qilib aytganda, pragmalingvistika nafaqat tilshunoslikning nazariy jihatlarini, balki amaliy kommunikatsiyaga oid masalalarni ham yoritadi. U turli sohalarda samarali muloqotni ta'minlash, noto'g'ri tushunishlarning oldini olish va madaniy uyg'unlikni yaratishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari ta'lim, diplomatiya, biznes va axborot texnologiyalari sohasida ham qo'llanilishi mumkin.

Kalit So'zlar: *pragmalingvistika, kontekst, nutq strategiyasi, madaniyatlararo muloqot, til pragmatikasi*

Sustainable Finance & Green Fintech: a Digital Path to Climate Resilience (a Case Study of Pakistan and China)

Rimsha Shahid (The University of Faisalabad)

Sidra Ghulam Muhammad (The University of Faisalabad)

Zafar Iqbal (The University of Faisalabad)

Alina Idrees (The University of Faisalabad)

Sharjeel Yousaf (The University of Faisalabad)

Developing countries are at serious risk from climate change, necessitating creative financial measures to increase resilience. Combining digital finance with environmentally friendly practices can help Pakistan bridge the financial gap for climate change while learning from China's green finance innovations. China has been at the forefront of Green FinTech solutions, providing insightful perspectives. This research will emphasize how Pakistan might use digital financial technology to promote sustainable economic development and manage its increasing climate vulnerability. Pakistan must immediately eliminate its \$10 billion yearly climate funding deficit because it is one of the most climate-affected nations in the world. The main goal of the study is to create and evaluate a workable Green FinTech framework that is suited to Pakistan's particular socioeconomic situation, where there are 183 million mobile users, high rates of financial exclusion, and serious climate hazards. This study will look at three important aspects of adopting green fintech. First, it will evaluate how climate-resilient funding might be distributed using already-existing digital payment platforms such as JazzCash and EasyPaisa, especially for small-scale farmers and women-led businesses. Second, the study will test out novel solutions such as blockchain-based carbon credit systems for agriculture and AI-powered climate risk assessment tools for microfinance institutions. Thirdly, this study will assist in Policy proposals that take advantage of China's regulatory expertise and tackle Pakistan's particular difficulties to scale Green Fintech. The study will use a mixed-methods approach, integrating case studies from China's Green FinTech ecosystem, farmer surveys in Punjab and Sindh, and data analysis on financial inclusion. In line with SDGs 1 (No Poverty), 5 (Gender Equality), and 13 (Climate Action), the anticipated result will be a workable framework for Pakistan to use digital money for climate resilience. It will focus on solutions to Pakistan's most critical climate concerns, such as water scarcity in the Indus Basin and urban flooding in Karachi. The results will also offer guidance to other developing countries dealing with similar climate-finance dilemmas. The ultimate objective is to illustrate how well-executed financial innovations may change the paradigm of climate finance from one that is reliant on donors to one that is driven by the market and empowers local people while fostering long-term resilience. With particular relevance to South and East Asia's quickly changing digital ecosystem, the work will add new understanding at the nexus of inclusive development, financial technology, and climate adaptation.

Keywords: *Green fintech, digital climate finance, pakistan, china, sustainable development*

Misinterpretations in Intercultural Communication: A Pragmatic Analysis of Language Use Among Migrants and Diasporas

Gulnoza Salimova (BSMI)

In the 21st century, the intensification of global migration processes has made effective communication between people of different languages and cultures a pressing issue. Misunderstandings arising in the communication practices of migrants and diasporas are often the result of pragmatic misinterpretations. This thesis explores pragmatic problems within intercultural communication, with a specific focus on how language is used by migrants in new cultural environments, and how misaligned speech strategies and context-related meanings affect their social integration. Pragmalinguistics examines how language functions in context, focusing on speaker intentions, cultural presuppositions, and the social roles of speech acts. Migrants must acquire not only lexical or grammatical competence, but also pragmatic competence to successfully adapt to a host culture. For instance, a speech act or phrase considered polite or humorous in one culture may be perceived as rude or offensive in another. Misunderstandings are frequently caused by differing interpretations of implicatures and presuppositions. For example, the English phrase “Would you mind...?” is a soft request, but a non-native speaker who interprets it literally might perceive it as a rejection. Furthermore, speech etiquette — the culturally bound norms of polite communication — varies greatly between societies and significantly affects social integration. This thesis uses methods such as corpus linguistics, interviews, and case study analysis to explore the speech strategies, adaptation mechanisms, and contextual language shifts observed among migrants. In particular, it analyzes pragmatic challenges faced by Uzbek diasporas in countries like the USA, Russia, Türkiye, and South Korea. Common pragmatic errors and the cultural differences underlying them are identified, along with strategies to prevent communication breakdowns. Findings suggest that pragmatic adaptation is one of the most difficult phases of cultural integration. This highlights the need for increased focus on pragmatic competence in language education, especially for migrants and foreign language learners. Analysis shows that successful intercultural communication depends not only on grammatical accuracy but also on the ability to use language appropriately in diverse contexts and cultural situations. In conclusion, a pragmalinguistic approach offers valuable insights into the socio-psychological challenges faced by migrants and diasporas. Research in this area contributes to cultural harmony, prevents miscommunication, and facilitates more effective international interaction.

Keywords: *Pragmalinguistics, intercultural communication, diaspora, migration, presupposition*

Sustainable Education in the Digital Era: Policy and Implementation in Pakistan and China

Sidra Ghulam Muhammad (The University of Faisalabad)

Rimsha Shahid (The University of Faisalabad)

Alina Idrees (The University of Faisalabad)

Ayesha Sadiqa (GCUF)

Zafar Iqbal (The University of Faisalabad)

Pakistan's fragmented digital education programs and China's nationally integrated EdTech ecosystem present opposing examples of sustainable implementation in the Global South. By examining five important factors digital infrastructure, Industry 4.0 technologies, e-governance, digital literacy, and teacher training through the perspective of SDG4-aligned policy implementation, this study explores how Pakistan and China's divergent governance frameworks influence the sustainable digitalization of their educational systems. The study's two main goals are in line with both nations' commitment to SDG 4 (Quality Education): first, to assess the relative efficacy of digital infrastructure, Industry 4.0 adoption, and e-governance frameworks in developing sustainable and fair educational systems in both nations; and second, to evaluate critically the differences between China's and Pakistan's teacher training programs and digital literacy initiatives in order to provide policy solutions that allow for the scalable, ecologically responsible integration of technology in the classroom. Equality of access is made possible by digital infrastructure, such as broadband networks and e-learning platforms, although there are still gaps between urban and rural areas, especially in Pakistan. Although adoption gaps still exist because of financial and technological constraints, Industry 4.0 technologies (AI, big data) maximize learning outcomes and institutional efficiency. Although e-governance simplifies policymaking and certification, Pakistan's decentralized system is more difficult to implement than China's integrated strategy. Digital literacy is still unequal, with Pakistan's fragmented efforts falling short of China's state-led programs. Since up skilling teachers guarantees successful technology integration an area in which China's standardized programs excel teacher training becomes a crucial component.

This report compares Pakistan's issues, such as expanding e-waste issues, ongoing rural-urban education gaps, and electricity shortages that impact 30% of schools, with China's successful centralized EdTech approach. The study suggests three sustainable solutions improving teacher preparation programs for digital education, creating environmentally friendly regulations, and putting in place solar-powered digital classrooms to get around energy restrictions. In keeping with SDG4 goals, these suggestions seek to assist Pakistan in achieving equitable digital education while addressing the ecological and technological facets of sustainable development.

Keywords: *Digitalization, Sustainable Education, Pakistan, China, Digital Equity*

AI and Digital Transformation in Census Data: Revolutionizing Population Surveys in Developing Countries

Alina Idrees (The University of Faisalabad)

Rimsha Shahid (The University of Faisalabad)

Sidra Ghulam Muhammad (The University of Faisalabad)

Muhammad Shahzad (The University of Faisalabad)

Rohail Jibran (The University of Faisalabad)

The traditional census is a cornerstone of national planning has long been plagued by inefficiencies in developing countries, where paper-based surveys, logistical hurdles, and data delays lead to outdated or inaccurate results. Today, artificial intelligence (AI) and digitalization are transforming census operations, making them faster, cheaper, and more precise. The study will explore how AI-powered tools and digital innovations will reshape data collection, processing, and analysis in resource-constrained settings, will offer actionable insights for policymakers. Digital data collection has replaced slow, error-prone paper surveys with mobile apps enabling enumerators to record responses offline in remote areas. Satellite imagery and drones identify unmapped households in informal settlements, while biometric systems reduce duplication. AI-driven data processing tackles traditional bottlenecks. Machine learning cleans datasets by fixing errors and imputing missing values, while predictive modeling estimates hard-to-reach populations. Natural language processing (NLP) extracts insights from open-ended responses, and computer vision verifies identities in digital surveys. These tools reduce manual workloads and improve accuracy where statistical capacity is limited. However, challenges persist, including internet gaps, privacy concerns, and algorithmic bias. Solutions like offline-first apps block chain-based authentication, and localized AI training can mitigate these risks. The future lies in citizen-centric approaches, such as Ghana's mobile self-reporting and Chabot assisted public engagement, which boost participation and trust. The study will emphasize on AI and digitalization in Census for developing countries. The research will be conducted through mixed method. By adopting the policies conclude by this study, developing countries will be able to leapfrog traditional limitations. Key recommendations will include piloting AI-audited surveys, investing in digital literacy, and fostering cross-sector partnerships to sustain innovation, a s AI-powered censuses are redefining governance in the digital age.

Keywords: *Artificial intelligence (ai), digital census, machine learning in statistics, predictive analytics*

Türkiye Ekonomisinde Borç Yükünü Belirleyen Faktörler: Zaman Serisi Perspektifinden Bir Ardıl Analizi

Mehmet Akif Peçe (Bartın University)

Said Ceyhan (Bartın University)

Emrah Ustundağ (Karamanoğlu Mehmetbey University)

Bu çalışma, Türkiye ekonomisinde toplam borç oranı üzerinde teorik olarak etkili olabilecek temel kamu maliyesi değişkenlerini analiz etmektedir. Araştırmanın amacı, borç servis oranı, reel faiz oranı, faiz dışı fazla oranı ve dış borç faiz ödemeleri gibi göstergelerin, toplam borç stoku oranı üzerindeki kısa ve uzun dönemli etkilerini ortaya koymaktır. Ampirik çalışmada 2013 yılının birinci çeyreğinden 2023 yılının ikinci çeyreğine kadar olan dönemi kapsayan çeyrek dönemlik veriler kullanılmıştır. Yaptığımız analizde, zamana yayılı otoregresif dağıtılmış gecikmeler modeli (ARDL) tercih edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, uzun dönemde borç servis oranındaki %1’lik artış, toplam borç oranında yaklaşık %0,26 azalışa neden olmaktadır. Buna karşın reel faiz oranı ile toplam borç oranı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiş; %1’lik reel faiz artışı, toplam borç oranını %0,56 oranında artırmaktadır. Kısa dönemli analiz sonuçları da benzer niteliktedir. Borç servis oranı kısa vadede de toplam borç oranı üzerinde negatif ve anlamlı etki gösterirken, reel faiz oranı yine pozitif ve anlamlı bir etkide bulunmaktadır. Faiz dışı fazla oranı ve dış borç faiz ödemeleri ise uzun dönemde ilginç olarak pozitif ancak istatistiksel olarak anlamlı olmayan etkiler göstermektedir. Kısa Dönemde faiz dışı fazla oranı ve dış borç faiz ödemeleri ise yine anlamlılık taşımamaktadır. Hata düzeltme modeline göre sistemin kısa dönemli dengesizlikleri uzun dönemde anlamlı biçimde düzeldiğini göstermektedir. Çalışma, Türkiye’de kamu borcunun sürdürülebilirliği ve en önemlisi borç stokunun eritilebilmesi açısından borç servis kapasitesinin artırılması, reel faizlerin düşürülmesi, iç ve dış borç faiz oranlarının düşürülerek borç yükünün kontrol altına alınması, faiz dışı fazla hedefine ulaşılması amacıyla kayıtdışı ekonominin kayıt altına alınarak kamu gelirlerinin artırılması ve kamu savurganlığının reel önlenecek kamu harcamalarının kısılmasına dayalı yapısal mali disiplinin sağlanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Keywords: *Borç servis oranı, reel faiz oranı, faiz dışı fazla, dış borç faiz ödemeleri, toplam borç oranı*

Yapay Zekâ ve Sürdürülebilir Pazarlama: Tüketici Davranışlarını Yönlendiren Teknolojik Yöntemleri

Salman Aslan (Hasan Kalyoncu University)

Dijital dönüşüm çağında yapay zekâ, pazarlama stratejilerinin yeniden şekillendirilmesinde ve tüketici davranışlarının analiz edilerek yönlendirilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Özellikle sürdürülebilirlik kavramının bireysel ve kurumsal düzeyde giderek daha fazla önem kazandığı günümüzde, pazarlama faaliyetlerinin çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik ilkeleriyle uyumlu hâle getirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu bağlamda yapay zekâ; tüketici verilerinin analizi, satın alma davranışlarının öngörülmesi, kişiselleştirilmiş ve çevre dostu içerik üretimi, etik pazarlama uygulamalarının geliştirilmesi gibi alanlarda sürdürülebilir pazarlama stratejilerinin etkin şekilde uygulanmasına katkı sağlamaktadır. Makine öğrenmesi, doğal dil işleme ve büyük veri analitiği gibi yapay zekâ teknikleri sayesinde işletmeler, tüketici eğilimlerini daha doğru analiz edebilmekte ve sürdürülebilir tüketim modellerini teşvik edebilmektedir. Bununla birlikte, bu teknolojilerin kullanımında karşılaşılan etik, sosyal ve teknik zorluklar da dikkate alınmalı; yapay zekâ, insan odaklı ve sorumlu bir yaklaşımla pazarlama süreçlerine entegre edilmelidir. Yapılan çalışma, yapay zekânın sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda pazarlamada nasıl etkili biçimde kullanılabileceğine dair bütüncül ve uygulanabilir bir bakış açısı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Yapay zekâ, sürdürülebilir pazarlama, sürdürülebilir pazarlamanın unsurları, tüketici, tüketici davranışları*

Investment Potential Assessment: Tools and Approaches for Small Enterprises

Ilhomjon Ergashev (Kokand University Andijan Branch)

In the article, the national method for assessing the effectiveness of investments is reflected in analytical approaches that are specific to the country's economy and reflect the general characteristics for various industries and sectors of the economy of the Republic. Proposals and recommendations have been developed for dividing the factors affecting the efficiency of investment activities of enterprises into different groups according to the degree of interconnection. Also, the article focuses on national and international methodological aspects of evaluating the effectiveness of investments, which play an important role in small business and private entrepreneurship activities. Based on the study of the theoretical and methodological foundations of investing in small business and private entrepreneurship, and grounded in the definition of investment as an economic category, it is appropriate to accurately analyze the relationship between the risk and profitability levels of investments when determining investment effectiveness indicators.

In a competitive market economy, there exists an inverse relationship between the risk and profitability levels of investments. That is, the higher the level of risk of an investment project, the lower the likelihood that the investor will achieve a high return, or vice versa. In economic literature, the following criteria are typically used to analyze the feasibility of investment projects implemented in the field of small business and private entrepreneurship:

- Net present value (NPV) of an investment project. In this case, the relationship between the discounted profitability rate of the investment project, the net profitability rate of the investment project, and the net present values of the project is comparatively analyzed;
- Internal rate of return (IRR) of an investment project. Here, the internal profitability rate under the conditions of implementing the investment project at the enterprise and the internal rate of return are evaluated for their interrelationship;
- Profitability index (PI) of an investment project. In this context, the relationship between the profitability of the investment project, the expected net profit from the project, and the project's profitability indicators is identified;
- Payback period of the investment project. In this case, based on the discounted income level, the compatibility of the cash flows transferred to the enterprise within the specified periods with the total cost of the investment project is evaluated.

In addition, many scientific studies on the issue of investment efficiency have been conducted by economists in the field of economic literature. In most of these studies, the effectiveness indicators of capital investments directed to small enterprises are evaluated within the framework of investment projects implemented within the enterprise. That is, a comparative analysis is conducted between all types of expenses incurred to implement the investment project and the income obtained as a result of its implementation. The higher the profitability rate of the

enterprise, the higher the efficiency indicator of the investment project is considered to be, and vice versa.

According to the research conducted by the prominent foreign economist A. Zemtsov to evaluate the effectiveness of investment projects, it is concluded that there is an intrinsic correlation between the payback period of investment projects (i.e., the time required to recover the project cost) and the investment efficiency indicator of an enterprise. Furthermore, he concludes that the investment efficiency indicator can be comprehensively assessed by supplementing the net present value of the enterprise with its economic performance, tax, budgetary, and social indicators.

In our opinion, the methodology proposed by the scholar for assessing the investment efficiency of small enterprises does not fully meet the requirements of a modern market economy. According to analyses, the scientific research conducted by the scholar did not take into account factors such as the duration of the implemented project and its level of risk, which affect the reliability of the investment efficiency indicator. However, these two factors are among the fundamental elements closely related to the essence of the economic category of investment. Analyses show that when evaluating the efficiency indicators of investment projects implemented in the field of small business and private entrepreneurship, indicators such as net present value (NPV), profitability index, internal rate of return (IRR), and the payback period of the investment project are widely used. In economic literature, most approaches aimed at evaluating the investment efficiency indicator differ from each other in terms of the purpose, objectives, object, and subject of the research. However, a significant portion of them is specifically aimed at evaluating the economic efficiency of investment projects.

According to the analysis, these evaluation methods are aimed at assessing the effectiveness of investment projects based on abstract approaches, without taking into account the economic and investment potential indicators of the enterprise. In our opinion, the successful implementation of investment projects is closely linked to the performance indicators of the enterprise's economic activity, and this has a negative impact on the reliability of the results obtained from such evaluations. In some scientific studies, the interdependence between the economic efficiency indicators of investment projects and the investment activity of the enterprise has been analyzed.

In scientific research conducted to assess the investment efficiency of small enterprises, it is characterized by the use of a system of multi-criteria indicators for evaluating investments. However, such assessments often do not take into account the time factor, namely the duration of implementing the investment project and the payback (recovery) periods. Analysis shows that nowadays, the assessment of investment efficiency in enterprises is influenced by several macroeconomic factors present in the national economy, including:

- The level of the country's socio-economic development
- The state of the business environment in the country
- The inviolability of private property
- The investment attractiveness of the national economic sectors
- The degree of protection and guarantees of investors' rights

- The extent of government intervention in the economic system
- The development of competitive conditions and the openness of the economy
- Population income, etc.

The above-mentioned factors influence the formation of a universal methodology for assessing the investment efficiency of small enterprises on an international scale. Therefore, depending on the objectives and tasks of the research being conducted, economists apply one or another methodology for assessing investment efficiency. In particular, according to some economists, "in today's highly competitive market economy conditions, it is appropriate to assess the investment efficiency of small enterprises based on the internal relationship between the enterprise's investment and innovation activities"

Keywords: *Investment potential, export, import, profitability of components, competition, growth point, depreciation, systematic profitability, gross income*

Türk Sağlık Sisteminde Arz ve Talebin OECD Perspektifiyle Analizi

Pınar Özdemir Karaca (Kırklareli University)

Emre Atılğan (Trakya University)

İnsanlığın en kıymetli sermayesi niteliğinde olan sağlığı muhafaza etmek ve geliştirmek için vatandaşlarına ihtiyaç duydukları sağlık hizmetlerini yeterli seviyede sunmak ülkelerin temel görevlerindendir. Ülkeler sağlık hizmeti sunarak bir yandan bu görevlerini yerine getirirken öte yandan sağlık hizmetlerinin kalitesini yükseltmeyi ve sürdürülebilirliğini sağlamayı da amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda ülkelerin, sağlık alanında etkili politika ve hedefler belirledikleri ve uygulamaya koydukları görülmektedir. Küreselleşmenin ivme kazanmasıyla birlikte bu hedef ve politikalarının ulusal ve uluslararası çevrelerle uyumlu ve denge içinde olması gerekliliği artık bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu kapsamda ülkelerin, sağlık sistemlerinin performans ölçümünde etkin bir role sahip olan sağlık hizmetleri arz ve talep taraflarını dikkatle incelemeleri ve değerlendirmeleri gerekmektedir. Sağlık hizmetleri arz ve taleplerine ilişkin bu değerlendirmeler hizmet kalitesinin belirlenmesinde de aktif rol oynamaktadır. Yapılan değerlendirmelerin ardından ülkelerin performans sonuçları çerçevesinde sağlık sistemlerinde gerekli revizyonları gerçekleştirmeleri kritik bir gerekliliktir. Gerçekleştirilecek bu revizyonlar ülkelerin sağlık sektörü ve beşeri sermayesinin geleceği adına değerli bir yatırımdır. Türkiye jeo-stratejik konumu nedeniyle hem bölgesinde hem de uluslararası kuruluşlar içerisinde hemen her alanda olduğu gibi sağlık alanındaki performansı ile de ilgiyle takip edilen bir ülkedir. Türkiye’de de bu tür uygulamaların gerçekleştirilmesi ve sonuçlarının ilgili taraflarca değerlendirilmesi sağlık sektörü açısından stratejik bir önem taşımaktadır. Bu çalışma, Türk Sağlık Sistemine ilişkin arz ve talep yönlü çeşitli göstergeleri güncel veriler ışığında ve OECD ortalamaları çerçevesinde gözden geçirmeyi hedeflemektedir. Türkiye’deki sağlık hizmetlerinin mevcut durumunu ortaya koymayı da amaçlayan bu çalışma ikincil veri setlerine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Çeşitli göstergelere ait bu ikincil verilere, 2025 yılı Mayıs ve Haziran ayları içerisinde OECD ve Dünya Bankası gibi çeşitli uluslararası kuruluşların resmi veri tabanlarından ulaşılmıştır. Çalışma, alanyazındaki benzer çalışmalardan kullanılan veri tabanlarından elde edilen en güncel verileri içermesi ve özgün bir gösterge seti üzerinden yapılan değerlendirmesiyle farklılaşmaktadır. Araştırmanın veri analiz süreci halen devam ettiğinden nihai sonuçlar tablolar halinde sunularak kongrede paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Türk sağlık sistemi, sağlık hizmetleri arzı, sağlık hizmetleri talebi, sağlık politikası, karşılaştırmalı sağlık sistemleri*

Mechanisms, Methods and Means of Carrying Out the Great Terror in Uzbekistan

Ravshanbek Shamsitdinov (Kokand University Andijan Branch)

The history of the late 19th and 20th centuries shows that the people of Turkestan and Uzbekistan struggled for freedom from the very beginning of the conquest of Tsarist Russia and then under the rule of the Soviet empire until they gained independence in 1991, that is, for about 124 years. During that period, several million of our compatriots emigrated abroad (approximately 1.9 million); were sent into exile to the North Caucasus, the Urals, Kazakhstan, Ukraine, Siberia and the Far East (approximately 1.7 million); hundreds of thousands were imprisoned or executed. One of the tragic pages of the colonial history of the Uzbek people is the Great Terror of 1937-1938. The article examines the mechanisms, methods and means of carrying out political repressions by the Soviet authorities in Uzbekistan. New archival materials are introduced into the scientific turnover, which supplement the history of the victims of repression, testify, confirm and serve as material evidence of the Bolsheviks' lawlessness against their own people and against humanity. Moreover, the modern Uzbek historiography of the problem is dominated by materials of lawlessness against the indigenous population, mainly Uzbeks.

Keywords: *Arrest; great terror; rehabilitation; repression*

Sog'liqni Saqlashda Ta'lim Va Inson Resurslari

Roziya Zuxridinova (KUAF)

Ushbu tezis zamonaviy sog'liqni saqlash tizimida inson resurslarining strategik ahamiyatini chuqur tahlil qiladi. Inson resurslari, ya'ni barcha tibbiyot va tibbiyotga yordamchi mutaxassislar, o'qituvchilar va boshqaruv kadrlarining malakasi, bilimi va kasbiy ko'nikmalari tibbiy xizmatlar sifati va samaradorligini belgilovchi asosiy omil ekanligi ta'kidlanadi. Tezisning asosiy maqsadi — bu sohadagi global tendensiyalarni O'zbekiston tajribasi bilan qiyosiy o'rganish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni hal etishga ilmiy asoslangan takliflar berishdan iborat. Tadqiqot Jahon Sog'liqni Saqlash Tashkilotining (JSST) "Global strategy on human resources for health: Workforce 2030" (2016) strategiyasiga [1] asoslanadi, unda inson resurslari sog'liqni saqlash tizimining "yuragi" deb e'tirof etilgan. Shu bilan birga, tibbiy kadrlarning yetishmasligi yoki malakasining pastligi global salomatlik maqsadlariga erishishda jiddiy to'siqlarni yuzaga keltirishi ko'rsatib o'tiladi. Ayniqsa, tibbiy kadrlarning hududlar bo'yicha notekis taqsimlanishi, jumladan, qishloq joylarda malakali mutaxassislarning tanqisligi aholining sifatli tibbiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatini cheklab, sog'liq ko'rsatkichlarining yomonlashuviga olib kelayotgani alohida ta'kidlangan. Bu muammo nafaqat rivojlanayotgan, balki rivojlangan mamlakatlar uchun ham dolzarb bo'lib, tibbiy kadrlar migratsiyasi global miqyosdagi salbiy tendensiya sifatida qayd etiladi. Tezis tibbiy ta'lim tizimini kadrlar tayyorlash va malaka oshirishning asosi sifatida ko'rib chiqadi. Jon Frenk va uning hammualliflarining "Health professionals for a new century: transforming education to strengthen health systems in an interdependent world" (The Lancet, 2010) [4] maqolasiga asoslanib, globallashtirish sharoitida tibbiy ta'limni tubdan o'zgartirish zarurati, mutaxassislarda nafaqat klinik, balki jamoat sog'ligi, telemeditsina, raqamli savodxonlik, etika va boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirish muhimligi ta'kidlanadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Sog'liqni saqlash tizimini yanada takomillashtirish to'g'risidagi Farmoni" (2020) [2] bu boradagi milliy yondashuvni aks ettiradi, unda tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida o'quv jarayonini takomillashtirish, bakalavriat, magistratura, doktorantura va malaka oshirish kurslari orqali mutaxassislarning doimiy kasbiy rivojlanishini ta'minlashga alohida e'tibor qaratilgan.

Kalit So'zlar: *Sog'liqni saqlash, Kasbiy rivojlanish, Kadrlar siyosati, Tibbiy ta'lim standartlari, Akkreditatsiya*

Sun'iy Intellekt Vositasida Yaratilgan Matnlarda Sintaktik Transformatsiyalar Va Ularning Pragmalingvistik Talqini

Gulnoza Salimova (BSMI)

Mohinur Salimova (Navoiy shahar, Karmana tuman 11-umumiy o'rta ta'lim maktabi ona tili va adabiyoti fani o'qituvchisi)

Zamonaviy lingvistikada sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining tilshunoslik sohasiga ta'siri tobora ortib bormoqda. Xususan, avtomatik matn generatsiyasi, mashinaviy tarjima va dialog tizimlarida SI vositalarining qo'llanilishi sintaktik tuzilmalarning o'zgarish jarayonlarini tahlil qilish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Mazkur maqolada SI yordamida yaratilgan matnlarda sodir bo'layotgan sintaktik transformatsiyalar va ularning pragmalingvistik talqini o'rganiladi. Asosiy e'tibor sun'iy intellekt tomonidan ishlab chiqilgan jumla strukturalarida mavjud bo'lgan inversiya, elipsis, passiv konstruksiyalar, gap bo'laklarining joylashuvi kabi sintaktik o'zgarishlarning kommunikativ niyat va kontekst bilan qanday bog'liqligini tahlil qilishga qaratiladi. Tadqiqotda O'zbek tilida GPT, ChatGPT, va boshqa mashinaviy o'rganishga asoslangan tizimlar tomonidan generatsiya qilingan matnlar korpusi asosida empirik material sifatida tanlangan. Ushbu matnlarda nutq aktlarining (so'rov, buyruq, iltimos, rad etish, maslahat) ifodalanishi, ijtimoiy rol va stilistik rasmiylik darajasiga qarab sintaktik tuzilmalarning o'zgarishi kuzatiladi. Ayniqsa, SI tomonidan yaratilgan matnlarda inson tomonidan ishlab chiqilgan pragmatik strategiyalarga yaqinlashish yoki ulardan farqlanish holatlari aniqlanadi. Shuningdek, SI vositalari ba'zida til birliklarini kontekstdan ajralgan holda, grammatika jihatidan to'g'ri, biroq pragmatik jihatdan noaniq yoki mos kelmaydigan tarzda ishlab chiqishi ham tahlil qilinadi. Maqolada transformatsion generativ grammatika va pragmalingvistika nazariyasi asosida SI matnlarining sintaktik pragmatikasiga ilmiy yondashuv qo'llanadi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, SI tizimlari kontekstual bog'liqlikni to'g'ri aniqlagan hollarda sintaktik variantlik orqali pragmatik maqsadni muvaffaqiyatli ifodalashi mumkin. Biroq ayrim hollarda kontekstga mos kelmaydigan sintaktik transformatsiyalar kommunikatsion uzilishlarga olib kelishi mumkin. Ushbu holat SI asosidagi til modellari uchun milliy til xususiyatlarini chuqurroq kodlash zaruriyatini ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari SI vositalarining tilshunoslikda qo'llanilishi, avtomatik tahlil va matn ishlab chiqish sifatini oshirishda amaliy ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, mazkur yondashuv o'zbek tilshunosligida yangi empirik va nazariy tahlillar uchun zamin yaratadi.

Kalit So'zlar: Sintaktik transformatsiya, pragmalingvistika, sun'iy intellekt, o'zbek tili, sun'iy intellekt asosidagi nutq

Fransuz Dunyosida Amir Temur Obrazining Retsepsiyasi: XIV–XX Asrlar

Yorkinoy Nasirdinova (Kokand University, Andijan Branch)

Amir Temur obrazi Gʻarbda, ayniqsa fransuz adabiy va tarixiy diskursida XV–XXI asrlar davomida oʻziga xos tarixiy-evolyutsion shakllanish bosqichlarini bosib oʻtgan. Mazkur murakkab va koʻp qirrali jarayonni adabiy retsepsiya va tarixiy-narrativ tahlil orqali qiyosiy tadqiq etish, avvalo, Amir Temur shaxsining madaniy-tarixiy obraz sifatida davriy taraqqiyotini ilmiy jihatdan tizimli va yaxlit holda ochib berish imkoniyatini yaratdi. Tadqiqot davomida oʻrta asrlarga oid tarixiy esdaliklar, ilk tarjimalar, diplomatik hujjatlar va zamonaviy ilmiy izlanishlar muhokamaga tortilgan. Ular Temurning shaxsiyati, siyosiy faoliyati va u olib borgan diplomatik aloqalarning Yevropa, xususan Fransiya qabul qilinishi va talqin etilishi haqida qimmatli maʼlumotlar berdi.

Olib borilgan tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, Amir Temur obraziga Gʻarb, jumladan fransuz tarixiy-adabiy anʼanalarida berilgan baho davrlar va kontekstlarga qarab sezilarli darajada oʻzgarib borgan. XV–XVI asrlarda Gʻarb manbalarida Temur asosan nasroniy Yevropa uchun tahdid va xavf timsoli sifatida, yaʼni “diniy dushman” yoki “shafqatsiz bosqinchi” obrazida tasvirlangan. Bu davr tasvirlarida Temur haqida yozilgan asarlar uning musulmon, turkiy-moʻgʻil hukmdor sifatidagi taʼkidlagan holda, unga nisbatan qoʻrquv va tahlikani aks ettirgan. Keyinchalik, XVIII asr maʼrifatparvarlik davridan boshlab, Temur obrazi ancha ijobiy va betaraf nuqtai nazardan talqin etila boshladi. U “Buyuk Tamerlan” deb ulugʻlanib, Sharqning buyuk sarkardasi va adolatparvar davlat arbobi sifatida yoritila boshladi. Shuningdek, XIX asrning siyosiy va diplomatik tadqiqotlarida Amir Temur Yevropa hukmdorlari bilan oʻzaro diplomatik aloqa oʻrnatgan, xalqaro aloqalarni rivojlantirgan yirik arbob sifatida tasvirlangan. XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab esa, Temur obrazi tarixiy tahlil bilan birga madaniy fenomen sifatida ham qabul qilina boshladi. Zamonaviy tarixiy bloglar va ilmiy tadqiqotlarda Temur global tarixning murakkab qahramoni sifatida qayta baholandi. Bu esa uning obraziga boʻlgan munosabatlarda yangicha qarashlarni shakllantirdi va Temur haqidagi tasavvurlarning tarixan rivojlanish yoʻnalishini yaxlit va toʻliq koʻrish imkonini berdi.

Kalit Soʻzlar: Amir Temur obrazi, fransuz tarixiy diskursi, adabiy resepsiya, tarixiy-narrativ tahlil, gʻarbiy tasvirlar evolyutsiyasi, Temur va Yevropa diplomatiyasi, Sharq va Gʻarb munosabatlari

Works Written by Abu Lais Samarkandi in Fiqh (Islamic Jurisprudence) and Other Fields

Abdullo Abduvokhidov (Kokand University Andijan Branch)

The life and scientific activity of one of the famous Hanafi scholars of Movarounnahr, the scholar Abu Lais Samarkandi, has been widely studied by many researchers of our motherland and foreign countries. In these studies, the scholar is presented as a famous Islamic jurist and mufassir (translator and commentator of the Holy Qur'an and its meanings). This article pays special attention to the study of the aspects of Abu Lais Samarkandi's scientific heritage in kalam (Qur'an) knowledge. His contribution to the development of Moturidism as one of the hanafi-moturidi scholars was revealed.

Keywords: *Samarkandi, fiqh, kalam, hanafi-moturidi, source, brochure, faith, conditions of faith, tauhid (monotheism)*

Ta'lim Tizimida Xalqaro Integratsiya: Yutuqlarga Erishishda Qiyinchiliklarni Bartaraf Etish Yo'llari

Abdulahfiz Mamatkulov (Andijan Branch of Kokand University)

Ilmiy maqola ta'lim tizimida xalqaro integratsiya jarayonida yuzaga keladigan asosiy qiyinchiliklarni aniqlash va ularni samarali bartaraf etish yo'llarini o'rganishga bag'ishlangan. Globallashuv sharoitida ta'lim sohasida mamlakatlar o'rtasida ilmiy va akademik hamkorlik kengayib, ta'lim sifatini oshirish, zamonaviy bilimlarni joriy etish va kadrlar tayyorlash sifatini yaxshilash imkoniyatlari yaratildi. Biroq, ushbu jarayon ko'plab murakkab muammolar va to'siqlarga ham duch kelmoqda. Maqolada xalqaro integratsiyaning yutuqlariga erishishda yuzaga keladigan qiyinchiliklar, ularning sabablari hamda bartaraf etish yo'llari tizimli ravishda tahlil etiladi.

Maqolada ta'lim sohasida xalqaro integratsiyaning eng muhim afzalliklari sifatida ilmiy almashinuvlar, birgalikdagi tadqiqot loyihalari, ta'lim standartlarini uyg'unlashtirish, onlayn ta'lim platformalarining rivojlanishi va xalqaro grantlar orqali innovatsion loyihalarning amalga oshirilishi ko'rsatib o'tiladi. Shuningdek, Bolonya jarayoni kabi xalqaro tashabbuslar yordamida ta'lim tizimlari o'rtasida kredit-modul tizimini joriy etish va diplomlarning o'zaro tan olinishi, ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini oshirishdagi roli ta'kidlanadi. Biroq, xalqaro integratsiyaga erishishda uchraydigan qiyinchiliklar ham keng yoritiladi. Jumladan, madaniy farqlar va til to'siqlari, ta'lim infratuzilmasining rivojlanmaganligi, malakali kadrlarning xorijga ketishi (brain drain) hamda byurokratik to'siqlar hamda migratsiya masalalari keltiriladi. Ushbu muammolar ta'lim jarayonining sifatiga va samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi hamda xalqaro hamkorlikni cheklaydi.

Maqolada ushbu qiyinchiliklarni bartaraf etish bo'yicha tavsiyalar ham berilgan. Jumladan, til va madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish uchun til kurslari va madaniy integratsiya dasturlarini kengaytirish, ta'lim infratuzilmasini modernizatsiya qilish uchun davlat va xususiy sektor hamkorligini kuchaytirish, yuqori malakali kadrlarni mamlakatda saqlash va qayta tayyorlash tizimini takomillashtirish, shuningdek, byurokratik jarayonlarni soddalashtirish va elektron hujjat aylanish tizimlarini joriy etish kabi chora-tadbirlar ko'rsatib o'tiladi. Shuningdek, maqolada davlatlararo hamkorlikni mustahkamlash, ta'lim siyosatini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish va talabalar hamda o'qituvchilar uchun mobil platformalarni yaratish kabi ilg'or tajribalar ham tavsiya etiladi. Ilmiy maqola ta'lim tizimida xalqaro integratsiyani yanada rivojlantirish va yutuqlarga erishishda duch kelinayotgan qiyinchiliklarni hal etishga doir tizimli, samarali va innovatsion yondashuvlarni taklif qiladi.

Ushbu ilmiy tadqiqot nafaqat ta'lim sohasidagi mutaxassislar, balki davlat boshqaruvi organlari, ta'lim siyosatini ishlab chiquvchilar va xalqaro hamkorlik tashkilotlari uchun ham foydali bo'lishi mumkin.

Kalit So'zlar: *Samarkandi, fiqh, kalam, hanafi-moturidi, source, brochure, faith, conditions of faith, tauhid (monotheism)*

Lexical-semantic System of Language

Feruzabonu Xolbutayeva (Kokand University Andijan branch)

This paper considers the lexico-semantic system as an integral part of the overall language system. Modern linguistics assumes that language is a complex, multilevel and hierarchically organized system including phonetic, grammatical, word-formation, lexical and other levels. All these levels, despite the differences in the nature of their elements and principles of organization, reflect a single essence - speech activity, i.e. the processes of speaking and understanding. The focus of this section is the lexical system, which the author defines as one of the most complex in its structure and poorly studied in terms of systematicity of language subsystems.

It is noted that the lexical-semantic system of a language includes a huge number of elements (lexemes and their meanings), between which there are various connections. Despite the external heterogeneity and dynamism of lexical units, this system retains the signs of structural orderliness. The elements of the lexical system are opposed to each other, occupy a strictly defined place and are characterized by a certain significance, or *valeur*, according to the terminology of F. de Saussure. Thanks to this, their systematic analysis and description are possible.

It is noted that the lexical-semantic system of a language includes a huge number of elements (lexemes and their meanings), between which there are various connections. Despite the external heterogeneity and dynamism of lexical units, this system retains the signs of structural orderliness. The elements of the lexical system are opposed to each other, occupy a strictly defined place and are characterized by a certain significance, or *valeur*, according to the terminology of F. de Saussure. Thanks to this, their systematic analysis and description are possible.

The author emphasizes that there are many irregular, seemingly ‘anti-systemic’ phenomena in the lexical-semantic system, but these exceptions do not undermine the general systematicity of the lexicon. On the contrary, the majority of lexical elements and their relations can be described with the help of a relatively small number of concepts and rules, which allows us to talk about the regularities of lexical semantics. Hence, the main task of lexical semantics is to identify and describe these regularities.

Special attention is paid to the distinctive feature of the lexicon - its close connection with the extra-linguistic reality. Unlike other subsystems of language, the lexicon directly reflects the changes taking place in the surrounding world. This is expressed in the disappearance of some words and meanings, the appearance of new ones, as well as in the change of existing meanings, which makes the vocabulary an open class.

Besides, the author points out another important feature: the lexico-semantic system is never used in practice to its full extent. In various speech situations and spheres of communication only limited parts of the lexicon function, which is especially evident, for example, in foreign language teaching, in professional terminology and specialized discourses. On this basis, functional, thematically limited subsystems of the lexicon with a certain degree of autonomy are

distinguished.

Thus, the lexical-semantic system of language is a complex but ordered formation, possessing both internal structure and external dynamics, providing its adaptation to changes in speech practice and social life.

Keywords: *lexical-semantic system, language structure, valeur, speech activity, extra-linguistic factors, functional subsystems, lexical semantics.*

Yangi O'zbekistonda Yoshlarni Ilmiy Tadqiqotlarga Jalb Qilish Orqali Jamiyatni Modernizatsiya Qilish

Durdonaxon Askarova (Andijan Branch of Kokand University)

Maqolada Yangi O'zbekistonda yoshlarni ilmiy tadqiqotlarga jalb qilish orqali jamiyatni modernizatsiya qilish masalasi yoritilgan. Muallif Prezident Shavkat Mirziyoyevning asarlari va nutqlari asosida yoshlarning ilmiy izlanishlardagi o'rni, davlat tomonidan berilayotgan imkoniyatlar va mavjud muammolarni tahlil qiladi. Ilm-fan va innovatsiya orqali taraqqiyotga erishishning zamonaviy yo'llari ko'rsatib o'tiladi.

Shuningdek, ilm-fan rivoji, uning mamlakat taraqqiyotining bosh drayveri sifatida maydonga chiqishi masalasi Yangi O'zbekistonning asosiy yo'nalishlaridan hisoblanadi. Tarixdan yaxshi ma'lumki, insoniyat taraqqiyotidagi birinchi va ikkinchi Renessanslar zamirida avvalo ilm-fan yutuqlari mujassamligi, bugun mamlakatimizda barpo etilayotgan Uchinchi Renessans poydevori ham inson kapitali, ilm-fan, innovatsiya va yangi kashfiyotlar asosida qurilayotgani, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan ilgari surilayotgan ilm-fan sohasidagi islohotlar xalqimizda kelajakka bo'lgan ishonchni, yoshlarimizda dunyo bilan bo'ylashishdek yuksak tuyg'ularni uyg'otayotgani haqida so'z boradi. Bundan tashqari Vatanimizni har tomonlama taraqqiy ettirish masalasi bugun barchamizga katta mas'uliyat yuklar ekan, bu ulug' harakatning markazida ilm-fanni rivojlantirish, shu orqali yuksak marralarni ko'zlash turar ekan, nafaqat bugun faoliyatdagi olimlarni qo'llab-quvvatlash, shuningdek, yoshlarni ilm-fanga rag'bat va havasda ulg'aytirishimiz lozimligi haqida ma'lumot beradi.

Aynan soha bo'yicha ilm-fanni yangi bosqichga ko'tarish, jamiyat oldida turgan dolzarb muammolar va masalalarni ilm-fansiz yechish mushkulligi, sohani va yosh olimlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash davlatimizning ustuvor vazifalaridan biri ekanligi alohida ta'kidlab o'tilgan. Mamlakat va jamiyatning zamon talablari darajasida rivojlanishini ilm-fansiz tasavvur qilish qiyin. Ilm-fan taraqqiyotida fundamental tadqiqotlar muhim ahamiyat kasb etishi, aynan ular orqali yangi bilimlar o'zlashtiriladi va nazariyalar shakllantiriladi, kelgusi amaliy tadqiqotlar va innovatsion ishlanmalar uchun mustahkam asos yaratiladi. Ilm-fan – taraqqiyot asosi ekanligini inobatga oladigan bo'lsak, zamonaviy ilm-fan yutuqlariga, innovatsion g'oyalarga tayanmagan davlatning ham, jamiyatning ham kelajagi yo'q, deya ayta olamiz. Shuning uchun faqat ilm va ma'rifat, intellektual salohiyat, har tomonlama bilimli yosh kadrlar hisobidan biz O'zbekistonni yangi taraqqiyot bosqichiga olib chiqa olishi haqida fikrlar bildirilgan.

Kalit So'zlar: Yoshlar, ilmiy tadqiqot, modernizatsiya, Yangi O'zbekiston, innovatsiya, taraqqiyot.

International Integration in Higher Education: Achievements, Barriers, and Strategies for Sustainable Global Engagement

Odinahon Toshboyeva (Andijan Branch of Kokand University)

The internationalization of higher education has emerged as a transformative force in the 21st century, reshaping academic institutions, governance structures, research agendas, and knowledge dissemination across national borders. This article critically examines the multifaceted dimensions of international integration within the global education system, focusing particularly on higher education. It assesses major achievements, identifies systemic challenges, and explores future opportunities that can enhance global academic cooperation and knowledge equity. In doing so, the paper situates internationalization as a strategic imperative in an interconnected, rapidly evolving world where education is central to global development and innovation. Significant progress has been achieved in promoting student and faculty mobility through exchange programs, scholarships, and global talent initiatives. The proliferation of joint and dual-degree programs, the growth of international branch campuses, and the harmonization of qualifications through frameworks such as the European Higher Education Area (EHEA) and Bologna Process have facilitated cross-border recognition of credentials and academic standards. These developments have strengthened global research networks, enhanced institutional competitiveness, and contributed to the rise of cosmopolitan academic communities. Transnational education has become a major channel for disseminating academic resources and cultivating global competencies such as multilingualism, digital literacy, and intercultural communication.

At the same time, the integration process faces considerable challenges. Disparities in institutional capacity, insufficient funding for international programs, and a lack of supportive infrastructure in developing regions have created an uneven global higher education landscape. Regulatory mismatches and bureaucratic hurdles limit mobility and obstruct mutual recognition of degrees. Language barriers and cultural differences continue to affect academic collaboration and student success. The COVID-19 pandemic has further exposed and exacerbated global inequities, highlighting the digital divide that prevents equal access to virtual learning environments and international academic networks. To address these issues, the article draws on global case studies and data from UNESCO, OECD, and regional higher education consortia. It underscores the importance of comprehensive internationalization strategies that are context-sensitive, inclusive, and innovation-driven. Effective international integration depends not only on mobility but also on the internationalization of curricula, faculty development, and institutional governance. The rise of digital technologies—including virtual exchange programs, online micro-credentials, and AI-driven learning platforms—has opened new avenues for international collaboration that are less dependent on physical mobility and more resilient in times of crisis.

Furthermore, the article examines regional perspectives to showcase differentiated integration trajectories. In the European Union, integration is driven by policy alignment and funding mechanisms such as Erasmus+ and Horizon Europe. In Asia, collaborative initiatives like the ASEAN University Network and the rise of China's Belt and Road Education Initiative are

reshaping regional dynamics. Africa and Latin America are also increasingly engaging in South-South academic partnerships, though these efforts are often constrained by limited resources and infrastructural challenges. The sociocultural dimension of international integration is also explored in the paper, particularly in terms of promoting diversity, equity, and inclusion in academic settings. It emphasizes the importance of fostering global citizenship and shared values while respecting cultural and linguistic pluralism. The influence of international rankings and accreditation systems is critically analyzed for their role in driving institutional behavior and resource allocation, often privileging research output over social impact or educational access. The article concludes with strategic recommendations for stakeholders across different levels of the education ecosystem. These include strengthening policy alignment, fostering flexible and inclusive accreditation systems, promoting open science and data sharing, investing in digital infrastructure in underserved regions, and building capacity through faculty training and institutional partnerships. The development of global higher education must be guided by principles of sustainability, equity, and innovation to ensure that the benefits of internationalization are shared broadly and not confined to elite institutions or affluent nations. Ultimately, international integration in higher education is not merely an academic trend but a foundational process for building peaceful, prosperous, and knowledge-driven societies. As universities adapt to post-pandemic realities and geopolitical shifts, international collaboration will remain a cornerstone of educational resilience and global progress.

Keywords: *International integration, higher education, student mobility, transnational education, global collaboration, academic policy, digital transformation, intercultural competencies*

Transforming Education Through International Integration: Mobility, Technology, and Policy in the 21st Century

Gavkhar Kuchkarova (Andijan Branch of Kokand University)

The internationalization of higher education has emerged as a transformative force in the 21st century, reshaping academic institutions, governance structures, research agendas, and knowledge dissemination across national borders. This article critically examines the multifaceted dimensions of international integration within the global education system, focusing particularly on higher education. It assesses major achievements, identifies systemic challenges, and explores future opportunities that can enhance global academic cooperation and knowledge equity. In doing so, the paper situates internationalization as a strategic imperative in an interconnected, rapidly evolving world where education is central to global development and innovation. Significant progress has been achieved in promoting student and faculty mobility through exchange programs, scholarships, and global talent initiatives. The proliferation of joint and dual-degree programs, the growth of international branch campuses, and the harmonization of qualifications through frameworks such as the European Higher Education Area (EHEA) and Bologna Process have facilitated cross-border recognition of credentials and academic standards. These developments have strengthened global research networks, enhanced institutional competitiveness, and contributed to the rise of cosmopolitan academic communities. Transnational education has become a major channel for disseminating academic resources and cultivating global competencies such as multilingualism, digital literacy, and intercultural communication.

At the same time, the integration process faces considerable challenges. Disparities in institutional capacity, insufficient funding for international programs, and a lack of supportive infrastructure in developing regions have created an uneven global higher education landscape. Regulatory mismatches and bureaucratic hurdles limit mobility and obstruct mutual recognition of degrees. Language barriers and cultural differences continue to affect academic collaboration and student success. The COVID-19 pandemic has further exposed and exacerbated global inequities, highlighting the digital divide that prevents equal access to virtual learning environments and international academic networks.

To address these issues, the article draws on global case studies and data from UNESCO, OECD, and regional higher education consortia. It underscores the importance of comprehensive internationalization strategies that are context-sensitive, inclusive, and innovation-driven. Effective international integration depends not only on mobility but also on the internationalization of curricula, faculty development, and institutional governance. The rise of digital technologies—including virtual exchange programs, online micro-credentials, and AI-driven learning platforms—has opened new avenues for international collaboration that are less dependent on physical mobility and more resilient in times of crisis. Furthermore, the article examines regional perspectives to showcase differentiated integration trajectories. In the European Union, integration is driven by policy alignment and funding mechanisms such as Erasmus+ and Horizon Europe. In Asia, collaborative initiatives like the ASEAN University Network and the rise of China's Belt and Road Education Initiative are reshaping regional

dynamics. Africa and Latin America are also increasingly engaging in South-South academic partnerships, though these efforts are often constrained by limited resources and infrastructural challenges.

The sociocultural dimension of international integration is also explored in the paper, particularly in terms of promoting diversity, equity, and inclusion in academic settings. It emphasizes the importance of fostering global citizenship and shared values while respecting cultural and linguistic pluralism. The influence of international rankings and accreditation systems is critically analyzed for their role in driving institutional behavior and resource allocation, often privileging research output over social impact or educational access.

The article concludes with strategic recommendations for stakeholders across different levels of the education ecosystem. These include strengthening policy alignment, fostering flexible and inclusive accreditation systems, promoting open science and data sharing, investing in digital infrastructure in underserved regions, and building capacity through faculty training and institutional partnerships. The development of global higher education must be guided by principles of sustainability, equity, and innovation to ensure that the benefits of internationalization are shared broadly and not confined to elite institutions or affluent nations. Ultimately, international integration in higher education is not merely an academic trend but a foundational process for building peaceful, prosperous, and knowledge-driven societies. As universities adapt to post-pandemic realities and geopolitical shifts, international collaboration will remain a cornerstone of educational resilience and global progress. In addition to assessing structural developments, this article delves into the theoretical underpinnings of international integration in education, particularly through the lens of globalization theory, knowledge diplomacy, and transnational governance. It explores how education systems are increasingly interwoven through multilateral agreements, global benchmarks, and shared academic values. The role of supranational institutions such as UNESCO, the OECD, and regional consortia in shaping these dynamics is critically evaluated, with a focus on how such entities influence national policy-making and institutional strategies. Furthermore, the article investigates the evolving landscape of academic labor markets, where cross-border credential recognition and international hiring practices are redefining faculty careers and research collaboration. The expansion of English-medium instruction (EMI) programs is discussed both as a facilitator of global academic exchange and a point of contention regarding linguistic hegemony and local identity preservation. These dynamics underscore the complexity of integrating diverse epistemological traditions within a unified academic ecosystem.

Attention is also given to the ethical and geopolitical dimensions of international education. The paper examines issues such as brain drain, the commodification of education, and power imbalances between institutions in the Global North and Global South. It raises critical questions about who benefits most from integration processes and what safeguards are needed to ensure fair and reciprocal partnerships.

Drawing on empirical evidence from international case studies and policy analyses, the research argues for a multi-stakeholder approach to internationalization that includes governments, universities, civil society, and the private sector. The paper stresses the importance of adaptive governance mechanisms that can respond to emerging global challenges—ranging from climate change to pandemics—through academic collaboration and innovation. Overall, this article

positions international integration not simply as a set of practices but as a holistic paradigm shift that demands critical reflection, inclusive participation, and sustained commitment from the global academic community.

Keywords: *International integration, higher education, global education policy, academic mobility, educational technology, digital learning, global competencies, sustainable development*

On the Degree of Correspondence of Literary Translation

Feruzaxon Xabibullayeva (Andijan branch of Kokand university)

The principle of true artistic translation is one: the striving for adequacy. The conditions for its achievement are different. The translator is dependent not only on his ability to use the means of his native language, but also on the general character of this language, its flexibility and general properties of the nation [3, 12].

Relevance of the study: the recreation of national originality should be considered as one of the most important criteria for the adequacy of artistic translation, and the hermeneutic approach as the best means of adequately recreating the national originality of the work. A deep understanding of what is being translated is caused by the translator's competence, his awareness of the people's life, their traditions, customs, etc.

Research task: one of the main criteria of adequacy is to recreate the national uniqueness. This can be verified by comparing the original of A. Kadiri's novel 'Days Gone By' with two Russian translations from different time periods. The comparison of the materials of the original and the two translations reveals some errors made by the translators who fail to convey the realities of the original, which, of course, can cause misperception in the Russian-speaking reader. The use in the practice of translation of a wide range of techniques and methods of conveying information embedded in the original provides the hermeneutic approach with an important role, which is even more undeniable when it comes to translating works of fiction with an almost lost historical context and a pronounced quality of the national, ethnic. One such example is A. Kadiri's novel 'Days Gone By'. Written almost a hundred years ago and narrating about events of even longer ago, this novel contains many historical and specific-national characteristics that are not quite clear even to the readers themselves, who are carriers of Uzbek national culture. Before focusing on the problems of translating this novel into Russian on the basis of two translations, let us consider the history of these translations and the peculiarities of the translation strategies used in them.

The hermeneutic approach should be at the heart of the theory and practice of translation. Since only an adequate understanding of the original text by the translator will allow him to correctly select the equivalent linguistic means and fully recreate the reality reflected in it. And the fact that the work reflects the reality seen through the eyes of the author, a representative of a certain nation, who sees and understands the world around him in his own way, and the fact that this reality is recreated by means of the national language, make the national originality of its most important component. In other words, the national colouring of an artistic work is a natural phenomenon, i.e. works may differ in the degree of their national 'colouring', but all of them necessarily possess it. It follows that an adequate understanding of a work also implies an understanding of its national originality.

Let's consider one episode, when Rahmat and Hamid came to Atabek, he 1) first of all sits down his guests at the tancha (sandal); 2) they prayed together (fotikha); 3) Atabek quickly inquires about Hasanali's health and immediately asks him to make tea; 4) they start asking each other about health, health of relatives, business, etc.; 5) and only after that they start talking about other topics.

As we can see, there are details characterising both national customs and etiquette, and national everyday life. The first four of the listed ones are obligatory for the described life situation, they take place in strict accordance with the customs.

Conclusion: Errors such as those discussed above lead to the fact that national peculiarities are unsuccessfully described and sometimes even disappear altogether. As a result, the Russian-speaking reader is deprived of the opportunity to adequately perceive the national originality of the original. The reason for inadequate translation is insufficient knowledge of the Uzbek language, culture and everyday life of its speakers. In order to convey the national originality of the original text, the translator needs to study in depth the mores, customs, characters, dress, religion, etiquette, family relations, peculiarities of national psychology and much more. Only then will he be able to convey to a foreign-speaking audience the reality he sees in the original, which is what a reader trying to comprehend Uzbek identity should understand. Thus, recreating the national identity should be considered as one of the most important criteria of the adequacy of artistic translation, and hermeneutical approach as the best means of adequately recreating the national identity of the work.

Keywords: *Literary translation, translation adequacy, original, reality, national identity.*

Mustaqillik Yillarida O‘zbekistonda Xususiy Maktabgacha Ta’lim Tizimining Vujudga Kelishi Va Rivojlanish Bosqichlari

Irodaxon Bazarova (Andijon Davlat Universiteti)

Ushbu ilmiy maqola O‘zbekiston Respublikasida mustaqillik yillarida xususiy maktabgacha ta’lim tizimining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari va mavjud holatiga bag‘ishlangan. Mamlakatda 1991-yildan keyin boshlangan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar ta’lim tizimini modernizatsiya qilish va raqobatbardosh kadrlar tayyorlashni o‘z ichiga oldi. Shu jumladan, maktabgacha ta’lim tizimida ham davlat muassasalari bilan bir qatorda xususiy sektorning ishtirokini ta’minlash bo‘yicha huquqiy asoslar yaratilgan. Mamlakatning yangi taraqqiyot bosqichida xususiy maktabgacha ta’lim muassasalari (XMTTM) sonining keskin ortishi, ularning hududiy taqsimoti va sifat jihatidan rivojlanishi kuzatildi.

Maqolada xususiy maktabgacha ta’lim tizimining rivojlanishi 3 bosqichda tahlil qilinadi:

1. 1991–2010 yillar oralig‘ida boshlangan shakllanish bosqichi;
2. 2010–2017 yillar oralig‘idagi faollik va institutsional rivojlanish davri;
3. 2017-yildan boshlab boshlangan strategik rivojlanish bosqichi.

Birinchi bosqichda xususiy sektor ishtirokining sustligi, davlat maktabgacha ta’lim muassasalarining qisqarishi va qonunchilikdagi bo‘shliqlar ta’kidlanadi. Keyingi bosqichda esa aholining bog‘chalarga bo‘lgan ehtiyoji ortib borishi, ayollar bandligining kengayishi va xususiy bog‘chalar tashkil etishga bo‘lgan qiziqish kuchaygani ko‘rsatiladi. Uchinchi bosqichda, ayniqsa, Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligida olib borilayotgan islohotlar doirasida Maktabgacha ta’lim vazirligining tashkil etilishi, qonunchilikning takomillashuvi, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarining joriy etilishi, subsidiyalar va soliq imtiyozlari kabi choralar muhim o‘rin tutgani e’tirof etiladi.

Maqolada statistika va rasmiy manbalar asosida 2017-yildan so‘ng XMTTMlar soni qanday oshgani, ularning maktabgacha ta’limdagi umumiy qamrovga qo‘shgan hissasi aniq misollar bilan yoritiladi. Xususiy maktabgacha ta’lim tizimining ijobiy jihatlari — raqobat tufayli sifatning oshishi, zamonaviy metodikalarning joriy etilishi, tanlov imkoniyatlarining kengayishi — alohida ta’kidlanadi. Shu bilan birga, mavjud muammolar — sifat nazorati, malakali kadrlar yetishmasligi, ayrim hududlardagi infratuzilmaviy cheklovlar — ham tanqidiy nuqtai nazardan tahlil qilinadi.

Xulosa qismida tizimni yanada takomillashtirish uchun amaliy tavsiyalar beriladi: akkreditatsiya tizimini joriy etish, hududlar bo‘yicha teng taqsimotni rag‘batlantirish, pedagogik kadrlarni tayyorlash bo‘yicha alohida dasturlar yaratish va davlat-xususiy sheriklikni soddalashtirish zarurligi ko‘rsatiladi. Maqola maktabgacha ta’limning demokratiklashtirilishi, diversifikatsiya qilinishi va ochiqlik tamoyillari asosida takomillashuvini yoritadi. Ushbu tadqiqot natijalari xususiy ta’lim sohasidagi islohotlarni chuqur anglash, siyosiy qarorlar qabul qilish va strategik rejalashtirishda amaliy ahamiyat kasb etadi.

Kalit Soʻzlar: *Xususiy maktabgacha taʼlim, taʼlim islohotlari, davlat-xususiy sheriklik, maktabgacha taʼlim tizimi*

Mironshoh Mirzo Romanining Lingvokulturologik Tahlili (ayrim Tarixiy Soʻzlar Oʻzbekcha-turkcha Qiyosiy Tahlili Asosida)

Zohida Anvarova (Andijan State University)

Temuriylar tarixiga bagʻishlangan “Buyuk saltanat” asarining uchinchi kitobi sanalgan “Mironshoh Mirzo” romanida oʻzbek tilining tarixiy, badiiy va madaniy jihatdan boy qirralari namoyon boʻladi. Muallif asarda zamon va makon tasvirini yaratishda tarixiy atamalar, Universityonlar, frazeologizmlar va xalq ogʻzaki ijodiga xos ifodalarni faol qoʻllagan. Misol uchun, “amirzoda”, “sulton”, “lashkar”, “ulufa” kabi soʻzlar roman matnida nafaqat tarixiy, balki madaniy kontekstda ham oʻz oʻrniga ega. Ushbu soʻzlar tarixiy turk tilida ham qisman mazmunini saqlagan holda uchraydi. Roman qahramonlari va voqealari oʻzbek xalqining tarixiy realiyalari bilan chambarchas bogʻlangan. Mironshoh Mirzo obrazida tarixiy hukmdorlik madaniyati, meros, sadoqat va davlat boshqaruvi qadriyatlari aks etadi.

Ushbu asarni tahlil qilish orqali tilni quruq struktura emas, balki lisoniy omilni yuzaga keltiruvchi - inson bilan uzviy tadqiq qilib, lingvokulturologik jihatlarini badiiy-lingvistik nuqtai nazaridan ochib berish mumkin. Asarda qoʻllangan tarixiy soʻzlar, iboralar nafaqat davr muhiti, uning madaniyati, tilining oʻziga xos jihatlari va faqat oʻzbek millatigagina tegishli boʻlgan madaniy qiyofasini gavdalantirishga katta hissa qoʻshgan.

“Buyuk saltanat” romanining 3-qismi asosiy qahramoni sanalgan Mironshoh Mirzo obrazidir. Mironshoh — Temuriylar sulolasining asosiy hukmdorlaridan biri, tarixda davlat boshqaruvi va hokimiyatning mustahkamlanishida muhim shaxs sifatida tanilgan. Uning obrazi oʻzbek xalqining tarixiy xotirasida dono, sadoqatli va qahramon yoʻlboshchi sifatida aks etadi. Ushbu obrazda tarixiy voqealar va madaniy qadriyatlar uygʻunlashadi. Mironshoh ismi oʻzbek tilida nafaqat shaxs nom, balki madaniy ramz sifatida ham ishlatiladi. “Mironshoh” soʻzi forscha “mir” (amir, rahbar) va “shoh” (qirol, hukmdor) soʻzlaridan tashkil topib, yuqori ijtimoiy mavqe va hokimiyatni ifodalaydi. Shuningdek, tarixiy roman matnida qoʻllanilgan Mironshohga taalluqli sifatlar — “amirzoda”, “sulton”, “shahzoda” kabi soʻzlar uning yuqori ijtimoiy maqomi va davlat boshqaruvidagi oʻrnini yana-da mustahkamlaydi. Mironshoh obrazi orqali oʻzbek xalqining tarixiy boshqaruv tizimi, davlat va saltanat tushunchalari ifodalanadi. U — faqat tarixiy shaxs emas, balki madaniy timsol sifatida oʻrganiladi. Uning obrazida ijtimoiy rol, masʼuliyat va sadoqat kabi qadriyatlar koʻrsatib beriladi. Asarda qoʻllanilgan frazeologizmlar, atamalar va tarixiy soʻzlar oʻsha davr madaniyati va hayot tarzi haqida keng maʼlumot beradi. Yuqorida keltirilgan amirzoda soʻzi tarixiy turk tilida ham uchratishimiz mumkin. Bu soʻz asosan Usmonlilar imperiyasi davriga tegishli matnlarda keng qoʻllangan va emirzade shaklida yozilgan. Oʻzbek va turk saroyida ham hukmdor-amir avlodi, oʻgʻli maʼnosi bergan. Chunki ushbu soʻz forscha komponent birlik boʻlib, turkiy tillar tarixida saroy bilan bogʻliq tarixiy soʻzlar bir-biriga talaffuz jihatidan yaqin boʻlgan. Yana biri sulton tarixiy soʻzi. Uning asosi arab tiliga borib taqaladi. Eng oliy hukmdor maʼnosini anglatadi. Asosan usmonli turkchasida qoʻllanilgan. Sulton shaklida yozilgan. Davlat rahbari - podshohga nisbatan ishlatilgan. Masalan, Sulton Süleymen, Sulton Ahmed.

Xulosa qilsak, “Mironshoh Mirzo” romani oʻzbek adabiyotida lingvomadaniy meros sifatida alohida ahamiyatga ega. Roman matni orqali milliy til, madaniyat va tarixiy tafakkur

birlashtirilgan. Ushbu asar o'zbek xalqining tarixiy xotirasi va madaniy qadriyatlarini chuqur anglashda muhim vosita hisoblanadi. Mironshoh — o'zbek tarix va madaniyatida muhim o'rin tutgan obraz bo'lib, uni lingvokulturologik tahlil qilish badiiy matnning mazmunini chuqur anglashga xizmat qiladi. Bu tahlil nafaqat tarixiy shaxsni, balki o'zbek madaniyatining ramzlarini o'rganishda ham muhim ahamiyatga ega.

Kalit So'zlar: *Lingvokulturologiya, milliy til, tarixiy roman, tarixiy so'zlar, milliy madaniyat*

Boshlang'ich Sinf O'quvchilarining Fikrlash Qobiliyatini Rivojlantirishning Ijtimoiy Ahamiyati

Zarafshon Kalandarova (Kokand University)

Ushbu maqolada har tomonlama sog'lom va barkamol o'quvchi shaxsini tarbiyalash, ta'lim-tarbiya sifatini oshirishga alohida e'tibor qaratish, Xorijiy mamlakatlar va xalqaro tashkilotlar bilan yaqin aloqalar orqali ta'lim tizimini yanada rivojlantirish, YUNISEF bilan hamkorlikda boshlang'ich sinf tizimini takomillashtirish, sohaga oid ilg'or uslublar va zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish, ta'lim jarayonida nazariy fikrlash, o'quv-bilish faoliyat intellektual faoliyati usullarini shakllantirishga qaratilgan aniq metodik vositalarni ishlab chiqish, ta'lim berishning sifatini oshirish shakllarini joriy etish orqali ta'lim-tarbiya jarayoni yanada takomillashtirish, ko'rsatilgan vazifalar ijrosini ta'minlash orqali boshlang'ich ta'lim faoliyati yanada takomillashtirish, mantiqiy tafakkur strukturasida umumlashtirishning turlari, o'quvchining ijobiy ijtimoiylashuvi imkoniyatlarini namoyon qilish, uning har tomonlama ma'naviy-axloqiy va ongli rivojlanishi, tegishli faoliyat turlari asosida tashabbuskorligi va ijodiy qobiliyatini rivojlantirish, muloqot doirasida katta yoshdagilar va tengdoshlari bilan hamkorlik qilish imkoniyatlarini ochish, turdosh fanlarni bilishning fikrlash jarayonlari uchun asos yaratadigan intellektual faoliyat, ilg'or xorijiy tajribani hisobga olgan holda boshlang'ich sinf o'quvchilarini har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratishga, boshlang'ich sinf o'quvchilarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirish metodikasini amaliyotga tatbiq etishga, zamonaviy innovatsion pedagogik texnologiyalarni, ta'lim-tarbiyaning samarali shakllari hamda usullarini joriy etish, tajribali yuqori malakali va kasbiy jihatdan puxta tayyorlangan pedagog kadrlarni bu jarayonga jalb qilish va ularning malakasini oshirishga hamda bilim beruvchi faoliyat elementlari bo'lgan, hajmlari va intensivligi asosiy tibbiy taqdimnomalar bilan belgilanuvchi serharakat o'yinlar va mashqlar uyushtirish va boshlang'ich ta'limga zarur metodik qo'llanmalar, dasturiy vositalar bilan ta'minlash haqida so'z boradi.

Kalit So'zlar: o'qituvchi, o'quvchi, dars jarayoni, ta'im sifati, ta'lim-tarbiya, xalqaro tashkilotlar, ilg'or uslublar, qiziqish, iroda, diqqat, fikr, ta'lim tizimi, strategik vazifalar

From Kiln to Grave: Function and Distribution of Tamga-impressed Vessels in the Early-medieval Ferghana Valley

Eldar Asanov (National Archaeological Center of the Academy of Sciences of Uzbekistan)

Ceramic vessels with tamga found in the Ferghana Valley are considered a unique source for studying how societies built and displayed social identity in the early Middle Ages of Central Asia. In this article a new corpus, consisting of 34 ceramic fragments bearing tamga and 22 short inscriptions written mainly in the Old Turkic runic alphabet, is systematically analysed. By integrating typological classification, Geographic Information System (GIS) mapping and epigraphic analysis, the process of applying signs to ceramics and its social logic are reconstructed.

The typological stage isolated five recurring tamga types that make up the greater part of the common signs. Each type stands out for the standardisation of stroke order, thickness and placement on the vessel surface; these signs show that they were deliberately applied during the production process. GIS-based spatial analysis makes the picture even clearer. When the find-spots are mapped, a significant clustering is observed along the Great Silk Road and at centres at river crossing points, whereas such material is absent in the foothill pastures. It was determined that the probability of finding tamga vessels at locations such as Kuva and Munchoqtepa is four times higher, which may mean that production and distribution were under the control of elite groups.

Seventy-one percent of tamga vessels were found in graves dating from the late 6th to the 8th centuries CE; domestic finds are very few. The results of semantic analysis show that tamga vessels performed broader social and spiritual functions rather than being everyday dishes. In addition, analysis of the evolution of signs on ceramic vessels shows certain regularities of tamga gradually turning into writing.

The overall conclusions show the syncretism of nomadic Turkic sign systems with the urbanised Ferghana environment. Tamga and short texts gave persons and groups of high social status the opportunity to seal property and ritual obligations in both life and death. This research at the intersection of technology, iconography and epigraphy further enriches debates about the interaction of nomadic and sedentary societies, the spread of literacy and the internal politics of societies along the Silk Road in the 5th–8th centuries.

Keywords: *Tamga; Ferghana Valley; ceramics; Turkic runic inscriptions; social archaeology*

Psychological Features of the Formation of Interest in the Fine Arts in Preschool Children

Xolida Salaxidinova (Kokand University Andijan Branch)

This article is devoted to the study of the psychological characteristics of interest in the fine arts in preschool children. The preschool period is an important stage for the development of children's creative abilities, fine arts help children express their thoughts, express their feelings and interact with the environment. This study analyzes the formation of children's interest in the fine arts, the conditions of its development stages. The article shows the influence of fine arts activities on children's psychology, the role of ambition in the development of children's creative activity, self-expression through fine arts, emotional experiences, mental processes and interests. Also, psychological factors are considered, the conditions necessary for the growth of children's creativity. The article discusses the many emotional and cognitive experiences that young children gain through visual arts, their social environment, and the impact of visual arts on children's psyche. Through experiments and observations, children's creativity, age-specific effects of participation in visual activities, and the role of parents and educators are analyzed. In the process of engaging in visual arts, children's levels of school readiness are discussed by working with colors and shapes. The purpose of the article is to determine the necessary conditions and methods for developing preschool children's interest in visual arts. In the study, preschool children participating in the study were tested based on the fairy tale methodology "Identifying visual art motifs in children", the projective methodology "Determining the level of formation of visual art motifs in children", the projective methodology "Torrance circles", and Gutkina's projective methodologies "Uycha".

The article shows that interest in fine arts is important for the emotional and intellectual development of preschool children. The results of the study provide important practical recommendations for developing interest in fine arts in children. These recommendations are useful in supporting children's creative activity, improving their mental state, and ensuring their personal development through fine arts. This study provides new perspectives for preschool educators, psychologists, and parents in shaping children's interest in fine arts.

Keywords: Preschool age, children, fine arts, interests, psychological characteristics

Structural Analysis of The Terms "Business And Entrepreneurship" in English and Uzbek

Shaxnoza Shokirova (Andijan Branch of Kokand University)

This article provides a structural analysis of business and entrepreneurship terms in English and Uzbek. The isomorphic and allomorphic features of the terms business and entrepreneurship in both languages are also given.

It is known that the development of science is manifested in many areas of linguistics, and as a result of development, there are problems that have not been studied in certain areas of linguistics. This, in turn, requires a variety of linguistic (structural, lexicographic) research. In our opinion, structural analysis is an analysis of the structure of a word, phrase or term. That is, it examines which suffixes it is made of, whether it consists of one or two words, whether it is a simple word or a pair of words. We analyze these aspects of English and Uzbek terms that are important for our research. It is well known that Uzbek terminology has been extensively studied by local linguists. In this regard, we will focus on how the terms of business and entrepreneurship in the Uzbek language are formed. It is known from the Uzbek language that the terms are classified according to their formal structure as follows. 1. "Simple terms; 2. Compound terms; 3. Pair of terms; 4. Terminological compounds" [1]. The following is a structural analysis of the Uzbek-language business and entrepreneurship terms. Here we classify the terms into groups as follows.

1. Simple terms. "Simple terms belong to the family of horses and have a long and formal spiritual integrity." [1] It is clear from the meaning of simple terms that the terms in this form are not divided into long and suffixes. Terms of a certain volume in the Uzbek language are simple in structure: Patent, Account, Advertising
2. Compound terms. "Such terms are compound words that consist of more than one long combination. This form of linguistic terms in the textbooks of the mother tongue belongs only to the mastered layer and is considered as a native term in the Uzbek language
3. Terminological associations. "As in all terminological systems, the number of terminological associations is stable among our linguistic terms. Compound terms consist of more than one lexical unit and are in a compound state. "[3] For example: Angel Investors, Business Incubator
4. It is well known that the English language has been analyzed by many local and foreign linguists. In order to find similarities and differences between Uzbek business and entrepreneurship terms, it is expedient to analyze the structure of terms in this field in English.
5. Simple terms: Partner, Crisis. Due to the large-scale development of business in English-speaking countries, the terms specific to this field in English linguistics are of great importance.

2. Compound terms

a) Additional compound terms: Workforce (work + force = fire + fire), Shareholder (share + holder = verb + fire).

b) Separately written compound terms: Zero defects (fire + fire), Sole trader (adjective + fire), Sleeping partner (verb + fire)

3. Terminological associations.

a) Three-term terms: Unique selling proposition, Public limited company, Open-plan office.

b) Four-term terms: Profit and loss account, Point-of-sale advertising.

The Isomorphic and allomorphic features of business and entrepreneurship terms in both languages in terms of structural analysis: The isomorphic features are expressed in the following statements:

1. Simple terms
2. Simple artificial terms
3. Separately written compound terms
4. Three-component terms
5. Four-component terms
6. Terms formed by modifiers
7. Terms formed by word-formative affixes
8. The allomorphic features are expressed in the following statements
9. Artificial terms with appendices (English)
10. Terminological associations (Uzbek language)
11. Compound terms to be written (English)
12. Two-component terms (Uzbek)
13. Terms in relation to the governor (Uzbek)

In short, all the terms in English and Uzbek are presented in terms of language. It should be noted that during our study, we did not encounter pairs and repetitions of terms in both languages. In addition, it should be noted that in the analysis of the separate structure of existing lexical units in comparative and compound languages, we have seen that they are composed of artificial and simple words.

Keywords: *Structural analysis, business, entrepreneurship, term, simple terms, compound terms, double terms, term-combinations*

Ta'lim Tizimida Xalqaro Integratsiya: Yutuqlar, Qiyinchiliklar Va Kelajak Imkoniyatlar

Ismoiljon Mirzayev (KUAF)

FIO Mirzayev Ismoiljon Xasanjon ogli (Kokand University" Andijon filiali)

So'nggi o'n yillikda globallashtirish jarayonlari ta'lim sohasida sezilarli o'zgarishlarga olib keldi. Xususan, xalqaro integratsiya orqali davlatlar o'rtasidagi akademik hamkorlik kengayib, talabalarning o'qish va tajriba almashish imkoniyatlari oshdi. O'zbekiston ham bu jarayonda faol ishtirok etmoqda. 2018-yilda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan imzolangan "Ta'lim sifatini oshirish va xalqaro reytinglarda ishtirok etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ–2909-sonli qaror mamlakat ta'lim tizimini xalqaro standartlarga moslashtirishga qaratilgan muhim qadam bo'ldi.

Xalqaro integratsiya yutuqlari sifatida O'zbekistonda xalqaro universitetlar filiallarining ochilishi (masalan, Inha, Turin, Westminster, Webster, Amity va boshqalar), qo'shma dasturlar va ikki diplomli ta'lim yo'nalishlarining yo'lga qo'yilishi misol bo'la oladi. Bundan tashqari, "Erasmus+", "DAAD", "Mevlana" kabi dasturlar orqali yuzlab talabalar va o'qituvchilar xorijiy tajribani o'rganishga erishmoqda.

Shunga qaramay, bu jarayonda muayyan muammolar ham mavjud: ingliz tilini yetarli bilmaslik, kredit-modul tizimiga to'liq moslashmaslik, mintaqaviy oliy ta'lim muassasalarida infratuzilma yetishmovchiligi, hamda xalqaro akkreditatsiya talablarini tushunishdagi tafovutlar. Bundan tashqari, ta'lim eksporti va diplomlarning o'zaro tan olinishi borasida ham ayrim cheklovlar mavjud.

Kelajak istiqbollari to'xtaladigan bo'lsak, raqamli transformatsiya (masofaviy ta'lim, onlayn kurslar, AI texnologiyalar), xalqaro ilmiy-tadqiqot hamkorliklarini kengaytirish, va barqaror rivojlanishga yo'naltirilgan ta'lim modellari xalqaro integratsiyani yangi bosqichga olib chiqishi mumkin. O'zbekistonning 2023–2026 yillar uchun mo'ljallangan "Ta'limni rivojlantirish milliy dasturi"da aynan shu ustuvor yo'nalishlar belgilangan. Xulosa qilib aytganda, xalqaro integratsiya O'zbekiston ta'lim tizimini ochiqlikka, sifatga va raqobatbardoshlikka yo'naltirmoqda. Muammolarni bartaraf etish orqali mamlakatimiz global ta'lim makonida munosib o'rin egallashi mumkin. Xalqaro integratsiyaning ijobiy natijalaridan biri sifatida O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarining xalqaro reytinglardagi ishtiroki ham ortib bormoqda. Masalan, 2024-yilda Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti QS reytingida 551–600 oralig'iga kirgan bo'lsa, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti va boshqa bir qator OTMlar "QS Asia", "THE Impact" reytinglariga kiritilgan. Bu natijalar ta'lim sifati va xalqaro tan olinuvchanlik darajasining oshib borayotganidan dalolat beradi.

Shuningdek, o'quv rejalari va dasturlarini xalqaro akkreditatsiyadan o'tkazish yo'nalishida ham sezilarli ishlar amalga oshirilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2023-yildagi hisobotiga ko'ra, kamida 50 ta ta'lim dasturi xalqaro akkreditatsiyadan o'tgan bo'lib, bu raqam yil sayin ortib bormoqda. Bunday akkreditatsiyalar talabalar uchun xalqaro miqyosda tan olinadigan diplomlarni olish imkoniyatini yaratadi.

Bundan tashqari, professor-o'qituvchilarning malakasini oshirish va ilmiy tadqiqotlarni xalqaro jurnallarda nashr etish faoliyati ham kuchaymoqda. 2022-yilda O'zbekistonlik olimlar tomonidan Scopus va Web of Science bazalarida nashr qilingan maqolalar soni 2 barobar ortgan. Bu esa ilmiy-izlanishlar darajasining oshib borayotganidan dalolat beradi. Raqamli texnologiyalar integratsiyasi ham alohida e'tiborga molik. "ZiyoNET", "Coursera for Campus" va "OpenEdu.uz" kabi platformalar orqali ta'lim oluvchilarning zamonaviy bilim manbalariga erkin kirish imkoniyati yaratilgan. Pandemiya davrida shakllangan masofaviy ta'lim tajribasi esa keyingi bosqichda ham foydalanilmoqda. Xulosa qilib aytganda, xalqaro integratsiya nafaqat ta'lim sifatini oshirish, balki ilmiy salohiyatni mustahkamlash, global raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash va O'zbekistonni xalqaro ta'lim hamjamiyatining faol ishtirokchisiga aylantirish uchun muhim omildir. Davlat siyosatining izchilligi, xalqaro hamkorlikka ochiqlik va innovatsion yondashuvlar asosida bu jarayon yanada jadallashishi kutilmoqda. Xalqaro integratsiyani jadallashtirishda kadrlar salohiyati va tillarni bilish darajasi ham muhim ahamiyatga ega.

O'zbekiston Respublikasida 2020-yildan boshlab CEFR talablari asosida ingliz tilini baholash tizimi joriy etildi va B2 darajasidagi sertifikatga ega bo'lgan pedagoglar uchun rag'batlantiruvchi to'lovlar tizimi yaratilmoqda. Bu esa xorijiy tillarni o'rganishga bo'lgan motivatsiyani oshirmoqda va xalqaro ta'lim dasturlarida ishtirok etish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Bundan tashqari, O'zbekiston tomonidan 2021-yilda qabul qilingan "Yangi O'zbekiston – yangi ta'lim" strategiyasi doirasida ta'limda ochiqlik, shaffoflik va xalqaro raqobatbardoshlik tamoyillari asosida rivojlanish strategiyasi ishlab chiqildi. Shu asosda ko'plab xorijiy davlatlar bilan, xususan, Germaniya, Janubiy Koreya, Turkiya, AQSH va Rossiya bilan ikki tomonlama ta'lim va ilmiy hamkorlik shartnomalari imzolanoqda.

Yangi davrda xalqaro integratsiyaning yana bir muhim yo'nalishi — ta'limni barqaror rivojlantirish maqsadlariga (UNESCO SDG-4) moslashtirishdir. Bu o'z ichiga har bir shaxs uchun sifatli va teng imkoniyatli ta'limni ta'minlash, raqamli texnologiyalarni joriy qilish, hamda gender tengligi va ijtimoiy inklyuziyani rivojlantirishni oladi. O'zbekiston ham bu yo'nalishda qat'iy siyosat yuritmoqda.

Kalit So'zlar: *Xalqaro integratsiya, ingliz tilini yetarli bilmaslik, ta'lim eksporti, raqamli transformatsiya*

Maktabgacha Yoshdagi Bolalarda Konsentratsiyani Rivojlantirishning Mazmuni va Pedagogik Shart-sharoitlari

Xusnida Israilova (Kokand University Andijan Branch)

Annotatsiya Ushbu maqolada konsentratsiya, uning maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishidagi ahamiyati, mashg'ulotlarda konsentratsiyani ta'minlovchi pedagogik shart-sharoitlar, o'quv topshiriqlari va konsentratsiya qobiliyatiga salbiy ta'sir qiluvchi omillar xususida ilmiy tadqiqotlarga asoslangan holda fikr yuritiladi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, konsentratsiya qobiliyati yuqori bo'lgan maktabgacha yoshdagi bolalar o'qish va matematika kabi asosiy ko'nikmalarni tezroq va samaraliroq o'zlashtiradilar. O'tkazilgan uzoq muddatli tadqiqot shuni ko'rsatdiki, 18 oylik bolalarda diqqatni jamlash qobiliyatidagi individual farqlar kuzatiladi va bu ko'rsatkichlar kelajakdagi bilim olish jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, diqqatni jamlash qobiliyati bolalarning maktabga tayyorgarlik darajasini belgilovchi muhim omil hisoblanib, maktab ta'limining boshlanishida yaxshi diqqat ko'nikmalariga ega bo'lgan bolalar akademik jihatdan yanada muvaffaqiyatli bo'lishlari aniqlangan.

Kalit So'zlar: konsentratsiya, qobiliyat, bola, mashg'ulot, diqqat, rasm, sayohat, taom, o'yinchoq, meva, tarbiyachi

Units of the Concept of "tongue" in English and Uzbek Languages

Shoxidaxon Kurbanova (Kokand University of Andijan Branch)

Abstract: This article deals with the problems of the concept of “tongue” in the English and Uzbek languages. The concept of "tongue" means that the invariant "tongue" is united around the archetype which has its place in this area having different morphological and syntactic structure and pattern being in various degrees close to the invariant meaning or distant (removed from the main meaning) which has one or more meanings, we understand the system of language units that are mono- or poly-functional, having mutual paradigmatic, syntagmatic relationship that are active and inactive according to their functions and have different coloring in terms of expressiveness. Like any linguistic concept, the lexeme "tongue" has a meaning and a plan of expression. By the content plan of the concept, we understand the general "tongue" archescheme and the set of close and distant themes related to it. By the expression plan of the concept, we understand various lexical units formed within the possibilities of the phonetic, lexical, grammatical rules of the language, having visual and auditory forms, characteristic of oral and written speech, united around the common meaning of "tongue". It is of both theoretical and practical importance to reveal the features of the linguistic content of language units which form separate paradigmatic lines, being gathered in one area based on the general meaning of "tongue" in English. Somatic lexicon or somatic (parts, organs and places of the body, sense organs and manifestations of the human body) is one of the most popular objects in the practice of analyzing the lexical system of the language, as well as in cultural studies of a comparative nature. The denotative significance, age, stability and consistency of the somatic layer of the lexicon of any language determine its relevance as an object of study, in particular, as a lexical and semantic analysis.

Keywords: *Concept, tongue, lexeme, language units, oral speech, written speech, grammatical rules.*

Evaluation of Autonomous Flight Levels in Aviation Safety with AHP Method

Jale Kahraman (İstanbul Esenyurt University)

Didem Rodoplu Şahin (Kocaeli University)

This study aims to evaluate the safety effects of autonomous flight technologies, which are increasingly gaining importance in the aviation sector, using the Analytical Hierarchy Process (AHP), which is a multi-criteria decision-making (MCDM) method. While automation has the potential to reduce pilot workload and increase safety, its negative effects on human factors are emphasized in the literature. In this context, the study comparatively analyzes six different automation levels (from manual flight to autonomous systems) within the framework of five basic criteria (safety contribution, potential to reduce human error, technical maturity, implementation cost and compliance with regulations). In the study, a decision-making group consisting of experts was formed and the relative priorities of the alternatives were calculated through pairwise comparison matrices created based on expert evaluations in line with the determined criteria and the automation levels were ranked within the framework of this multi-criteria structure. With the applied AHP method, the most appropriate automation level was determined and which criteria were more effective in the decision process was revealed. As a result of the final evaluation, autonomous systems ranked first with a total priority value of 28.4%, especially due to their high contribution to safety and their potential to reduce human error. It was followed by full automation (21.0%) and manual systems (15.3%). High automation (14.2%), task-supporting systems (10.7%) and partial automation (10.4%) were at the bottom of the ranking with lower scores. The evaluation criteria were determined as contribution to safety (49.6%), potential to reduce human error (24.5%), technical maturity (12.3%), implementation cost (5.0%) and compliance with regulations (8.5%). The results provide a valuable roadmap for decision-makers, policy-makers and industry professionals in terms of strategic technology planning, investment prioritization and legislative adaptations. In this context, the successful management of safety-focused digital transformation processes in aviation requires not only technological competence but also a holistic approach to strategic, economic and regulatory compliance.

Keywords: *Autonomous Flight Technologies, Aviation Safety, Aviation 4.0, MCDM*

Zamonaviy Ijtimoiy Tadqiqotlarda Dolzarb Muammolar Va Istiqbolli Yo‘nalishlar

Diyora Kamoldinova (Kokand University Andijan Branch)

Abstrakt :So‘nggi yillarda jamiyatda yuz berayotgan ijtimoiy, siyosiy va texnologik o‘zgarishlar ijtimoiy fanlarga bo‘lgan e‘tiborni yanada kuchaytirdi. Ijtimoiy tadqiqotlar nafaqat mavjud ijtimoiy muammolarni tahlil qilish, balki ularni oldini olish, boshqarish va hal qilish bo‘yicha aniq strategiyalar ishlab chiqishda muhim vositaga aylandi. Ushbu kengaytirilgan annotatsiyada zamonaviy ijtimoiy tadqiqotlarda kuzatilayotgan dolzarb munozaralar, ularning ilmiy va amaliy ahamiyati, shuningdek, yangi metodologik yo‘nalishlar tahlil qilinadi. Bugungi kunda gender tengligi, migratsiya, yoshlar muammolari, ijtimoiy adolat, raqamli tengsizlik, ekologik ong va axborot xavfsizligi kabi mavzular ijtimoiy tadqiqotlarning markazida turibdi. Bularning barchasi jamiyatda ijtimoiy barqarorlikka ta’sir qiluvchi omillar hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ushbu muammolarni o‘rganishda an’anaviy metodlarga qo‘shimcha ravishda, big data, sun’iy intellekt va interaktiv so‘rovnoma platformalari kabi zamonaviy vositalar tobora ko‘proq qo‘llanilmoqda. Bu esa ijtimoiy jarayonlarni chuqurroq anglash va real vaqt rejimida baholash imkonini yaratadi.

Yana bir muhim tendensiya — bu fanlararo yondashuvning kuchayib borayotganidir. Psixologiya, sotsiologiya, siyosatshunoslik, antropologiya va iqtisodiyotning kesishgan nuqtalarida olib borilayotgan tadqiqotlar murakkab ijtimoiy hodisalarni yanada yaxshiroq tahlil qilishga xizmat qilmoqda. Shuningdek, ilmiy hamkorliklar va xalqaro tajriba almashinuvlari yangi nazariyalar va amaliy model’larning shakllanishiga zamin yaratmoqda. Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ijtimoiy tadqiqotlar oldida turgan vazifalar tobora murakkablashib bormoqda, ammo bu holat yangi ilmiy yondashuvlar va innovatsion metodlarni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. Ushbu tadqiqot dolzarb ijtimoiy muammolarni hal qilishda ilm-fan salohiyatini safarbar etish zarurligini asoslaydi. So‘nggi yillarda jamiyatda yuz berayotgan ijtimoiy, siyosiy va texnologik o‘zgarishlar ijtimoiy fanlarga bo‘lgan e‘tiborni yanada kuchaytirdi. Ijtimoiy tadqiqotlar nafaqat mavjud ijtimoiy muammolarni tahlil qilish, balki ularni oldini olish, boshqarish va hal qilish bo‘yicha aniq strategiyalar ishlab chiqishda muhim vositaga aylandi. Ushbu kengaytirilgan annotatsiyada zamonaviy ijtimoiy tadqiqotlarda kuzatilayotgan dolzarb munozaralar, ularning ilmiy va amaliy ahamiyati, shuningdek, yangi metodologik yo‘nalishlar tahlil qilinadi.

Bugungi kunda gender tengligi, migratsiya, yoshlar muammolari, ijtimoiy adolat, raqamli tengsizlik, ekologik ong va axborot xavfsizligi kabi mavzular ijtimoiy tadqiqotlarning markazida turibdi. Masalan, BMT Ma’lumotlariga ko‘ra, 2023 yilda dunyo bo‘yicha ko‘chmanchilar soni 281 million kishiga yetgan, bu esa global aholi sonining 3,6 foizini tashkil qiladi. Shuningdek, UNESCO hisobotiga ko‘ra, global miqyosda 15–24 yoshli yoshlardan 267 million nafari ish bilan band emas, o‘qimaydi ham, o‘qitilmaydi ham (NEET — Not in Employment, Education or Training).

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ushbu muammolarni o‘rganishda an’anaviy metodlarga qo‘shimcha ravishda, big data (katta hajmdagi ma’lumotlar), sun’iy intellekt va interaktiv so‘rovnoma platformalari tobora ko‘proq qo‘llanilmoqda. McKinsey & Company tahliliga ko‘ra,

ijtimoiy tahlil va siyosat ishlab chiqishda big data texnologiyalaridan foydalanish qaror qabul qilish samaradorligini 25–30% ga oshiradi. Yana bir muhim tendensiya — bu fanlararo yondashuvning kuchayib borayotganidir. Psixologiya, sotsiologiya, siyosatshunoslik, antropologiya va iqtisodiyotning kesishgan nuqtalarida olib borilayotgan tadqiqotlar murakkab ijtimoiy hodisalarni yanada yaxshiroq tahlil qilishga xizmat qilmoqda. Masalan, Harvard universitetining 2022 yilda chop etgan tadqiqotida aytilishicha, iqtisodiy va psixologik yondashuvlar birlashtirilgan ijtimoiy loyihalar aholi turmush darajasini 12% gacha yaxshilashga xizmat qilgan. Shuningdek, ochiq ma'lumotlar (open data) va fuqarolik fanlari (citizen science) orqali olib borilayotgan tadqiqotlar tobora ommalashib bormoqda. Masalan, OECD (Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti) ma'lumotiga ko'ra, a'zo davlatlarning 85% dan ortig'i ijtimoiy tadqiqotlarda ochiq ma'lumotlardan foydalanishni targ'ib qilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ijtimoiy tadqiqotlar oldida turgan vazifalar tobora murakkablashib bormoqda, ammo bu holat yangi ilmiy yondashuvlar va innovatsion metodlarni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. Shu bilan birga, 2024 yilda o'tkazilgan "Global Social Research Trends" xalqaro tahlilida aytilishicha, zamonaviy ijtimoiy fanlar yordamida ishlab chiqilgan strategiyalar ijtimoiy muammolarning hal bo'lish ehtimolini 40% gacha oshiradi. Ushbu tadqiqot dolzarb ijtimoiy muammolarni hal qilishda ilm-fan salohiyatini safarbar etish zarurligini asoslaydi.

Kalit So'zlar: Gender tengligi, migratsiya, yoshlar muammolari, ijtimoiy adolat, raqamli tengsizlik, ekologik ong va axborot xavfsizligi

Zamonaviy Dunyoda Gender Tenglik Masalalari

Diyora Kamoldinova (Kokand university Andijan branch)

Abstrakt :So‘nggi yillarda jamiyatda yuz berayotgan ijtimoiy, siyosiy va texnologik o‘zgarishlar ijtimoiy fanlarga bo‘lgan e‘tiborni yanada kuchaytirdi. Ijtimoiy tadqiqotlar nafaqat mavjud ijtimoiy muammolarni tahlil qilish, balki ularni oldini olish, boshqarish va hal qilish bo‘yicha aniq strategiyalar ishlab chiqishda muhim vositaga aylandi. Ushbu kengaytirilgan annotatsiyada zamonaviy ijtimoiy tadqiqotlarda kuzatilayotgan dolzarb munozaralar, ularning ilmiy va amaliy ahamiyati, shuningdek, yangi metodologik yo‘nalishlar tahlil qilinadi. Bugungi kunda gender tengligi, migratsiya, yoshlar muammolari, ijtimoiy adolat, raqamli tengsizlik, ekologik ong va axborot xavfsizligi kabi mavzular ijtimoiy tadqiqotlarning markazida turibdi. Bularning barchasi jamiyatda ijtimoiy barqarorlikka ta’sir qiluvchi omillar hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ushbu muammolarni o‘rganishda an’anaviy metodlarga qo‘shimcha ravishda, big data, sun’iy intellekt va interaktiv so‘rovnoma platformalari kabi zamonaviy vositalar tobora ko‘proq qo‘llanilmoqda. Bu esa ijtimoiy jarayonlarni chuqurroq anglash va real vaqt rejimida baholash imkonini yaratadi. Yana bir muhim tendensiya — bu fanlararo yondashuvning kuchayib borayotganidir. Psixologiya, sotsiologiya, siyosatshunoslik, antropologiya va iqtisodiyotning kesishgan nuqtalarida olib borilayotgan tadqiqotlar murakkab ijtimoiy hodisalarni yanada yaxshiroq tahlil qilishga xizmat qilmoqda. Shuningdek, ilmiy hamkorliklar va xalqaro tajriba almashinuvlari yangi nazariyalar va amaliy model’larning shakllanishiga zamin yaratmoqda. Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ijtimoiy tadqiqotlar oldida turgan vazifalar tobora murakkablashib bormoqda, ammo bu holat yangi ilmiy yondashuvlar va innovatsion metodlarni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. Ushbu tadqiqot dolzarb ijtimoiy muammolarni hal qilishda ilm-fan salohiyatini safarbar etish zarurligini asoslaydi.

Kalit So‘zlar: *gender tengligi, migratsiya, yoshlar muammolari, ijtimoiy adolat, raqamli tengsizlik, ekologik ong va axborot xavfsizligi*

Tarixiy Ma'lumotlarni Sun'iy Intellect Orqali Aniqlash

Shakhnoza Turakhonova (Kokand University Andijan branch)

Mufazzal Valiyeva (Kokand University Andijan branch)

Ushbu ilmiy maqola tarixiy ma'lumotlarni sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari yordamida aniqlash va tahlil qilish imkoniyatlarini o'rganishga bag'ishlangan. Hozirgi kunda tarixiy hujjatlar, qo'lyozmalar, arxiv materiallari va artefaktlarning ko'plab turlari raqamlashtirilmoqda, bu esa ularni avtomatlashtirilgan tarzda o'rganish imkonini bermiqda. Mazkur maqolada sun'iy intellektning asosiy yo'nalishlari – mashinaviy o'rganish (machine learning), tabiiy tilni qayta ishlash (NLP), kompyuter ko'rish (computer vision) va ma'lumotlar tahlili (data mining) kabi yondashuvlar orqali tarixiy ma'lumotlarning aniqligi, dolzarbligi va ishonchliligini ta'minlash imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, tarixiy noto'g'ri yoki soxtalashtirilgan ma'lumotlarni aniqlash, tarixiy faktlarni tiklash, muqobil tarixiy versiyalarni solishtirish va yangi tarixiy tushunchalarni shakllantirishda sun'iy intellektning tutgan o'rni chuqur tahlil qilinadi. Tadqiqot ilmiy izlanishlarda sun'iy intellektdan foydalanish samaradorligini oshirishga doir tavsiyalarni ham o'z ichiga oladi.

Kalit So'zlar: *sun'iy intellekt, tarixiy ma'lumotlar, mashinaviy o'rganish, tabiiy tilni qayta ishlash, kompyuter ko'rish, raqamlashtirish, tarixiy hujjatlar, data mining, tarixiy izlanish, AI texnologiyalari*

Oliy Ta'lim Muhitida Talabalarning Psixologik Moslashuvi: Muammolar, Qonuniyatlar Va Samarali Ko'nikma Shakllantirish Strategiyalari

Musharraf Jabborova (Kokand university Andijan branch)

Ushbu ilmiy maqola oliy ta'lim muhitida talabalarning psixologik moslashuvi jarayonining ko'p qirrali tahlilini taqdim etadi. Oliy ta'limda o'qish davomida talabalarning ijtimoiy-psixologik adaptatsiyasi nafaqat ularning akademik muvaffaqiyatini, balki shaxsiy va kasbiy rivojlanishini, psixologik salomatligini hamda kelajakdagi ijtimoiy integratsiyasini belgilab beruvchi muhim jarayon hisoblanadi. Talaba hayotining dastlabki bosqichi murakkab psixologik o'zgarishlar, yangi ijtimoiy rol va mas'uliyatlarni o'zlashtirish, yangi bilim olish paradigmasiga ko'nikish, mustaqil hayot ko'nikmalarini shakllantirish davrini o'z ichiga oladi. Maqolaning birinchi qismida talabalarning psixologik moslashuvi tushunchasining nazariy-metodologik asoslari ko'rib chiqilgan. Psixologik moslashuv fenomenining tuzilishi, komponentlari va darajalari tizimli tahlil qilingan. Adaptatsiya jarayonining ijtimoiy-psixologik, emotsional-kognitiv, motivatsion va xulq-atvor aspektlari ajratib ko'rsatilgan. Oliy ta'limdagi adaptatsiya jarayonining o'ziga xos bosqichlari, har bir bosqich uchun xarakterli bo'lgan psixologik qonuniyatlar va inqirozlar, shuningdek, moslashuvning normal va patologik shakllari o'rtasidagi farqlar aniqlanib, ularning diagnostik belgilari yoritilgan. Talabalar adaptatsiyasining individual-tipologik xususiyatlari, moslashuv jarayoniga shaxsning psixologik xususiyatlari, koping-strategiyalari, psixologik barqarorligi va emotsional intellektining ta'siri tadqiq etilgan. Ikkinchi qismda talabalarning psixologik moslashuvi jarayonida yuzaga keladigan asosiy qiyinchiliklar va muammolar sistematik ravishda tahlil qilingan. Akademik stress, ijtimoiy izolyatsiya, identifikatsiya inqirozi, nostalgia va oiladan ayrilish sindromlari, ijtimoiy qo'rquv, moliyaviy muammolar bilan bog'liq stress, vaqtni boshqarish qiyinchiliklari, o'quv jarayonining intensivligi va talablarning yuqoriligi bilan bog'liq muammolar, yangi axborot muhitiga moslashish qiyinchiliklari kabi omillarning talaba psixologik salomatligiga ta'siri o'rganilgan. Shuningdek, zamonaviy talabalar moslashuv jarayoniga raqamli texnologiyalar, ijtimoiy media, masofaviy ta'lim kabi zamonaviy omillarning ta'siri tahlil etilgan. Xorijiy talabalar, birinchi avlod talabalari, nogironligi bo'lgan talabalar va boshqa alohida ehtiyojli guruhlar adaptatsiyasining o'ziga xos jihatlari maxsus tadqiq etilgan.

Uchinchi qismda talabalarning oliy ta'lim muhitiga samarali psixologik moslashuvini ta'minlovchi yondashuvlar, texnologiyalar va dasturlar tahlil qilingan. Moslashuv jarayonini qo'llab-quvvatlovchi universitetning ijtimoiy-psixologik xizmati faoliyati, peer-mentoring (tengdoshlar tomonidan mentorlash) dasturlari, orientatsion tadbirlar va kurslar, psixologik resilienslikni rivojlantirish treninglari, stress-menejmenti va emotsional intellektni rivojlantirish dasturlari, ijtimoiylashuv imkoniyatlarini kengaytirish, o'quv ko'nikmalarini rivojlantirish dasturlari, talabalar turar joylarida psixologik moslashuvni qo'llab-quvvatlash dasturlari kabi amaliy intervensiyalar samaradorligi baholangan. Shaxsga yo'naltirilgan adaptatsiya dasturlari va yangi pedagogik texnologiyalarning roli alohida ta'kidlangan.

Xulosa qismida oliy ta'lim muhitida talabalarning muvaffaqiyatli psixologik moslashuvini ta'minlash uchun zarur bo'lgan tizimli yondashuv va amaliy tavsiyalar keltirilgan. Mazkur

tavsiyalar oliy ta'lim muassasalarining ma'muriyati, professor-o'qituvchilar, psixologik xizmat xodimlari va talabalar o'zini o'zi boshqarish organlari uchun mo'ljallangan. Talabalar psixologik moslashuvini monitoring qilish va qo'llab-quvvatlashning kompleks tizimini yaratish, profilaktik dasturlarni joriy etish, risk guruhidagi talabalarni erta aniqlash va ular bilan ishlash, talabalar adaptatsiyasini qo'llab-quvvatlovchi inklyuziv muhitni shakllantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan. Talabalar psixologik moslashuvi sohasidagi kelajak tadqiqotlar uchun istiqbolli yo'nalishlar belgilangan.

Ushbu tadqiqot natijalari oliy ta'lim tizimida talabalar psixologik salomatligini saqlash va mustahkamlash, ularning moslashuv potentsialini rivojlantirish, ta'lim sifatini oshirish hamda talabalar kontingentining saqlab qolish ko'rsatkichlarini yaxshilash uchun ilmiy asos sifatida xizmat qiladi.

Kalit So'zlar: Moslashuv, ta'lim tizimi, ijtimoiy-psixologik, emotsional-kognitiv, ijtimoiy rol

Shaxs Taraqqiyotining Yoshga Bog'liklik Xususiyatlari

Nilufar Bakhtiyarova (Kokand University)

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim-tarbiya jarayonida inson rivoji, shaxs kamoloti, mutaxassis shakllanishida ta'lim tazimi, uning ruhiy holati, yangicha tafakkur, milliy mafkuraning keng kamrovli sifatlarini shakllantirish vazifalari, shaxs xulkini boshkarish, yosh tarakkiyoti davrlarining xam sifat, xam miqdor o'zgarishlari haqida so'z boradi. Kalit so'zlar: pedagogika va psixologiya, ta'lim-tarbiya, shaxs, ta'lim tizimi, xarakter, temperament.

Ma'lumki, pedagogika va psixologiya fanlari ta'lim-tarbiya jarayonida inson rivoji, shaxs kamoloti, mutaxassis shakllanishida ta'lim tazimi, uning ruhiy holatini o'z ichiga olmaydigan etnik-antropologik, genetik-tarixiylik, mustakillik, tabiiy ekologik, intuitiv, ruhiy-xissiy bilish, rivojlanish, komillik omillariga suyanadi. Bundan tashkari, pedagogika va psixologiya fanlari oldiga yangicha fikrlash, yangicha tafakkur, milliy mafkuraning keng kamrovli sifatlarini shakllantirish vazifalari ko'yildi.

Shaxs individual taraqqiyotining muxim ommlaridan yana biri uning yoshiga bog'liq bo'lgan xususiyatlari. Chunki taraqqiyotning xar bir yosh bosqichi o'zining rivojlanish omillariga, konuniyatlariga, yangiliklar va o'zgarishlariga ega bo'lib, ular shaxsning xarakteri, temperamenti, iktidori, bilish jarayonlariga bevosita ta'sirini o'tkazadi. Yosh tarakkiyoti davrlarining xam sifat, xam miqdor o'zgarishlariga ega bo'lgan ko'rsatkichlari borki, amaliy psixologiya xar bir yosh xususiyatlarini ana shu ikkala ko'rsatkich nuktai nazaridan o'rganishi va shaxs xulkini boshkarish xamda ta'sir ko'rsatishda ularga tayanmog'i lozim. Umuman, psixologiyada isbot kilingan faktlardan biri shuki, turli davrlardagi inson tarakkiyoti o'ta murakkab jarayon bo'lib, xar bir davrning o'z qonuniyatlari mavjud.

Har bir bosqichda shaxsning biror-bir xususiyati o'zining yetuklik fazasiga erishadi. Masalan, olamni sensor jixatdan bilishning etuklik fazasi 18-25 yoshlarda (Lazarev ma'lumotlariga ko'ra), intellektual, ijodiy yetuklik - 35 yoshlarda (Leman ma'lumotlari), shaxsning yetukligi 50 - 60 yoshlarga kelib eng yukori nuktaga erishadi. SHunga o'xshash xususiyatlar insonning butun umri mobaynida muttasil kamolga yetib, rivojlanib borishini ta'minlaydi. SHunisi xarakterliki, xar bir yoshda biror funktsiyalarning rivojlanishi boshka bir funktsiyalarning susayishi xisobiga ro'y beradi. Masalan, bolalikning ilk bog'cha yoshida fazoga moslashuvi juda kuchaysa, keyinchalik uning o'rnini vakti adekvat idrok kilish bosadi. Qariyalarning biror narsalar xususida bilimdonligi, ma'lumotlar dunyosidagi yaxshi yo'nalishi (orientatsiyasi), psixomotorik vazifalar va bevosita bilish jarayonlarining susayishi xisobiga ro'y beradi. Xuddi shunday bolaning 3-5 yosh davri tilni, uning lug'aviy va strukturaviy xususiyatlarni o'zlashtirishga juda maqbul bo'lsa, yetuklik davri bo'lmish 45-55 yoshlarga kelib, ayni shu sifat deyarli o'zini yo'qotadi ("til kotib koladi"). Psixologiyaning maxsus tarmog'i hisoblanmish yosh davrlari psixologiyasining eng asosiy muammolaridan biri shuki, u xam bo'lsa, inson psixik tarakkiyotida kanday omillar genetik, tug'ma yoki orttirilgan, ijtimoiy omillar roli yetakchi ekanligi masalasi. Bir tomondan, bolaning o'z ota-onalaridan meros sifatida o'zlashtirgan sifatleri, masalan, anatomik-fiziologik xususiyatlar, miya faoliyatining o'ziga xosligi, tana tuzilishi (ko'l, oyok, yuz tuzilishi va boshk.), albatta, psixologik jixatdan odam bolasining muxitga moslashuvi, unga erkin

harakat qilishi, jarayonlarni ongida aks ettirishiga sabab bo'ladi. Chunki odtsiygina anatomik anomaliya xolati (qo'lning kaltaligi, bo'yning juda kichikligi kabi) psixikaga va shaxsning jamiyatda o'zini tutishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Lekin, ikkinchi tomondan, tashki muxit ta'sirini xam kamsitib bo'lmaydi. Masalan, agar bola maxsus ta'lim muassasalarida o'kimasa, unga tarbiyaviy ta'sirlar ko'rsatilmasa, uning rivojlanishi kanday bo'lishini tasavvur killsh kiyin emas. Bu muammolar ustida bosh qotirgan olimlar (L. Vigotskiy, J.Piaje, S.Rubinshteyn, A.Leont'ev va ko'plab boshka psixologlar) ikkala omil rolini xam inkor kilmagan xolda, ijtimoiy muhitning yetakchi ta'siri to'g'risidagi fikrni baravar yoklaganlar.

Kalit So'zlar: *pedagogika va psixologiya, ta'lim-tarbiya, shaxs, ta'lim tizimi, xarakter, temperament*

Teknolojideki Kamera Gelişiminin Kompozisyona ve Görüntüye Etkisi: Yaratıcı İfade ve Algısal Deneyim

Süleyman Kurt (İstanbul Nişantaşı University)

Çekim tekniklerinin zaman içindeki dönüşümüne bakıldığında, değişim ve gelişimin sinemadaki yaratıcı ifade üzerindeki etkileri dikkat çekmektedir. Görüntüdeki gelişim yüksek çözünürlük, hareketli görüntü stabilizasyon (sabitlemek) sistemleri, düşük ışık performansı gibi teknolojik özelliklerin benimsenmesiyle birlikte kompozisyonun merkezinden değişim başlamıştır. Gelişimin sürece olan etkisi, kompozisyonda oluşan tüm anlatı yapılarının görüntü karşılığı kimi zaman zorlanmış kimi zamanda anlatı dilini çok geliştirmiştir. Görüntü teknolojilerindeki değişim, yalnızca görüntünün teknik üretim biçimlerini değil, aynı zamanda sinemanın anlatım dilini, estetik yapısını ve seyirci ile kurduğu duygusal bağları da köklü biçimde dönüştürmüştür. Analog film kameralarından dijital sistemlere geçiş, üretim süreçlerinde önemli bir kolaylık sağlamakla birlikte, film dilinde ifadenin biçimlenişini de yeniden tanımlamıştır. Bu gelişmeler, sinema dilinde yalnızca teknik bir ilerleme değil, aynı zamanda kavramsal ve biçimsel bir yeniden yapılanma anlamına gelmektedir. Dijitalleşmenin sinematografik tasarım çerçevesinde; kompozisyon, görüntü kalitesi ve yaratıcı ifade üzerindeki etkilerini çok boyutlu bir yaklaşımla incelendiğinde, teknik donanım değişikliklerinin sinema üzerindeki yansımaları; görüntü yönetmenleri ile yapılan nitel birebir görüşmeler ve akademik literatür çerçevesinde ele alınmıştır. Bu sayede hem teorik hem de pratik düzeyde kamera teknolojisinin sinematografik deneyime nasıl yön verdiği ortaya konulmaktadır. Araştırma sırasında kantitatif araştırma yöntemi ile yapılan 11 görüntü yönetmeni ile yapılan görüşmelerde, kendilerinin sektörel deneyimleriyle desteklenen bu dönüşüm; teknik, estetik ve algısal düzlemlerde çok yönlü ve sürekli bir evrim sürecini yansıtmaktadır. Kompozisyonun dijital kameraların gelişim sürecinde, yaratıcı özgürlüğü artırmakla birlikte, bazı estetik prensiplerin ve kamera açılarının tercihlerinin esnemesiyle sonuçlanmıştır. Yüksek çözünürlük ve hareket sistemleri sayesinde anlatım olanakları zenginleşmiş; ancak post-produksiyon müdahaleleri ve formata göre biçimlenme zorunluluğu kompozisyonun özerkliğini tehdit edebilir hâle gelmiştir.

Çalışmada analog sistemde yer alan anlatı biçimi ve günümüzdeki anlatı yapısı arasındaki benzerlikler ve kompozisyon içerisindeki büyük değişim gözlenmiştir. Örnek “Leyla ile Mecnun” dizisinin analog yayın süreci ve dijital yayın süreci arasındaki bulgular ele alınacak olup, yeni anlatı dilinin geleceği değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Görüntü estetiği, dijital sinema, kamera teknolojileri, sinematografik tasarım, anlatı dili*

Qo'shiqlar Orqali Grammatikani O'rgatishning Pragmalingvistik Asoslari: Til va Madaniyat Integratsiyasi

Gulnoza Salimova (BSMI)

Sohiba Murodova (Qarshi shahar 1 - maktab ingliz tili fani o'qituvchisi, EFL and ESL teacher)

Zamonaviy til o'rgatish metodikasida til va madaniyatning o'zaro integratsiyasiga asoslangan yondashuvlar katta ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, til o'rganish jarayonida ko'ngilochar va madaniy materiallardan foydalanish samaradorlikni oshiradi. Shu nuqtayi nazardan, qo'shiqlar asosida grammatikani o'rgatish nafaqat til birliklarini kontekstual o'zlashtirishga, balki o'quvchilarning madaniy-estetik dunyoqarashini kengaytirishga ham xizmat qiladi. Ushbu yondashuvda qo'shiqlar o'quvchilarda grammatik kompetensiyani shakllantirish bilan birga, pragmalingvistik tahlil ko'nikmalarini rivojlantirish uchun ham imkoniyat yaratadi. Til o'rgatishda qo'shiqlardan foydalanish metodikasi ayniqsa kommunikativ yondashuvga asoslangan ta'lim tizimlarida muhim o'rin egallaydi. Qo'shiq matnlarida uchraydigan grammatik konstruksiyalar, gap tuzilmalari, zamonlar va modal birliklar o'quvchilarga grammatikani tabiiy kontekstda o'zlashtirish imkonini beradi. Bunday yondashuv orqali grammatik qonuniyatlar quruq nazariy ma'lumot sifatida emas, balki muloqotda faol ishtirok etuvchi til birliklari sifatida namoyon bo'ladi. Qo'shiqlar, shu bilan birga, o'rganilayotgan tilning milliy madaniyatini, ijtimoiy kontekstini va kommunikativ uslublarini ham o'zida aks ettiradi. Pragmalingvistik nuqtayi nazardan, qo'shiqlarda til birliklari qanday pragmatik vazifani bajarishi, nutq vaziyatiga qanday moslashishi, emotsional va ijtimoiy yuklamasi qanday bo'lishi tahlil qilinadi. Qo'shiqlardagi dialogik shakllar, nutq aktlari (so'rov, buyruq, iltimos, rad etish), kinoyali va metaforik ifodalar, ekspressiv vositalar orqali o'quvchilar tilning funksional va ijtimoiy jihatlarini anglab yetadilar. Ayniqsa, qo'shiqda ishlatiladigan murakkab gap tuzilmalari va stilistik figura-lar grammatik materialni chuqurroq o'zlashtirishga xizmat qiladi. Xulosa shuki, qo'shiqlardan foydalanish orqali grammatikani o'rgatish jarayoni nafaqat lingvistik bilimlarni mustahkamlash, balki pragmalingvistik kompetensiyani shakllantirish, madaniyatlararo muloqotga tayyorlikni oshirishga yo'naltirilgan kompleks yondashuv hisoblanadi. Bunday metodika bugungi kunda til ta'limi samaradorligini oshirishda istiqbolli va amaliy jihatdan asosli yondashuvlardan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

Kalit So'zlar: Grammatik kompetensiya, pragmalingvistika, madaniy kontekst, til o'rgatish, til va madaniyat integratsiyasi, kontekstual o'rganish

Local People's Perceptions on the Effects of Tourism: Hasankeyf Case

Berat Utku Becerekli (Batman University)

Reşat Arıca (Batman University)

Tourism is an activity based on displacement. These activities can cause positive and negative effects in the areas where they take place. Minimizing the effects is evaluated with the perceptions of tourism stakeholders regarding the effects and their efforts in this regard. Perceptions regarding the effects of tourism in various areas are considered as one of the basic components of sustainable development. This situation makes it important to examine the perceptions of stakeholders regarding the effects of tourism in touristic development processes. In this context, local people stand out as one of the most critical stakeholders in the tourism sector. The aim of this study is to examine the perceptions of local people regarding the effects of tourism. Within the scope of the research, the perceptions of local people living in the Hasankeyf district of Batman province regarding tourism were evaluated. Data were collected through a survey applied to 150 people residing in Hasankeyf using the convenience sampling method. The obtained data were analyzed with the factor analysis method and it was determined that local people had both positive and negative perceptions regarding the effects of tourism. The analysis results revealed that the effects in question manifested themselves both positively and negatively in socio-cultural, economic and ecological dimensions.

Keywords: *Tourism, sustainable tourism, local people*

Farg‘ona Vodiysi Oila Urf-odatlarini Va Qadriyatlarini Tadqiq Etishning Zamonaviy Dolzarb Masalalari

Khayitkhon Ismoilova (Kokand University Andijan branch)

maqolada Farg‘ona vodiysi oila urf-odatlarini va qadriyatlarini transformatsiyasining tendensiyalari, nazariy, amaliy va metodologik xususiyatlari falsafiy tahlil etilgan. Farg‘ona vodiysini o‘rganilishining sabablari, zamonaviy davrda vodiyni dunyo hamjamiyatidagi o‘rni va ahamiyati ilmiy manbalar asosida yoritilgan. Hozirgi zamon olimlarining Farg‘ona vodiysida olib borgan tadqiqotlari va ularning nazariy yondashuvlari bayon etilgan. Farg‘ona vodiysi aholi sonining o‘sishi, aholi zichligi va joylashuvning o‘zgarishi, mintaqa oilalarining o‘sish dinamikasi balandligi statistik ma’lumotlar asosida tahlil etildi.

Farg‘ona vodiysi oila urf-odatlarini va qadriyatlaridagi transformatsiya jarayonlarini nazariy-metodologik tahlil etish orqali O‘zbekistonning bugungi kunda ijtimoiy jarayonlardagi va davlat boshqaruvi sohasidagi ko‘plab masalalarni tahlil etishga asos bo‘lib xizmat qiladi. O‘zbekiston aholisi eng zich joylashgan xudud Farg‘ona vodiysi oila urf-odatlarini va qadriyatlarini transformatsiyasi shu jihatdan bugungi kunning dolzarb masalasiga aylandi. Farg‘ona vodiysi oila urf-odatlarini va qadriyatlaridagi transformatsiya jarayonlarini nazariy-metodologik tahlil etish orqali O‘zbekistonning bugungi kunda ijtimoiy jarayonlardagi va davlat boshqaruvi sohasidagi ko‘plab masalalarni tahlil etishga asos bo‘lib xizmat qiladi. O‘zbekiston aholisi eng zich joylashgan xudud Farg‘ona vodiysi oila urf-odatlarini va qadriyatlarini transformatsiyasi shu jihatdan bugungi kunning dolzarb masalasiga aylandi. Faylasuflar, din ulamolari, etnograf olimlar, psixologlar, pedagoglar, qomusiy olimlar va hozirgi zamon olimlari tomonidan Farg‘ona vodiysi oila urf-odatlarini va qadriyatlarini keng talqin qilinib kelinmoqda. Ushbu xududda olib borilgan tadqiqotlar va ularning natijalaridan olingan xulosalar shuni ko‘rsatadiki, Farg‘ona vodiysi qadimdan hozirgacha ko‘pchilik insonlarning diqqat markazida bo‘lgan. Xududning o‘ziga hos geografiyasi, iqlimi, uzoq va boy tarixi, aholisining o‘ziga xos milliy mental xususiyatlari kabi jihatlari, bundan tashqari mintaqaning inson yashashi uchun barcha qulayliklarga ega ekanligi muhim masala hisoblanib kelgan. Vodiy tabiiy sanagen xudud bo‘lib, insonlarning tafakkur tarzi tabiat bilan hamoxang holda shakllanib kelganligi ayon bo‘ladi.

Kalit So‘zlar: Farg‘ona vodiysi, oila tizimi, urf-odatlar, qadriyatlar, transformatsiya

Globallashuv Davrida Talabalarda Lisoniy Tafakkurni Shakllantirishning Innovatsion Usullari

Kamola Odiljonova (Andijan State Pedagogical Institute)

Global raqobat va axborot oqimi kuchaygan bir davrda zamonaviy talaba nafaqat biluvchi, balki mustaqil va tanqidiy fikrlovchi, ijodkor shaxs bo'lishi talab etilmoqda. Til vositasida fikrlash, o'z fikrini ifodalash va asoslash qobiliyati esa bevosita lisoniy tafakkur bilan bog'liq. Psixolingvistika esa til va tafakkur o'rtasidagi o'zaro aloqadorlikni chuqur o'rganadigan fan sifatida, bugungi o'quv jarayonida yangi yondashuvlarni taqdim etmoqda. Mazkur maqolada psixolingvistik yondashuv asosida talabalarda lisoniy tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiluvchi texnologiyalar tahlil qilinadi hamda zamonaviy til o'rganish jarayonida psixolingvistik yondashuv asosida talabalarda lisoniy tafakkurni shakllantirishning samarali texnologiyalari tahlil etiladi. Lisoniy tafakkur – til orqali fikrlash, muloqot va idrokni uyg'un holda shakllantirish mexanizmi sifatida qaraladi. Psixolingvistikaning nazariy asoslari, texnologik yondashuvlar hamda o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash malakalarini rivojlantirish imkoniyatlari yoritiladi. Innovatsion ta'lim shundayki, u o'zini rivojlantirish istagiga ega barcha ishtirokchilarning to'laqonli rivojlanishi uchun sharoit yaratadi, boshqacha aytganda, innovatsion ta'lim rivojlanuvchi va rivojlantiruvchi ta'limdir. Talabalarda o'qish istagini shakllantirish va buni malakaga aylantirish – barcha innovatsion ta'limning asosiy maqsadi hisoblanadi. Bunday ta'lim jarayoni talabaning o'quv-bilish faoliyatida faol ishtirokini va uning ijodiy qobiliyatlarini o'stirishni nazarda tutadi. Leksik birliklarni o'zlashtirishda so'zlarning tashqi xususiyatlaridan kelib chiqadigan muammolarga tovush, grammatik va tizimli dizayn kiradi. So'zlarning ovozi (talaffuzi)ga kelsak, inglizcha so'zlarning grafik va fonetik shakllari o'rtasidagi nomuvofiqlik ularning ma'nosini tushunishda va gaplarni tuzishda foydalanishda katta qiyinchiliklar tug'diradi. So'zlarning ma'nosini tushunish va ulardan nutqda foydalanish uchun so'z qurilishi - so'zning tarkibiy elementlari va uni yasash usullarini bilish muhimdir. Shu sababli, so'zning qanday yasalishi va o'zak so'zdan boshqa qanday so'zlarning yasalishi yoki boshqa so'zlarning qanday yasalishini aniqlash uchun uning morfologik tuzilishi va so'z yasash qolipini tizimli tahlil qilib borish zarur. Ma'lumki, inson tafakkur orqali o'ylaydi, sezgi organlari vositasida tashqi olamni his qiladi, o'zini o'rab turgan moddiy borliqni til vositasida o'rganadi. Shuning uchun ham tafakkurning vazifasi bilan o'zaro bog'lanadigan tilning verbal tomonini tushunib olish muhimdir. Buning uchun verbal ma'no tushunchasining tilshunoslikda hamda ona tili o'qitish metodikasida qanday holda ekanini aniqlash, so'z, tushuncha, fikr va verballikning o'zaro munosabatini yoritish, so'zlardagi leksik tushunchani asoslash, nutqning obrazlilikini o'rganish kabi vazifalarini bajarishga to'g'ri keladi. Aytish joizki, tilda emotiv ma'noning mavjudligi tilshunoslar tomonidan har doim ham tan olinmagan. Zero, bugungi kunda ommaviy axborot vositalaridagi ayrim ishtirokchilar, o'z nutqlarida talaffuz normalaridan to'g'ri foydalana olishlari zarur bo'ladi. Vaholanki, o'quvchilarga tovushlarni talaffuz qilishda fonetik materiallarning holatiga qarab ta'lim berish, adabiy til me'yorlarini egallashning muhim omili ekanligini tushuntirish lozim bo'ladi. Shuni aytish joizki, ona tili ta'limi jarayonida so'zlarni talaffuz qilishning qonun-qoidalariga rioya qilish texnikasi to'la egallanmaganligini aytish mumkin.

***Kalit So'zlar:** Integratsiya, pedagogika, kompetensiya, til sathlari, texnologiya*

The Significance Of Problem Educational Technology And Methods Of Creating Problem Situations in Forming The Thinking Ability Of Primary Class Students

Zarafshon Kalandarova (Kokand University)

In this article, the fulfillment of the requirements specified in the regulatory documents covering the content of primary education, problem assignment, problem questions, creation of a problem situation, problem teaching technology, improvement of modern methodologies aimed at the formation of thinking ability, education of a creative student personality and the formation and development of creative thinking ability in them, lesson educational and developmental tasks in the process, independent solving of problems and assimilation of knowledge and skills acquired during active scientific research, formation of necessary knowledge, skills and abilities in students, creative thinking, development of independent work skills and thinking ability, formation of research activity, problem statement of knowledge, solving problem assignments and carrying out small scientific and research works, the essence of teaching and the organization of problematic situations in the teaching of students by the teacher, and managing the activities of acquiring new knowledge by solving good and vital issues, problems and questions, putting questions to textbooks and curricula to explain the nature of the included problematic tasks, the problematic presentation of the educational material by the teacher, to form the student's interest in learning or personal motivation, to develop the activation of attention and observation activities, to develop such things as independence, responsibility, initiative, non-standard thinking, caution, perseverance, to accept the questions of the subject problem and to search for ways to solve it correctly, to offer different options for solving the given question, to try to prove the correctness of one of the hypotheses given, to express conclusions and opinions about the newly acquired knowledge, the comprehensive development of their educational and cognitive competences and thinking ability largely depends on the quality of primary education and the large-scale reforms that are being carried out in order to bring up mentally and physically mature generation will be discussed about the actual problems that have risen to the level of state policy today

Keywords: *Quality of education, primary education, thinking ability, methods, technology, problem situation, problem education, problem questions, problem situation*

Classification Principles of Natural Products Derived from Plants in Foreign Economic Activity Commodity Nomenclature Based on Chemical Composition

Nafisaxon Urinboyeva (Farg`ona Davlat Universiteti)

Mukammal Yormuhamatovna (Farg`ona Davlat Universiteti)

Durdonakhon Muydinjonova (Fergana State Technical University)

This research is focused on addressing the issues of proper classification of natural products derived from plants in foreign economic activities and their placement in commodity nomenclature. Plant-derived products occupy an important position in modern global trade, and developing classification principles based on their chemical composition is considered an urgent matter. The objective of this research is to create scientific and theoretical foundations for classifying plant products based on their chemical composition and to improve the practical classification system. The study employed spectroscopic, chromatographic, and bioanalytical methods to determine the chemical profiles of plant products. Additionally, comparative analysis, mathematical modeling, and statistical analysis methods were utilized. As a result of the research, a comprehensive classification system was developed that divides natural products derived from plants into six main chemical groups. The first group consists of alkaloids (tropane, isoquinoline, indole, and purine alkaloids), which are primarily used for identifying products with narcotic and psychotropic effects. The second group comprises flavonoids (flavones, flavonols, anthocyanidins) and their glycosides, used for classifying products with antioxidant and immunomodulatory properties. The third group consists of terpenoids (monoterpenes, sesquiterpenes, diterpenes, triterpenes), which are of significant importance in distinguishing products rich in essential oils and resins. The fourth group is composed of saponins (steroid and triterpene saponins), which are identified based on their foaming properties and biological activity levels. The fifth group includes phenolic compounds (simple phenols, phenolic acids, tannins), which determine the preservative and antimicrobial properties of products. The sixth group consists of special bioactive components (glucosinolates, coumarins, anthraquinones). Specific identification criteria and standard indicators were established for each chemical group. Within the scope of the research, more than 250 plant species and approximately 500 product samples derived from them were analyzed. The main novelty of the developed classification system is that it provides the first opportunity for comprehensive evaluation of plant products based on their chemical composition and bioactive component ratios. Unlike traditional botanical classification, the new system reflects the actual quality indicators and practical application areas of products. The obtained results demonstrate that classification based on chemical composition is significantly more accurate and practically adaptable compared to traditional morphological and botanical classification. The proposed classification system substantially improves quality control, standardization, and certification processes of products. Furthermore, it enhances efficiency in correctly assigning commodity codes and customs clearance in foreign trade operations. The practical significance of the research lies in the fact that the developed classification system can be directly implemented by republic's export-import companies,

customs authorities, and quality control organizations. The classification principles have been developed in accordance with the requirements of GOST, ISO, and other international standards. The implementation of the classification system provides significant economic benefits. The ability to predetermine product quality reduces costs in import-export operations by 15-20%. Automation of quality control processes decreases laboratory expenses by 30%. Ensuring product authenticity minimizes losses associated with counterfeit products. Moreover, the classification system that complies with international standards enhances product competitiveness and facilitates entry into new markets. In conclusion, classifying plant products based on their chemical composition enables the creation of a scientifically-based system that meets modern trade and industrial needs. This system plays a crucial role in ensuring product quality, enhancing competitiveness, and facilitating entry into international markets. Keywords: plant products, chemical classification, bioactive compounds, foreign trade, commodity nomenclature.

Keywords: *Plant products, chemical classification, bioactive compounds, foreign trade, commodity nomenclature.*

O'zbekistonda Fitotsenologik Tadqiqotlar Va Ularning Istiqbollari

Akramjon Yuldashev (Andijan State University)

Hozirgi kunda dunyoning juda ko'p mamlakatlarida, ayniqsa, Yevropada, shu jumladan Rossiyada fitotsenologik ilmiy izlanishlarga borgan sari ko'proq e'tibor berilmoqda. Buning sababi shundaki, har qanday botanik yo'nalishdagi ilmiy ishlarda o'simliklarning qaysi xususiyatlari o'rganilmasin, baribir oxir-oqibat o'rganilayotgan masalani to'g'ri tushunish uchun o'simlikning fitotsenologik xususiyatlariga murojaat qilishga to'g'ri keladi. O'zbekistonda fitotsenologik tadqiqotlar olib borilmoqda, lekin ularning salmog'i xozircha kamroq. Ammo istiqbolda bu tadqiqotlarning juda keng ko'lamda olib borilishiga va ulkan natijalar qo'lga kiritilishiga ishonch bor. Chunki qisqa vaqt oralig'ida xozirgacha olib borilgan ishlar shunga dalolat bermoqda. Ushbu maqolada so'nggi yillarda dunyoda va O'zbekistonda olib borilayotgan fitotsenologik tadqiqotlar tahlili, ularning ilmiy natijalari, ahamiyati, istiqbollari haqida so'z yuritiladi.

Ayniqsa, maqolada keltirilgan mualliflar tomonidan O'zbekistonning turli mintaqalarida (Chotqol tizmasining Qo'ng'irbuqa tog'larida, O'zbekistonning janubiy xududlarida, Toshkent viloyati sharoitida, Qoraqalpog'istonning og'ir iqlim sharoitlarida) olib borilayotgan ilmiy tadqiqotlarining natijalari katta nazariy va amaliy ahamiyatga ega. Qo'ng'irbuqa tog'larida o'simlik resurslarini o'rganish bilan bir qatorda u yerdagi keng tarqalgan dorivor, ozuqabop, yem-xashak va boshqa foydali o'simliklarning senopopulyatsiyalari ham o'rganilmoqda. Ayniqsa, tadqiqot obyekti sifatida *Crataegus turcestanica*, *Arum korolkowii*, *Gymnospermum albertii*, *Rhus coriaria*, *Korolkovia severtzowii*, *Thalictrum minus*, *Achillea millefolium*, *Prangos pabularia*, *Agrimonia asiatica*, *Biebersteinia multifida*, *Hypericum perforatum* o'simliklariga e'tibor qaratilmoqda. O'zbekistonning janubi iqlim sharoitlarida ham dorivor va ozuqabop vitaminli o'simliklarning resurslari xamda senopopulyatsion xususiyatlari o'rganilmoqda. Shu kunga qadar *Lipskya insignis*, *Achillea millefolium* va boshqa turlar o'rganib kelinmoqda.

O'zbekiston adventiv florasi ham har tomonlama keng ko'lamda o'rganilmoqda. Bu tadqiqotlarda nafaqat adventiv flora taksonomiyasi, muvaffaqiyatli tarqalish sabablari va ularga qarshi kurashish yo'llari, balki ularning aynan fitotsenotik xususiyatlari ham o'rganilmoqda. Bu esa ularga qarshi kurashning samarali usullarini ishlab chiqishga ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit So'zlar: Fitotsenologiya, o'simlik jamoasi, yosh tarkibi, senopopulyatsiya zichligi, hayotiy strategiyalar

Oliy Ta'lim Tashkiloti Rahbariga Qo'yiladigan Umumiy Talablar

Ikromjon Mamajonov (Andijan Branch Of Kokand University)

Ushbu ilmiy maqolada O'zbekistonda olib borilayotgan keng ko'lamli ta'lim islohotlari va zamonaviy innovatsion boshqaruv tamoyillarining oliy ta'lim muassasalari (OTM) rahbarlari faoliyatiga ta'siri o'rganiladi. Mamlakatda ta'lim tizimi bosqichma-bosqich yangi bosqichga ko'tarilayotgani, global ilmiy-texnik taraqqiyot talablariga mos ravishda yangilanayotgani sharoitida OTM rahbarlariga nisbatan qo'yilayotgan talablar ham mutlaqo yangi mazmunga ega bo'lmoqda. Bugungi kunda universitet yoki institut rektori, prorektori, direktori shunchaki ma'muriy topshiriqlarni bajaruvchi emas, balki strategik fikrlovchi, yetakchi pedagog, ijtimoiy psixolog, ilhomlantiruvchi va transformatsiya tashabbuskori sifatida maydonga chiqmoqda. Tadqiqotning asosiy maqsadi — oliy ta'lim sohasidagi rahbar shaxsining zamonaviy talablarga muvofiq psixologik, kasbiy, axloqiy va boshqaruv kompetensiyalarini aniqlash hamda ularni tizimlashtirishdir. Bu jarayonda rahbarlikni an'anaviy "nazorat va buyruq" modeli doirasidan chiqarib, uni madaniy-etakchilik, ilhomlantirish, innovatsiya joriy etish, axloqiy namuna ko'rsatish va jamoani bir maqsad sari yo'naltirish faoliyatiga aylantirish dolzarb vazifa sifatida ko'riladi. Maqolada ushbu vazifani bajarish uchun rahbardan talab etiladigan bilim va ko'nikmalar chuqur tahlil qilinadi. Metodologik jihatdan maqolada qiyosiy tahlil, normativ-huquqiy hujjatlar va davlat rahbarining ta'limga oid nutqlari asosida kontekstual tahlil, shuningdek, ta'lim menejmenti va yetakchilik psixologiyasi bo'yicha fundamental nazariyalar asosida tavsifiy yondashuv qo'llanilgan. Xususan, Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan "Yangi O'zbekiston – Uchinchi Renessans" konsepsiyasi va unda ilgari surilgan yetakchilik fazilatlarini asosiy yo'nalish sifatida talqin etiladi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha,

OTM rahbarlari nafaqat qonunchilik va ta'lim texnologiyalarini yaxshi bilishi, balki insonparvarlik, madaniy muloqot, notiqlik, ziddiyatli holatlarni bartaraf etish, jamoaviy muhit yaratish kabi soft skills (yumshoq ko'nikmalar)ga ham yuqori darajada ega bo'lishi kerak. Ayniqsa, ko'pmillatli va ko'p madaniyatli oliy ta'lim muassasalarida rahbarning etnopsixologik sezgirligi, madaniyatlararo kommunikatsiyaga tayyorligi institutsional barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Rahbarning har bir qarori faqat ma'muriy emas, balki psixologik-madaniy aks sado beradi. Maqolada zamonaviy rahbar uchun zarur bo'lgan kompetensiyalar tizimi taklif qilinadi: bunda strategik rejalashtirish, raqamli transformatsiya bilan ishlash, akademik erkinlik va sifatni ta'minlash, xalqaro hamkorlikda ishtirok etish, talabalarga xizmat ko'rsatish madaniyatini shakllantirish kabi funksiyalar alohida ajratib ko'rsatiladi. Shuningdek, OTM rahbarlari uchun kasbiy malakani oshirish, faoliyat samaradorligini baholash mezonlarini ishlab chiqish va yetakchilik madaniyatini shakllantirish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar beriladi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, O'zbekistonning ta'lim tizimi modernizatsiya qilinayotgan davrda institut va universitet rahbarlari butun tizimning muvaffaqiyatini belgilab beruvchi asosiy figuraga aylanmoqda. Ularning faoliyati nafaqat tashkilot ichida, balki butun jamiyatda intellektual, ma'naviy va innovatsion rivojlanishga xizmat qilishi zarur. Shu boisdan, rahbarlik lavozimlariga tayinlashda faqat lavozimiy talablar emas, balki shaxsiy psixologik salohiyat, axloqiy yetuklik va madaniy yetakchilik mezonlarini ham inobatga olish muhimdir.

Kalit Soʻzlar: oliy taʼlim yetakchiligi, Oʻzbekiston, taʼlim transformatsiyasi, innovatsion boshqaruv

Ilmiy Innovatsiyalar Sog'liqni Saqlashda: 3D-Printerlarning Tibbiyot Amaliyotidagi O'rni Va Kelajagi

Roziya Zuxridinova (KUAF)

Ushbu tezis sog'liqni saqlash sohasidagi ilmiy innovatsiyalarni, xususan, 3D-printerlar texnologiyasining hozirgi holati va kelajakdagi salohiyatini IMRAD (Kirish, Metodlar, Natijalar, Muhokama) uslubida atroflicha tahlil qiladi. Tadqiqotning maqsadi 3D-bosib chiqarishning tibbiyotdagi dolzarbligini, amaliy samaradorligini va uning sog'liqni saqlash tizimiga ta'sirini baholashdan iborat. Kirish qismida mavzuning dolzarbligi, ya'ni tibbiyotda texnologik innovatsiyalarning tez sur'atlar bilan rivojlanishi va 3D-printerlarning bu jarayondagi o'rni yoritilgan. Unda individual bemorlarga moslashtirilgan protezlar, suyak implantlari va ortopedik moslamalarni yaratish imkoniyatlari hamda bioprinting orqali to'qima va organ modellarini tayyorlash kabi ilg'or yo'nalishlar ta'kidlangan. Sohadagi mashhur ilmiy nashrlar, jumladan, "Nature Medicine", "The Lancet" va "Science" jurnallaridan iqtiboslar keltirilgan bo'lib, ular 3D-bosib chiqarishning tibbiyotdagi inqilobiy ahamiyatini tasdiqlaydi. Metodlar bo'limida kompleks tadqiqot usullari bayon etilgan. Bularga tahliliy usul (ilmiy maqolalar, klinik tajribalar va innovatsion kompaniyalar faoliyatini o'rganish), statistik solishtirish (an'anaviy ishlab chiqarish bilan 3D-printing texnologiyasini taqqoslash), amaliy misollar tahlili (suyak implantlari va eshitish apparatlari ishlab chiqarish jarayonlari) hamda suhbat va intervyular (tibbiyot mutaxassislari bilan) kiradi. Ushbu metodologiya texnologiyaning nazariy asoslarini, amaliy qo'llanilishini va kelajakdagi salohiyatini har tomonlama baholash imkonini berdi. Natijalar qismida 3D-printerlar texnologiyasining aniq afzalliklari ko'rsatilgan. Xususan, 3D-bosma protezlar an'anaviy usullarga nisbatan 40% arzonroq ekanligi va bemorga aniq mos kelishi qayd etilgan. Shuningdek, ishlab chiqarish vaqti 10-15 kundan 2-3 kungacha qisqargani hamda bioprinting orqali tayyorlangan to'qima modellarining jarrohlikka qadar mashq qilishda samarali ekanligi ta'kidlangan. Implantlarning individual tana tuzilishiga moslashtirilib tayyorlanishi davolash samaradorligini oshirishdagi muhim omil sifatida ko'rsatilgan. Muhokama bo'limida 3D-printerlarning tibbiyotdagi inqilobiy o'zgarishlarga olib kelayotgani va bioprinting orqali sun'iy to'qimalar, hatto funksional organlar yaratish imkoniyati muhokama qilingan. Shu bilan birga, texnologiyani ommalashtirishdagi muammolar ham ko'rsatilgan: qimmat uskunalar, malaqali mutaxassislar yetishmasligi hamda qonuniy va etik me'yorlarning aniq emasligi. Xulosa qismida 3D-printer texnologiyasi zamonaviy tibbiyotning kelajagi ekanligi va uning keng imkoniyatlari ta'kidlangan. Davlat va soha rahbarlarining bu texnologiyani qo'llab-quvvatlashi, malaqali kadrlar tayyorlash va huquqiy bazani yaratish orqali uni amaliyotga keng joriy etish zarurligi ta'kidlab o'tilgan.

Kalit So'zlar: 3D-printerlar, bioprinting, tibbiy innovatsiyalar, personalizatsiyalashgan tibbiyot, sog'liqni saqlash.

A Comparative Study of Electronic Lexicography: Corpus Methods and Semantic Visualization in English Versus Uzbek Monolingual Dictionaries

Nodira Akhunova (Central Asian University)

Billura Tolipova (Central Asian University)

Modern educational lexicography is experiencing the period of transformation, caused by fast development of digital technologies, which is especially noticeable in the case of monolingual dictionaries. This study presents a comparative analysis of using corpus methods and the visualization of semantic relationships in English and Uzbek monolingual dictionaries. The aim of the study is to reveal similarities and discrepancies in the application of digital tools and to explore the possibilities of adapting them to Uzbek lexicographic traditions. The methodology of the study is based on a comparative analysis of two key aspects: 1) corpus methods and 2) the visualization of semantic relationships. In English lexicography, such corpora as BNC (British National Corpus) and COCA (Corpus of Contemporary American English) are widely used to analyze frequency, collocations and polysemy. In Uzbek monolingual dictionaries (e.g., *izoh.uz*; *savodxon.uz*) corpus technologies are rarely used due to limited digital infrastructure. Literary texts and manually selected examples more often serve as sources. Furthermore, English dictionaries integrate graphic elements (polysemy trees, syntactic structure diagrams, and interactive word networks), which facilitates the understanding of systemic connections, in Uzbek dictionaries there is almost no visualization. The findings show that English dictionaries leveraging digital technologies are more effective in modeling the lexical system, while Uzbek lexicography still relies on traditional methods. However, the Uzbek language holds potential for incorporating visualization (for instance, for agglutinative morphology) and corpus-based approaches. The conclusions highlight the need for expanding the electronic corpora for Uzbek language, and adapting the methods of visualization with account of Uzbek semantics. The study contributes to the dialogue between English and Uzbek lexicography and suggests practical steps to enhance Uzbek dictionaries.

Keywords: *Electronic lexicography, monolingual dictionaries, corpus methods, visualisation*

Tibbiyot Ta'limi: Nazariya Va Amaliyot Uyg'unligi

Ikromjon Mamajonov (Andijan branch of Kokand university)

Jur'atbek Kuvatov (Andijan branch of Kokand university)

Mazkur maqolada tibbiyot sohasi ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan zamonaviy islohotlar, ularning nazariy asoslari va amaliy natijalari, shuningdek, fan-ta'lim-ishlab chiqarish integratsiyasi orqali tibbiy kadrlar tayyorlash masalalari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilingan. O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan sog'liqni saqlash tizimidagi islohotlar, bu yo'nalishda qabul qilingan huquqiy-me'yoriy hujjatlar va ularning ijrosi borasidagi ishlar atroflicha ko'rib chiqilgan. Xususan, "Tibbiyot va farmatsevtika ta'limi va ilm-fani tizimini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida", "2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi", "Tibbiy ta'lim sifatini oshirish va amaliyot bilan integratsiyalash" kabi hujjatlar mazmunidan kelib chiqilgan holda tibbiy ta'limda nazariya va amaliyotning uyg'unligini ta'minlashning dolzarbligi asoslab beriladi. Maqolada Qo'qon universiteti Andijon filiali misolida tibbiy oliy ta'limda amaliyot bilan integratsiyalashgan modelni shakllantirish bo'yicha olib borilgan tajriba tahlil qilinadi. Xususan, talabalar nazariy bilimlarini amaliy ko'nikmalar bilan mustahkamlash maqsadida filialda zamonaviy o'quv-amaliy infratuzilma shakllantirilgan. Bunda "MAKRO FARM", "MED CITY" sanatoriyasi, "FAMILY MED", "BABY CITY" kabi xususiy klinikalar, shuningdek, "Makrofarm" korxonasi, "Shprints zavodi" hamda turli xildagi xususiy dorixonalar bilan amaliy hamkorlik yo'lga qo'yilgan. Ushbu tashkilotlar bilan hamkorlik talabalarga darslarda olgan nazariy bilimlarini real amaliyotda sinovdan o'tkazish, tibbiy jarayonlarda ishtirok etish hamda soha bo'yicha dastlabki kasbiy malakalarni shakllantirish imkonini beradi. Shuningdek, nazariy bilimlarni amaliyot bilan uyg'unlashtirishda xorijiy va mahalliy mutaxassislar ishtirokida olib borilayotgan binar, vebinar darslar va seminar-treninglar tizimini samarali mexanizm sifatida qayd etish mumkin.

Tadqiqot metodologiyasida tahlil, sintez va analogiya usullaridan foydalangan holda, tibbiy ta'limda sifat va samaradorlikni oshirish, yuqori malakali raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlashda fan, ta'lim va ishlab chiqarishning uzviy integratsiyasi muhim omil sifatida asoslab berilgan. Jumladan, integratsion model doirasida oliy ta'lim muassasalarining ishlab chiqarish korxonalari bilan o'zaro hamkorligi, kadrlar buyurtmachilarining talablariga mos ravishda o'quv dasturlarining takomillashtirilishi, amaliy mashg'ulotlarning korxonalarda o'tkazilishi, talabalarning ishga joylashishiga ko'maklashuvchi loyiha va tashabbuslarning yo'lga qo'yilishi kabi jihatlar yoritilgan.

Xulosa o'rnida maqolada nazariya va amaliyot uyg'unligi orqali ta'lim sifati va samarasini oshirish, sog'liqni saqlash sohasining ehtiyojiga mos kadrlar tayyorlash, bitiruvchilarning bandligini ta'minlash, ilm-fan va ishlab chiqarish bilan bog'liq hamkorlikni kuchaytirish bo'yicha taklif va tavsiyalar ilgari surilgan. Tadqiqotning amaliy ahamiyati shundaki, unda ilgari surilgan model va yondashuvlar boshqa oliy tibbiy ta'lim muassasalari uchun ham foydali metodik asos bo'la oladi.

Kalit So'zlar: tibbiy ta'lim, nazariya va amaliyot integratsiyasi, ta'lim islohotlari, amaliy mashg'ulotlar

The Timurid Aesthetic Legacy and Its French Orientalist Interpreters

Yorkinoy Nasirdinova (Kokand University, Andijan Branch)

During the Timurid era, the Turkic–Persian artistic and literary aesthetics that developed in Central Asia and neighboring regions became a key means of expressing political, spiritual, and cultural identity. After the collapse of the Timurid civilization—which had flourished across a vast territory in the 15th century—in 1507, its rich political and cultural legacy was carried on by the Safavids in Iran, the Uzbek khanates in Central Asia, and the Mughal dynasty in India. The exquisite manuscript works and monumental architectural structures produced during this period served as symbols to legitimize and glorify royal authority, while simultaneously embodying Islamic intellectual values and local cultural heritage. Contemporary literary-biographical *tazkiras* (compendia of poets’ or scholars’ lives) indicate that a broad and diverse literary milieu thrived beyond the confines of the royal courts. Sustained literary exchanges conducted in Persian, along with the travels of writers and scholars, ensured that a shared cultural space was maintained despite the political fragmentation of post-Timurid realms. Thus, in Timurid and successor states, manuscript books, architectural patronage, and symbolic imagery came together harmoniously to form an integrated aesthetic environment that affirmed political sovereignty, upheld spiritual ideals, and expressed a common cultural identity. In examining this legacy, interdisciplinary research by French Orientalist scholars has played a particularly notable role. Francis Richard’s studies offer a fresh evaluation of the manuscript culture of the 16th-century Shaybanid period, highlighting the role of manuscript production in consolidating political power. In his view, sumptuous illustrated manuscripts served to bolster a ruler’s prestige by showcasing artistic patronage and expanding cultural networks. Maria Szuppe, through her analysis of 16th–17th-century Central Asian *tazkiras*, demonstrates how the Persian scholarly–literary network of the post-Timurid era survived and adapted despite new political divisions. Marie Efthymiou investigates the production and copying of Qur’an manuscripts in Central Asia from the late 16th to the early 20th century. She analyzes processes ranging from the creation of small booklets—such as the *haftiyak* and *panj sūra*, intended for talismanic use or special devotions—to the production of luxurious Qur’an codices adorned with exquisite illumination. Her research highlights the continuity of local bookmaking traditions and the art of Qur’anic ornamentation in the region, revealing their enduring religious and cultural significance. In another study, Francis Richard examines the royal scribal workshops in the Shaybanid-era Bukhara Khanate, where teams of calligraphers, painters, and illuminators produced fine manuscripts under the khans’ patronage. He shows that the creation of such beautiful manuscripts was instrumental in enhancing dynastic prestige. Focusing on architecture, Sandra Aube explores the complex commissioned in Herat by Gawhar Shad Begum (wife of Shāhrukh Mirza) and its intricate tilework, illustrating how refined aesthetic taste and political-religious symbolism were harmoniously integrated in Timurid architectural patronage. Alan Piper, observing that the portrayal of the celestial steed *Burāq* in Timurid miniatures features motifs reminiscent of the *Amanita muscaria* mushroom, suggests that the symbolic layers of this Islamic mystical iconography may be linked to local shamanistic beliefs. Studies such as these—grounded in philological, historical, artistic, and archaeological analysis of diverse sources—are critically important for reconstructing the intellectual and artistic world of the Timurid era. This broad and

multifaceted approach by French Orientalists is enabling a deeper understanding and appreciation of the Timurid cultural heritage.

Keywords: *Timurid aesthetics, Manuscript culture, Architectural patronage, Persian literary networks, Islamic iconography*

Global Cooperation in Healthcare Systems

Roziya Zuxridinova (KUAF)

This thesis argues that global cooperation in healthcare systems is a vital necessity, not a luxury. Historical examples, from the fight against cholera to the eradication of smallpox, demonstrate the effectiveness of collective action. In the modern world, characterized by globalization, migration, and pandemics, international cooperation is even more relevant. Key roles are played by organizations like WHO, UNICEF, and Doctors Without Borders, as well as regional structures that adapt global initiatives to local conditions. Successful examples cited include the COVAX program and the polio eradication campaign, along with Eurotransplant, which showcases effective cooperation beyond infectious diseases. Despite significant obstacles such as bureaucracy and political disagreements, overcoming these challenges requires sustainable solutions based on solidarity and a scientific approach. Digital transformation, including telemedicine and artificial intelligence, is highlighted as an important tool for expanding access to treatment and accelerating scientific discoveries. The future of global healthcare is inextricably linked to the UN Sustainable Development Goals, particularly SDG 3 – "Good Health and Well-being." A special emphasis is placed on youth and medical students, whose participation in international initiatives and volunteering fosters a global mindset and is key to sustainable healthcare development. Ultimately, the thesis underscores that only through joint efforts can a world be created where every person has access to quality medical care.

Keywords: *Healthcare, cooperation, global, sustainable, medical, access*

Representation of the Space Category with Spatial Prepositions and Postpositions in English and Uzbek

Dildora Kuvandikova (National University of Uzbekistan)

This study aims to examine the semantic and grammatical representation of spatial relations through prepositions in English and postpositions in Uzbek, focusing specifically on how the category of space is conceptualized and linguistically realized in two typologically different languages. A comparative linguistic analysis was conducted, utilizing a descriptive and contrastive approach. As a result of our research, we identified three semantic groups of spatial prepositions and postpositions in two typologically different languages English and Uzbek. They are a) units denoting the location of an object within the boundaries of another object or on its surface, in other words: inside or on top of it; b) units expressing the spatial relation of an object referring to different dimensions of another object; c) units expressing the location of an object in relation to various sides or aspects of another object. The first semantic group includes English prepositions such as *at*, *in*, *on*, and *within*, while in Uzbek postpositions such as *ichida*, *ustida*, *oldida*. In English, the meaning "on the surface" is conveyed by the preposition *on*, while in Uzbek it is expressed through a noun in the locative case with affixes such as *-da*. The semantic feature "inside" is represented in English not only by prepositions but also by the adverb *inside*. In contrast, in Uzbek it is conveyed by the functional word *ichida* in combination with possessive and locative suffixes. The second semantic group — "the spatial relation of an object to the dimensions of another object" — includes prepositions, postpositions, and adverbs in the studied languages. The precise position of an object within a given space can vary depending on the specific part of the space it occupies — e.g., at the edge, in the center, in the middle, or diagonally. This variability depends on the size of both the reference object and the located object. To clarify the meanings of spatial positioning, we divided the semantic features into two subgroups including a) location of the object in the center, in the middle, or between and b) location relative to the length and width of the object. In the second group, semantic nuances such as *across*, *through*, and *along* are distinguished. For example, *along the riverbank*, *along the wall*. In English, this semantic feature is realized through prepositions such as *along*, *down*, *by*, as in the sentence: *Along the river bank blossomed beautiful white flowers of bird cherry*. In Uzbek, the same meaning is expressed through postpositions such as *bo'ylab*, *bo'yida*, *bo'yi*, typically used with nouns in the nominative case: e.g., *chegara bo'ylab* (along the border), *yo'l bo'yi* (along the road). In the semantic group referring to "the position of an object in relation to different sides of another object," the object may be located behind, in front of, above, below, at the back, next to, etc. The location of the object is defined by primary reference points, such as its relation to the Earth's surface, the equator, and other spatial landmarks. In English, the object's relative location is expressed using prepositions such as *beyond* (behind), *in front of* (in front), *above* (above), *under* (below), and *behind* (at the back). In Uzbek this meaning is conveyed through locative-case forms of nominal function words, combined with possessive affixes—for example: *yuqorisida* (above), *oldida* (in front), *ostida* (under), *ortida* (behind).

The study revealed that both English and Uzbek possess a significant number of synonymous prepositions. Many spatial prepositions in English, as well as postpositions in Uzbek, are homonymous with adverbs. In terms of semantic organization, English locative prepositions

demonstrate a higher frequency of usage compared to Uzbek postpositions. In Uzbek, spatial relations can be expressed not only through postpositions marked by case endings and adverbs but also through nominal function words marked with possessive and locative case affixes. Furthermore, in English, the preposition on is used to indicate the spatial placement of an object on a surface. In Uzbek, this same meaning is expressed by employing locative case suffixes such as -da.

Keywords: *Spatial preposition, postposition, spatial relations, locative case,*

Modern Özbek Nesrinin Şekillenmesinde Türk Edebiyatının Rolü

Akram Khudayberdiyev (Andijan State University)

Modern Özbek nesrinin oluşumunda Türk edebiyatının rolü, yalnızca edebi-kültürel bir etkileşim alanı olarak değil, aynı zamanda ortak Türk edebi düşüncesinin gelişimi ve entegrasyonu bağlamında da önemli bir mesele olarak değerlendirilmelidir. Bu makale, XIX. yüzyılın sonları ile XX. yüzyılın ilk yarısında Türk edebiyatında teşekkül eden düşünsel-estetik yaklaşımların Özbek nesrine olan doğrudan ve dolaylı etkilerini edebi, kültürel, teorik ve karşılaştırmalı yönleriyle incelemeyi amaçlamaktadır. Konunun güncelliği, çağdaş Özbek nesrinin temel poetik ve fikrî özelliklerinin—özellikle Cedid dönemiyle şekillenen maarifçilik, bireysel özgürlük, topluma eleştirel bakış, milli kimlik ve vatanseverlik gibi temaların—Türk edebiyatındaki Tanzimat, Servet-i Fünun ve Millî Edebiyat gibi edebi akımların düşünsel ve metodolojik birikimiyle paralel gelişmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Araştırmanın temel amacı; Özbek nesrinin oluşum sürecine etki eden Türk edebiyatı tarihinin belirli dönemlerini, kuramsal temellerini ve yazarlar arası ilişkileri inceleyerek iki edebî gelenek arasındaki ortak yönleri bilimsel esaslarla ortaya koymaktır. Bu doğrultuda çalışmada karşılaştırmalı tarihsel analiz, metinlerarasılık (intertextuality), edebi arketiplerin tespiti ve kültürel aktarım teorisi gibi metodolojik yaklaşımlar bir arada kullanılmıştır. Araştırmanın ampirik temeli Ahmet Kabaklı, Ali Budak, Nihat Sami Banarlı, Mehmet Kaplan gibi önde gelen Türk edebiyat tarihçilerinin bilimsel çalışmaları ile Namık Kemal, Halit Ziya Uşaklıgil, Reşat Nuri Güntekin, Ahmet Hamdi Tanpınar gibi klasik Türk yazarlarının eserlerine dayanmaktadır. Özbek edebiyatı bağlamında ise Mahmud Hoca Behbudi (Mahmudxo‘ja Behbudiy), Munavvar Kari Abdurreşidhanov (Munavvarqori Abdurashidxonov), Abdurrauf Fitrat (Fitrat), Çolpan (Cho‘lpon), Abdullah Kadirî (Abdulla Qodiriy), Oybek, Gafur Gulam (G‘afur G‘ulom) ve Said Ahmet (Said Ahmad) gibi önemli nesir yazarlarının metinleri ele alınmıştır.

Elde edilen bulgular, çağdaş Özbek nesrinde Türk edebiyatına ait pek çok temel unsurun bulunduğunu ortaya koymaktadır: 1) anlatım tarzında halkçılık ve dilde sadelik, 2) realizm, romantizm ve psikolojik portrelere verilen önem, 3) tarih bilinci ve milli farkındalığın ön planda tutulması, 4) kadın figürü, ailevi çatışmalar, aydın karakterinin toplumdaki konumu gibi temaların estetik şekilde işlenmesi, 5) roman türünün teşekkülünde Halit Ziya ve Namık Kemal gibi yazarların üslupsal etkisinin hissedilmesi. Özellikle, Abdullah Kadirî’nin “O‘tkan kunlar” (“Geçmiş günler”) romanındaki içsel çatışmalar ile Halit Ziya’nın “Aşk-ı Memnu” eserindeki psikolojik gerilim ve sosyal baskıların tematik benzerlikler taşıdığı saptanmıştır. Aynı şekilde, Namık Kemal’in “Vatan Yahut Silistre” eserinde işlenen vatanseverlik ve fedakârlık temaları Behbudi, Fitrat ve Çolpan’ın tiyatro metinlerinde doğrudan yansıma bulmuştur. Makale, Özbek edebiyat eleştirisinin teşekkülünde Türk edebi eleştirisinin, poetikasının ve stilistik yaklaşımlarının temel oluşturduğunu savunmakta; özellikle Ali Budak’ın Osmanlı Modernleşmesi ve Edebiyat, Ahmet Kabaklı’nın Türk Edebiyatı ve Mehmet Kaplan’ın Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar başlıklı eserlerinin kuramsal çerçevede Özbek edebi metin analizinde kullanıldığını göstermektedir. Bu uyum, özellikle yapı çözümleme, olay örgüsü (syujet), karakter organizasyonu ve tür dinamiği gibi alanlarda açıkça görülmektedir. Bu çalışmanın bilimsel yeniliği, bugüne dek sadece genel kültürel bağlamda ele alınan Özbek-Türk edebi ilişkilerini nesir türü odağında, somut metinler ve metinlerarası bağlantılar ışığında

sistematik olarak incelemeye yönelmiş olmasıdır. Ortaya konan sonuçlar, karşılaştırmalı edebiyat, Türkoloji ve çağdaş edebi analiz yöntemleri için uygulanabilir bir temel niteliği taşımakta; özellikle ortak Türk edebi düşüncesi çerçevesinde edebi diyalogu incelemeyi hedefleyen yeni akademik araştırmalara katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Modern Özbek nesri, Türk edebiyatı, edebî etkileşim, Cedid edebiyatı, karşılaştırmalı edebiyat, realizm, tarihî roman, millî uyanış*

Ingliz va O'zbek Tillarida Biotexnologiya Terminlarining Kognitiv-semantik Xususiyatlari

Yorkinoy Nasirdinova (Kokand University, Andijan Branch)

Alisher Ismailov (Kokand University, Andijan Branch)

Biotexnologiya zamonaviy ilm-fanning jadal rivojlanayotgan sohalaridan biri bo'lib, uning terminologiyasi kimyo, tibbiyot, qishloq xo'jaligi kabi turdosh fanlar bilan uzviy bog'langan va fanlararo muloqotda muhim vosita hisoblanadi. Biotexnologik atamalarni to'g'ri tushunish va qo'llash esa ularning ma'no hamda konseptual tuzilishini chuqur anglashga bog'liq. Shu bois, ushbu terminlarni ingliz va o'zbek tillarida kognitiv-semantik nuqtai nazardan o'rganish ilmiy hamda amaliy jihatdan dolzarbdir. Bunday yondashuv konseptual metafora nazariyasiga tayangan holda atamalar ortidagi konseptual modellarni va metaforik ma'nolarni ochib berishga xizmat qiladi. Ingliz va o'zbek tillaridagi biotexnologik atamalarga asos bo'lgan asosiy konseptual metaforalar (masalan, genetik axborotni "kod" sifatida tasavvur qilish) hamda kognitiv modellar aniqlanib, molekulyar biologiya, genetika va gen injeneriyasi, klonlash, fermentatsiya texnologiyalari kabi amaliy biotexnologiya yo'nalishlaridan keltirilgan misollar orqali ushbu atamalarning semantik xususiyatlari yoritiladi. Shuningdek, terminlarning ingliz tilidan o'zbek tiliga tarjimai yoki turli kontekstlarda qo'llanishi jarayonida kuzatiladigan semantik o'zgarishlar (siljishlar) tahlil qilinadi. Bundan tashqari, ingliz va o'zbek tillarida atamalar ma'nolarining o'zaro mosligini baholash uchun "tillararo semantik xarita" tuzildi. Ushbu qiyosiy tahlil natijasida terminlarning ekvivalentlik darajalari hamda konseptual nomuvofiqlik hollari aniqlandi. Masalan, ayrim inglizcha biotexnologik iboralarning o'zbek tilida bevosita ekvivalenti bo'lmasligi mumkin; bunday hollarda ularni konseptual jihatdan mos ravishda ifodalash zaruriyati ikki til o'rtasida tushunchalarni moslashtirishdagi qiyinchiliklar mavjudligini ko'rsatadi. Shuningdek, har bir tilning lingvistik va madaniy o'ziga xosligi terminlarning ma'no talqiniga sezilarli ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Natijada, tadqiqot ikki tilda ilmiy tushunchalarni anglash va ifodalash mexanizmlarini yanada chuqurroq yoritib, tarjimashunoslik, leksikografiya va lingvistik ta'lim sohalariga nazariy va amaliy hissa qo'shadi. Olingan ilmiy xulosalar ingliz va o'zbek tillarida terminologiyani standartlashtirish, atamalarni samarali o'qitish hamda izohli lug'atlarni boyitishga ko'maklashadi.

Kalit So'zlar: *Biotexnologiya terminologiyasi, kognitiv-semantik tahlil, konseptual metafora, tillararo semantik xarita, tarjimashunoslik*

Organik Hayvansal Üretim ve Enflasyon İlişkisi: Türkiye Verileri Üzerine Bir Analiz

Belma Arslan (AYBÜ)

Son dönemde sıkça karşımıza çıkan Türkiye'ye ait tarımsal ürünlerin farklı ülkeler tarafından kabul edilmeyip sınırdan geri gönderilmesi haberleri dikkat çekmektedir. Sınırdan dönme sebebi ise büyük oranda tarım ilacı kalıntısıdır. Bu tür zararlıların kullanılmadığı organik üretimin amacı daha sağlıklı ve sürdürülebilir ürünleri çevreye ve insan sağlığına zarar vermeden üretmektir. Organik ürünler, doğal yöntemler, GDO ve sentetik girdi yasağı nedeniyle konvansiyonel tarıma göre daha düşük verimle üretilmektedir. Besin değeri yüksek organik ürünlerin düşük verimle üretilmesi, ürün maliyetlerini artırmaktadır. Bu durum da hane halkının bu ürünlere ulaşmasını zorlaştırmaktadır. Türkiye'de organik üretim, 2000'lerin başından itibaren ürün çeşidi, üretim miktarı, ekim alanı ve çiftçi sayısında sürekli bir artış gösterirken, ekonomik sıkıntılar nedeniyle 2018-2019 yılları civarında tarımsal üretimde bir gerileme yaşanmıştır. Bu çalışmada da organik hayvansal üretim verilerinin, organik tarımsal üretimdekine benzer bir gerileme gösterip göstermediği araştırılmıştır. 2014-2023 yılları arası 12 aylık ortalamalara göre (%) tüketici fiyat endeksi (TÜFE) ve Organik hayvansal üretim verileri (Çiftçi Sayısı, Hayvan Sayısı, Et (Ton), Süt (Ton) ve Yumurta (Adet) ile korelasyon analizleri yapılmıştır. Tüfe ile çiftçi sayısı (-0.56), hayvan sayısı (-0.66) ve et üretimi (-0.29) negatif ilişkili bulunmuş, süt miktarı (+0.59) ve yumurta sayısı (+0.04) ise pozitif ilişkili bulunmuştur. Buradan hareketle bozulan ekonominin çiftçiyi organik hayvancılıktan uzaklaştırdığı söylenebilir. Bu durum hayvan ve çiftçi sayısının enflasyonun yükselmesiyle beraber düşüşünü açıklar. Aynı zamanda Türkiye'de zaten pahalı olan et fiyatları, organik et talebini de düşürmüştür denilebilir. Sağlığına dikkat eden ve organik beslenmek isteyen hane halkı daha ulaşılabilir olması sebebi ile süt ve yumurta talebini ise enflasyonla birlikte artırmıştır. Organik tarıma kıyasla başlangıçta daha yüksek yatırımla başlanması sebebiyle organik hayvancılık verilerinde tümüyle net bir negatif ilişki gözlenmemiş olabilir.

Anahtar Kelimeler: TÜFE, Organik Hayvancılık, Enflasyon

Uzbek–French Literary and Cultural Relations: in the Context of Orientalism and Historical Integration

Yorkeynoy Nasirdinova (Kokand University, Andijan Branch)

This article explores the historical and cultural dynamics of literary and intellectual exchanges between Uzbekistan and France through the lenses of comparative literature, cultural history, and Orientalist scholarship. It highlights the role of French Orientalists and travelers in shaping European perceptions of Central Asian civilization—especially that of Uzbekistan—and its literary heritage. While Western narratives, including those of some Orientalists, often portrayed figures like Amir Temur as symbols of destruction and conquest, they largely overlooked his foundational contributions to Islamic art, science, and cultural construction. In contrast, the Timurid legacy endured and flourished through the post-15th-century cultural continuity of cities like Samarkand and Bukhara, which remained prominent centers of Islamic knowledge.

The article discusses how Central Asia appeared to European observers as a space imbued with Islamic mystique and civilizational depth, yet often remained understudied due to linguistic and geopolitical barriers. Through case studies such as the literary and archival heritage of Bukhara—including its libraries and court chronicles—the complex interrelation between political power and literary expression in the region is examined. The article also recognizes the pivotal contribution of French Orientalists in preserving and cataloging Central Asian Persian manuscripts, such as those held at the Bibliothèque nationale de France, including rare copies of *Tarikh-i Bukhara* by Narshakhi and other texts from the Shaybanid-era Bukhara miniature school.

It further notes the cultural resonance of Central Asian reformist thinkers of the 19th–20th centuries who drew inspiration from European, particularly French, ideas of enlightenment and literary modernity. Ultimately, the article situates these Uzbek–French exchanges within broader patterns of East–West intellectual dialogue, emphasizing their relevance to both the colonial legacy and modern national awakening discourses in Central Asia.

Keywords: *Uzbek–French cultural relations, Orientalism, Timurid legacy, Literary heritage, East–West intellectual exchange*

A Qualitative Study on Customer and Employee Experiences Regarding the Use of Service Robots in Restaurants

Nihan Akdemir (Kocaeli University)

Oylum Ekşi (Kocaeli University)

Banu Saadet Ünsal Akbiyik (Kocaeli University)

Labor shortages, rising operational costs, and efforts to standardize service quality have accelerated the adoption of smart automation systems and service robots in the restaurant industry. The COVID-19 pandemic further intensified this trend by highlighting the advantages of contactless and hygienic service. As service robots become increasingly common in the restaurant industry, they are transforming traditional service encounters and reshaping the experiences of both customers and employees. According to the literature, service robots not only transform customer experiences by providing innovative and interactive service encounters, but also offer restaurants greater efficiency, flexibility, and cost advantages. Research focusing on the experiences and perceptions of employees working with service robots is still in its early stages.

Although some findings reveal generally positive feelings toward working with robots, others report limited interaction or negligible impact on daily routines. Thus, understanding how employees perceive and feel about working with robots is essential. Robot service undoubtedly creates a new customer experience. Although customers may perceive service robots as innovative and engaging, their acceptance largely depends on the specific functions the robots perform. This study aims to explore both customer and employee experiences regarding the use of service robots in restaurant service processes. The research will be conducted in branches of a chain restaurant business, and data will be analyzed through thematic analysis. The findings are expected to provide a comprehensive evaluation of how the integration of service robots affects experience quality, customer satisfaction, and employee well-being. In addition to offering a theoretical contribution to the literature, this study seeks to provide practical recommendations for restaurant managers to design more inclusive and balanced human–robot collaboration processes.

Keywords: *Service robots, experiences, employees, industry, provide*

Konaklama İşletmelerinin Engelli Bireylere Uygunluğu: Batman Otelleri Üzerine Bir Araştırma

Bilal İmir (Batman University)

Reşat Arıca (Batman University)

İnsan ömrünün uzaması ve nüfus yoğunluğunun artmasıyla birlikte engelli birey sayısı da günden güne artmaktadır. Bu durum turizm paydaşları için engelli turizmini azımsanmayacak bir gerçek haline getirmektedir. Engelli bireyle turizm faaliyetler boyunca konaklama işletmelerini kullanmaktadır. Ancak bu işletmelerin çoğu engelli bireyler için uygun yapısal düzenlemelere sahip değildir. Bu bağlamda çalışmanın amacı; Batman ilindeki otellerin engelli bireylere uygunluğunu belirlemektir. Bu kapsamda Batman’da faaliyet gösteren yedi (7) otel işletmesi ile yarı yapılandırılmış görüşme ve gözlem gerçekleştirilip, araştırma verilerine ulaşılmıştır. Veriler betimsel analiz ile incelenmiştir. Araştırma sonuçları; otel işletmelerinde engelli bireylere yönelik girişimlerin (i) ekonomik algı, (ii) psikolojik algı ve (iii) fiziksel altyapı faktörleri çerçevesinde şekillendiğini göstermektedir. Fiziksel altyapı engelli bireylerin otel işletmelerinin en zayıf olduğu alan ve engelli bireylerin otel tercihini kısıtlayan başlıca faktördür.

Anahtar Kelimeler: Engelli turizmi, konaklama işletmeleri, Batman

Linguistic Characteristics of Nanotechnology-based Pharmaceutical Terminology

Yorkeyoy Nasirdinova (Kokand University, Andijan Branch)

Maxliyo Atamirzayeva (Kokand University, Andijan Branch)

Nanotechnology has emerged as a key driver of innovation in modern pharmacology, introducing a wealth of new terms that bridge medicine, chemistry, and materials science. These developments underscore the importance of precise specialized terminology and pose new challenges for interdisciplinary communication. This paper investigates the linguistic characteristics of nanotechnology-based pharmaceutical terminology, focusing on English and Uzbek usage in an interdisciplinary scientific context. A comparative corpus-based terminological analysis of scientific articles, regulatory documents, and academic texts was conducted to classify nanodrug-related terms and identify their formation patterns, usage, and cross-linguistic equivalents.

The analysis reveals that many nanopharmaceutical terms exhibit metaphorical naming (e.g., “dendrimer” derived from Greek for a tree-like structure), frequent use of scientific acronyms (for compounds or regulatory agencies), and widespread internationalization through classical (Greek–Latin) roots. Neologisms are commonly formed by combining the “nano-” prefix with established pharmaceutical terms, yielding consistent nomenclature across languages. English terms are often adopted into Uzbek via direct translation (calques) or transliteration, resulting in parallel variants like “nanozarracha” versus “nanopartikula” for “nanoparticle”. Minor morphological adaptations in Uzbek (such as plural or adjectival suffixes) are noted, though the core terminology remains recognizable.

These nanotechnology drug terms appear in medical research literature, regulatory guidelines, and educational texts, yet inconsistent usage and translation have led to terminological variability and potential confusion among practitioners. The study highlights the need for standardized terminology: precise, well-defined nanodrug terms (aligned with international standards) facilitate accurate translation and lexicography (e.g., development of multilingual technical dictionaries), as well as clear communication among clinicians, researchers, and regulators. By documenting these linguistic features, the research underscores that terminological consistency is crucial for mutual intelligibility and effective knowledge exchange in pharmaceutical nanotechnology.

Keywords *Nanopharmaceutical terminology, Scientific neologisms, Cross-linguistic equivalence, Metaphor in medical language, Terminological standardization*

Mulla Xolbek Ibn Muso Andijoniyning “g‘urbatnoma” Asarida Etnonim Va Joy Nomlari Genezisi Tadqiqi Hamda “millat” va “vatan” Badiiy Konseptlari

Akram Khudayberdiyev (Andijan State University)

Iskandarshoh Madgaziyev (Andijan State Univrsity)

Dilmurod Quronov (Andijan State University)

Maqolada Mulla Holbek ibn Muso Andijoniy qalamiga mansub "G‘urbatnoma" asari asosida "O‘zbekiston" tushunchasining shakllanishi, tarixiy-etnik ildizlari va uning badiiy talqini ilmiy-nazariy asosda yoritilgan. Asarda uchraydigan "O‘zbekiston" atamasi tarixiy-geografik manzilda emas, balki o‘zbek xalqi istiqomat qiluvchi hudud sifatida an‘anaviy konsept o‘laroq qo‘llanilgan. Mulla Holbek asarida bu nom madaniy-milliy birlik timsoli, xalqning yashash manzili sifatida beriladi. Jumladan, Andijon va Farg‘ona vohalari "O‘zbekiston" deb nomlanadi, bu esa "o‘zbek yashaydigan joy" degan ma’noda qo‘llangan. Ushbu jihat, "Vatan" tushunchasining turli tarixiy bosqichlardagi semantik o‘zgarishlarini o‘rganishga asos bo‘ladi. Maqolada "o‘zbek" atamasining etnonim sifatida shakllanishi XIV asrga, ya’ni Oltin O‘rda xoni — Muhammad O‘zbekxon nomi bilan bog‘lanadi. Bu nom keyinchalik siyosiy-etnik birlik ramziga aylangan. "G‘urbatnoma"da tilga olingan joy nomlari va ularning badiiy ifodasi etnik-madaniy xotira kontekstida tahlil qilingan. Ayniqsa, shoir tomonidan qo‘llanilgan: "Farg‘ona – jannatmakon", "O‘zbekiston – jon ofarin" singari poetik satrlar bu hududlarning faqat geografik emas, balki ma’naviy qadriyatlar bilan bog‘liqligini ham ko‘rsatadi. Asardagi ko‘plab misralarda "O‘zbekiston" so‘zining ma’nosi "Vatan" tushunchasi bilan yaqinlashadi, biroq u zamonaviy milliy davlat degan ma’noda emas, balki yashash makoni sifatida ifodalanadi. Tadqiqot davomida "O‘zbekiston" tushunchasining tarixiy va adabiy manbalarda qo‘llanishi izchil tahlil qilinadi. Mirzo Muhammad Haydarning "Tarixi Rashidiy", Enderunli Fazilning "Zanonnom", Turdi Farog‘iy g‘azallarida ham "o‘zbek" va "O‘zbekiston" atamaları o‘rni bilan "o‘zbeklar yashaydigan yurt" degan mazmunda qo‘llaniladi. Demak, ushbu tushuncha dastlab "etnik yashash joyi" sifatida qaralgan bo‘lsa-da, XX asr boshlarida u asta-sekin milliy mustaqillik g‘oyasi bilan uyg‘unlashib, davlat timsoliga aylana bordi. Shuningdek, maqolada XX asr boshidagi jadidlar faoliyati, xususan, Fitrat, Behbudiy, Cho‘lpon, Hamzalarning asarlarida "Vatan" tushunchasining yangi, siyosiy-ma’naviy ma’noda shakllanishi va "O‘zbekiston" degan nomga yangicha yondashuvni ilgari surgani yoritiladi. Ayniqsa, Oybekning "O‘zbekiston uchun", "O‘zbek eli" she’rlarida bu nom timsollar orqali Vatan, yurt, xalqning birlik, ozodlik va ravnaq ramziga aylantirilgan. Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, "G‘urbatnoma"dagi "O‘zbekiston" tushunchasi diniy-ma’naviy qadriyatlar bilan yo‘g‘rilgan bo‘lsa, yangi davr o‘zbek adabiyotida u siyosiy-hududiy, mustaqil Vatan ramziga aylantiriladi. Mazkur maqola bu semantik o‘zgarishni nazariy va badiiy kontekstda asoslab beradi hamda "O‘zbekiston" tushunchasining tarixiy-genetik ildizlarini ochib beradi.

Kalit So‘zlar: G‘urbatnoma, O‘zbekiston, Mulla Holbek, vatan tushunchasi, etnonim, toponim, yangi o‘zbek adabiyoti

Sholi Navlari Donidagi Aminokislotalar Miqdori

Mirzohid Jaynaqov (Andijan State University)

Ilhom Kurbanbayev (Genetika Va O'simliklar Eksperimental Biologiyasi Instituti)

M.G'. Nematova (Andiajn State University)

Ushbu ilmiy tadqiqotda Andijon viloyati Paxtaobod tumanida yetishtirilgan sholi donlari ustida olib borilgan tahlil natijalari keltirilgan bo'lib, ayniqsa ayrim navlarning donida mavjud bo'lgan bog'langan va erkin aminokislotalarning miqdori haqida muhim ma'lumotlar berilgan. Tadqiqot davomida turli xil sholi navlari solishtirilib, ularning donidagi aminokislotalar spektri, miqdori va tarkibi aniqlangan. Bunda asosan zamonaviy xromatografik tahlil uslublari, xususan gaz xromatografiyasi va suyuqlik xromatografiyasi kabi usullar qo'llanilgan. Bu texnologiyalar sholi donida mavjud bo'lgan turli aminokislotalarni aniq aniqlashga, ularning konsentratsiyasini baholashga imkon bergan.

Tahlillar natijasiga ko'ra, o'rganilgan sholi navlari orasida Devzira (qora qiltiriq) navi aminokislotalar tarkibi bo'yicha alohida ajralib turgani kuzatildi. Aynan ushbu navda bog'langan va erkin holatdagi aminokislotalarning umumiy miqdori nisbatan yuqori bo'lib, u boshqa navlarga qaraganda sezilarli ustunlikka ega bo'ldi. Bu holat Devzira navining oziqaviy qiymatining yuqoriligi, biologik faol komponentlarining boyligi va iste'molchilar salomatligi uchun foydaliligi bilan izohlanadi.

Bundan tashqari, ushbu natijalar seleksiya va urug'chilik sohasidagi olimlar uchun muhim amaliy ahamiyatga ega bo'lib, aminokislota tarkibi bo'yicha yuqori ko'rsatkichlarga ega sholi navlarini tanlash va ko'paytirishga xizmat qilishi mumkin. Shuningdek, sholini chuqur kimyoviy tahlil qilish orqali uni oziq-ovqat sanoatida, parhez mahsulotlari ishlab chiqarishda va sog'lom ovqatlanish konsepsiyalarida qo'llash imkoniyatlari kengayadi.

Kalit So'zlar: *Tantana, sholi, aminokislota, asparagin, xromatografiya*

Ticari Kredilerde Finansal Tabloların Analizi ve Değerlendirilmesi: Akbank Örneği

Yılmaz Songur (Akbank T.A.Ş.)

Osman Yılmaz (Batman University)

Muhammad Noman (University of Beira Interior)

Bu çalışma, Akbank'ın kredi portföyündeki 10 büyük ticari borçlunun vaka çalışmasını kullanarak, finansal tablo değerlendirmesinin Akbank'taki ticari kredi kararlarını nasıl etkilediğini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Kapsam, kredi analizi çerçevelerinin literatür incelemesini ve bu on firmanın (portföydeki en yüksek kredi maruziyetlerini temsil eden) Akbank'ın dahili kredi değerlendirmesinin ayrıntılı bir incelemesini içerir. Araştırma, gerçek dünya portföyüne odaklanarak, oran analizinin ve risk değerlendirmesinin bir Türk bankacılık bağlamında pratik uygulamasını göstermektedir. Analiz, 2022 ortasına kadar olan dönemi (borçlular için mevcut en son finansal verileri kullanarak) kapsar ve bu firmaların faaliyet gösterdiği birden fazla sektörü kapsar.

Bu araştırma için birincil vaka olarak Türkiye'nin önde gelen özel bankalarından biri olan Akbank seçilmiştir. Akbank'a odaklanmak, çalışmanın analizini Türkiye'deki en iyi performans gösteren bankalar arasında sürekli olarak yer alan büyük bir ticari kredi kuruluşunun gerçek dünya bağlamında temellendirmesine olanak tanır (Sarigül vd ., 2023) Akbank'ın finansal tabloları ve oran profilleri ayrıntılı olarak incelenir ve daha sonra içgörüler daha geniş Türk bankacılık sektörü içinde konumlandırılır. Akbank'ın konumunu bağlamlandırmak ve benzersiz bulguları vurgulamak için sektör genelindeki kıyaslamalara ve akran kuruluşlara yapılan karşılaştırmalı referanslar dahil edilir. Endüstri normlarını veya düzenleyici eşikleri not etmek gibi sektör karşılaştırmalarını dahil ederek, çalışma Akbank'ın durumunun izole bir şekilde değil, daha geniş bankacılık eğilimlerini yansıtacak şekilde görülmesini sağlar. Bu yaklaşım, Akbank'ın finansal performans açısından en güçlü özel bankalardan biri olarak tanımlanmasına rağmen (Sarigül vd ., 2023), kredi karar uygulamaları daha geniş endüstrinin uygulamalarıyla birlikte daha iyi anlaşılabilir. Sonuç olarak, çalışmanın amacı finansal oran analizinin Akbank'ta kredi karar alma sürecini nasıl bilgilendirdiğini aydınlatmak ve daha geniş olarak Türkiye'nin ticari bankacılık sektöründeki diğer bankalara uygulanabilir içgörüler sağlamaktır. Bu, derinlemesine bir vaka analizini genel sektörel derslerle ilişkilendirerek literatüre katkıda bulunur ve böylece hem firma düzeyinde hem de endüstri düzeyinde finansal tablo analizinin kredi kararlarındaki etkinliğine ilişkin perspektifler sunar.

Keywords: *Ticari krediler, finansal tabloların analizi, AKBANK*

Rise of Nativism in the United States

Üstün Yüksel (Independent Researcher)

This article examines the rise of nativism in contemporary American society. Nativism in the American experience originated with white American Protestants, native-born residents, whose families had lived in the United States of America (USA) for several generations. White Protestant Americans have portrayed their culture as the paradigmatic norm and cast it as superior in the landscape of USA. Usually, White Protestant Americans see that immigrant groups, foreigners, and other newcomers will lead to a deterioration of social stability, or simply quality of life. White Protestant Americans has become dominant in the USA for several generations both socially and politically. Nativism has a long history in American politics that dating back to the establishment of the nation, but it became more popular in the 1850s. A group of native-born Protestants in New York City formed the “Order of the Star-Spangled Banner” in 1849. A growing sense of “us” and “them” (referred to immigrants) in the society gave rise to nativism in the USA. Therefore, a populist movement arose based on arguing for restrictions on immigration, longer residency requirements for naturalization, and impediments to political participation for immigrants. The most influential nativist group of the era “the Know-Nothing Party” was formed in 1855. This party was a response, in part, to the huge waves of immigration to the United States. In recent decades, nativist sentiment has risen over concerns about the millions of undocumented immigrants, mostly from Mexico, Central America and from other countries. President Donald Trump focused on anti-immigration rhetoric during his campaign. Nativism was at the main motivation of Donald Trump’s presidency and his political career. Nativism gained influence in 2025 again. The Los Angeles protests and riots broke out against mass deportation of illegal immigrants in reaction to President Trump’s harsh action. Moreover, nationwide demonstrations were spread as a backlash to President Donald Trump’s immigration policy. It is evidence of the rise of anti-immigrant feelings among the population and nativism . This study reveals that a racial nativism has arisen which intertwines a new American racism with traditional hostility towards immigrants. As a result of the nativism, American society are certainly polarized.

Keywords: *The United States of America, Nativism, Immigration, White Protestant Americans, The Los Angeles Protests*

Trade Creation Effects on Global Value Chains: a Case Study of BRICS

Shameem Chalil (Koneru Lakshmaiah Education Foundation, Vijayawada, Andhra Pradesh)

Over the past two decades, international trade and production have become increasingly organized around what is commonly referred to as the Global Value Chains (GVCs). The BRICS trade volume greatly revolves around Global Value Chains (GVCs) or Global Supply Chains. In this context, BRICS institutional arrangements on FDI inflows, foreign exchange reserves have positively impacted trade creation from BRICS countries thereby influencing the Global Value Chains. This paper intends to analyze the directional trade flows of BRICS and its intra trade volume towards the global value chains. Firstly, the institutional changes in the BRICS (FDI Inflow, and Foreign Exchange Reserve) can increase the merchandise trade within the BRICS countries, secondly; an increase in the merchandise trade outflows from BRICS, and finally; an increase in the service trade outflows from BRICS. The first and third findings can be understood as trade creations due to increase in Foreign Exchange Reserve, and FDI inflows in the BRICS countries, and Rules of origin as an implicit trade barrier for imports from the rest of world. The Global Value Chains are most relevant to understand the third findings on the increase in trade flows from the BRICS. The key determinant of the increase in outflows is the imperative of the complementarities of value chains for imports of intermediates by member of the BRICS.

Keywords: *BRICS, trade, chains, value, increase, global*

Yönetimde Yavaş Bilim Paradoksu: Hızın Baskısı Karşısında Stratejik Derinlik ve Sabır

Gokben Bayramoğlu (Hitit University)

Nida Palabıyık (Yozgat Bozok University)

Yavaş Bilim (Slow Science) hareketi, 2010 yılında Almanya merkezli “Slow Science Akademie” tarafından yayımlanan “Yavaş Bilim Manifestosu” ile kurumsal bir çerçeve kazanmıştır. Bu manifesto, bilimsel bilginin üretim sürecinde giderek artan hız ve çıktı baskılarına karşı bir itiraz olarak kaleme alınmıştır. Manifestoda, “bilim zaman ister” (science needs time) vurgusu yapılmakta; derin düşünmenin, anlamlı veri analizinin ve teorik katkının ancak sabırla ve zamanla mümkün olabileceği savunulmaktadır. Bilim insanlarının sürekli yayın yapma, fon bulma ve sıralama sistemlerine uyum sağlama zorunluluğu içinde yüzeysel bilgi üretimine itildiği eleştirilmektedir. Manifesto, yayınlandığı ilk yıllarda Avrupa akademisinde sınırlı bir yankı uyandırır da özellikle 2010’ların ikinci yarısından itibaren akademik tükenmişlik, yayın etiği ihlalleri ve metrikleşme krizi gibi sorunların artmasıyla birlikte, farklı disiplinlerden araştırmacıların dikkatini çekmeye başlamıştır. Bugün yavaş bilim hareketi, özellikle sosyal bilimlerde, felsefede, STS (Science and Technology Studies) alanında ve eleştirel yükseköğretim çalışmalarında giderek daha fazla referans verilen alternatif bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

Bu çalışma, Brain Treanor’un “Yavaş Üniversite Manifestosu”ndan yola çıkarak akademideki genç araştırmacılar üzerindeki sürekli üretim, yayın ve hizmet baskısını eleştirel biçimde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Akademik yaşamdaki hız kültürü, düşünsel derinliği yok ederek aceleyle üretilmiş ama yüzeysel yayınları teşvik etmekte, bu da hem bireysel tükenmişliğe hem de kurumsal kalite erozyonuna yol açmaktadır. Ayrıca çalışma kapsamında, modern akademik yaşamda giderek artan hız ve performans baskısının, bilgi üretiminin niteliğini nasıl etkilediğini sorgulanmakta ve bu bağlamda “yavaş bilim” kavramı yönetim disiplini perspektifinden ele alınmaktadır. Yavaş bilim yaklaşımı, yalnızca araştırma süreçlerini yavaşlatmayı değil, aynı zamanda anlam, derinlik ve süreklilik gibi niteliksel unsurları ön plana çıkarmayı amaçlar. Buna göre, bilimsel bilgi üretimi yalnızca çıktıya ve metrik performansa indirgenemez; aksine, anlamlı ve kalıcı bilgi üretimi için sabır, bekleme ve eleştirel düşünce gereklidir.

Çalışmada, Türkiye’deki akademik sistemin istatistiksel veriler ışığında mevcut durumuna da yer verilmiştir. 2023 yılında Türkiye’den çıkan bilimsel yayın sayısı 48.828’e ulaşmış, milyon kişi başına düşen yayın sayısı 572 olmuştur. Ancak yayın sayısındaki bu artış, yüksek etki değerine sahip dergilerdeki görünürlüğe yansımamıştır. 2023 itibarıyla Türkiye’nin Q1 dergilerde yayın oranı yalnızca %30,58 iken, bu oran dünya genelinde %49,98 düzeyindedir. Buna karşılık, düşük etkili Q4 dergilerde Türkiye’nin yayın oranı %18,92 olup dünya ortalamasının (%8,83) iki katını aşmaktadır. URAP 2023–2024 verilerine göre Türkiye’den yalnızca 9 üniversite ilk 1000’e girebilmiş, ilk 500’e ise hiçbir üniversite ulaşamamıştır. Bu durum, akademik üretimin hızla arttığı ancak stratejik derinlik ve uluslararası etki açısından ciddi bir zayıflama yaşandığını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak bu çalışma, stratejik yönetimde ve akademik üretimde “hız” kavramının eleştirel bir analizini sunmakta; yavaş bilim yaklaşımını ise sürdürülebilir, anlamlı ve toplumsal etkisi yüksek bilgi üretiminin bir koşulu olarak önermektedir. Akademik alanda derinlik, sreklielik ve etik sorumluluk ekseninde bir dönüşüm için yavaş bilimin teşvik edilmesi gereklidir. Bu yaklaşım, yönetim disiplninde sabır ve stratejik öngörü gibi nitelikleri merkeze alarak, hız çağında dirençli ve anlamlı bir akademik pratik inşasını mümkün kılabilir.

Anahtar Kelimeler: *Yavaş bilim, akademik hız baskısı, stratejik derinlik, sabır, bilimsel performans*

Problems and Linguosemantic Features of Legal Terminology Translation

Feruza Vaxidova (Kokand University Andijan branch)

Mazkur maqolada yuridik atamalarning ingliz va o'zbek tillarida qo'llanilishi, ularning lingvistik xususiyatlari, tarjima jarayonidagi muammolar tahlil qilingan. Muallif yuridik matnlar tarjimasida terminlarning ekvivalentini topish, madaniy va kontekstual tafovutlarni hisobga olish zarurligiga e'tibor qaratadi. Shuningdek, maqolada ingliz va o'zbek tillaridagi yuridik terminlarning semantik o'ziga xosliklari va ularni to'g'ri tarjima qilish strategiyalari yoritilgan. Tadqiqot yuridik tarjimaning nazariy asoslari va amaliy muammolarini chuqur tahlil qilishga qaratilgan.

Kalit So'zlar: Yuridik terminologiya, tarjima muammolari, lingvosemantik xususiyatlar, terminlar ekvivalenti, ingliz tili, o'zbek tili, huquqiy matnlar, tarjima strategiyalari

Determination of the Main Factors of Consumer Expectations and Satisfaction Towards Robot Applications Used in Restaurants Within the Framework of Kano Model

Bilsen Bilgili (Kocaeli University)

Nihan Akdemir (Kocaeli University)

Consumer expectations and satisfaction are determined by the importance levels of basic factors with traditional methods. However, the level of satisfaction created by factors that are very important for consumers may not be high. The Kano Model method, which is based on the classification of expectations, reveals the relationships between the expectations and satisfaction levels for products or services in a more understandable way. According to the Kano Model, consumer expectations are classified as “must-be requirements, one-dimensional requirements, indifferent requirements, attractive requirements, reverse requirements, questionable requirements”. The satisfaction level outputs that will occur when the requirements classified in different categories are met have a very important guiding feature for strategic decisions, unlike traditional methods. In particular, the Kano Model method is used to define consumer expectations and satisfaction levels for new products and services. The use of the Kano Model for new products and services plays an important role in sustainable strategic decision making for businesses. This research was conducted to determine the basic factors of consumer expectations and satisfaction levels regarding the use of robots in restaurants, which is becoming increasingly widespread in all industries in the world and in our country. The research was conducted on 30 participants, taking into account the application conditions of the Kano Model method. Expectations for restaurant services where robots are used were classified using the Kano Model, and the satisfaction index was calculated according to the service environment with and without robots. In the research, the qualitative and quantitative data obtained were analyzed, and strategy suggestions for the use of robots in restaurants in the future were presented. Keywords: service robots, consumer expectation, consumer satisfaction index, Kano Model, restaurant industry.

Keywords: *Service robots, consumer expectation, consumer satisfaction index, Kano Model, restaurant industry*

Yapay Zekâ Yatırımlarının Ekonomik Kalkınmaya Etkisi Seçilmiş Ülkeler Üzerine Ampirik Analiz

Muhammed İnal (Batman University)

Gökhan Karhan (Batman University)

Mücahit Çayın (Batman University)

Son dönemlerde yapay zekâ konusu, mühendislikten sosyolojiye, eğitimden hukuka kadar birçok disiplinde yoğun tartışma ve araştırma konusu olmuştur. Konu, özellikle ekonomik açıdan da ülkelerin üretim, işsizlik, verimlilik ve refahı gibi unsurlar üzerindeki etkileri bağlamında sıkça araştırılmaktadır. Bu çalışmada da yapay zekâ yatırımlarının ekonomik kalkınmaya etkileri yapay zekâ alanında öne çıkan Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Çin, Fransa, Güney Kore, Hindistan, İtalya ve Japonya ülkeleri örneğinde ampirik olarak test edilmektedir. 2012-2023 dönemine ait verilerin kullanıldığı çalışma için üç ayrı model oluşturulmuş ve modeller panel regresyon analizi ile tahmin edilmiştir. Analizler sonucunda tüm modellerde yapay zekâ yatırımlarının ekonomik kalkınmanın göstergesi olan insani gelişmişlik endeksi üzerinde istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı bir etki oluşturduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, yapay zekânın kalkınma göstergeleri üzerindeki etkisini araştıran mevcut literatürü desteklemekle birlikte yapay zekânın ekonomik ve sosyal refahın iyileştirilmesinde önemli bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ yatırımları, ekonomik kalkınma, panel regresyon analizi

Salepning (orchis Maculata L.) Tibbiyotda Qo'llanilishi

Ulug'bek Umarov (Toshkent Farmatsevtika Instituti)

Nargiza Kurbonova (Andijon Davlat Tibbiyot Instituti)

Kirish. *Orchis maculata* L. - Salep, orxideyalar oilasiga (Orchidaceae) tegishli ko'p yillik o'simlik, balandligi taxminan 30-40 sm ga yetadi. Salep may-iyun oylarida binafsha rangda gullaydi, ko'pincha baland tog'li yaylovlarda uchraydi. Uni dorivor maqsadlarda yetishtirish mumkin. Ildiz ikkita ildizdan iborat bo'lib, ulardan biri o'tgan yilgi, ikkinchisi esa yirikroq, suvli va yosh bo'lib, eng qimmat dorivor xom ashyo hisoblanadi. Salepning barcha turlarining ildiz tugunaglari bir xil darajada foydalidir. U kraxmal, shilimshiq moddalar, oqsillar va boshqa bir qator biofaol komponentlarni o'z ichiga oladi, tugunagi tarkibida glyukomannan va oz miqdorda kraxmal mavjud. U yuqori yopishqoqlikka ega va shilimshiq moddani hosil qiladi. Suvda qaynatilganda gel hosil qilish xususiyatiga ega. O'simlikni o'rganish bo'yicha manbalar yetarli emasligi sababli, tadqiqotning maqsadi salepning tibbiyotda qo'llanilishi haqidagi ma'lumotlarni tahlil qilish bo'ldi.

Materiallar va usullar. O'simlikning tibbiyotda qo'llanilishini o'rganishda Scopus va Web of Science ma'lumotlar bazalari ma'lumotlaridan foydalanildi. Natijalar va muhokamalar. Olingan ma'lumotlar shuni ko'rsatdiki, qadimgi sharq tabobatida ildiz tugunaklari prostatit, prostata adenomasi, jinsiy quvvatsizlik, surunkali bronxit, sistit, herpes, o'pka sili, ayol jinsiy a'zolari kasalliklarida keng qo'llanilgan. Tajribalar shuni ko'rsatdiki, salep asosida tayyorlangan ichimlik immunitetni oshiradi, chunki u tabiiy polisaxaridlarga va ozuqaviy tolaga boy. Bu oshqozon-ichak faoliyatini normallashtiradi, ayniqsa gastrit va dispepsiya holatlarida foydalidir. U tanani energiya bilan ta'minlaydi - salep tarkibidagi kraxmal tez hazm bo'ladi va kuch beradi. Tarkibidagi B guruhi vitaminlarining neyroprotektiv xususiyatlari tufayli u yengil tinchlantiruvchi ta'sirga ham ega bo'lib, asabiylashish va yomon uyqu holatlarida foydalidir.

Kalit So'zlar: Salep, orxideya oilasi

Determination of Polysaccharides in the Root Nodules of Orchis Mascula L. (early Spring Orchis)

Ulug'bek Umarov (Toshkent Farmatsevtika Instituti)

Nargiza Kurbonova (Andijon Davlat Tibbiyot Instituti)

Introduction. Orchis mascula L. (Early spring orchis) is a perennial herb belonging to the orchid (Orchidaceae) family, reaching a height of 20-50 cm. It is widely distributed in European countries (Denmark, Austria, Greece), Asia (Iran, Lebanon, Türkiye) and Africa (Algeria, Morocco). The root nodule is used as a medicine and has astringent, anti-inflammatory, wound healing properties. It is widely used in folk medicine to treat bronchitis, gout, hemorrhoids. The chemical composition of the plant has been almost completely unknown. In particular, due to the lack of information about polysaccharides, the aim of the study was to determine their quantity.

Materials and methods. Polysaccharides were isolated from the dried root nodule of early spring orchis prepared in Tashkent in 2024 by 2 different methods. In the first method, 20 g (accurate weight) of raw material was ground to a powder state, extracted with chloroform (raw material-extractant ratio 1:3) 3 times for 12 hours by maceration method to remove lipophilic compounds. After extraction, the remaining meal was dried at room temperature for 12 hours. To purify the obtained meal from phenolic compounds, it was extracted with 70% ethanol as in chloroform extraction. After obtaining the fractions of lipophilic and phenolic compounds, the meal was dried at 30 °C for 24 hours. To obtain water-soluble polysaccharides (WSP), the meal was placed in a 250 ml chemical beaker, 200 ml of purified water was poured in and extracted in a mixer 3 times for 4 hours at room temperature. The obtained extracts were combined, evaporated to 90 ml and poured into 200 ml of cold 96% ethanol with constant stirring to precipitate the WSP. The WSP was dried and weighed. After the WSP was extracted, pectin substances (PS) were extracted from the remaining meal. Extraction was carried out 3 times with a mixture of 0.5% oxalic acid and ammonium oxalate (1:1) solutions in a meal-extractant ratio (1:5) for 2 hours at a temperature of 80-85 °C. The obtained extracts were combined, evaporated to 50 ml, neutralized with a dialysis bag, and the PS was precipitated with 100 ml of cold 96% ethanol. The obtained precipitates were filtered, dried, and weighed. Method 2 was carried out under the above conditions, without the process of separating the raw material from lipophilic and phenolic substances.

Results and Discussion. As a result of the extraction of polysaccharides from the root nodules of the early spring orchis by the 1st method, WSP-2.51%, PS-0.16%, and by the 2nd method, WSP-4.3%, PS-0.16%. It can be seen that due to the removal of lipophilic and phenolic compounds from the raw material, the amount of WSP decreased from 4.3% to 2.51%, while the amount of PS remained unchanged

Keywords: Early spring orchis, polysaccharides

Mustaqillikning Ilk Yillarida Umumta'lim Maktablarida Modernizatsion Jarayonlar

Gulhayo Yuldasheva Tohirjon qizi (Andijon state university)

Mustaqillikning dastlabki yillari O'zbekiston ta'lim tizimi uchun tub burilish davri bo'ldi. Mamlakat o'z istiqboli, milliy o'zligini qayta tiklash va global ta'lim maydonida munosib o'rin egallash maqsadida umumta'lim maktablari faoliyatini isloh qilishga katta e'tibor qaratdi. Bu maqolada istiqlolning ilk yillarida umumta'lim maktablarida amalga oshirilgan yangilanishlar tahlil etilib, ularning mazmun-mohiyati, ahamiyati va natijalari yoritilgan. Avvalo, yangi davlat siyosatining asosiy ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida ta'lim sohasini modernizatsiya qilish belgilandi. 1992 yilda qabul qilingan «Ta'lim to'g'risida»gi qonun va 1997 yilda qabul qilingan «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi» umumta'lim maktablarining huquqiy va metodologik poydevorini mustahkamladi. Bu hujjatlar asosida maktab ta'limining mazmuni, shakli va usullarida tizimli o'zgarishlar amalga oshirildi. Maktab o'quv dasturlari qayta ko'rib chiqilib, milliy qadriyatlar, tarix va ma'naviyatni aks ettiruvchi fanlar o'quv rejalariga kiritildi. Shu bilan birga, o'qituvch kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirishga qaratilgan keng ko'lamli chora-tadbirlar ko'rildi. Yangi pedagogik texnologiyalar, zamonaviy o'qitish metodikalari joriy etilib, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, faol o'quv faoliyatini rag'batlantirish maqsad qilindi. Maktablarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish jarayoni boshlandi, bu esa ta'lim sifatini oshirishda muhim omil bo'ldi. Istiqlol yillarining boshlaridagi yana bir muhim qadam —umumiy majburiy ta'limni 9 yillik qilish, bosqichma-bosqich 12 yillik ta'lim tizimiga o'tishga tayyorgarlik ko'rish bo'ldi. Bu yangiliklar ta'limda uzviylik va samaradorlikni ta'minlashga xizmat qildi.

Maqolada shuningdek, umumta'lim maktablarining moddiy-texnik bazasini yaxshilash, yangi maktab binolarini qurish va mavjudlarinila'mirlash, jahon standartlariga mos darsliklar va o'quv qo'llanmalarini ishlab chiqish bo'yicha amalga oshirilgan ishlar tahlil qilinadi. Ushbu jarayonlarda davlat bilan bir qatorda xalqaro tashkilotlar va nodavlat tuzulmalarning ham faol ishtirok etgani qayd etilgan. Xulosa qilib aytganda, istiqlolning dastlabki yillarida umumta'lim maktablarida amalga oshirilgan islohotlar milliy ta'lim tizimining shakllanishida mustahkam poydevor yaratdi. Bu yangilanishlar kelajakda ta'lim sifatini oshirish, ilg'or tajribalarni joriy etish va jamiyatning ma'naviy-ma'rifiy rivojiga xizmat qiluvchi avlodni tarbiyalashga xizmat qilmoqda.

Kalit So'zlar: *Ta'lim Yangi pedagogik texnologiyalar Kadrlar tayyorlash milliy dasturi Zamonaviy o'qitish metodikasi*

Kversetinning Qandli Diabetda Ta'sir Mexanizmi

Shohsanam Olimova (Kokand University Andijan Branch)

Maftuna Aysacheva (Kokand University Andijan Branch)

Ulugbek Mutalipov (Kokand University Andijan Branch)

Kversetin — polifenol flavonoidlar sinfiga kiruvchi bioaktiv modda bo'lib, ko'plab meva, sabzavot va o'simliklarda mavjud. So'nggi yillarda olib borilgan molekulyar va hujayraviy tadqiqotlar kversetinning insulin rezistentligiga (IR) qarshi sezilarli terapevtik potensialga ega ekanligini ko'rsatmoqda. IR — metabolik sindrom, 2-toifa qandli diabet (T2DM) va yurak-qon tomir kasalliklari rivojlanishining asosiy patogenetik halqalaridan biri hisoblanadi. Kversetin IRni bir nechta darajalarda kamaytiradi: u AMPK (AMP-aktivatsiyalangan protein kinaza) ni faollashtirib, glyukoza yutilishini kuchaytiradi, IRS-1/PI3K/Akt signal yo'llarini rag'batlantiradi, GLUT4 translokasiyasini tezlashtiradi, va NF- κ B orqali kechuvchi yallig'lanish kaskadini bostiradi. Bundan tashqari, kversetin ROS (reaktiv kislorod turlari) darajasini pasaytirib, oksidlovchi stressni yengillashtiradi va insulin retseptorlari fosforillanishini normallashtiradi. Ushbu maqolada Kversetinning IRga qarshi ko'rsatgan ko'p yo'nalishli molekulyar ta'sir mexanizmlari tizimli tahlil qilinadi.

Kalit So'zlar: Kversetin, streptozototsin, metformin, giperglikemiya, glyukozidaza

Green Economy Transition Indicator and Development Prospects in the Kyrgyz Republic

Bahodir Kurbonov (Andijan Branch of Kokand university)

This article is the result of a study conducted by the analysis in the electricity sector of Kyrgyzstan. The resumption of the «Green Economy» has great potential associated with the economic growth of electricity production in Kyrgyzstan. Indicators for evaluating renewable energy sources of the «Green Economy» solutions of the electric power industry for its effective use in the economy. Measures to implement the transition to a green economy model and its efficiency, alternative uses of natural resources. The analysis showed that sustainable development of the «Green» economy in the long term seems to be a more promising vector for Kyrgyzstan. As a result, a green economy can lead to the creation of new jobs, and the improvement of the environmental situation in the country and the economic growth of the Kyrgyz Republic.

Keywords: *Green economy, renewable energy, electricity sector, kyrgyzstan, sustainable development, economic growth, energy production, environmental improvement*

KU Kokand University
Andijon filiali

Kokand Üniversitesi Andican Şubesi evsahipliğinde

Uluslararası Sosyal Bilimler ve Yönetim Çalışmaları Kongresi

19-21 Haziran 2025
Andijan, Özbekistan

Küreselleşme ve İnovasyon

Bilimsel Araştırma, Toplumsal Gelişme ve Modernizasyonun Temeli

Yüz Yüze & Online

Sosyal Araştırmalarda Güncel Tartışmalar ve Yönelimler, Toplumsal Ekonomik Yapının Modernizasyonu ve Yeşil Ekonomi Perspektifi
Eğitim Sisteminde Uluslararası Entegrasyon: Başarılar, Zorluklar ve Gelecek Perspektifleri, Küresel Çevre Sorunları ve Sürdürülebilir Çözümler
Tıpta Bilimsel Araştırmalar ve Teknolojik İnovasyonların Rolü

ISCCM KONGRE PROGRAMI

KU Kokand University

TASHKENT
INTERNATIONAL
UNIVERSITY

The University of
Faislabad

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ 28.
YIL

DIGINET

Tüm özetler bildiri özet kitabında yayınlanacaktır
SCOPUS, TRDizin ve uluslararası dergilerde yayın imkanı mevcuttur.
Kongremiz WoS'ta taranmak üzere tasarlanmıştır. Tüm süreçler buna uygun yürütülecek ve WoS'a başvurulacaktır.
Bildiri göndermek için lütfen <https://asc.academicianstudies.com/> adresini ziyaret edin.

Tarih: 19.06.2025 | Saat: 13:00

Oturum: ENGLISH ONLINE SESSION – SESSION 1

<https://meet.google.com/mqt-aoty-gzz>

Oturum Başkanı: Shama Mushtaq

ID: 247

Başlık: A Qualitative Study on Customer and Employee Experiences Regarding the Use of Service Robots in Restaurants

Yazarlar: NİHAN AKDEMİR (KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ)*; Oylum EKŞİ (KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ); Banu Saadet ÜNSAL AKBIYIK (KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ)

ID: 159

Başlık: MASTERING COMMON UZBEK VERBS AS A FOUNDATION FOR BASIC COMMUNICATION IN ENGLISH-SPEAKING LEARNERS

Yazarlar: Rasulbek Ergashev (Turan International University); Sherali Turghunov (Turan International University); Zebo Botirova (Namangan state university)*; Jahongir Sayfiddinov (Turan International University)

ID: 19

Başlık: Opportunities for employment and job creation within the framework of the Green economy

Yazarlar: Mehriban Utepbergenova (KarSU)*

ID: 80

Başlık: Advancing Green Economy through Socio-Economic Modernization

Yazarlar: Shama Mushtaq (University of Agriculture Faisalabad)*

ID: 35

Başlık: SUSTAINABLE FLAME-RETARDANT MATERIALS BASED ON NATURAL POLYSACCHARIDES AND SECONDARY METABOLITES: PROSPECTS AND CHALLENGES

Yazarlar: Dilmurad Rahimov (Andijon davlat texnika instituti)*

ID: 256

Trade Creation Effects on Global Value Chains: A Case Study of BRICS

Yazarlar: Shameem Chalil (Koneru Lakshmaiah Education Foundation, Vijayawada, Andhra Pradesh)*

Tarih: 2025-06-19 00:00:00 | Saat: 13:00

Oturum: TURKISH ONLINE SESSION – SESSION 1

<https://meet.google.com/szm-eezv-tox>

Oturum Başkanı: Dr. İsmail Koç

ID: 1

Başlık: Hope in University Students' Career Development: A Systematic Review

Yazarlar: Görgülü, Zeynep*; Bozgeyikli, Hasan

Yazarlar: Zeynep Görgülü (Selçuk University)*; Hasan Bozgeyikli (Selçuk University)

ID: 10

Başlık: Digital Sin Taxes and the Fiscal Management of Behavioral Risks: International Findings and Policy Recommendations for Türkiye

Yazarlar: Koç, İsmail*

Yazarlar: İsmail Koç (Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi)*

ID: 15

Başlık: SCHOOL LIFE IN TURKISH COUNTRIES: A DESCRIPTIVE STUDY

Yazarlar: Ünal, Ayhan*; Bozgeyikli, Hasan

Yazarlar: Ayhan Ünal (Selçuk Üniversitesi)*; Hasan Bozgeyikli (Selçuk Üniversitesi)

ID: 24

Başlık: CRIMINAL LIABILITY OF PHYSICIANS IN MALPRACTICE CASES ABSTRACT

Yazarlar: ÖZKURT, Haşim*

Yazarlar: Haşim ÖZKURT (Osmaniye Korkut ATA Üniversitesi)*

ID: 30

Başlık: Yapay Zeka ve İnsanın Ortak Bestecilik Anlayışı

Yazarlar: Ziyagil, Hakan Emre*

Yazarlar: Hakan Emre Ziyagil (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi)*

Tarih: 2025-06-19 00:00:00 | Saat: 13:00

Oturum: UZBEK ONLINE SESSION – SESSION 1

<https://meet.google.com/rir-cihq-vtx>

Oturum Başkanı: Ismoilov Alisher

ID: 23

Başlık: Qishloq xo'jaligi tarmoqlarida xalqaro innovatsion tajribalarni qo'llash orqali hududiy iqtisodiy tengsizliklarni kamaytirish istiqbollari

Yazarlari: Ismoilov, Alisher*

Yazarlari: Alisher Ismoilov (Namangan state technical university)*

ID: 38

Başlık: BANK TIZIMIDAGI MUAMMOLI KREDITLAR va ULARNING YASHIL IQTISODIYOT RIVOJLANISHIGA TA'SIRI

Yazarlari: Abduqayumov, Shaxzod*

Yazarlari: Shaxzod Abduqayumov (Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti)*

ID: 251

Başlık: SHOLI NAVLARI DONIDAGI AMINOKISLOTALAR MIQDORI

Yazarlari: Jaynaqov, Mirzohid*; Kurbanbayev, Ilhom; Nematova, M.G'.

Yazarlari: Mirzohid Jaynaqov (Andijan State University)*; Ilhom Kurbanbayev (Genetika va o'simliklar eksperimental biologiyasi instituti); M.G'. Nematova (Andiajn state university)

ID: 110

Başlık: Atmosfera havosining ifloslanishi: global muammo va barqaror yechimlar yo'llari

Yazarlari: Olimova, Shohsanam *

Yazarlari: Shohsanam Olimova (Andijon Mashinasozlik instituti)*

ID: 58

Başlık: QAYTA TIKLANADIGAN ENERGIYA MANBALARI ORQALI ENERGIYA TEJASH STRATEGIYALARI

Yazarlari: Boysunov, Anvar*

Yazarlari: Anvar Boysunov (Termiz davlat muhandislik va agatexnologiyalar universiteti)*

Tarih: 2025-06-19 00:00:00 | Saat: 13:00

Oturum: UZBEK IN-PERSON SESSION – SESSION 1

Oturum Başkanı: Dr. Xusanova Shahlo

ID: 104

Başlık: Mingtepada shaharsozlik madaniyatining rivojlanishi va qadimgi Farg'ona davlatchiligi munosabatlaridagi o'rni

Yazarlari: Xusanova, Shaxlo*

Yazarlari: Shaxlo Xusanova (Kokand University, Andijan branch)*

ID: 68

Başlık: SOTSIOLOGRAFIYA - IJTIMOIIY TADQIQOTLARDA YANGI YO'NALISH SIFATIDA

Yazarlari: Yunusov, Kamaldin*

Yazarlari: Kamaldin Yunusov (Andijan State University)*

ID: 243

Başlık: Modern Özbek Nesrinin Şekillenmesinde Türk Edebiyatının Rolü

Yazar(lar): Khudayberdiyev, Akram*

Yazarlari: Akram Khudayberdiyev (Andijan State University)*

ID: 250

Başlık: Mulla Xolbek ibn Muso Andijoniyning "G'urbatnoma" Asarida Etnonim va Joy Nomlari Genezisi Tadqiqi Hamda "Millat" va "Vatan" Badiiy Konseptlari

Yazarlari: Khudayberdiyev, Akram*; Madgaziye, Iskandarshoh; Quronov, Dilmurod

Yazarlari: Akram Khudayberdiyev (Andijan State University)*; Iskandarshoh Madgaziye (Andijan State Univrsity); Dilmurod Quronov (Andijan State University)

ID: 33

Başlık: Turkistonda sanoat rivoji, mulkdorlar sinfi va Sovet hokimiyatining iqtisodiy siyosati

Yazarlari: Xoshimjonov, Sharofiddin*

Yazarlari: Sharofiddin Xoshimjonov (Andijan State University)*

Tarih: 2025-06-19 00:00:00 | Saat: 13:00

Oturum: TURKISH IN-PERSON- SESSION 1

Oturum Başkanı: Harika Süklün

ID: 141 Başlık: A STUDY ON THE INFLUENCE OF 21ST CENTURY SKILLS ON LEADERSHIP ORIENTATIONS Yazar(lar): Koç, Murat; Bir, Yonca* Yazarlar: Murat Koç (Çag University); Yonca Bir (Çağ Üniversitesi)*
ID: 21 Başlık: Türkiye’de Yasal Boyutuyla Öğretmen Giyim Tarzı Yazar(lar): Şahin, Mustafa* Yazarlar: Mustafa Şahin (Dokuz Eylül University)*
ID: 98 Başlık: A STUDY OF THE GENESIS OF ETHNONYMS AND TOPONYMS AND THE ARTISTIC CONCEPTS OF “NATION” AND “HOMELAND” IN THE WORK OF MULLAH KHOLBEK IBN MUSA ANDIJANI “GHURBATNAMA” Yazar(lar): Khudayberdiyev, Akromjon* Yazarlar: Akromjon Khudayberdiyev (Andijan Branch Kokand University)*
ID: 20 Başlık: İlkokul Ders Kitaplarında Kadın ve Erkek Temsilleri Yazarlar: Mustafa Şahin (Dokuz Eylül University)*
ID: 103 Başlık: FARG’ONA QORAQALPOQLARI UY HUNARMANDCHILIGI (XIX ASR OXIRI XX ASR BOSHLARI) Yazarlar: Ataxanov, Rafikjon* Yazarlar: Rafikjon Ataxanov (Kokand University Andijan branch)*
ID: 20 Başlık: İlkokul Ders Kitaplarında Kadın ve Erkek Temsilleri Yazar(lar): Şahin, Mustafa* Yazarlar: Mustafa Şahin (Dokuz Eylül University)*
ID: 115 Başlık: THE IMPACT of VIRTUAL IDENTITY and SOCIAL NETWORK IDENTITY MANAGEMENT on DIGITAL WELL-BEING Yazarlar: Ayşe Şenay Koç (Çağ University)*

Tarih: 2025-06-19 00:00:00 | Saat: 13:00

Oturum: ENGLISH IN-PERSON SESSION – SESSION 1

Oturum Başkanı: Sardor Qosimov

ID: 18 Başlık: Emerging research patterns on infrastructure to support small business and private entrepreneurship: a bibliometric analysis approach Yazarlar: Qosimov Sardor (Andijan branch of Kokand University)*; Akbarov Abdulhamid (Tashkent State University of Economics)
ID: 25 Başlık: INNOVATIVE LEADERSHIP AND ORGANIZATIONAL TRANSFORMATION IN THE AGE OF GLOBALIZATION: STRATEGIC APPROACHES TO KNOWLEDGE-DRIVEN CHANGE Yazarlar: HARIKA SUKLUN (Batman University)*
ID: 67 Başlık: UZBEK WOMEN’S JEWELRY THAT ARE KEPT IN RUSSIAN MUSEUMS Yazarlar: Yayra Turaboyva (Qo`qon Universitti Anijon filiali)*

Tarih: 2025-06-19 00:00:00 | Saat: 14:30

Oturum: ENGLISH ONLINE SESSION – SESSION 2

<https://meet.google.com/mqt-aoty-gzz>

Oturum Başkanı: Dr. Üstün Yüksel

ID: 83

Başlık: GLOBALIZATION AND INNOVATION IN REGIONAL DEVELOPMENT THEORIES

Yazarlar: Sultan SARI (Ostim technical University)*

ID: 81

Başlık: Innovation, Entrepreneurship, and Internationalization: A Conceptual Model for Economic Development in Transition Economies

Yazarlar: mahdieh takyeh (ostim teknik university)*; tugrul uzhan (ostim); Mustafa Kamal topcu (ostim)

ID: 102

Başlık: Realialarning turlari va ularni J.K. Roulingning Garry Potter asarlarida berilishi.

Yazarlar: Ruzmatova Nigora (The National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulug'bek, Tashkent)*

ID: 245

Başlık: ORGANİK HAYVANSAL ÜRETİM VE ENFLASYON İLİŞKİSİ: TÜRKİYE VERİLERİ ÜZERİNE BİR ANALİZ

Yazarlar: Belma ARSLAN (Aybü)*

ID: 255

Başlık: Rise of Nativism in the United States

Yazar: Üstün Yüksel

Tarih: 2025-06-19 00:00:00 | Saat: 14:30

Oturum: TURKISH ONLINE SESSION – SESSION 2

<https://meet.google.com/szm-eezv-tox>

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Sabiha Kılıç

ID: 39

Başlık: Pazarlama İletişimi Açısından Sosyal Sermaye Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Sermaye Düzeyleri

Yazarlar: Sezgin, Semih*

Yazarlar: Semih Sezgin (Sinop Üniversitesi)*

ID: 42

Başlık: TURİZM SEKTÖRÜNÜN DİJİTAL DÖNÜŞÜM VE MODERNİZASYONUNDA AKILLI TURİZM UYGULAMALARININ GELECEĞİ VE ROLÜ

Yazarlar: Kılıç, Sabiha *

Yazarlar: Sabiha Kılıç (Hitit University)*

ID: 54

Başlık: Problem-Solving Skills and Perceived Social Support as Predictors of Relationship Stability

Yazarlar: Koyuncu, Hülya; Çolakkadioğlu, Oğuzhan*; Büyükaşık Çolak, Canan

Yazarlar: Hülya Koyuncu (Ministry of National Education); Oğuzhan Çolakkadioğlu (Osmaniye Korkut Ata University)*; Canan Büyükaşık Çolak (Osmaniye Korkut Ata University)

ID: 62

Başlık: TÜRKİYE'NİN ORTA ASYA'DA TÜRK İŞBİRLİĞİNİN SAĞLANMASI STRATEJİSİ VE ORTA KORİDOR GİRİŞİMİ

Yazarlar: ipek, selma*

Yazarlar: selma ipek (Bağımsız araştırmacı (DR.))*

ID: 63

Başlık: TOPLUMSAL DEĞER ODAKLI PAZARLAMA (SOCIETAL MARKETING) STRATEJİLERİNİN KÜRESEL GELİŞİMİ, İNOVASYONU VE GELECEK YÖNELİMLERİ

Yazarlar: Kılıç, Sabiha *

Yazarlar: Sabiha Kılıç (Hitit University)*

Tarih: 2025-06-19 00:00:00 | Saat: 14:30

Oturum: UZBEK ONLINE SESSION – SESSION 2

<https://meet.google.com/rir-cihq-vtx>

Oturum Başkanı: Usanova Muxlisa

ID: 53

Başlık: Ta'lim tizimida xalqaro integratsiya: yutuqlar, qiyinchiliklar va kelajak imkoniyatlar

Yazarlari: Usanova, Muxlisa*

Yazarlari: Muxlisa Usanova (Tashkent state university of oriental)*

ID: 59

Başlık: OLIIY TA'LIM MUASSASALARIDA BOTANIKA FANIDAN MA'RUZA MASHG'ULOTLARINI TASHKIL ERISHDA INTEGRATSION YONDASHUVDAN FOYDALANISHNING YUTUQ, QIYINCHILIK VA IMKONIYATLARI

Yazarlari: Karim qizi , Qayumova *

Yazarlari: Qayumova Karim qizi (Navoiy State University)*

ID: 72

Başlık: KVALIMETRIK MONITORING: TA'LIM SIFATINI BAHOLASHDA YANGI YONDASHUVLAR

Yazarlari: Abduraimov, Dostonbek*

Yazarlari: Dostonbek Abduraimov (Guliston davlat universiteti)*

ID: 111

Başlık: AXBOROT TEXNOLOGIYALARIGA ASOSLANGAN TIBBIY SIMULYATORLAR: TALABA-YOSHLAR UCHUN INNOVATSION TA'LIM VOSITASI

Yazarlari: Valitov, Elyor*

Yazarlari: Elyor Valitov (Ферганский медицинский институт общественного здоровья)*

ID: 128

Başlık: OLIIY TA'LIM TIZIMIDA MOLIVAVIY NAZORAT SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA ICHKI NAZORAT XIZMATLARINING ROLI

Yazarlari: Xaydarov, Baxrom*

Yazarlari: Baxrom Xaydarov (O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali)*

ID: 263

Başlık: Mustaqillikning ilk yillarida umumta'lim maktablarida modernizatsion jarayonlar

Yazarlari: Gulhayo Yuldasheva Tohirjon qizi (Andijon state university)

Tarih: 2025-06-19 00:00:00 | Saat: 14:45:00

Oturum: UZBEK IN-PERSON SESSION – SESSION 2

Oturum Başkanı: Latipov Jahongirbek

ID: 69

Başlık: KOLLEKTIVLASHTIRISH DAVRIDA SOVET DAVLATIGA QARSHI XALQ HARAkatLARI MASALASIGA DOIR

Yazarlari: Khomidov, Dilshodbek*

Yazarlari: Dilshodbek Khomidov (Andijan state university)*

ID: 71

Başlık: Raqamli ta'lim va xalqaro integratsiya: Onlayn platformalar, masofaviy ta'lim imkoniyatlari orqali xalqaro hamkorlikni kengaytirish

Yazarlari: Latipov, Jahongirbek*

Yazarlari: Jahongirbek Latipov (Kokand University Andijan Branch)*

ID: 89

Başlık: SAMARQAND VILOYATIDA SOVET REJIMINING O'RNATILISHI VA UNGA QARSHI MAXALLIY AXOLIN-ING KURASHLARI

Yazarlari: Tojibayev, Botirjon*

Yazarlari: Botirjon Tojibayev (Kokand University Andijan branch)*

ID: 91

Başlık: JISMONIY HARAkatLAR BAJARISHDA SHAXSNING PSIXOLOGIK TAYYORGARLIGI

Yazarlari: Tojiboyeva, Nodiraxon*

Yazarlari: Nodiraxon Tojiboyeva (Andijon davlat pedagogika instituti)*

ID: 252

Başlık: Problems and Linguosemantic Features of Legal Terminology Translation

Yazarlari: Vaxidova, Feruza*

Tarih: 2025-06-19 00:00:00 | Saat: 14:45:00

Oturum: ENGLISH IN-PERSON SESSION – SESSION 2

Oturum Başkanı: Dr. Ravshanbek Shamsitdinov

ID: 88
Başlık: The Transformative Impact of Scientific Research and Technological Innovations on Modern Medicine
Yazarlar: Zuxridinova, Roziya*; Kabulov, Nozimjon
Yazarlar: Roziya Zuxridinova (KUAF)*; Nozimjon Kabulov (KUAF)
ID: 180
Başlık: INVESTMENT POTENTIAL ASSESSMENT: TOOLS AND APPROACHES FOR SMALL ENTERPRISES
Yazarlar: Ergashev, Ilhomjon*
Yazarlar: Ilhomjon Ergashev (Kokand University Andijan branch)*
ID: 182
Başlık: Mechanisms, methods and means of carrying out the Great Terror in Uzbekistan
Yazarlar: Shamsitdinov, Ravshanbek*
Yazarlar: Ravshanbek Shamsitdinov (Kokand University Andijan branch)*

Tarih: 2025-06-19 00:00:00 | Saat: 14:45:00

Oturum: TURKISH IN-PERSON SESSION – SESSION 2

Oturum Başkanı: Gülnazik Ünver

ID: 8
Başlık: GLOBAL ENVIRONMENTAL PROBLEMS and SUSTAINABLE SOLUTIONS: ENVIRONMENTAL LAW, CLIMATE LAW and GLOBAL LEGAL CHALLENGES
Yazarlar: Koç, Murat*; Demirdelen, Özge
Yazarlar: Murat Koç (Cag University Faculty of Law)*; Özge Demirdelen (Cag University Faculty of Law)
ID: 14
Başlık: THE GROWING IMPORTANCE OF CYBERSECURITY IN CONSUMER CONFIDENCE AND FOOD SAFETY FOR A SUSTAINABLE FUTURE
Yazarlar: DEMİRBAŞ, Fatma Nur*; Ünver, Gül Nazik; Şahin, Hilal
Yazarlar: Fatma Nur DEMİRBAŞ (Trabzon Üniversitesi)*; Gül Nazik Ünver (Batman Üniversitesi); Hilal Şahin (Ministry of Finance)
ID: 16
Başlık: THE IMPACT OF CYBERSECURITY ON FOOD MICROBIOLOGY: NEW RISKS AND SOCIAL PERCEPTION IN DIGITALIZING FOOD SYSTEMS
Yazarlar: DEMİRBAŞ, Fatma Nur; Ünver, Gül Nazik *
Yazarlar: Fatma Nur DEMİRBAŞ (Trabzon Üniversitesi); Gül Nazik Ünver (Batman Üniversitesi)*
ID: 17
Başlık: İnsan Hakları Perspektifinden Sürdürülebilir İnsani Kalkınma Hakkı
Yazarlar: TURHAN, TALHA*
Yazarlar: TALHA TURHAN (Akademik Çalışmalar)*
ID: 156
Başlık: Ijtimoiy tafakkur – milliy mafkura va yoshlar
Yazarlar: To'lanov, Mamasidiq*
Yazarlar: Mamasidiq To'lanov (Kokand University Andijan branch)*
ID: 202
From Kiln to Grave: Function and Distribution of Tamga-Impressed Vessels in the Early-Medieval Ferghana Valley
Yazar: Eldar Asanov (National Archaeological Center of the Academy of Sciences of Uzbekistan)
Yazarlar: Eldar Asanov (National Archaeological Center of the Academy of Sciences of Uzbekistan)*

Tarih: 2025-06-19 00:00:00 | Saat: 16:00:00

Oturum: TURKISH ONLINE SESSION – SESSION 3

<https://meet.google.com/szm-eezv-tox>

Oturum Başkanı: Dr. Uyum Elitok

ID: 150

Başlık: Kocaeli University Hereke Ömer İsmet Uzunyol Vocational School Accounting and Tax Application Department Students' Future Expectations in Terms of Sustainability

Yazarlar: Günce, Nurcan*

Yazarlar: Nurcan Günce (Kocaeli)*

ID: 162

Başlık: BANKACILIK SEKTÖRÜNDE ÖRGÜTSEL SİNİZMİN ÖRGÜTSEL YABANCILAŞMA VE İŞ PERFORMANSINA ETKİSİ

Yazarlar: Elitok, Uyum*; ATALAY, Kübra

Yazarlar: Uyum Elitok (Batman Üniversitesi)*; Kübra ATALAY (Batman Üniversitesi)

ID: 166

Başlık: TEKSTİL SEKTÖRÜNDE ÖRGÜTSEL SESSİZLİK VE ÖRGÜTSEL İKİYÜZLÜLÜĞÜN ÖRGÜTSEL BAĞLILIĞA ETKİSİ

Yazarlar: Elitok, Uyum*; ERİPEK, Ela

Yazarlar: Uyum Elitok (Batman Üniversitesi)*; Ela ERİPEK (Batman Üniversitesi)

ID: 167

Başlık: FİNANSAL OKURYAZARLIK EĞİTİMİNİN, ÖĞRENCİLERİN FİNANSAL BİLGİ, TUTUM VE DAVRANIŞINA ETKİSİ

Yazarlar: elitok, yavuz*; ALKAN, Reşit

Yazarlar: yavuz elitok (batman üniversitesi)*; Reşit ALKAN (Batman Üniversitesi)

ID: 126

Başlık: SURXONDARYODA ELEKTR ENERGIYASINI ISHLAB CHIQARISH ISTIQBOLLARI

Yazarlar: Vakhidov, Akbarali*

Yazarlar: Akbarali Vakhidov (TerDMAU)*

ID: 7

Başlık: ÜNİVERSİTELERDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ALGISI: ÇALIŞANLARIN ALGI VE TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Yazarlar: PALABIYIK, Nida*, AKAY, Esra

Yazarlar: Nida PALABIYIK (Yozgat Bozok Üniversitesi)*; Esra AKAY (Yozgat Bozok Üniversitesi)

Tarih: 2025-06-19 00:00:00 | Saat: 16:00:00

Oturum: UZBEK ONLINE SESSION – SESSION 3

<https://meet.google.com/rir-cihq-vtx>

Oturum Başkanı: Dr. Karimova Muyassar

ID: 202 Başlık: From Kiln to Grave: Function and Distribution of Tamga-Impressed Vessels in the Early-Medieval Ferghana Valley Yazar(lar): Asanov, Eldar* Yazarlar: Eldar Asanov (National Archaeological Center of the Academy of Sciences of Uzbekistan)*
ID: 113 Başlık: Xotin - qizlarni ijtimoiy muhofazalash tamoyillarining islom qadriyatlarida namoyon bo'lishi. Yazarlar: Karimova, Muyassar* Yazarlar: Muyassar Karimova (Kokand University Andijan branch)*
ID: 120 Başlık: KRIPTOGRAFIYA VA UNING YARATILISH TARIXI Yazarlar: Abduraimov, Dostonbek*; Baratova, Zarina Yazarlar: Dostonbek Abduraimov (Guliston davlat universiteti)*; Zarina Baratova (Guliston davlat universiteti)
ID: 123 Başlık: AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA AXBOROT XAVFSIZLIGI OMILLARI Yazarlar: Abduraimov, Dostonbek*; Baratova, Zarina Yazarlar: Dostonbek Abduraimov (Guliston davlat universiteti)*; Zarina Baratova (Guliston davlat universiteti)
ID: 262 Başlık: DETERMINATION OF POLYSACCHARIDES IN THE ROOT NODULES OF ORCHIS MASCULA L. (EARLY SPRING ORCHIS) Yazarlar: Ulug'bek Umarov (Toshkent farmatsevtika instituti)*

Tarih: 2025-06-19 00:00:00 | Saat: 16:00:00

Oturum: ENGLISH ONLINE SESSION – SESSION 3

<https://meet.google.com/mqt-aoty-gzz>

Oturum Başkanı: Dr. Üstün Yüksel

ID: 124 Başlık: SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND THE ENVIRONMENTAL CHALLENGES OF THE 21ST CENTURY Yazarlar: Shavkat Asrayev (Jizzakh branch National university of Uzbekistan)*
ID: 148 Globalization and Innovation: Foundations of Scientific Research, Social Development, and Modernization – A Statistical Analysis of CHENNAI, TAMIL NADU Yazarlar: M R RAMESH (INDIRA GANDHI CENTRE FOR ATOMIC RESEARCH, KALPAKKAM)*
ID: 149 Başlık: DETERMINATION OF QUALITY PARAMETERS AND ESSENTIAL OIL CONTENT OF AERIAL PART OF FENNEL (FOENICULUM VULGARE MILL.) Khursandov, Asror Yazarlar: Ulug'bek Umarov (Toshkent farmatsevtika instituti)*; Asror Khursandov (Tashkent Pharmaceutical Institute)
ID: 157 Başlık: COMPARISON OF THE EFFECTIVENESS OF CONTEXTUAL, MORPHOLOGICAL, AND SEMANTIC METHODS FOR ACADEMIC VOCABULARY LEARNING Yazarlar: Rasulbek Ergashev (Turan International University); Zebo Botirova (Namangan state university)*; Jahongir Sayfiddinov (Turan International University); Palina Botirova (Namangan State Technological University); Izzatullakhon Sayfiddinov (Turan International University); Makhammadali Bakhriddinov (Turan International University)
ID: 147 Başlık: From Cultural Oral Memory to Professional Ethical Values: Error and Fraud in Turkish Proverbs in the Accounting Context Yazarlar: Nurcan Günce (Kocaeli)*; Cengiz Güney (Kocaeli)
ID: 121 Başlık: COMPARATIVE ANALYSIS OF THE FACTORS AFFECTING GREEN ENERGY CONSUMPTION BEHAVIOR Yazarlar: Ali Balıkel (İstanbul Kent Üniversitesi)*

Tarih: 2025-06-19 00:00:00 | Saat: 18:00:00

Oturum: KEYNOTE SPEAKER-ONLINE

Prof. Dr. CHANDRAKANTAN SUBRAMANIAM

“Shaping Future Talent through Industry Collaboration and Knowledge Transfer”

<https://meet.google.com/mqt-aoty-gzz>

Oturum Başkanı: Dr. LOGAIS INDIRAN

Tarih: 2025-06-20 00:00:00 | Saat: 10:30:00

Oturum: ENGLISH IN-PERSON SESSION – SESSION 3

Oturum Başkanı: Dr. Nasirdinova Yorkinoy

ID: 231

Başlık: THE SIGNIFICANCE OF PROBLEM EDUCATIONAL TECHNOLOGY AND METHODS OF CREATING PROBLEM SITUATIONS IN FORMING THE THINKING ABILITY OF PRIMARY CLASS STUDENTS

Yazar(lar): Kalandarova, Zarafshon*

Yazarlar: Zarafshon Kalandarova (Kokand University)*

ID: 240

Başlık: The Timurid Aesthetic Legacy and Its French Orientalist Interpreters

Yazar(lar): Nasirdinova, Yorkinoy*

Yazarlar: Yorkinoy Nasirdinova (Kokand University, Andijan Branch)*

ID: 241

Başlık: Global Cooperation in Healthcare Systems

Yazar(lar): Zuxridinova, Roziya*

Yazarlar: Roziya Zuxridinova (KUAF)*

ID: 246

Başlık: Uzbek–French Literary and Cultural Relations: In the Context of Orientalism and Historical Integration

Yazar(lar): Nasirdinova, Yorkinoy*

Yazarlar: Yorkinoy Nasirdinova (Kokand University, Andijan Branch)*

ID: 249

Başlık: LINGUISTIC CHARACTERISTICS OF NANOTECHNOLOGY-BASED PHARMACEUTICAL TERMINOLOGY

Yazarlar: Nasirdinova, Yorkinoy*; Atamirzayeva, Maxliyo

Yazarlar: Yorkinoy Nasirdinova (Kokand University, Andijan Branch)*; Maxliyo Atamirzayeva (Kokand University, Andijan Branch)

Tarih: 2025-06-20 00:00:00 | Saat: 10:30:00

Oturum: TURKISH IN-PERSON SESSION – SESSION 3

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Gökben Bayramoğlu

ID: 3	Başlık: FOREIGN LANGUAGE LEARNING ANXIETY, STRESS FACTORS AND SUCCESS: A QUALITATIVE RESEARCH FOR UNDERGRADUATE STUDENTS Yazarlar: İmadoğlu Kalkan, Tuğba* Yazarlar: Tuğba İmadoğlu Kalkan (Kapadokya Üniversitesi)*
ID: 260	YAPAY ZEKÂ YATIRIMLARININ EKONOMİK KALKINMAYA ETKİSİ SEÇİLMİŞ ÜLKELER ÜZERİNE AMPİRİK ANALİZ Muhammed İNAL (Batman Üniversitesi); Gökhan KARHAN (Batman Üniversitesi); Mücahit ÇAYIN (Batman Üniversitesi)
ID: 5	Başlık: KAZAKHSTAN'S HEDGING STRATEGY IN THE GEOPOLITICAL LANDSCAPE OF CENTRAL ASIA Yazarlar: Alım, Eray* Yazarlar: Eray Alım (Batman University)*
ID: 6	Başlık: Toplumsal Uyum ve Göç Müzelerinin Önemi Yazarlar: Koçak, Berk* Yazarlar: Berk Koçak (İstanbul Kent Üniversitesi)*
ID: 257	Yönetimde Yavaş Bilim Paradoksu: Hızın Baskısı Karşısın- da Stratejik Derinlik ve Sabır Bayramoğlu, Gokben*; Palabıyık, Nida Yazarlar: Gokben Bayramoğlu (Hitit Üniversitesi)*; Nida Palabıyık (Yozgat Bozok Üniversitesi)
ID: 243	Başlık: Modern Özbek Nesrinin Şekillenmesinde Türk Edebiyatının Rolü Yazar: Akram Khudayberdiyev (Andijan State University)* Yazarlar: Akram Khudayberdiyev (Andijan State University)*

Tarih: 2025-06-20 00:00:00 | Saat: 10:30:00

Oturum: UZBEK IN-PERSON SESSION – SESSION 3

Oturum Başkanı: Dr. Nabiye Mahmudjon

ID: 151	Başlık: Farg'ona vodiysi aholisi ijtimoiy turmush sharoitlarini yanada yuksaltirishda xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik aloqalari tarixi Yazarlar: Nabiye, Mahmudjon* Yazarlar: Mahmudjon Nabiye (Kokand University Andijan branch)*
ID: 152	Başlık: O'ZBEKISTONNING ILMIY TADQIQOTLARD A XALQARO HAMKORLIK VA TAJRIBA ALMASHINUVI Yazarlar: Boymatova, Zulxumorxon* Yazarlar: Zulxumorxon Boymatova (Kokand University, Andijan branch)*
ID: 153	Başlık: XX asr boshlarida Turkiston o'lkasida bank-moliya tizimining vujudga kelishi Yazarlar: Qo'chqarov, Shohruhbek* Yazarlar: Shohruhbek Qo'chqarov (Kokand University Andijan branch)*
ID: 154	Başlık: Innovatsion pedagogik texnologiyalar va tajriba almashinuvi: Xorijiy davlatlarning ilg'or ta'lim texnologiyalarini O'zbekiston ta'lim tizimiga tadbiiq etish Yazarlar: Maxamadjonov, Nodirbek* Yazarlar: Nodirbek Maxamadjonov (Kokand University Andijan Branch)*
ID: 164	Başlık: LINGVISTIK PRAGMATIKA: NAZARIYA, METOD VA TILSHUNOSLIKDAGI AMALIY ASPEKTLARI Yazarlar: Salimova, Gulnoza* Yazarlar: Gulnoza Salimova (bsmi)*

Tarih: 2025-06-20 00:00:00 | Saat: 12:00:00

Oturum: TURKISH ONLINE SESSION – SESSION 4

<https://meet.google.com/ijc-rtjb-kig>

Oturum Başkanı: Güray Karacil

ID: 122

Başlık: İNOVASYONUN EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: 2010-2023 DÖNEMİ PANEL VERİ ANALİZİ

Yazarlar: ÇİL, Umut*

Yazarlar: Umut ÇİL (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)*

ID: 137

Başlık: KÜRESELLEŞEN DÜNYADA YAPAY ZEKÂ UYGULAMALARININ ÖRGÜTLERDE KARAR VERMEYE ETKİLERİ: KAVRAMSAL BİR ÇALIŞMA

Yazarlar: güler, tuba*

Yazarlar: tuba güler (karamanoğlu mehmetbey üniversitesi)*

ID: 142

Başlık: GO TÜRKİYE WEB SİTESİNDE YER ALAN İÇERİKLERİN ANLATIM BOZUKLUKLARI AÇISINDA İNCELENMESİ: HATAY ÖRNEĞİ

Yazarlar: Karacil, Guray*; Kelepçe, Ramazan

Yazarlar: Guray Karacil (Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi)*; Ramazan Kelepçe (Adıyaman Üniversitesi)

ID: 143

Başlık: KÜRESELLEŞMENİN İTİCİ GÜCÜ OLARAK ŞİRKET BİRLEŞMELERİ VE SATIN ALMALARI (M&A): PESTEL ANALİZİ İLE ÇOK BOYUTLU BİR İNCELEME

Yazarlar: CEYLAN ŞAŞMAZ, ESİN*

Yazarlar: ESİN CEYLAN ŞAŞMAZ (Selçuk Üniversitesi)*

ID: 254

Başlık: Ticari Kredilerde Finansal Tabloların Analizi ve Değerlendirilmesi: Akbank Örneği

Songur, Yılmaz; Yılmaz, Osman

Yazarlar: Yılmaz Songur (Akbank T.A.Ş.); Osman Yılmaz (Batman Üniversitesi)*

ID: 109

Başlık: YEŞİL YÖNETİM ALANINDA BİBLİYOMETRİK BİR ANALİZ: 2015–2025 YILLARI ARASINDA YAPILAN BİLİMSEL ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Yazarlar: Merve Afşar (Kayü)*

Tarih: 2025-06-20 00:00:00 | Saat: 12:00:00

Oturum: ENGLISH ONLINE SESSION – SESSION 4

<https://meet.google.com/qzg-amqq-pij>

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Süreyya Karsu

ID: 209 Başlık: EVALUATION OF AUTONOMOUS FLIGHT LEVELS IN AVIATION SAFETY WITH AHP METHOD Yazarlar: Kahraman, Jale*; RODOPLU ŞAHİN, Didem Yazarlar: Jale Kahraman (İstanbul Esenyurt University)*; Didem RODOPLU ŞAHİN (Kocaeli University)
ID: 233 Başlık: CLASSIFICATION PRINCIPLES OF NATURAL PRODUCTS DERIVED FROM PLANTS IN FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY COMMODITY NOMENCLATURE BASED ON CHEMICAL COMPOSITION Yazarlar: Urinboyeva , Nafisaxon*; Yormuhamatovna, Mukammal; Muydinjonova, Durdonakhon Yazarlar: Nafisaxon Urinboyeva (Farg`ona Davlat Universiteti)*; Mukammal Yormuhamatovna (Farg`ona Davlat Universiteti); Durdonakhon Muydinjonova (Fergana State Technical University)
ID: 237 Başlık: A COMPARATIVE STUDY OF ELECTRONIC LEXICOGRAPHY: CORPUS METHODS AND SEMANTIC VISUALISATION IN ENGLISH VERSUS UZBEK MONOLINGUAL DICTIONARIES Yazarlar: Akhunova, Nodira*; Eglish, Billura Yazarlar: Nodira Akhunova (Central Asian University)*; Billura Eglish (Central Asian University)
ID: 136 Başlık: KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI STATISTIK KUZATISH: MUAMMOLAR VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR Yazarlar: Tojiyeva, Muhabbatxon* Yazarlar: Muhabbatxon Tojiyeva (Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar instituti)*
ID: 172 Başlık: AI and Digital Transformation in Census Data: Revolutionizing Population Surveys in Developing Countries Yazarlar: Idrees, Alina*; Shahid, Rimsha; Ghulam Muhammad, Sidra; Shahzad, Muhammad; Jibran, Rohail Yazarlar: Alina Idrees (The University of Faisalabad)*; Rimsha Shahid (The University of Faisalabad); Sidra Ghulam Muhammad (The University of Faisalabad); Muhammad Shahzad (The University of Faisalabad); Rohail Jibran (The University of Faisalabad)

Tarih: 2025-06-20 00:00:00 | Saat: 12:00:00

Oturum: UZBEK ONLINE SESSION – SESSION 4

<https://meet.google.com/mwz-pdfn-nxn>

Oturum Başkanı: Dr. Kurbanova Shohidaxon

ID: 207 Başlık: UNITS OF THE CONCEPT OF “TONGUE” IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES Yazar(lar): Kurbanova, Shoxidaxon* Yazarlar: Shoxidaxon Kurbanova (Kokand University of Andijan Branch)*
ID: 234 Başlık: O‘ZBEKISTONDA FITOTSENOLOGIK TADQIQOTLAR VA ULARNING ISTIQBOLLARI Yazarlar: Yuldashev, Akramjon* Yazarlar: Akramjon Yuldashev (Andijan State University)*
ID: 134 Başlık: JIZZAX VILOYATI OLIY TA'LIM MUASSASALARINNG BUDJET MABLAG'LARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI TAHLILI Yazarlar: Xaydarov, Baxrom* Yazarlar: Baxrom Xaydarov (O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali)*
ID: 135 Başlık: YASHIL BUXGALTERIYA: NAZARIY MASALALAR Yazarlar: Ibragimov, Gayratjon* Yazarlar: Gayratjon Ibragimov (Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti)*
ID: 258 Başlık: Problems and Linguosemantic Features of Legal Terminology Translation Yazarlar: Feruza Vaxidova (kokand University Andijan branch)

Tarih: 2025-06-20 00:00:00 | Saat: 12:00:00

Oturum: UZBEK ONLINE SESSION – SESSION 5

<https://meet.google.com/mwz-pdfn-nxn>

Oturum Başkanı: Dr. Abduvohidov Abdullo

ID: 200 Başlık: MIRONSHOH MIRZO ROMANINING LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI (ayrim tarixiy so'zlar o'zbekcha-turkcha qiyosiy tahlili asosida) Yazarlar: Anvarova, Zohida* Yazarlar: Zohida Anvarova (Andijan State University)*
ID: 223 Başlık: QO'SHIQLAR ORQALI GRAMMATIKANI O'RGATISHNING PRAGMALINGVISTIK ASOSLARI: TIL VA MADANIYAT INTEGRATSIYASI Yazarlar: Salimova, Gulnoza*; Murodova, Sohiba Yazarlar: Gulnoza Salimova (BSMI)*; Sohiba Murodova (Qarshi shahar 1 - maktab ingliz tili fani o'qituvchisi, EFL and ESL teacher)
ID: 193 Başlık: Ta'lim tizimida xalqaro integratsiya: yutuqlarga erishishda qiyinchiliklarni bartaraf etish yo'llari Yazarlar: Mamatkulov, Abdulhafiz* Yazarlar: Abdulhafiz Mamatkulov (Andijan branch of Kokand university)*
ID: 191 Başlık: Works written by Abu Lais Samarkandi in fiqh (Islamic jurisprudence) and other fields Yazarlar: Abduvokhidov, Abdullo*
ID: 261 Başlık: SALEPNING (ORCHIS MACULATA L.) TIBBIYOTDA QO'LLANILISHI Yazar: Ulug'bek Umarov (Toshkent farmatsevtika instituti)
ID: 262 Başlık: DETERMINATION OF POLYSACCHARIDES IN THE ROOT NODULES OF ORCHIS MASCULA L. (EARLY SPRING ORCHIS) Yazar: Ulug'bek Umarov (Toshkent farmatsevtika instituti)

Tarih: 2025-06-20 00:00:00 | Saat: 13:30:00

Oturum: TURKISH ONLINE SESSION – SESSION 5

<https://meet.google.com/ijc-rtjb-kiq>

Oturum Başkanı: Reşat Arıca

ID: 179

Başlık: YAPAY ZEKÂ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR PAZARLAMA: TÜKETİCİ DAVRANISLARINI YÖNLENDİREN TEKNOLOJİK YÖNTEMLERİ

Yazarlar: aslan, salman*

Yazarlar: salman aslan (hasan kalyoncu üniversitesi)*

ID: 181

Başlık: TÜRK SAĞLIK SİSTEMİNDE ARZ VE TALEBİN OECD PERSPEKTİFİYLE ANALİZİ

Yazarlar: Özdemir Karaca, Pınar*; Atılğan, Emre

Yazarlar: Pınar Özdemir Karaca (Kırklareli Üniversitesi)*; Emre Atılğan (Trakya Üniversitesi)

ID: 222

Başlık: TEKNOLOJİDEKİ KAMERA GELİŞİMİNİN KOMPOZİSYONA VE GÖRÜNTÜYE ETKİSİ: YARATICI İFADE VE ALGISAL DENEYİM

Yazarlar: Kurt, Süleyman*

Yazarlar: Süleyman Kurt (İSTANBUL NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ)*

ID: 224

Başlık: Local People's Perceptions on the Effects of Tourism: Hasankeyf Case

Yazarlar: Becerekli, Berat Utku*; Arıca, Reşat

Yazarlar: Berat Utku Becerekli (Batman Üniversitesi)*; Reşat Arıca (Batman Üniversitesi)

ID: 259

Başlık: Determination of the Main Factors of Consumer Expectations and Satisfaction Towards Robot Applications Used in Restaurants within the Framework of Kano Model

Bilgili, Bilsen*; Akdemir, Nihan

Yazarlar: Bilsen Bilgili (Kocaeli University)*; Nihan Akdemir (Kocaeli University)

ID: 248

Başlık: Konaklama işletmelerinin engelli bireylere uygunluğu: Batman otelleri üzerine bir araştırma

Yazarlar: imir, bilal*; Arıca, Reşat

Yazarlar: bilal imir (BATMAN ÜNİVERSİTESİ)*; Reşat Arıca (Batman Üniversitesi)

Tarih: 2025-06-20 00:00:00 | Saat: 13:30:00

Oturum: ENGLISH ONLINE SESSION – SESSION 5

<https://meet.google.com/qzg-amqq-pij>

Oturum Başkanı: Logais Indrian

ID: 160

Başlık: UNLOCKING CULTURAL COMPETENCE THROUGH COMMON UZBEK IDIOMS FOR ENGLISH-SPEAKING LEARNERS

Yazarlar: Rasulbek Ergashev (Turan International University); Sherali Turghunov (Turan International University); Zebo Botirova (Namangan state university)*; Palina Botirova (Namangan State Technological University)

ID: 169

Başlık: Sustainable Finance & Green FinTech: A Digital Path to Climate Resilience (A case study of Pakistan and China)

Yazarlar: Rimsha Shahid (The university of Faisalabad)*; Sidra Ghulam Muhammad (The university of Faisalabad); Zafar Iqbal (The university of Faisalabad); Alina Idrees (The university of Faisalabad); Sharjeel Yousaf (The university of Faisalabad)

ID: 170

Başlık: Misinterpretations in Intercultural Communication: A Pragmatic Analysis of Language Use among Migrants and Diasporas

Yazarlar: Gulnoza Salimova (BSMI)*

ID: 171

Başlık: Sustainable Education in the Digital Era: Policy and Implementation in Pakistan and China

Yazarlar: Sidra Ghulam Muhammad (The University of Faisalabad)*; Rimsha Shahid (The University of Faisalabad); Alina Idrees (The University of Faisalabad); Ayesha Sadiqa (GCUF); Zafar Iqbal (The University of Faisalabad)

ID: 178

Başlık: TÜRKİYE EKONOMİSİNDE BORÇ YÜKÜNÜ BELİRLEYEN FAKTÖRLER: ZAMAN SERİSİ PERSPEKTİFİNDEN BİR ARDL ANALİZİ

Yazarlar: Emrah Ustundağ (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)*

Tarih: 2025-06-20 00:00:00 | Saat: 13:30:00

Oturum: UZBEK IN-PERSON SESSION – SESSION 4

Oturum Başkanı: Xalilova Nilufar

ID: 118

Başlık: Tijorat banklarida bank mahsulotlari "Salam" va "Istisna"ni joriy etish asoslari

Yazarlar: Xalilova, Nilufar*

Yazarlar: Nilufar Xalilova (Andijan Branch of Kokand University)*

ID: 140

Başlık: Olamning lisoniy manzarasi: madaniy-etnopsixologik tarkib va bilimni ifodalashdagi rol

Yazarlar: Tolipova, Billura*

Yazarlar: Billura Tolipova (Central Asian University)*

ID: 144

Başlık: ELEKTR ENERGIYASINI ISHLAB CHIQARISHNING EKOLOGIYAGA TA'SIRI

Yazarlar: Eshbekov, Muxriddin*; Xolmirzayev, Ilxom; Xamidov, Yusup; Qurbonazarov, Suxrob

Yazarlar: Muxriddin Eshbekov (Termiz Davlat Muhandislik va Agrotexnologiyalar Universiteti)*; Ilxom Xolmirzayev (Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti); Yusup Xamidov (Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti); Suxrob Qurbonazarov (Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti)

ID: 242

Başlık: REPRESENTATION OF THE SPACE CATEGORY WITH SPATIAL PREPOSITIONS AND POSTPOSITIONS IN ENGLISH AND UZBEK

Yazarlar: Kuvandikova, Dildora*

Yazarlar: Dildora Kuvandikova (National university of Uzbekistan)*

ID: 264

Başlık: Kversetinning qandli diabetda ta'sir mexanizmi Shohsanam Olimova (Kokand university Andijan branch)*;

Yazarlar: Maftuna Aysacheva (Kokand university Andijan Branch); Ulugbek Mutalipov (Kokand university Andijan Branch)

ID: 265

Başlık: Green Economy Transition Indicator and development prospects in the Kyrgyz Republic

Yazarlar: Bahodir Kurbonov (Andijan branch of Kokand university)

Tarih: 2025-06-20 00:00:00 | Saat: 13:30:00

Oturum: ENGLISH IN-PERSON SESSION – SESSION 4

Oturum Başkanı: Toshboyeva Odinaxon

ID: 196

Başlık: "International Integration in Higher Education: Achievements, Barriers, and Strategies for Sustainable Global Engagement"

Yazar(lar): Toshboyeva, Odinaxon*

Yazarlar: Odinaxon Toshboyeva (Andijan branch of Kokand university)*

ID: 197

Başlık: Transforming Education through International Integration: Mobility, Technology, and Policy in the 21st Century"

Yazar(lar): Kuchkarova, Gavkhar*

Yazarlar: Gavkhar Kuchkarova (Andijan branch of Kokand university)*

ID: 203

Başlık: PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE FORMATION OF INTEREST IN THE FINE ARTS IN PRE-SCHOOL CHILDREN

Yazar(lar): Salaxidinova, Xolida*

Yazarlar: Xolida Salaxidinova (Kokand university Andijan branch)*

ID: 204

Başlık: STRUCTURAL ANALYSIS OF THE TERMS "BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP" IN ENGLISH AND UZBEK

Yazar(lar): shokirova, shaxnoza*

Yazarlar: shaxnoza shokirova (Andijan branch of Kokand university)*

Tarih: 2025-06-20 00:00:00 | Saat: 15:00:00

Oturum: KEYNOTE SPEAKER-ONLINE

Doç. Dr. Nevin KARABIYIK YERDEN

<https://meet.google.com/ijc-rtjb-kiq>

Tarih: 2025-06-20 00:00:00 | Saat: 15:30:00

Oturum: UZBEK ONLINE SESSION – SESSION 6

<https://meet.google.com/mwz-pdfn-nxn>

Oturum Başkanı: Dr. Bazarova Iroda

ID: 168 Başlık: PRAGMALINGVISTIKA: TILNING AMALIY VA MADANIY QIRRALARINI OCHISHDA ZAMONAVIY YONDOSHUVLAR Yazarlar: Salimova, Gulnoza* Yazarlar: Gulnoza Salimova (BSMI)*
ID: 146 Başlık: BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIGA ZID MA'NOLI SO'ZLARNI O'RGATISH METODIKASI Yazarlar: Boxodirova, Muxlisa* Yazarlar: Muxlisa Boxodirova (Mukhlisa)*
ID: 187 Başlık: SUN'IY INTELLEKT VOSITASIDA YARATILGAN MATNLARDA SINTAKTIK TRANSFORMATSIYALAR VA ULARNING PRAGMALINGVISTIK TALQINI Yazarlar: Salimova, Gulnoza*; Salimova, Mohinur Yazarlar: Gulnoza Salimova (BSMI)*; Mohinur Salimova (Navoiy shahar, Karmana tuman 11-umumiy o'rta ta'lim maktabi ona tili va adabiyoti fani o'qituvchisi)
ID: 163 Başlık: SOCIO-GEOGRAPHICAL SIGNIFICANCE OF THE RATIONAL USE OF WATER RESOURCES IN THE FERGANA VALLEY: ANALYSIS FROM THE POINT OF VIEW OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT Yazarlar: Tursunov, Muzaffar* Yazarlar: Muzaffar Tursunov (Andijan state university)*
ID: 199 Başlık: Mustaqillik yillarida O'zbekistonda xususiy maktabgacha ta'lim tizimining vujudga kelishi va rivojlanish bosqichlari Yazarlar: Bazarova, Irodaxon* Yazarlar: Irodaxon Bazarova (Andijon davlat universiteti)*

Tarih: 2025-06-20 00:00:00 | Saat: 15:30:00

Oturum: TURKISH ONLINE SESSION – SESSION 6

<https://meet.google.com/ijc-rtjb-kiq>

Oturum Başkanı: Dr. Furkan Çamiçi

Tarih: 2025-06-20 00:00:00 | Saat: 15:30:00

Oturum: UZBEK IN-PERSON SESSION – SESSION 5

Oturum Başkanı: Dr. Xayitmatov Zohidjon

ID: 158 Başlık: O'zbekistonda qishloq xo'jaligini yoppasiga kollektivlashtirish siyosati tarixshunosligi Yazarlar: Turg'unov, Shaxzodbek* Yazarlar: Shaxzodbek Turg'unov (Kokand University Andijan branch)*
ID: 161 Başlık: Markaziy Osiyo mintaqasida mavjud suv zaxiralaridan oqilona foydalanish yo'llari Yazarlar: Zoxidjon, Xayitmatov* Yazarlar: Xayitmatov Zoxidjon (Andijan state university)*
ID: 230 Başlık: Globallashuv davrida talabalarda lisoniy tafakkurni shakllantirishning innovatsion usullari Yazarlar: Odiljonova, Kamola* Yazarlar: Kamola Odiljonova (Andijan state pedagogical institute)*
ID: 185 Başlık: Sog'liqni Saqlashda Ta'lim va Inson Resurslari Yazarlar: Zuxridinova, Roziya* Yazarlar: Roziya Zuxridinova (KUAF)*
ID: 205 Başlık: Ta'lim tizimida xalqaro integratsiya: yutuqlar, qiyinchiliklar va kelajak imkoniyatlar Yazarlar: Mirzayev, Ismoiljon* Yazarlar: Ismoiljon Mirzayev (KUAF)*

Tarih: 2025-06-21 00:00:00 | Saat: 10:30:00

Oturum: UZBEK IN-PERSON SESSION – SESSION 6

Oturum Başkanı: Dr. Xabibullayeva Feruzaxon

ID: 194 Başlık: Lexical-semantic system of language Yazarlar: Xolbutayeva, Feruzabonu* Yazarlar: Feruzabonu Xolbutayeva (Kokand University Andijan branch)*
ID: 195 Başlık: YANGI O'ZBEKISTONDA YOSHLARNI ILMIY TADQIQOTLARGA JALB QILISH ORQALI JAMIYATNI MODERNIZATSIYA QILISH Yazarlar: Askarova, Durdonaxon* Yazarlar: Durdonaxon Askarova (Andijan branch of Kokand university)*
ID: 198 Başlık: ON THE DEGREE OF CORRESPONDENCE OF LITERARY TRANSLATION Yazarlar: Xabibullayeva, Feruzaxon* Yazarlar: Feruzaxon Xabibullayeva (Andijan branch of Kokand university)*
ID: 201 Başlık: BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING FIKRLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY AHAMIYATI Yazarlar: Kalandarova, Zarafshon* Yazarlar: Zarafshon Kalandarova (Kokand University)*
ID: 214 Başlık: OLIY TA'LIM MUHITIDA TALABALARNING PSIXOLOGIK MOSLASHUVI: MUAMMOLAR, QONUNIYATLAR VA SAMARALI KO'NIKMA SHAKLLANTIRISH STRATEGIYALARI Yazarlar: Jabborova, Musharraf* Yazarlar: Musharraf Jabborova (Kokand university Andijan branch)*

Tarih: 2025-06-21 00:00:00 | Saat: 13:00:00

Oturum: UZBEK IN-PERSON SESSION – SESSION 7

Oturum Başkanı: Dr. Nasirdinova Yorkinoy

ID: 206

Başlık: MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA KONSENTRATSIYANI RIVOJLANTIRISHNING MAZMUNI VA PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

Yazarlar: Israilova, xusnida*

Yazarlar: xusnida Israilova (Kokand university Andijan branch)*

ID: 210

Başlık: ZAMONAVIY IJTIMOYIY TADQIQOTLARDA DOLZARB MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLI YO'NALISHLAR

Yazarlar: Kamoldinova, Diyora*

Yazarlar: Diyora Kamoldinova (Kokand university Andijan branch)*

ID: 211

Başlık: ZAMONAVIY DUNYODA GENDER TENGLIK MASALALARI

Yazarlar: Kamoldinova, Diyora*

Yazarlar: Diyora Kamoldinova (Kokand university Andijan branch)*

ID: 213

Başlık: TARIXIY MA'LUMOTLARNI SUN'IY INTELLEKT ORQALI ANIQLASH

Yazarlar: Turakhonova, Shakhnoza*; Valiyeva, Mufazzal

Yazarlar: Shakhnoza Turakhonova (Kokand University Andijan branch)*; Mufazzal Valiyeva (Kokand University Andijan branch)

ID: 189

Başlık: FRANSUZ DUNYOSIDA AMIR TEMUR OBRAZINING RETSEPSIYASI: XIV–XX ASRLAR

Yazarlar: Nasirdinova, Yorkinoy*

Yazarlar: Yorkinoy Nasirdinova (Kokand University, Andijan Branch)*

Tarih: 2025-06-21 00:00:00 | Saat: 15:45:00

Oturum: UZBEK IN-PERSON SESSION – SESSION 8

Oturum Başkanı: Mamajonov Ikromjon

ID: 215

Başlık: SHAXS TARAQQIYOTINING YOSHGA BOG'LIKLIK XUSUSIYATLARI

Yazarlar: Bakhtiyarova, Nilufar*

Yazarlar: Nilufar Bakhtiyarova (Kokand University)*

ID: 244

Başlık: Ingliz va O'zbek Tillarida Biotexnologiya Terminlarining Kognitiv-Semantik Xususiyatlari

Yazarlar: Nasirdinova, Yorkinoy*; Ismailov, Alisher

Yazarlar: Yorkinoy Nasirdinova (Kokand University, Andijan Branch)*; Alisher Ismailov (Kokand University, Andijan Branch)

ID: 235

Başlık: Oliy Ta'lim Tashkiloti Rahbariga Qo'yiladigan Umumiy Talablar

Yazarlar: Mamajonov, Ikromjon*

Yazarlar: Ikromjon Mamajonov (Andijan branch of Kokand university)*

ID: 227

Başlık: Farg'ona vodiysi oila urf-odatları va qadriyatlarini tadqiq etishning zamonaviy dolzarb masalalari

Yazarlar: Ismoilova, Khayitkhon*

Yazarlar: Khayitkhon Ismoilova (Kokand University Andijan branch)*

ID: 238

Başlık: Tibbiyot Ta'limi: Nazariya va Amaliyot Uyg'unligi

Yazarlar: Mamajonov, Ikromjon*; Kuvatov, Jur'atbek

Yazarlar: Ikromjon Mamajonov (Andijan branch of Kokand university)*; Jur'atbek Kuvatov (Andijan branch of Kokand university)

Kokand Üniversitesi Andican Şubesi evsahipliğinde

Uluslararası Sosyal Bilimler ve Yönetim Çalışmaları Kongresi

19-21 Haziran 2025
Andijan, Özbekistan

Küreselleşme ve İnovasyon

Bilimsel Araştırma, Toplumsal Gelişme ve Modernizasyonun Temeli

Yüz Yüze & Online

Sosyal Araştırmalarda Güncel Tartışmalar ve Yönelimler, Toplumsal Ekonomik Yapının Modernizasyonu ve Yeşil Ekonomi Perspektifi
Eğitim Sisteminde Uluslararası Entegrasyon: Başarılar, Zorluklar ve Gelecek Perspektifleri, Küresel Çevre Sorunları ve Sürdürülebilir Çözümler
Tıpta Bilimsel Araştırmalar ve Teknolojik İnovasyonların Rolü

Özet Gönderim Son Tarih: 05 Haziran 2025

Tam Metin Gönderim Son Tarih: 25 Haziran 2025

Kongre Onursal Başkanı
Quvvatov Jur'atbek Dilshodbekovich
Kokand Üniversitesi Andican Şubesi Direktörü

Kongre Başkanları
Doç. Dr. Gökben Bayramoğlu
Hitit Üniversitesi
Doç. Dr. Tojiboyev Botirjon Muhammadaliyevich
Kokand Üniversitesi Andican Şubesi

